

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

**Матеріали
студентської науково-практичної конференції**

30 травня 2019 року

**Житомир
2019**

Редакційна колегія:

- Ковальчук О. Д.** – в. о. декана факультету обліку та фінансів, к. е. н., доцент;
Дема Д. І. – завідувач кафедри фінансів і кредиту, к. е. н., професор;
Стойко О. Я. – доцент кафедри фінансів і кредиту, к. е. н.;
Недільська Л. В. – доцент кафедри фінансів і кредиту, к. е. н. (відповідальний секретар).

Фінансове забезпечення економіки : матеріали студентської науково-практичної конференції, 30 травня 2019 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2019. – 252 с.

Збірник підготовлено з оригіналів доповідей авторів без літературного редагування.

ЗМІСТ

<i>Андрук Ілля</i> ВИКОРИСТАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ НБУ: ДОСВІД УКРАЇНИ _____	9
<i>Антонюк В. С.</i> ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА _____	12
<i>Артемчук В.О., Мельниченко О.Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ІНСТРУМЕНТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ _____	16
<i>Беспалов Б. О.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ _____	19
<i>Бистрицька Ірина</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ _____	22
<i>Бойко Юлія</i> ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ _____	27
<i>Верецинський Владислав</i> СИСТЕМА РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ____	29
<i>Войналович Марина</i> АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК _____	32
<i>Гаврилюк Вікторія</i> АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, СКЛАДУ І СТРУКТУРИ ВИТРАТ ТОВ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД» _____	37
<i>Гонтар О. І.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРИКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ _____	41
<i>Данильчук Каріна</i> ОЦІНКА РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА ____	48
<i>Демидчук Ольга</i> АНАЛІЗ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ДП «ОВРУЦЬКИЙ СПЕЦЛІСГОСП» _____	52

<i>Дмуховська Анастасія</i> ПРОБЛЕМИ І МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ _____	56
<i>Дубровець Яна</i> ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ЯК БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧОГО ФАКТОРУ _____	61
<i>Дяченко А.В., Чус Максим</i> ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЇХ РОЗВИТКУ _____	64
<i>Захарчук Наталія</i> PEST-АНАЛІЗ СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ _____	68
<i>Земелєв М.</i> ЕЛЕМЕНТИ ФІНАНСОВОГО СТРАТЕГУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ _____	71
<i>Зуб Дмитро</i> УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ УКРАЇНИ _____	74
<i>Ісар Марія</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА _____	76
<i>Євган Аліна, Чорний Дмитро</i> ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ _____	79
<i>Кириченко Віта</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА _____	82
<i>Ковтун Анастасія</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ _____	85
<i>Кокоєва Софія</i> СУТЬ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ _____	90
<i>Кононенко Інна</i> ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ _____	93

<i>Кочешкова Олена</i> ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗМІЦНЕННЯ _____	97
<i>Куліш В.О.</i> ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ _____	101
<i>Литовченко Павло</i> АНАЛІЗ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ПРИЧИН ЙОГО ВИНИКНЕННЯ _____	105
<i>Левкович Тетяна</i> ОЦІНКА РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ _____	108
<i>Мала Юлія</i> МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА _____	112
<i>Марков Богдан</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ _____	116
<i>Михайлова Аліна</i> УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ _____	119
<i>Мельник Юрій</i> ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВИТРАТ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ _____	123
<i>Оксенчук Андрій</i> СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ БАНКІВ _____	128
<i>Орловська А. С.</i> ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ АГАРНОГО БІЗНЕСУ _____	131
<i>Осіпчук Олена</i> ОЦІНКА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ _____	134
<i>Панфелюк Юлія</i> АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА _____	137

<i>Парфенюк Лілія</i> ЧИННИКИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ОБСЯГИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ _____	142
<i>Пархомчук Микола</i> ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПАТ «КОРОСТЕНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД» _____	145
<i>Петрук Ольга</i> ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ОПЕРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА _____	148
<i>Приверенда Тетяна</i> СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ _____	151
<i>Рослик Яна</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ _____	155
<i>Сайко Л. П.</i> МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ _____	160
<i>Сіряк Дарина</i> СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ _	169
<i>Семенішина Марія</i> АНАЛІЗ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ _____	173
<i>Скуратівська Юлія</i> ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ _____	176
<i>Слободенюк Наталія</i> ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ НБУ ЗА ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВ _____	180
<i>Соломикіна Н.В.</i> СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ПОДАЛЬШІ НАПРЯМКИ ЇЇ РОЗВИТКУ. _____	185
<i>Статкевич Олег</i> АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МЕТОДОМ БЕНЧМАРКІНГУ _____	192

Сторожук Олександра

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК
ПІДПРИЄМСТВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ _____ 196

Суй Ярослав

ПРОГНОЗУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ
ЛІНІЙНОГО ТРЕНДУ І МЕТОДУ МОНТЕ-КАРЛО _____ 199

Танська Наталія

СТАН ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ:
ОЦІНКА ДИНАМІКИ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ _____ 202

Ткаченко Наталія

ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ: КЛЮЧОВІ СЕГМЕНТИ
ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ _____ 206

Філінська Яна

СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ
ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ _____ 209

Шадюра Лідія

УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ
КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ _____ 214

Чернявська Н. А.

ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ _____ 219

Чупахіна М. В.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА КЛЮЧОВІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ _____ 227

Ярошенко Данііл

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ
З ВРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ _____ 234

Яцук Лілія

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ
ДЕРЖАВНИХ ОБЛІГАЦІЙ УКРАЇНИ _____ 237

Грибук В. О.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ _____ 240

Стах Т. В.

*ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ПРОЦЕСІВ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ* 241

Душко О. А.

*ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ЕТИКИ
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ* 243

Мартинюк О. В.

*СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕФОРМУВАННЯ ЗАХИСТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ* 245

Дорошенко К. А.

*ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ* 247

Ковальчук Владислав

*ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ
НА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ* 248

ВИКОРИСТАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ НБУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Андрук Ілля, магістрант

Науковий керівник – Сус Л. В. к.е.н., ст. викладач

В період економічної кризи країни гарантом стабільності виступають золотовалютні резерви НБУ, тому все більш набуває актуальності питання ефективного їх регулювання та удосконалення системи управління.

Проблемам, пов'язаним регулюванням та управлінням ЗВР присвячені праці таких вчених-економістів: Д. О. Беляєв, В. В. Козюк, А. М. Мороз, А. Т. Ковальчук, Ф. О. Журавка, В. В. Коваленко, М.С. Сілантьєва. Значний внесок у розробку теоретичних та методологічних основ управління золотовалютними резервами зробили такі вчені: О. І. Береславська, М. Ф. Пуховкіна, Є. Ю. Власенко, М. І. Савлук, О.В. Дзюблюк, Т. Д. Косова та інших.

Метою статті є аналіз сучасної системи регулювання та управління золотовалютними резервами НБУ та визначення потреби в їх подальшому вдосконаленні.

Згідно ЗУ «Про національний банк України» [1] офіційні валютні резерви знаходяться в управлінні Національного банку України, який відповідно до своїх функцій, використовує їх для здійснення міжнародних розрахунків, а також для проведення валютних інтервенцій шляхом купівлі-продажу іноземної валюти та інших валютних цінностей для регулювання курсу національної одиниці. Міжнародні активи НБУ є ліквідними активами, і використовуються на валютному ринку для стабілізації гривні, негайно.

Інформацію щодо офіційних резервних активів України, починаючи з 2009 року (щорічно) наведено у таблиця 1 [2].

Таблиця 1

Офіційні міжнародні резерви України з 2009 по 2019 рр. (млн дол. США)

Період	Обсяг	Темпи росту	Темпи приросту, %
на 31.12.2009	26 505,00	-	-
на 31.12.2010	34 576,00	8071,00	30,45
на 31.12.2011	31 794,61	-2781,39	-8,04
на 31.12.2012	24 546,19	-7248,42	-22,80
на 31.12.2013	20 415,71	-4130,48	16,83
на 31.12.2014	7 533,33	-12882,38	-63,10
на 31.12.2015	13 299,99	5766,66	76,55
на 31.12.2016	15 539,33	2239,34	16,84
на 31.12.2017	18 808,45	3269,12	21,04
на 31.12.2018	20 820,43	2011,98	10,70
на 31.03.2019	20 639,87	-180,56	0,87

Джерело: за даними офіційного сайту НБУ [5].

Отже, за даними таблиці, найбільш забезпеченою золотовалютними резервами Україна, була у 2010 році і їх розмір становив 8071,00 млн дол. США, що в загальному прирості займало 35,45%. У наступних роках спостерігається тенденція до зниження, так у 2011 році їх ріст зменшився на 2781,39 млн дол. США або на 8,04%. Найбільше зменшення розмірів ЗВР спостерігається у 2012 році на 7248,42 млн дол. США або на 22,80%, та у 2014 році на 12882,38 млн дол. США або на 63,10%, що пояснюється військовими діями в країні, її економічною нестабільністю та фінансовою кризою, що передбачало надмірне використання резервів для стабілізації курсу національної валюти.

Далі спостерігається позитивна тенденція до зростання ЗВР, та у 2018 році вони становили 20820,43 млн дол. США. Але основним джерелом їх поповнення був транш від МВФ, а ніяк не покращення економічної стабільності країни. Так, у березні 2015 року Україні був наданий перший транш від МВФ на суму 5 млрд. дол. США для вирішення нагальних бюджетних потреб та відновлення золотовалютних резервів НБУ. Наступний транш МВФ надав у серпні 2015 року, що в повній мірі направлялись на поповнення золотовалютних резервів НБУ, що дало Україні стабілізувати валюту. На початок 2019 року спостерігається незначне зменшення вмісту золотовалютних резервів на 180,56 млн дол. США, що пояснюється зміною влади в країні та її політичною нестабільністю.

Основними цілями використання золотовалютних резервів НБУ є:

- забезпечення країни достатнім запасом міжнародних платіжних засобів, за допомогою яких держава та її структурні підрозділи могла своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зовнішніми зобов'язаннями. Це так зване трансакційне призначення золотовалютних резервів, спрямоване на обслуговування зв'язків національної економіки зі світовою. Таким чином вони слугують запасом ліквідних коштів, які забезпечують платоспроможність країни на світовому ринку;
- забезпечення можливості проводити інтервенції на валютному ринку та ринку грошей, з тим щоб підтримувати на потрібному рівні на них попит і пропозицію та обмінний курс національної валюти. Це свого роду інтервенційне призначення резервів, спрямоване на підтримку зовнішньої та внутрішньої вартості національних грошової одиниці[3].

Попит на іноземну валюту на безготівковому валютному ринку поступово знижувався, і Національний банк з 2016 р. припинив проведення інтервенцій з продажу іноземної валюти для підтримки обмінного курсу гривні, та перейшов до купівлі валюти для поповнення валютних резервів (табл. 2.) У цілому за 2016-2018 рр. сальдо інтервенцій Національного банку на валютному ринку було від'ємним і становило 3033,6 млн дол. США в еквіваленті. Саме ці кошти були направлені на поповнення золотовалютних резервів НБУ.

Таблиця 2

Інтервенції НБУ, млн дол США в еквіваленті

Показник	Роки				Зміна 2018 до 2015 р.	
	2015	2016	2017	2018	+/-	%
Продаж	2204,2	906,1	1 008,50	1767,8	-436,4	80,2
Купівля	2046,7	1278	2 270,80	3167,2	1120,5	154,7
Сальдо (продаж мінус купівля)	157,5	-371,9	-1262,3	-1399,4	x	x

Джерело: за даними офіційного сайту НБУ [5].

У зв'язку з переліченими цілями виникає ряд проблем з використання золотовалютних резервів:

✓ проблема оптимізації обсягу золотовалютних резервів. Важливе значення має оптимізація золотовалютних запасів, адже це суттєво впливає на платоспроможність країни на світовому ринку, на розмір національного багатства в країні та на регулятивні можливості в монетарній сфері. Не дивлячись на широке коло факторів, оптимальний розмір обсягу золотовалютних резервів визначити універсальним для всіх країн світу неможливо, тому цей обсяг значно коливається;

- ✓ проблема інтервенційного їх використання;
- ✓ проблема розміщення резервів та ін. [4]

Слід пам'ятати, що дефіцит платіжного балансу і відповідне скорочення золотовалютних резервів у зв'язку з продажем іноземної валюти в обмін на національну призводить до скорочення грошової маси. Це зумовлює загрозу дефляції, а відтак переходу економіки до стагнації і виробничого спаду.

Отже, за матеріалами проведеного дослідження, можна зробити висновки, що удосконалення механізму управління ЗВР НБУ, є необхідною умовою економічної стабільності країни, адже на сьогодні НБУ, не в повному обсязі виконує свої функції щодо регулювання та формування золотовалютних резервів. А тому створення підрозділу з управління ЗВР дасть змогу покращити стан нашої економіки, стабілізувати курс національної валюти, підтримати рівновагу на зовнішньому валютному ринку.

Список використаних джерел

1. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-ХІV (з наступними змінами та доповненнями) // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua>
3. Беляєв Д. О. Оптимальний обсяг золотовалютних резервів України / Д. О. Беляєв // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 95–102
4. Гроші та кредит: підруч. / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 602 с.
5. Офіційний сайт НБУ. Показники валютного ринку . <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27281784>

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Антонюк В. С., магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., доцент Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Забезпечення фінансової надійності, належного рівня платоспроможності та прибутковості зумовлює необхідність використання сучасних методів планування, формування і управління оборотними коштами суб'єктів господарювання. Даний вид активів підприємства є незамінним та високоліквідним фінансовим інструментом для здійснення поточних розрахунків, вкладання короткострокових інвестицій та регулювання грошових потоків на підприємстві. Вагомий вклад у розвиток теорії і практики управління оборотними коштами зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: М. Білик, Є. Брігхем, З. Боді, А. Поддєрьогін та ін. Водночас, постає необхідність у здійсненні подальших досліджень к заданому напрямі.

Основний матеріал. В основі методології управління оборотними коштами суб'єктів підприємницької діяльності закладено відповідні принципи. Дотримання яких забезпечує спроможність здійснювати операційну, інвестиційну та фінансову діяльність на підприємстві. До таких базових принципів належать:

1. Принцип об'єктивності і точності управління. Реалізація даного принципу базується на повній та неупередженій інформації щодо обробки і прийняття управлінських рішень відносно руху обігових коштів на підприємстві.

2. Принцип оперативності управління. Здатність оперативно і мобільно приймати необхідні рішення надає підприємству певні конкурентні переваги, особливо, за наявності альтернативних варіантів розвитку подій.

3. Принцип ефективності. Він передбачає можливість досягнення максимально можливого результату при мінімальних витратах матеріальних та фінансових ресурсів.

4. Принцип ув'язки тактичних і стратегічних цілей на підприємстві. Для менеджера пріоритетним завданням постає цілеспрямований процес реалізації тактичних завдань, які у своїй сукупності дозволяють досягти поставлених стратегічних цілей діяльності суб'єкта господарювання.

5. Принцип науковості та системності прийняття управлінських рішень. Реалізація того чи іншого управлінського рішення потребує оцінювання багатоваріантності подій, зумовлених впливом різноманітних факторів на фінансове становище підприємства у середньостроковій та довгостроковій перспективах.

Розкриття основних підходів до управління оборотними коштами на підприємстві потребує ідентифікації їх фінансово-економічного змісту та визначення джерел формування. Зокрема, А. Поддєрьогін дає таке визначення оборотним коштам: "...оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності [46, с. 187]. М. Білик трактує дану категорію як: "...оборотні активи виробничого підприємства – група мобільних активів із періодом використання до одного року, що безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня їхньої ліквідності мають забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями". [1, с. 161]. На думку Є. Брігхема: "...оборотний капітал – інвестиція фірми у короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей" [4, с. 734]. З. Боді та Р. Мертон представили таке визначення: "...оборотні активи – суми грошових коштів компанії та усі інші статті балансу, які протягом року передбачається перетворити в гроші" [3, с. 114]. Узагальнюючи наукові трактування сутності оборотних коштів можна виокремити три ключових ознаки, властивих для даної фінансової категорії: 1) кошти, які авансуються у виробничі оборотні фонди та фонди обігу; 2) сукупність майнових цінностей; 3) активи, які перетворюються у грошові кошти (готівку) протягом одного року.

У науковій літературі достатність оборотних активів слід розглядати з двох позицій: ліквідності та доходності. За умов низького рівні оборотних активів можлива втрата ліквідності і, як наслідок, можливі перебої в роботі та втрата доходів. При зростанні величини оборотних активів ризик втрати ліквідності знижується. Досягнення оптимального рівня оборотних активів, прибуток стає максимальним. Подальше зростання оборотних активів, приводить до того, що підприємство матиме в своєму розпорядженні вільні активи, утримання яких призводить до витрат і зниження прибутку [1, с. 60].

Основними причинами нестачі власних обігових коштів може бути підвищення цін внаслідок інфляційних процесів, нецільове використання обігових коштів; несвоєчасне фінансування приросту нормативу обігових коштів; наявність дебіторської заборгованості тощо. Надлишок власних обігових коштів може виникнути внаслідок перевиконання плану прибутку, неповного внеску платежів до бюджету, безоплатного надходження (отримання) товарно-матеріальних цінностей від інших організацій, неповного використання прибутку на цілі, передбачені фінансовим планом тощо [5, с. 112].

Процес управління оборотними коштами передбачає передусім, конкретизацію джерел їх формування. Зазвичай виокремлюються власні та залучені джерела фінансування оборотних коштів підприємств. До власних фінансових ресурсів належать: статутний фонд (пайові внески членів

засновників, внески іноземних учасників, надходження від емісії цінних паперів); відрахування від прибутку; цільове фінансування та цільові надходження (з бюджету, галузевих і міжгалузевих позабюджетних фондів); приріст постійних пасивів (мінімальна заборгованість із заробітної плати працівникам, відрахування на обов'язкове пенсійне страхування, на соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців). До залучених джерел оборотних коштів на підприємстві належать: короткострокові банківські кредити, комерційні кредити та кредиторська заборгованість.

Вважаємо за необхідне відобразити основні цілі управління оборотними коштами та засоби їх досягнення. Їх послідовність має бути наступною.

1. *Підтримка ліквідності і поточної платоспроможності організації, оптимізація структури запасів, нормування запасів* – передбачає зрівноваження фінансового стану організації за рахунок: поліпшення структури запасів; виявлення надлишкових запасів і неліквідів; підтримання оборотних активів в найбільш ліквідному стані; скорочення потреби в джерелах фінансування; зниження витрат, пов'язаних з фінансуванням запасів; встановлення прогресивних норм витрати сировини, матеріалів, палива; заміни дорогих видів матеріалів і палива більш дешевими без зниження якості продукції; застосування ABC-методу для контролю товарно-матеріальних запасів.

2. *Підтримка конкурентоспроможності організації* – удосконалення обслуговування покупців і замовників, підтримання ділової репутації організації за рахунок: раціонального співвідношення між наявними видами готової продукції; скорочення втрат, пов'язаних з упущеною вигодою через відмову від термінового замовлення або пропозиції; поліпшення організації постачання, у тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов постачань і забезпечення їх виконання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту; прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів; підвищення рівня маркетингових досліджень, спрямованих на прискорення просування товарів від виробника до споживача.

3. *Оптимізація витрат, пов'язаних з формуванням і підтриманням запасів* – скорочення витрат виробництва за рахунок: усунення втрат робочого часу, викликаних нестачею сировини і матеріалів; скорочення простоїв обладнання через брак запасних частин; забезпечення більш раціонального процесу виробництва внаслідок виключення частих змін в календарних планах і дорогих переналадок, що викликаються некомплектністю ресурсів; підтримки найбільш економічного співвідношення між витратами на зберігання та придбання запасів; зменшення витрат на утримання складських приміщень; систематична перевірка стану складських запасів.

4. *Забезпечення збереження, раціонального використання, прискорення оборотності і необхідного контролю запасів* – скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання новітніх технологій, механізації, автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, більш повного використання виробничих потужностей підприємства, трудових і матеріальних ресурсів та ін.); зниження втрат, пов'язаних з незадовільною системою контролю за кількістю і якістю матеріальних цінностей; запобігання можливих втрат, псування і безконтрольного використання запасів; систематичний контроль за збереженням і ефективністю використання за допомогою ревізій і обстежень на основі статистичних даних, оперативної і бухгалтерської звітності.

Висновки. Здійснення управління оборотними коштами на підприємстві має ґрунтуватися на оптимальності між дохідністю та фінансовими ризиками, які загрожують стабільному функціонуванню суб'єктам підприємницької діяльності. Стратегічними орієнтирами управлінської діяльності мають стати: прискорення оборотності обороту коштів, збалансування структури трансакційних витрат, максимізація прибутків та забезпечення рентабельності виробничо-господарської діяльності. Звідси постає необхідність у синхронізації процесу формування доходів та здійснення витрат на підприємстві у середньостроковій і довгостроковій перспективах.

Список використаної літератури

1. Безбородова Т. В., Даншина Т. В. Управління оборотними коштами підприємств. *Інвестиції, практика та досвід*. 2017. №1. С.59-62.
2. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств. Київ: Знання, КОО. 1999. 312 с.
3. Боді З, Мертон Р. Финансы. Москва : Вильямс, 2007. 592 с.
4. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: підручник; пер. з англ. Київ: Молодь, 1997. 1000 с.
5. Городня Т.А. Діагностика управління обіговим капіталом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.2. С. 109-113.
6. Фінанси підприємств: підручник / за наук. редакцією А. М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2006. –552 с.

ОСОБЛИВОСТІ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ІНСТРУМЕНТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ

Артемчук В.О., магістрантка,

Мельниченко О.Ю., магістрантка

Науковий керівник – Абрамова І.В., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Наразі в Україні рейтингова оцінка здійснюється згідно з Концепцією створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання, схваленою Кабінетом Міністрів України. Політика уряду спрямована на створення сприятливих умов для мобілізації фінансових ресурсів як через фондовий, так і через інші сегменти фінансового ринку. В таких умовах особливого значення набуває формування національної системи рейтингу українських емітентів та фінансових інструментів. З огляду на зазначене, вважаємо тему дослідження актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню інструментів фондового ринку присвячені праці В.М.Лютого, С.В. Онишко, В.М. Шелудько та інших. Розвиток фінансового посередництва, в тому числі діяльність рейтингових агентств досліджували А.М.Єрмошенко, Л.М.Волощенко, М.І.Макаренко та ін. Водночас питання рейтингової оцінки інструментів фондового ринку є недостатньо вивченими та висвітленими в літературних джерелах, що вказує на необхідність проведення окремого дослідження у зазначеному напрямі.

Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування особливостей рейтингової оцінки інструментів фондового ринку.

Результати дослідження. Рейтинг фондового ринку – це оцінка позиції об'єкта аналізу за розробленою шкалою показників, яка дозволяє визначити на певну дату стан учасників фондового ринку та встановити їх місце серед інших учасників відповідно враховуючи: їх потенціал, активність, ринкову позицію. Рейтинг у цьому аспекті може виступати орієнтиром, на базі якого буде вибрана стратегія учасника фінансового ринку [4]. Рейтингову оцінку різного роду фінансових інструментів та їх емітентів здійснюють законодавчо зареєстровані рейтингові агентства. Ліцензування та регулювання діяльності рейтингових агентств здійснює в межах своїх повноважень Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР).

Український фондовий ринок співпрацює з фінансовими ринками Європи, тому НКЦПФР було визначено перелік міжнародних рейтингових агентств, які мають право рейтингувати емітентів та їх цінні папери (табл. 1).

Таблиця 1

**Міжнародні рейтингові агентства, які мають право рейтингувати
вітчизняних емітентів та їх цінні папери**

№	Назва агентства
1	Fitch Ratings (Велика Британія, Сполучені Штати Америки)
2	Moody's Investors Service (Сполучені Штати Америки)
3	Standard and Poor's (Сполучені Штати Америки)
4	Дочірні компанії, які знаходяться під операційним контролем Moody's Investors Service Inc: - Мудіз Інвесторс Сервіс Лтд (Moody's Investors Service Ltd), Велика Британія; - Мудіз Централ Європ а.с. (Moody's Central Europe a.s.), Прага, Чеська Республіка; - Мудіз Франс С.А.С. (Moody's France S.A.S), Париж, Франція; - Мудіз Дойчланд ГмбХ (Moody's Deutschland GmbH), Франкфурт на Майні, Німеччина; - Мудіз Італія С.р.л. (Moody's Italia S.r.l.), Мілан, Італія; - Мудіз Інвесторс Сервіс Іспанія, С.А. (Moody's Investors Service Espana, S.A.), Мадрид, Іспанія.

Джерело: складено автором на основі [3].

Серед вітчизняних рейтингових агентств слід виокремити діяльність НРА «Рюрік». Місія НРА «Рюрік» – сприяти розвитку в Україні цивілізованого, активного, високоліквідного, прозорого ринку цінних паперів, шляхом надання продуктів і послуг, спрямованих на підвищення ефективності функціонування його інфраструктурних механізмів та зростання рівня інформованості і компетентності його професійних учасників [3]. НРА «Рюрік» згідно Статуту визначає кредитні рейтинги позичальників та їхніх окремих боргових інструментів, надає інформаційно-аналітичні і консультаційні послуги у сфері рейтингування.

Рейтингове агентство «Експерт-рейтинг» є найкрупнішим оператором ринку добровільного рейтингування в Україні. РА «Експерт-рейтинг» офіційно визнаний Українською асоціацією інвестиційного бізнесу (УАІБ) – найбільш авторитетною професійною асоціацією, об'єднуючих інституційних інвесторів на фондовому ринку України [3].

IBI-Rating визначає понад 200 рейтингів. Клієнти агентства – це представники корпоративного та фінансового бізнесу. Агентство нарощує активність у сегменті необов'язкового рейтингування: визначаються рейтинги надійності вкладів (депозитів), інвестиційної привабливості, фінансової стійкості. Агентство "Кредит-Рейтинг" – спеціалізоване рейтингове агентство, що надає послуги в області незалежної оцінки кредитоспроможності суб'єктів запозичень із визначенням кредитних рейтингів за Національною рейтинговою шкалою.

Будь-яке рейтингове агентство ділить свою шкалу рейтингу між двома класами цінних паперів: цінні папери інвестиційної якості або (інвестиційні цінні папери) та спекулятивні цінні папери. Кожен із цих класів має свій символ по класифікації інвестиційних агентств. Емітенти цінних паперів отримують відповідний рейтинг як незалежну оцінку ступеня ризику виконання своїх зобов'язань, інвестиційної якості фінансових продуктів. Це дає можливість встановити належний рівень прибутковості цінних паперів у разі їх розміщення на фондовому ринку. Для інвесторів рейтинг є орієнтиром для прийняття інвестиційних рішень та оцінки ризиків, пов'язаних із цим рішенням [1].

Висновки. Встановлено, що рейтинг є основою для прийняття рішень щодо здійснення операцій на фінансових ринках, орієнтиром для вибору стратегії поведінки учасників фондових ринків. Повноваження щодо встановлення рейтингів мають національні рейтингові агентства, що отримали відповідну ліцензію НКЦПФР та низка провідних рейтингових агентств, які набули права рейтингувати вітчизняних емітентів та їх цінні папери. Провідними національними рейтинговими агентствами є НРА «Рюрік», РА «Експерт-рейтинг», IBI-Rating.

Список використаної літератури

1. Петик Л. О. Сучасний стан фондового ринку в Україні / Національний лісотехнічний університет України. 2015. Вип. 25.1. С. 344-350.
2. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017: Економічний дискусійний клуб. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhno> (дата звернення: 20.05.2019).
3. Рейтингові агентства: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/rateagencies> (дата звернення: 12.05.2019).
4. Ринок фінансових послуг: навч. посібник / Д.І Дема, І.В. Абрамова, І.А. Шубенко, Л.В. Недільська, В.М. Трокоз. Житомир: ЖНАЕУ, 2013. 370 с.
5. Чим і як торгують на фондовий ринках?: Все про гроші URL: <http://vseprogroshi.com.ua/chim-i-yak-torguyut-na-fondovij-rinkax.html> (дата звернення: 10.05.2019).

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Беспалов Б. О., магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., доцент Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень Зміни, що відбуваються в українському суспільстві: політичні, економічні та соціальні перетворення обумовлюють необхідність посилення уваги до страхового захисту населення. Насамперед, дієвих важелів та механізмів впливу потребує накопичувальне страхування, оскільки динаміка цього виду страхових відносин впливає на добробут населення та соціально-економічну стабільність суспільства. Тенденції ринку страхування життя у свою чергу визначають потребу виявлення чинників, що гальмують його розвиток та необхідність пошуку шляхів їх подолання. Зазначене дозволяє стверджувати про актуальність дослідження проблем та перспектив розвитку страхування життя в Україні. Дослідженню страхування життя, його специфіки та тенденцій розвитку присвячені праці таких вчених, як В. Базилевича, О. Гаманкової, О. Залєтова, Р. Пікус, С. Осадця та ін. Втім, багатогранна проблематика страхування життя й надалі залишається предметом дискусій та наукового аналізу. Зокрема, потребують детальнішого дослідження питання активізації страхових відносин в сфері довгострокових видів страхування

Основний матеріал. Страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та хвороби застрахованої особи. У разі, якщо при настанні страхового випадку передбачено регулярні послідовні довічні страхові виплати (страхування довічної пенсії), обов'язковим є передбачення у договорі страхування ризику смерті застрахованої особи протягом періоду між початком дії договору страхування та першою страховою виплатою з числа довічних страхових виплат. В інших випадках передбачення ризику смерті застрахованої особи є обов'язковим протягом всього строку дії договору страхування життя.[5].

Страхування життя має низку характерних особливостей, які вирізняють його серед інших видів страхування: а) людське життя не має вартісної (грошової) оцінки; це означає, що за даним видом страхування неможливо визначити величину збитку, зумовленого настанням страхового

випадку; б) у страхуванні життя беруть участь одразу чотири суб'єкти, такі як страховик, страхувальник, застрахована особа та бенефіціар (вигодонабувач); в) неможливість визначити в грошовому вимірі втрати, пов'язані з життям, зумовлює своєрідний підхід до визначення страхової суми та страхового тарифу (премії, внеску); г) у страхуванні життя страхова сума визначається на кожного застрахованого окремо з урахуванням інтересів та можливостей обох сторін (страхувальника і страховика); г) страховик, як правило, встановлює мінімальну межу страхової суми, нижче від якої обслуговування договору зі страхування життя буде збитковим; щодо страхувальника, то обрана ним страхова сума визначається насамперед його платоспроможністю та бажанням відкладати споживання цього доходу на тривалий час; д) договори зі страхування життя є довгостроковими; хоча українське законодавство не встановлює мінімальних строків договорів зі страхування життя, методика формування резервів зазначає, що ці договори підписуються на строк, не менший трьох років, а загалом договори можуть діяти значно довше, а саме 10, 15, 20, 30, 40 років; е) чим триваліше договір, тим більше частка в резерві від інвестування коштів.[1, с.422-423].

Дослідження стану страхового ринку України у сегменті довгострокових видів страхування засвідчують, що валові страхові платежі (премії, внески) при страхуванні життя за 2018 рік становили 3906,1 млн грн., що на 34,1% більше, ніж за 2017 рік (станом на 31.12.2017–2913,7 млн грн). Структура надходжень валових страхових платежів (премій, внесків) станом на 31.12.2018 має такий вигляд: 3792,9 млн грн. (або 97,1%), що надійшли від фізичних осіб; 113,2 млн грн. (або 2,9%), що надійшли від юридичних осіб. За 2018 р. збільшилася кількість застрахованих фізичних осіб на 9,7% або на 397193 особи (станом на 31.12.2017 застраховано 4076718 фізичних осіб, станом на 31.12.2018 – 4473911 фізичних осіб). Протягом 2018 року застраховано 3016611 фізичних осіб, що на 96,8% або на 1483790 осіб більше проти відповідного періоду 2017 р (за 2017р. застраховано 1532821) [4]. Страховий ринок України щороку збільшує розмір залученого капіталу, що створює необхідні передумови для подальшого його розвитку.

Обсяги надходжень валових страхових платежів та валових страхових виплат зі страхування життя за 2016–2018 рр. відображено на рис.1. Обсяг валових страхових виплат із страхування життя за 2018 рік становив 704,9 млн грн. , що на 26,7% більше в порівнянні з 2017 роком (556,3 млн грн.) [3]. Представлені дані свідчать про позитивну динаміку зростання ринку довгострокових видів страхування. Але, на фоні всього ринку страхових послуг страхування життя займає лише 7,9%, коли добровільне майнове страхування 56,1% . Порівнюючи з закордоном в Україні лише 1,1% припадає на договори на дожиття, що свідчить про недовіру населення, хоча

страхові компанії розвиваються і виробляється все більше страхових продуктів пов'язаних з дожиттям.[7].

Рис. 1. Динаміка страхових премій та страхових виплат із страхування життя за 2016 – 2018 рр. (млн грн)

Джерело: побудовано на основі даних[4].

Варто зазначити, що основними стримуючими факторами страхування життя в Україні є відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також недостатність гарантій збереження вкладених коштів; доволі низький платоспроможний попит на страхові послуги серед потенційних страхувальників; високі інфляційні очікування, що нівелює очікування від інвестування коштів у страхові програми; недосконалість вітчизняного законодавства у сфері довгострокового страхування; низька страхова культура серед потенційних страхувальників та де яких страховиків тощо. Окреслені проблеми потребують вжиття системних заходів, спрямованих на залучення до страхування широких верств громадян. Важлива роль у даному контексті належить державі щодо створення сприятливих умов для інвестування коштів у страхування, зокрема, на законодавчому рівні дозволити підприємствам різних форм власності включати до валових витрат витрати на страхування життя своїх працівників тим самим стимулюючи посилення соціального захисту громадян.

Висновки. Отже, за сучасних умов розвитку страхових відносин у суспільстві, довгострокові види страхування дедалі набувають своєї актуальності і розглядаються як незамінний елемент соціального захисту населення. Досвід країн зі сталими економічними системами доводить необхідність і доцільність використання механізму страхування в двох аспектах: по-перше, для класичного страхового захисту індивідуальних або групових інтересів громадян, пов'язаних з їх життям, здоров'ям та працездатністю, по-друге, використовуючи можливості страхування, капіталізувати власні заощадження за допомогою таких видів страхування,

як страхування на дожиття, пенсійне страхування, змішане страхування тощо. Серед довгострокових видів страхування в Україні у середньостроковій перспективі слід визнати впровадження другого рівня пенсійного забезпечення та введення в дію Закону України “Про обов’язкове медичне страхування”. Такі заходи мають суттєво активізувати інтерес до страхування та підвищити рівень соціального захисту громадян.

Список використаної літератури

1. Базилевич В.Д. Страхування. Київ : Знання, 2008. 1019 с
2. Золотарьова О. В. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/102.pdf
3. Лобова О. М. Тенденції страхування життя в Україні. URL : [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe? pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?pdf) (дата звернення 10.11.2018).
4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua> (дата звернення 10.05.2019).
5. Про страхування : Закон України від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР. URL : <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення 04.04.2019).
6. Статистика страхового ринку в Україні URL : <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 15.05.2019).
7. Шолойко А. С. Ринок страхування життя в Україні та його інфраструктура URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/8.pdf (дата звернення 08.09.2018).

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бистрицька Ірина

магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., доцент О. Я. Стойко

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень.

Кредитування споживчих потреб населення займає важливе місце у соціально-економічному розвитку нашої країни. Споживче кредитування дає змогу задовольняти потреби населення у товарах довгострокового вжитку. А важливим чинником, який впливає на розвиток споживчого кредитування є розвиток діяльності банків щодо обслуговування приватних осіб. Проблеми, пов'язані із недосконалістю нормативної бази, що регламентує споживче кредитування, неповерненням кредитів, занадто високими процентними ставками та іншими негативними факторами, обумовлюють актуальність дослідження.

Дослідженню проблеми споживчого кредитування присвячено багато праць науковців України. Алескерова Ю. В. та Дзюбенко А. Д. розглядали особливості розвитку споживчого кредитування в Україні [1, с. 87-92]. Блащук-Дев'яткіна Н. З., Петик Л. О. та Кіндрат Ю. І. вивчали проблему регулювання споживчого кредитування в Україні [2, с. 1073-1076]. Бондар О. П. захистив дисертацію на тему «Кредитування населення на споживчі потреби» [3]. Бошота Н. В. та Юртин В. В. досліджували проблеми і перспективи кредитування банками фізичних осіб в Україні [4, с. 382-385]. Великий Ю. М. та Сухомлин М. О. висвітлили особливості споживчого кредитування банками фізичних осіб в Україні [5, с. 148-152]. Вудвуд В. В. та Попова Е. М. проаналізували сучасний стан споживчого кредитування в Україні [6, с. 311-314]. Коць О. О., Ярошевич Н. Б. і Корначук О. Ю. обґрунтували заходи стимулювання кредитування фізичних осіб в Україні на сучасному етапі [7, с. 134-139]. Багато наукових досліджень розкривають питання споживчого кредитування. Однак завжди існує необхідність напрацювань щодо розвитку банківського споживчого кредитування, особливо в періоди політичних та економічних ускладнень.

Основний матеріал. Банківське кредитування населення займає особливе місце в у банківській діяльності і має важливу роль у сучасній економіці України. Банківське споживче кредитування є засобом задоволення різних споживчих потреб населення і допомагає вирівнюванню споживання груп населення з різним рівнем доходів [1, с. 87].

Споживчий кредит вигідний як позичальнику, так і комерційному банку. Розвиток споживчого кредитування є економічно вигідним для комерційних банків в умовах посилення конкуренції, оскільки сприяє зниженню величини ризику завдяки диверсифікації активів, залученню додаткових коштів індивідуальних споживачів за рахунок надання їм нових послуг. Цей розвиток сам по собі генерує прибуткові операції для фінансово-кредитних установ.

Крім того, розвиток споживчого кредитування позитивно впливає на економіку в цілому, забезпечуючи розширення споживчого попиту, збільшення національного виробництва товарів і торговельних оборотів. Багатьма дослідженнями доведено, що ріст споживання та споживчого кредитування є сприятливим середовищем для економічного піднесення. Однак споживче кредитування є менш гнучким у порівнянні з корпоративним кредитуванням. За оцінками зарубіжних експертів при зростанні економіки на 1 % у рік споживче кредитування зростає лише на 0,7 %, в той час як корпоративне зазвичай перевищує цей показник.

Споживчі кредити мають роздрібну природу і характеризуються одночасно стандартністю і індивідуальністю, а також досить високими ризиками кредиторів. Споживчий кредит являє собою кредит комерційних банків населенню для задоволення їх потреб, основною формою ціни за кредит є відсоток. Відтак основною відмінною рисою споживчого кредиту

служить виключно споживчий, невиробничий характер його використання і надання тільки населенню. Іншими словами, споживчий кредит має на меті фінансування кінцевого споживача і видається фінансовими організаціями або підприємствами роздрібною торгівлі та послуг.

Вітчизняна практика кредитування індивідуальних клієнтів підтверджує факт їх більшої надійності порівняно з кредитуванням корпоративних клієнтів. Відсоток неповернення позик у роздрібному бізнесі є значно нижчим ніж у корпоративному бізнесі, випадки прострочення платежів за споживчими кредитами є також не значними. Саме низький рівень кредитного ризику стимулює комерційні банки розвивати роздрібний бізнес попри підвищену порівняно з корпоративним трудомісткість операцій і потребу в розгалуженій мережі відділень.

Незважаючи на несприятливу економічну ситуацію в Україні, споживчий кредит все ж залишається найпопулярнішим видом кредиту, тому що населення, не маючи достатньої кількості грошових коштів, отримує споживчі кредити для задоволення своїх потреб. Обсяги банківського споживчого кредитування дещо скоротилося в 2015-2016 р. За умов політичних і економічних труднощів зменшення обсягів споживчого кредитування в Україні можна пояснити такими причинами: ускладнення процедури здійснення реструктуризації кредитів; підвищення вимог кредиторів до позичальників з метою захисту від будь-яких додаткових кредитних ризиків; зменшення кількості потенційних позичальників, враховуючи економічну ситуацію у державі.

Основними причинами, що стримують розвиток споживчого кредитування в Україні в умовах фінансової та політичної кризи і які негативно позначаються на діяльності комерційних банків, є:

- зростання кредитного ризику, пов'язаного з необ'єктивною оцінкою платоспроможності фізичних осіб-позичальників;
- низький рівень оплати праці в Україні, тобто неможливість повернення багатьма позичальниками суми кредиту і відсотків за ним;
- вища вартість придбання товарів у кредит, ніж при оплаті готівкою;
- недовіра населення до банківських структур [5, с. 313].

Незважаючи на всі негаразди, вітчизняна банківська система завершила 2018 р. поверненням докризових показників. В 2017-2018 рр. тривало активне відновлення кредитування, переважно за рахунок зростання споживчих кредитів. Однак, комерційні банки з огляду на продовження економічної кризи для зниження ризиків кредитування та убезпечення себе від проблемних позичальників, висувають високі вимоги до потенційних клієнтів. На отримання значних кредитів сьогодні можуть розраховувати передусім власники стабільного і високого доходу, які мають бездоганну кредитну історію.

В результаті виявлених тенденцій ринку банківського споживчого кредитування фізичних осіб, а також досліджень провідних вчених-

економістів можливо визначити напрями розвитку даного сектора банківської діяльності як важелю економічного зростання країни:

- розвиток насамперед короткострокового кредитування позичальників під купівлю товарів народного споживання довгострокового користування, оскільки за такого виду кредитування комерційний банк несе менший ризик, тому що терміни кредитування невеликі (до року), а суми порівняно незначні;

- вдосконалення банківських маркетингових стратегій для населення, зокрема проведення «сезонних акцій», тобто зниження базових процентних ставок в ті періоди, коли прогнозується зниження активності банківського споживчого кредитування;

- розвиток бази кредитних історій банківського споживчого кредитування, яке б надавало об'єктивні відомості про сумлінних та несумлінних позичальників;

- розширення форм банківського споживчого кредитування, зокрема за рахунок впровадження овердрафту, який при довгостроковому використанні дозволить знижувати клієнтам процентні ставки на наступні кредити;

- удосконалення законодавства в сфері банківського споживчого кредитування в частині внесення норми, що дозволяє ефективно стягувати борги за споживчими кредитами;

- впровадження сучасних підходів до оцінки платоспроможності потенційних індивідуальних позичальників з використанням математичних моделей;

- формування єдиного для комерційних банків чорного списку роздрібних позичальників-боржників;

- трансформація відносин комерційних банків і приватних позичальників шляхом переходу від пріоритету пропозиції до пріоритету попиту на ринку споживчого кредитування

з метою усунення несумлінності комерційних банків (наявність прихованих виплат тощо);

- використання передового досвіду зарубіжних держав для удосконалення системи споживчого кредитування.

З метою реалізації запропонованих напрямів вітчизняним комерційним банкам необхідно насамперед знижувати процентні ставки як фактор підвищення попиту, здійснювати страхування фінансових ризиків під можливі втрати, забезпечити створення кредитних бюро на всій території України, стимулювати розвиток технологій банківської інфраструктури.

Висновки. Споживчий кредит відіграє значну роль у задоволенні споживчих потреб населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного розвитку держави. За останні роки вітчизняні комерційні банки зіткнулися з серйозними проблемами щодо

кредитування фізичних осіб, серед яких можна виділити такі: зниження платоспроможності громадян у зв'язку з кризовими явищами в економіці; зростання простроченої заборгованості за споживчими кредитами в результаті зниження вимог комерційних банків при наданні таких кредитів; встановлення високих процентних ставок за споживчими кредитами, які знижують їх привабливість для індивідуальних позичальників.

Система споживчого кредитування в Україні потребує подальшого удосконалення як з боку державних органів влади, так і самих комерційних банків. Першочерговими заходами зростання ефективності споживчого кредитування мають стати: розширення форм банківського споживчого кредитування; вдосконалення банківських маркетингових стратегій для населення; впровадження сучасних підходів до оцінки платоспроможності потенційних індивідуальних позичальників; розвиток бази кредитних історій банківського споживчого кредитування; удосконалення законодавства в сфері банківського споживчого кредитування; використання передового досвіду зарубіжних держав для удосконалення системи споживчого кредитування.

Список використаної літератури

1. Алескерова Ю. В., Дзюбенко А. Д. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27(2). С. 87-92.
2. Блащук-Дев'яткіна Н. З., Петик Л. О., Кіндрат Ю. І. Регулювання споживчого кредитування в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 11(2). С. 1073-1076.
3. Бондар О. П. Кредитування населення на споживчі потреби: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08. «Гроші, фінанси, кредит». Київ, 2007. 19 с.
4. Бошота Н. В., Юртин В. В. Проблеми і перспективи кредитування банками фізичних осіб в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 8(2). С. 382-385.
5. Великий Ю. М., Сухомлин М. О. Особливості споживчого кредитування банками фізичних осіб в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 31. С. 148-152.
6. Вудвуд В. В., Попова Е. М. Сучасний стан споживчого кредитування в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 10(1). С. 311-314.
7. Коць О. О., Ярошевич Н. Б., Корначук О. Ю. Кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та заходи стимулювання. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки*. 2018. № 7. С. 134-139.

ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Бойко Юлія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Стабільність економіки країни, розширення її інтеграційних зв'язків, нарощення експортного потенціалу та рівень міжнародного співробітництва залежать від розвитку валютного ринку, де ключовим чинником виступає валютний курс. Необхідність дослідження процесу курсоутворення в Україні зумовлено вагомістю експорту та імпорту для економіки держави. Необхідно зазначити, що сьогодні існує потреба у комплексному дослідженні особливостей формування валютного курсу як важливого елемента валютної системи та одного з елементів валютного регулювання.

Серед науковців, що досліджують процес курсоутворення, варто виділити В.С. Білошапку, Ю.А. Бовтрук, О.В. Боришкевич, В. Бровко, Л.А. Віднійчук-Вірван, Б.Ю. Лапчук, І.В. Краснову, У.І. Моторнюк, У.П. Гуцуляк та інших. Проте окремі аспекти формування валютного курсу в Україні потребують постійної уваги через динамічність фінансового ринку та мінливість зовнішнього середовища.

Основний матеріал. Теорія фінансового ринку визначає валютний ринок як систему стійких економічних та організаційних відносин, пов'язаних з операціями купівлі-продажу іноземних валют та платіжних документів в іноземних валютах [1]. Усі валютні операції на валютному ринку здійснюються за валютним курсом, що впливає на ефективність як експортера, так і імпортера. Валютний курс залежить від багатьох чинників структурного (економіка країни-емітента) та кон'юнктурного (показники економічного розвитку; обсяг грошової маси в обігу; рівень інфляції; рівень облікової ставки; стан і структура платіжного балансу країни; обсяги дефіциту державного бюджету; платоспроможність країни; обсяги внутрішніх та зовнішніх запозичень; місце країни на світовому ринку товарів та послуг та ін.) [2]. Структурні чинники здійснюють довгостроковий вплив і становлять основу валютного курсу, натомість, кон'юнктурні мають короткостроковий і спекулятивний характер.

Разом з тим, кожен з курсоутворюючих чинників може здійснювати як стабілізуючий, так і розхитуючий вплив. Зокрема:

- 1) показники економічного розвитку – чим вищий рівень розвитку, тим стабільніший валютний курс і навпаки;
- 2) темп інфляції – чим він вище, тим більші коливання валютного курсу національної грошової одиниці;

- 3) стан платіжного балансу – активний платіжний баланс сприяє стабільності курсу національної валюти, а пасивний – спричиняє її волатильність;
- 4) ступінь довіри до валюти на національному і світових ринках також формують підґрунтя для стабільності національної грошової одиниці – чим вища довіра, тим стабільніша валюта і навпаки.

Враховуючи вагомість окреслених чинників та зважаючи на особливості розвитку вітчизняного валютного ринку для дослідження впливу кон'юнктурних чинників на зміну валютного курсу гривні обрано 4 ключові показники: валютний курс (USD/UAH) у 2016-2018 рр., ВВП України у 2017-2018 рр. та рівень інфляції у 2017-2018 рр. (табл. 1). Передусім, варто відмітити, що в Україні впродовж 2017-2018 рр. спостерігалася динаміка нарощення номінального обсягу ВВП з незначним скороченням рівня інфляції. На тлі таких стабілізуючих тенденцій валютний курс зростав незначними темпами.

Таблиця 1

**Факторний аналіз впливу ВВП та інфляції
на стабільність валютного курсу гривні**

Показник	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+,-)
Валютний курс гривні звітного року, грн за 100 дол.	2659,66	2720,05	60,39
ВВП (номінальне), млрд грн.	2982,92	3558,71	575,79
Рівень інфляція, %	113,80	109,70	-4,10
Валютний курс гривні попереднього року, грн за 100 дол.	2555,13	2659,66	104,53
Співвідношення валютного курсу гривні звітного року до ВВП (номінального)	0,89	0,76	-0,13
Співвідношення ВВП (номінального) до рівня інфляції	26,21	32,44	6,23
Співвідношення рівня інфляції до валютного курсу гривні попереднього року	0,04	0,04	0,00
Темп росту валютного курсу гривні (валютний курс гривні звітного року/валютний курс гривні попереднього року)	1,04	1,02	-0,02

Факторний аналіз свідчить, що на співвідношення валютного курсу до ВВП більшим чином вплинуло зростання ВВП, оскільки у 2017 р. співвідношення становило 0,86 копійок до 1 млн грн, а у 2018 – 0,75 при зростанні обох факторів. Водночас, співвідношення ВВП до рівня інфляції було нарощено за два досліджувані роки на 6,23 к. п., оскільки темп росту

ВВП значно випередив темп інфляції. Співвідношення рівня інфляції до валютного курсу гривні звітного року впродовж 2017-2018 рр. залишалося без змін, що свідчить про однаковий темп росту як валютного курсу, так і інфляції.

За 2017-2018 рр. спостерігався темп зростання валютного курсу в межах 2-4 %, що є прийнятним для такого типу економіки як українська. Така тенденція свідчить про ефективне управління курсоутворюючими чинниками з боку НБУ та банківської системи загалом.

Висновок. Оцінюючи такі макроекономічні фактори впливу на валютний курс в Україні як обсяги зростання ВВП і рівень інфляції, варто відзначити, що саме обсяги ВВП чинять певний вплив на зростання валютного курсу, тоді як вплив інфляції досить не помітний. Очевидно, що вагому стабілізуючу роль величини валютного курсу відіграє політика центрального банку та інших фінансових регуляторів.

Список літератури

1. Валютний ринок: суть та основи його функціонування. URL: https://pidruchniki.com/1392091852571/finansi/valyutniy_rinok_sut_osnovi_yogo_funktsionuvannya
2. Девізні ринки. URL: http://kommersant.org.ua/book_o028_page_18.html
3. Чинники формування валютного курсу в Україні ринки. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/13909/1/63_431-439_Vis_727_Menegment.pdf
4. Валютний курс і чинники, що впливають на його формування ринки. URL: https://pidruchniki.com/1628041454185/ekonomika/valyutniy_kurs_chinniki_vplivayut_yogo_formuvannya

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ЕМІТЕНТІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Верещинський Владислав, магістрант

Науковий керівник – к. е. н., доцент І.В. Абрамова

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Волатильність фінансових ринків має істотний вплив роботу учасників ринку цінних паперів. Тому прийняття ними будь-яких рішень пов'язане з високим ступенем ризику. Одним із напрямів нівелювання ризиків на фондових ринках є додаткова інформація, яка міститься в рейтингах цінних паперів, що розраховують провідними рейтинговими агентствами.

Питанням, пов'язаним з обчислення рейтингів цінних паперів, присвячені праці низки закордонних та вітчизняних науковців. Серед них на особливу увагу заслуговують праці Л. Миронова [1], В. Телятнікова [2], І.С. Віктора, С.В. Ліпича [3] та інших. Водночас не всі проблеми, пов'язані з рейтинговою оцінкою емітентів цінних паперів є недостатньо вивченими

та висвітленими в літературних джерелах, що вказує на необхідність проведення окремого дослідження у зазначеному напрямі.

Результати дослідження. Рейтингові агентства мають позитивний вплив на сучасний стан і перспективи розвитку фінансової системи України, позначеної негативними ознаками: хронічним від'ємним сальдо платіжного балансу; підвищеним спекулятивним попитом на готівковому та безготівковому валютних ринках; порівняно низьким рівнем офіційних валютних резервів НБУ; високими перед дефолтними рівнями внутрішньої та зовнішньої заборгованості [4, с. 174]. Усе означене негативно позначається на суверенному кредитному рейтингу України від відомих міжнародних рейтингових агенцій, що призводить до зниження кредитного рейтингу вітчизняних суб'єктів фондового ринку.

Кредитний рейтинг – це умовний вираз кредитоспроможності об'єкта рейтингування у цілому та/або його окремого боргового зобов'язання за національною шкалою кредитних рейтингів. Визначення кредитного рейтинга – це діяльність із надання професійних послуг на ринку цінних паперів, спрямована на визначення кредитоспроможності об'єкта рейтингування, яка може бути проведена рейтинговим агентством. Це шкала, яка поділена на визначені групи рівнів та рівні, кожен з яких характеризує здатність позичальника своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки й основну суму за своїми борговими зобов'язаннями, а також його платоспроможність.

Зокрема, розрахунок значень індексу ПФТС (табл. 1) здійснюється кожен торговий день у режимі реального часу при укладенні біржових контрактів з акціями, включеними до бази розрахунку індексу. Розрахунок значень індексу відбувається з точністю до двох знаків після коми. При розрахунку індексу використовуються лише біржові контракти, укладені в горизонтальному спреді (на момент укладання біржового контракту) протягом торгової сесії.

Для розрахунку Індексу ПФТС використовується формула :

$$Index_T = Index_{(T-1)} \times \frac{\sum_{i=1}^M (P_{iT} \times Q_{iT} \times FF_{iT} \times W_{iT})}{\sum_{i=1}^M (P_{i(T-1)} \times Q_{iT} \times FF_{iT} \times W_{iT})}$$

Позначення:

Index_{T-1} - останнє значення індексу, розраховане за попередній торговий день (T);

P_{iT}- ціна i-ої акції, розрахована в момент часу t поточної доби (день відповідності до п. 5.4 Правил;

P_{i(T-1)}- остання ціна i-ої акції, розрахована в день T-1 відповідно до п. 5.4 Правил;

Q_{iT}- обсяг акцій i-го емітента, що знаходяться в обігу, шт.;

W_{iT}- ваговий коефіцієнт i-ої акції;

F_{ffT} - коефіцієнт free-float i-ої акції;

M- загальна кількість акцій, що входять до бази розрахунку індексу.

Таблиця 1

**Рейтинг оцінки емітентів цінних паперів
на основі розрахунку Індексу ПФТС**

№	Учасник ринку	Місце в рейтингу
Торгівля державними облігаціями		
1	АБ "Укргазбанк"	1
2	АТ "ОТП банк"	2
3	ТОВ "Капітал таймс"	3
4	АТ "Міжнародний інвестиційний банк"	4
5	ТОВ "Конкорд Кепітал"	5
Торгівля корпоративними облігаціями		
6	АТ "ТАСКОМБАНК"	1
7	ТОВ "Домінанта трейд"	2
8	ТОВ "Конкорд Кепітал"	3
9	АТ "Комерційний банк "Глобус"	4
10	ТОВ "ІФК Профінвест"	5
Торгівля акціями		
11	ТОВ "І-НВЕСТ"	1
12	ТОВ СП "Драгон Капітал"	2
13	ТОВ "Сігніфер"	3
14	ТОВ "ІФК Профінвест"	4
15	ТОВ "ТАСК-брокер"	5
Торгівля цінними паперами ІСІ		
16	ТОВ "Сігніфер"	1
17	ТОВ "І-нвест"	2
18	ТОВ "Універ Капітал"	3
19	ТОВ "БТС брокер"	4
20	ТОВ "КІНТО, ЛТД"	5

Джерело: побудовано за матеріалами сайту Фондова біржа ПФТС: URL

З метою уникнення впливу на індекс різкого коливання цін окремих біржових контрактів при розрахунку індексу використовується ціна P_i , розрахована як середньозважене значення цін останніх 3 біржових контрактів, укладених з акцією. Розрахунок P_i здійснюється з точністю до 0,01 грн., що відповідає величині кроку ціни, встановленого внутрішніми документами біржі. Якщо для акції внутрішніми документами біржі, що регламентують порядок проведення торгів цінними паперами, встановлено інший крок ціни, відмінний від 0,01 грн., розрахунок P_i для даної акції здійснюється з точністю до величини кроку ціни, встановленого для даної акції.

Висновки. Визначено основні етапи рейтингової оцінки емітентів та цінних паперів – установлення прямих договірних відносин із клієнтом;

формування робочої групи; складання інформаційного запиту; проведення комплексного аналізу; обґрунтування проекту рейтингового звіту; затвердження офіційної рейтингової оцінки рейтинговим комітетом; надання можливостей апеляції клієнтові; моніторинг встановленого рейтингу.

Перспективою подальших досліджень є розробка практичних рекомендацій щодо систематизації рейтингів вітчизняних емітентів та цінних паперів, які обертаються на фондовому ринку України.

Список використаних джерел

1. Миронова Л.Г. Модель рейтингового оцінювання цінних паперів за результатами діяльності ПФТС // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія «Економіка і менеджмент». 2013. № 2. С. 5–12.
2. Телятников В. Проблемні питання рейтингування муніципальних цінних паперів в Україні // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. 2009. № 1–2. С. 69–75.
3. Віктор І.С. Індекси та рейтинги на фондовому ринку України //Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. № 1. С. 42–49.
4. Ходос Л.В. Міжнародні та національні кредитні рейтингові агентства та їх роль в управлінні фінансовими ризиками в Україні // Інформація і право. 2013. № 1. С. 170–177.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК

Войналович Марина

магістрант спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник –Стойко О. Я., к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Наразі платіжні картки та електронні гроші займають значну частину вітчизняного грошового ринку. Активне використання платіжних карток поступово звужує сферу застосування готівкових розрахунків. Так, у 2018 р. 45,1 % всіх розрахункових операцій в Україні були безготівковими та здійснювалися за допомогою платіжних карток або інших платіжних систем [1]. Зарубіжний досвід свідчить про переваги безготівкових розрахунків, які створюють сприятливі умови для накопичення грошових коштів громадян у банківський сектор, розширення інвестиційного потенціалу економіки, мінімізації «тіньового грошового обороту» тощо. Частка готівки у грошовому обігу країни як індикатор рівня безготівкової економіки є

найменшою у таких високорозвинених країнах як Канада (3,8 %), Велика Британія (3,6 %), Норвегія (1,9 %), Данія (3,0 %), Швеція (1,9 %) [3].

В Україні впровадження глобальних трендів безготівкової економіки, ініційовані Національним банком, мають на меті забезпечити станом на 2020 рік досягнення певних показників розвитку, зокрема: частка готівки у ВВП має зменшитись з 14,6 % до 7,5 %, кількість POS+терміналів – збільшитись з 4,5 до 11 тис. шт. на 1 млн осіб, рівень безготівкових розрахунків – зрости з 31 % до 55 %, у тому числі через національну платіжну систему «Простір» – з 0,73 % до 30 % [3]. Відтак досить актуальним є вивчення сучасного стану ринку платіжних карток і розробка заходів щодо підвищення ефективності і надійності безготівкових платежів.

Проблемами розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток займаються такі вітчизняні науковці, як: Т. Андрейків, О. Вовчак, Г. Вознюк, А. Герасимович, І. Коваль, Т. Косова, В. Кравець, С. Криворучко, О. Пиріг, А. Поліщук, С. Поліщук, А. Савченко, Т. Смовженко, А. Чумаков, О. Шевчук, А. Шеремет, Г. Шпаргало, Г. Щербаков, В. Ющенко та ін. Однак динамічний розвиток платіжних карток вимагає поглибленої оцінки їх сучасного стану і тенденцій розвитку з метою визначення перспектив та можливих ризиків їх поширення на вітчизняному фінансовому ринку.

Основний матеріал. Впродовж останніх років завдяки прискореному розвитку інформаційних технологій та їх активному залученню у банківській бізнес поширення платіжних карток у нашій країні відбувалося найактивніше з-поміж інших платіжних засобів роздрібної торгівлі. Позитивними наслідками такого їх розповсюдження стали зручність у використанні, підвищення швидкості транзакцій, скорочення обсягів використання готівки і витрат на обслуговування грошового обігу, зменшення операційних витрат комерційних банків, підвищення захисту від пограбування та підроблення грошей; скорочення тіньового сектора економіки тощо.

Поширення платіжних карток разом із перевагами несе також низку потенційних загроз та викликів, які необхідно враховувати учасникам ринку. Переваги та недоліки практичного застосування платіжних карток наведені у табл. 1.

Свідченням відносної стабільності розвитку вітчизняного ринку платіжних карток і довіри споживачів до таких банківських продуктів свідчать кількісні та якісні параметри їх поширення. Для визначення тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні проаналізуємо динаміку кількості банків-учасників платіжних карткових систем, кількість платіжних карток та кількість держателів платіжних карток в Україні за останні роки (табл. 2).

Таблиця 1

**Переваги та недоліки практичного використання платіжних карток
для безготівкових розрахунків**

Критерії	Переваги	Недоліки
Надійність	Викрадену карту можна заблокувати, некоректно здійснені розрахунки можна відмінити або уточнити, тоді як викрадену готівку повернути майже неможливо.	Безготівкові розрахунки піддаються шахрайству та хакерським атакам.
Зручність	Можливість користування банківськими послугами цілодобово та дистанційно, зокрема через мережу Інтернет.	Випадки збоїв у роботі POS-терміналів або банкоматів, несправність обладнання чи недосконалість програмного забезпечення унеможливають розрахунки за продукцію.
Анонімність	Персоніфікованість усіх розрахунків та фінансово-кредитних установ, що задіяні в них.	Відсутність анонімності, яка наявна під час готівкових розрахунків.
Локалізація	Наявність угод між фінансово-кредитними установами про прийняття платіжних карт до розрахунків (зокрема, за кордоном).	Обслуговування лише в окремих банкоматах та окремих країнах, відсутність POS-терміналів або банкоматів у точках продажів.

Джерело: [5, с. 675].

Слід зазначити, що впродовж останніх років спостерігається тенденція до зменшення кількості банків-учасників карткових платіжних систем, кількості платіжних карток в обігу, які наведені у табл. 2. Це зумовлено насамперед такими факторами: стрімким зменшенням кількості банків в Україні; кризовими явищами в економіці; зміною підконтрольних територіальних кордонів у 2014-2015 рр., що безпосередньо відобразилось на фактичних статистичних даних.

Таблиця 2

**Загальні дані банків-учасників карткових платіжних систем,
держателів платіжних карток, а також кількість платіжних карток
в Україні за 2015-2019 рр.**

Звітна дата	Банки-учасники карткових платіжних систем, од.	Держателі платіжних карток, тис. ос	Платіжні картки в обігу, тис. шт.	Активні платіжні картки, тис. шт.
01.01.2015	128	51 649	70 551	33 042
01.01.2016	98	43 058	59 307	30 838
01.01.2017	87	41 746	57 633	32 389
01.01.2018	77	41 721	59 867	34 858
01.01.2019	73	42 304	59 390	36 949

Джерело: [4].

Відтак для оцінки основних напрямів розвитку ринку платіжних карток в Україні потрібно дослідити відносні показники, які наведено у табл. 3.

Таблиця 3

**Результати розрахунку відносних показників
стану ринку платіжних карток в Україні за 2014-2018 рр.**

<i>Звітна дата</i>	<i>Частка банків, що є учасниками карткових платіжних систем у загальній кількості діючих банків, %</i>	<i>Кількість платіжних карток на 1 ос., шт.</i>	<i>Кількість активних карток, випущених 1 банком-учасником карткових платіжних систем, тис. шт.</i>	<i>Кількість платіжних карток, випущених 1 банком-учасником карткових платіжних систем, тис. шт.</i>
01.01.2014	79,44	1,53	249,10	487,59
01.01.2015	81,01	1,64	258,14	551,18
01.01.2016	89,91	1,39	314,67	605,17
01.01.2017	93,55	1,35	372,29	662,45
01.01.2018	93,90	1,41	452,70	777,49

Джерело: [5, с.673].

З даних табл. 3 видно, що ринок платіжних карток в Україні за останні роки значно зріс і активно розвивається. Комерційні банки, які функціонують на ринку, почали активніше працювати у напрямку популяризації використання населенням безготівкових операцій з використанням платіжних карток. Так, частка комерційних банків, що є учасниками карткових платіжних систем у загальній кількості діючих банків, на 01.01.2018 р. проти 01.01.2014 р. зросла на 14,5 пунктів. Також значно збільшилась за цей період кількість активних карток, випущених 1 банком-учасником карткових платіжних систем, і кількість платіжних карток, випущених 1 банком-учасником карткових платіжних систем, відповідно на 81,7 % і 59,5 %. Це свідчить зростання довіри населення до розрахунків з використанням платіжних карток, оскільки вони стали захищенішими, зручнішими та доступнішими.

Якщо розглядати ринок платіжних карток у розрізі комерційних банків-учасників карткових платіжних систем, то лідером за кількістю випущених платіжних карток є ПАТ «Приватбанк», на другому місці – «Ощадбанк», на третьому – АТ «Райффайзен Банк Аваль» (рис. 1).

Із даних рис. 1. видно, що ПАТ «Приватбанк» займає найбільшу частку щодо обсягів випуску платіжних карток, за станом на 01.01.2019 р. вона складає 66 %. Наразі вітчизняні банки все більше уваги приділяють новому напрямку бізнесу, який років через п'ять буде домінуючим в Україні. Раніше українці використовували платіжні картки лише для зняття готівки в банкоматах, хоча за останні роки зростає тенденція використання карток для розрахунків за товари і послуги безготівковим шляхом.

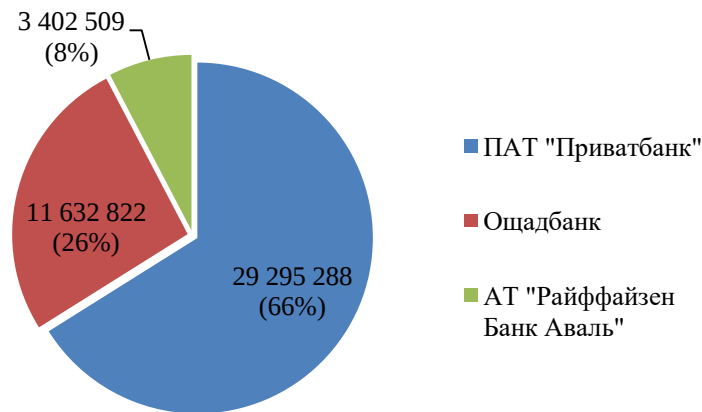

Рис. 1. Структура випущених платіжних карток в розрізі комерційних банків за станом на 01.01.2019 р.

Джерело: [2].

Для стимулювання подальшого розвитку вітчизняного ринку платіжних карток необхідно вжити такі заходи:

- оптимізувати витрати часу на опрацювання даних за операціями із застосуванням платіжних карток;
- удосконалити систему захисту платіжних карток від шахрайства та хакерських атак;
- використовувати новітні фінансові та інформаційні з урахуванням зарубіжного досвіду стимулювання розвитку ринку платіжних карток;
- підвищити фінансову грамотність населення щодо використання платіжних карток;
- забезпечити розвиток платіжної інфраструктури та стимулювання безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток.

Подальший розвиток безготівкових розрахунків в Україні передбачається в рамках реалізації концепції розвитку цифрової економіки на 2018-2020 рр., що дозволить прискорити комерційну взаємодію суб'єктів економічної діяльності, зменшити рівень тінізації економіки, зменшити готівкове навантаження на фінансову систему країни, стимулювати розвиток електронної комерції й онлайн-технологій та забезпечити впровадження нових видів фінансових послуг і сервісів [3].

Висновок. Наразі вітчизняний ринок платіжних карток вже сформувався та надалі активно розвивається. Про це свідчить збільшення кількості активних карток, зростання обсягів безготівкових розрахунків, удосконалення платіжної інфраструктури тощо. В Україні та у всьому світі впродовж останніх років спостерігається зменшення сфери використання готівки та паперових платіжних засобів. Подальший розвиток ринку платіжних карток забезпечить зменшення рівня тінізації економіки, сприятиме легалізації доходів і витрат, дозволить оптимізувати розрахунки тощо.

Список використаної літератури

1. Вінокуров Я. Частка безготівкових розрахунків в Україні за рік зросла на 6 % – Нацбанк. Громадське телебачення. URL: <https://hromadske.ua/posts/chastka-bezgotivkovih-rozrahunkiv-v-ukrayini-za-rik-zrosla-na-6-nacbank> (дата звернення: 29.03. 2019).
2. Дані у розрізі учасників платіжних систем щодо кількості платіжних карток та інфраструктури їх обслуговування. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219 (дата звернення: 29.03. 2019).
3. Діденко С. Ринок платіжних карток в Україні: стрімке зростання та вплив на економіку. UA.NEWS. URL: <https://ua.news/ua/rynok-platizhnyh-kartok-v-ukrayini-strimke-zrostannya-ta-vplyv-na-ekonomiku/> (дата звернення: 29.03. 2019).
4. Загальні дані про кількість клієнтів, платіжних карток та платіжних пристроїв. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219 (дата звернення: 29.03. 2019).
5. Коць О. О., Гоменюк О. О. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання. 2018. № 15. С. 671-678.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, СКЛАДУ І СТРУКТУРИ ВИТРАТ ТОВ «БЕРДИЧІВСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД»

*Гаврилюк Вікторія, магістрантка
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник: к.е.н., доц. Шевчук І.В.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сучасні ринкові умови конкурентного внутрішнього та зовнішнього середовища вимагають від керівників підприємств розробки та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення конкурентоздатності, одним з факторів якої є оптимізація витрат підприємства. Для менеджерів різних рівнів, на будь-якому етапі розвитку підприємства, актуальною буде інформація щодо понесених витрат. Достовірна інформація щодо виникнення витрат виступає основою для проведення ефективного управління.

Підходи до методики аналізу витрат та аналіз витрат підприємств різних галузей висвітлені в працях багатьох науковців України. Цю проблему вивчали Н.В. Гуріна, Т.О. Меліхова, Н. Й. Радіонова, О.С. Роєва, Ж.Г. Чухлата, С. В. Шубіна та ін. Проте, все ще залишаються малодослідженими витрати та їх складові по броварських підприємствах.

Основний матеріал. Економічна та фінансова інформація про витрати необхідна менеджерам усіх структурних підрозділів для виявлення резервів зменшення витрат та прийняття ефективних управлінських рішень [1, с. 93].

В сучасних економічних умовах, забезпечення конкурентоздатності підприємства, тобто отримання прибутку, нарощування матеріальних потужностей, розширення ринку збуту, особливої актуальності набувають аналіз матеріальних витрат. Аналіз матеріальних витрат підприємств дозволить встановити ступінь ефективності використання матеріальних ресурсів та встановити можливості більш раціонального використання ресурсів підприємствами, з метою виявлення резервів [2, с. 165].

Дані про витрати суб'єктів господарювання надаються у наступних формах фінансової звітності: звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма №-2), звіт про рух грошових коштів (форма №-3), примітки до річної фінансової звітності (форма №-5), додаток до приміток до річної фінансової звітності (форма №-6) [3, с. 156].

Для дослідження витрат нами було обрано ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» – підприємство харчової промисловості України, зайняте у сфері виробництва та збуту продукції броварства.

Витрати різних видів економічних ресурсів (матеріальних ресурсів, праці, основних засобів, послуг, грошей), безпосередньо пов'язаних з виробництвом показують витрати ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». В таблиці 1 наведено динаміку і склад операційних затрат на виробництво продукції.

Таблиця 1

Склад операційних витрат підприємства, тис.грн

Показник	Роки					Відхилення 2018 р. до 2014 р.		Відхилення 2018 р. до 2017 р.	
	2014	2015	2016	2017	2018	тис.грн.	у %	тис.грн.	у %
Матеріальні затрати	35894	55559	53347	63932	73374	37480	> 2,0 р. більше	9442	14,8
Витрати на оплату праці	9231	10505	12250	13853	20185	10954	> 2.2 р. більше	6332	45,7
Відрахування на соціальні заходи	3406	3902	2496	2900	4214	808	23,7	1314	45,3
Амортизація	2997	2431	3944	5340	5565	2568	85,7	225	4,2
Інші операційні витрати	674	719	2214	2957	3807	3133	> 5,6 р. більше	850	28,7
Разом	52202	73116	74251	88982	107145	54943	> 2.1 р. більше	18163	20,4

Джерело: розраховано на основі даних ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Дані таблиці 1 показують, що операційні затрати ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2014-2018 рр. зросли на 54943 тис.грн. чи в 2,1 рази. Основними статтями витрат при виробництві продукції броварства є матеріальні затрати і витрати на оплату праці. За період дослідження витрати матеріальних ресурсів безпосередньо пов'язаних з виробництвом збільшилися на 37480 тис.грн чи в 2 рази, а витрати на робочу силу збільшилися на 10954 тис.грн чи в 2,2 рази.

В таблиці 2 наведено структуру операційних затрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» на виробництво продукції.

Таблиця 2

**Структура операційних витрат
в ТОВ «Бердичівський пивоварний завод», %**

Показник	Роки					2018 р. +, - до 2014 р.	2018 р. +, - до 2017 р.
	2014	2015	2016	2017	2018		
Матеріальні затрати	68,76	75,99	71,85	71,85	68,48	-0,3	-3,4
Витрати на оплату праці	17,68	14,37	16,50	15,57	18,84	1,2	3,3
Відрахування на соціальні заходи	6,52	5,34	3,36	3,26	3,93	-2,6	0,7
Амортизація	5,74	3,32	5,31	6,00	5,19	-0,5	-0,8
Інші операційні витрати	1,29	0,98	2,98	3,32	3,55	2,3	0,2
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Джерело: розраховано на основі даних ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Дані таблиці 2 показують, що в структурі операційних затрат в 2018 році найбільшу питому вагу займали матеріальні затрати, що увійшли в собівартість 68,5% в структурі всіх витрат, що відповідно менше 2014 року на 0,3% і менше 2017 року на 3,4%. Затрати на оплату праці в 2018 році займають 18,8%, що більше 2014 року на 1,2% і більше 2017 року на 3,3%. Амортизаційні затрати в 2018 році займають 5,2%, що менше 2014 року на 0,5% і менше 2017 року на 0,8%.

Дослідження процесу формування фінансових результатів неможливе без розгляду витрат та джерел їх появи. Проаналізуємо динаміку і склад витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» в таблиці 3.

Дані таблиці 3 показують, що загальні витрати ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» збільшилися на 57378 тис.грн. чи в 2,1 рази і в 2018 році становили 110958 тис.грн. Найбільш відчутно на зростання витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» вплинув ріст собівартості реалізованої продукції та адміністративних витрат: відповідно збільшення витрат в 2018 році порівняно 2014 року на 47860 тис.грн чи в 2 рази і на 7493 тис.грн чи 2,4 рази. Відмітимо зростання витрат з податку на прибуток, що показує ефективність понесених витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». Відсутність фінансових витрат в 2016-2018 році показує, що підприємство не користується кредитами, а повністю забезпечене власними коштами.

Таблиця 3

**Динаміка і склад витрат
ТОВ «Бердичівський пивоварний завод», тис. грн**

Показник	Роки					Відхилення 2018 р. до 2014 р.		Відхилення 2018 р. до 2017 р.	
	2014	2015	2016	2017	2018	тис.грн.	у %	тис.грн.	у %
Собівартість реалізованої продукції	45716	65044	65402	78108	93576	47860	> 2,0 р. більше	15468	19,8
Адміністративні витрати	5285	7350	8297	10285	12719	7434	> 2,4 р. більше	2434	23,7
Витрати на збут	529	488	552	589	850	321	60,7	261	44,3
Фінансові витрати	674	234	-	-	-	-674	-	-	-
Витрати з податку на прибуток	1376	1725	2840	2640	3813	2437	> 2,8 р. більше	1173	44,4
Всього витрат	53580	74841	77091	91622	110958	57378	> 2,1 р. більше	19336	21,1

Джерело: розраховано на основі даних ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

В таблиці 4 наведено структуру витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» на виробництво продукції.

Таблиця 4

Структура витрат в ТОВ «Бердичівський пивоварний завод», %

Показник	Роки					2018 р. +, - до 2014 р.	2018 р. +, - до 2017 р.
	2014	2015	2016	2017	2018		
Собівартість реалізованої продукції	87,58	88,96	88,08	87,78	87,34	-0,2	-0,4
Адміністративні витрати	10,12	10,05	11,17	11,56	11,87	1,7	0,3
Витрати на збут	1,01	0,67	0,74	0,66	0,79	-0,2	0,1
Фінансові витрати	1,29	0,32	-	-	-	-1,3	-
Витрати з податку на прибуток	2,64	2,36	3,82	2,97	3,56	0,9	0,6
Всього витрат	102,6	102,4	103,8	103,0	103,6	0,9	0,6

Джерело: розраховано на основі даних ТОВ «Бердичівський пивоварний завод»

Дані таблиці 4 показують, що в структурі витрат в 2018 році питома вага собівартості реалізованої продукції становила 87,3%, що менше 2014 року на 0,2%; адміністративні витрати займали 11,9% від всіх витрат, що більше ніж в 2014 році на 1,7%. Відмітимо, що в структурі загальних витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2014-2018 рр. значних змін не відбулося, що свідчить про ефективність управління витратами на підприємстві.

Висновки. Операційні затрати ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2014-2018 рр. зросли на 54943 тис.грн. чи в 2,1 рази. Основними статтями витрат при виробництві продукції броварства є матеріальні

затрати і витрати на оплату праці. займали матеріальні затрати, що увійшли в собівартість 68,5% в структурі всіх витрат, що відповідно менше 2014 року на 0,3% і менше 2017 року на 3,4%. Затрати на оплату праці в 2018 році займають 18,8%, що більше 2014 року на 1,2% і більше 2017 року на 3,3%. Загальні витрати ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» збільшилися на 57378 тис.грн. чи в 2,1 рази і в 2018 році становили 110958 тис.грн. Найбільш відчутно на зростання витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» вплинув ріст собівартості реалізованої продукції та адміністративних витрат. В структурі витрат в 2018 році питома вага собівартості реалізованої продукції становила 87,3%, що менше 2014 року на 0,2%; адміністративні витрати займали 11,9% від всіх витрат, що більше ніж в 2014 році на 1,7%. Дослідження показує, що в структурі загальних витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод» за 2014-2018 рр. значних змін не відбулося, що свідчить про ефективність управління витратами на підприємстві. Зростання витрат з податку на прибуток показує ефективність понесених витрат ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». Відсутність фінансових витрат в 2016-2018 році засвідчує, що підприємство не користується кредитами, а повністю забезпечене власними коштами.

Список використаних джерел

1. Гуріна Н. В. Організаційні аспекти аналізу витрат і доходів підприємств / Н. В. Гуріна // Облік і фінанси. - 2013. - № 3. - С. 92-98.
2. Роева О. С. Аналіз впливу матеріальних витрат на формування собівартості продукції, робіт або послуг підприємства / О. С. Роева // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2018. - Вип. 33. - С. 165-170.
3. Чухлата Ж. Г. Фінансова звітність як джерело інформації для аналізу витрат підприємств / Ж. Г. Чухлата // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2018. - № 62 дод. - С. 156-157.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРИКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Гонтар О. І., магістрант

Науковий курівник - В. П. Якобчук, к. е. н., професор,
завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління

Постановка проблеми. Населення на нашій планеті збільшується щосекунди. Природні біологічні ресурси вже не в силах прогодувати всіх людей. Одним зі шляхів вирішення проблем продовольства є марикультура. Люди здавна користувалися дарами моря і жили за рахунок них. Незважаючи на те, що води морів і океанів, як і раніше, рясніють різними морепродуктами, їх потенціал не безмежний. Як тільки вчені з'ясували, що

водні ресурси обмежені і безконтрольний видобуток морепродуктів може призвести до екологічної катастрофи, яка торкнеться всього живого і, зокрема, людини, цю сферу виробничої діяльності стали регулювати. З'явилося безліч заборон на вилов риби і видобуток інших живих організмів з моря. Унаслідок цих заборон та обмежень і з'явилася ціла галузь господарства, яка називається марикультура.

Полювання і збирання різних продуктів харчування на суші вже давно витіснені аграрними і промисловими господарствами - більш продуктивними, надійними і економічними. Інша річ — морські ферми, які дуже популярні у країнах Азії та Європи, але зовсім нерозвинені в Україні.

Чорне море надзвичайно перспективне для культивування гідробіонтів, особливо мідій. Наявність протяжної берегової лінії, великих природних поселень моллюсків та теплий клімат дозволяють вирощувати мідії майже протягом всього року та створюють сприятливі передумови для розвитку малого морського фермерського бізнесу.

Марикультура грає значну роль у досягненні продовольчої безпеки, зменшує залежність від природних рибних запасів, сприяє зайнятості населення, розвитку малого та середнього бізнесу, економічного розвитку. Тому виникає необхідність в обґрунтуванні доцільності відновлення морського бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання тенденцій розвитку марикультури України та зарубіжних країн розглядали такі науковці: І. О. Іртищева, Д. С. Арчибісова, Г. С. Рижкова, Р. М. Скупський, О. Л. Михайлюк тощо.

Мета дослідження: дослідити тенденції розвитку марикультури в Україні та світі. В доповіді були використані такі методи досліджень, як логічний, описовий.

Виклад основного матеріалу. Одним з напрямків підвищення конкурентоспроможності рибного господарства та інвестиційної привабливості національної економіки України в цілому є ефективне використання потенціалу країни як морської держави, що в недалекому минулому входила до 20-ки ведучих країн морського та океанічного промислу з видобутком риби та інших водних біоресурсів до 1,2 млн т/рік. У цьому аспекті стратегічно значущими виступають механізми активізації внутрішніх можливостей розвитку приморських регіонів Азово-Чорноморського басейну, які відрізняються за своїм статусом, спеціалізацією, рівнем соціально-економічного розвитку, інвестиційною привабливістю тощо.

З огляду на регіональні та галузеві ознаки розвитку продуктивних сил, приморські адміністративні райони у більшості своїй є монофункціональними, де переважає розвиток агропродовольчої сфери. З іншої сторони, окрім агропромислового виробництва, приморські території у новітньому стратегічному контексті для України є: зоною розвитку

морегосподарського комплексу та рибного господарства, в основному рибальства; морським геополітичним «фасадом», через який здійснюється зовнішньоекономічна діяльність з іншими країнами; транскордонними територіями, через які проходять енергетичні, торговельні, транспортні євроазійські шляхи; «регіоном розвитку» рекреації і туризму; полігоном впровадження нових технологій (екологічно чисте виробництво, інноваційні технології у морегосподарському комплексі, видобуток енергоносіїв, розвиток марикультури).

До того ж, для більшої частини приморських адміністративних районів України, а це сільська місцевість, характерними є ознаки соціально-економічної депресивності, причинами якої виступають: незадовільна транспортна доступність районів, і як результат нерозвиненість транспортної інфраструктури (через їх територію рідко проходять залізниці і автотраси республіканського значення, не розвинуте морське сполучення вздовж узбережжя, тому їх економіко-географічне положення може оцінюватися як несприятливе); несприятливі природно-кліматичні мови для розвитку сільського господарства та промисловості (посушлива кліматична зона, низька родючість ґрунтів, відсутність значних родовищ корисних копалин, недостатність джерел прісної води); низька щільність населення, міграція робочої сили в інші регіони; відсутність належної виробничої та соціально-побутової інфраструктури; наявність численних екологічних проблем, які знижують рекреаційно-туристичну привабливість приморських територій; низька інвестиційна привабливість тощо.

Місія процесу кластеризації економіки проявляється у наданні кожному регіону, території можливості перетворити їх у національні та глобальні лідери постійно працюючої інноваційності, в першу чергу у напрямі збереження оточуючого середовища з початковим наголосом на стан морегосподарського комплексу та рибної індустрії. Щоб визначити, дослідити, розкрити і комерціалізувати інноваційні технології, треба спромогтись вирішити існуючі виклики оточуючого середовища, спонукати його до сталого/інноваційного економічного розвитку і створення робочих місць шляхом:

- залучення провідних науковців та підприємців;
- сприяння економічному розвитку за допомогою створення і залучення інвестицій і нових видів діяльності;
- становлення у якості життєво необхідного ресурсу доступних раціональних рішень та ефективної практики [1].

Вивчення досвіду країн-лідерів рибної індустрії має стати у нагоді Україні, яка, маючи традиційно високий рівень споживання риби та морепродуктів, берегову морегосподарську інфраструктуру, ініціює процеси щодо відродження та сталого розвитку рибного господарства, як пріоритетної галузі національної економіки, що дозволить повернути собі статус та авторитет морської держави, відновити експортний

рибопромисловий потенціал, забезпечити продовольчу безпеку, зокрема через створення національних центрів аква- та марикультури на кластерній основі.

У країнах, які залежать від ресурсів моря (Норвегія, Ісландія та інші), є спеціальні програми підтримки й розвитку марикультури. У Норвегії, наприклад, основний внесок коштів у марикультуру відбувається за рахунок компенсацій від нафтогазових компаній, які розробляють нафтові родовища на шельфі Північного моря.

Морська аквакультура в Сполучених Штатах підтримує комерційне рибальство, відновлює середовище проживання, моніторить загрози знищення видів рослин і тварин в океанах та морях, а також підтримує економічну активність в прибережних районах держави.

Переважає виробництво морської аквакультури - приблизно дві третини від вартості - складається з двостулкових молюсків, таких як устриці, молюски та мідії. Лосось і креветки становлять більшість інших, але досягнення в області технологій і методів управління збільшують доступність інших видів для американської публіки.

Марикультура є інструментом для проживання і відновлення видів, а також інкубатором для вирощування риб, молюсків, планктону. Запас використовується для відновлення устричних рифів, підвищення диких популяцій риб, і відновлення рідкісних, зникаючих видів, наприклад, коралів.

Найбільший розвиток марикультура отримала в країнах Азії - в прибережних акваторіях тропічних і субтропічних морів Тихого й Індійського океанів, які відрізняються найбільшою продуктивністю і різноманітністю видів. Перше місце серед них за більшістю показників займає Китай. На другому місці - Японія, де площа прибережного мілководдя (до 20 м) становить 30 тис. км², причому під водне господарство використовують уже близько половини цієї площі.

Китай збільшує свої інвестиції в марикультуру. Крім того, попит на морепродукти з Китаю, одного з найбільших ринків морепродуктів, істотно зріс, і його вплив на світових рибних ринках і торгівлі посилювався протягом багатьох років. Споживання риби на душу населення в Китаї виріс до 33,1 кг в рік в 2015 році, який був річною ставкою 6% в період з 2000 по 2015 год і, згідно з прогнозами, збільшиться до 35,9 кг в рік до 2020 року. Передбачуване виробництво продовольства досягне 160 мільйонів тонн до 2030 р.

Деякі конкретні китайські тенденції споживання морепродуктів продукту включають:

- Прісноводне культивування продуктів, таких як короп і креветки, користуються популярністю в домашніх умовах споживання, оскільки вони доступні за ціною.

– Північні китайські споживачі віддають перевагу морепродуктів, таких як жовтий горбиль, Ribbonfish і кальмарів.

– Популярні вітчизняні продукти імпортуються, такі як тріска, кальмар, камбала і скумбрія.

– Висока вартість імпортованих морепродуктів, таких як омари, geoducks, лосось і краб, широко використовується для ресторанів або готелів високого класу, адже країни Азії вважають осередком туризму [2, с. 409-410].

Проблему розвитку аква- та марикультури в Україні передбачається розв'язати через:

– відтворення водних біоресурсів, відновлення і меліорації природних нерестовищ у рибогосподарських водних об'єктах;

– формування і утримання селекційно-племінної бази для підвищення якості об'єктів марикультури;

– підвищення продуктивності використання рибогосподарських водних об'єктів для вирощування водних біоресурсів в умовах марикультури за рахунок: розширення сировинної та кормової бази рибного господарства; отримання державної підтримки функціонування підприємств; ремонту і модернізації існуючих потужностей; будівництва сучасних морських рибовідтворювальних комплексів; будівництва підприємств з виробництва спеціалізованих комбікормів;

– удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та працівників, діяльність яких пов'язана з відтворенням морських водних біоресурсів;

– розвитку галузевої науки щодо розроблення новітніх марикультурних технологій, продуктів харчування, комбікормів, знарядь лову, культиваційних пристроїв та споруд;

– проведення науково-дослідної та пошукової роботи з вивчення кількісного та якісного стану морських біоресурсів.

Особливості акваторії Чорного моря для здійснення марикультурного виробництва, за даними провідних фахівців, цілковито сприятливі, оскільки:

– Чорне море - солоне: солоність поверхневої - до 100 м у глибину - товщі чорноморської води становить 17‰ (промиле, грам солі в літрі), що у два рази нижче океанічної (35‰);

– висока продуктивність екосистеми Чорного моря, що є наслідком потужного річкового стоку (висока концентрація хлорофілу, планктону, інтенсивний ріст узбережних водоростей, надмірна кількість інших поживних речовин);

– відсутність припливів і відливів, через ускладненість водообміну з океаном;

– річна температура морської води коливається в межах 5 °C (зима) до 28 °C (літо);

– неспроможність морської екосистеми (морських бактерій) впоратися з таким достатком їжі, що спричиняє в теплий період року насиченість великою кількістю детриту (суспензія органічних часток) чорноморської води [3, с. 88].

Оскільки рекомендованими для здійснення марикультурного виробництва гідробіонтів на узбережному шельфі (до 15 км) є місця, де глибина становить 20 і більше метрів, то заслуговують на увагу перспективні акваторіальні райони: с. Вилкове - порт Усть-Дунайськ (глибина товщі води 10-26 м), с. Приморське - с. Курортне (10-22 м), с. Грибовка (с. Санжійка) - порт Чорноморськ (13-24 м), с. Білярі - порт Южне - с. Коблеве (13-20 м) Одеської області, с. Покровка (Миколаївська обл.) - о. Тендрівська коса (затока - 10-16 м, західне узбережжя - 15-20 м), с. Залізний порт - с. Лазурне (20-25 м) Херсонської обл.

Очевидно, що повномасштабний розвиток морської аквакультури в Азово-Чорноморському регіоні України в сучасний період необхідно проводити по чотирьох напрямках:

- риби - збереження біорозмаїття й збільшення запасів промислових риб Азовського й Чорного морів за рахунок організації широкомасштабного штучного відтворення рідких і кошових видів. Організація інтенсивного товарного вирощування делікатесних видів, що користуються попитом, у моно- і полікультурі на базі природних водойм, ставкових, басейнових та садкових господарств;

- молюски - відтворення й товарне вирощування двостулкових молюсків (мідій, устриць);

- водорості - вирощування морських і прісноводних макро- і мікрowodоростей з метою виробництва з них кошової харчової, кормової, фармакологічної та косметичної продукції;

- комплексна переробка морепродуктів - глибока безвідходна переробка вирощуваних морепродуктів з метою одержання харчової, кормової й лікувально-профілактичної продукції.

Пошук найбільш оптимальної форми інтегрованої взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності в рибпромисловій галузі та морегосподарському комплексі дозволив визначитись із основними перевагами кластерів щодо інших корпоративних структур, оскільки вони:

- полегшують процес входження до корпоративних структур для малих підприємств;

- забезпечують ефект масштабу та синергії (кооперативної взаємодії) від об'єднання навіть малих фірм;

- базуються на співробітництві, а тому дозволяють уникати жорсткої, руйнівної конкуренції;

- забезпечують внутрішньо корпоративний доступ до спеціалізованих послуг та інновацій за порівняно низькими цінами;

- дають змогу ефективно вести діалог із владними структурами;

- дозволяють повною мірою реалізувати регіональні конкурентні переваги;
- створюють можливість залучення висококваліфікованих працівників та обміну ринковою інформацією з партнерами;
- перебування в кластерах стимулює дух підприємництва, полегшує налагодження зв'язків для здійснення тих чи інших проектів;
- надають спрощений доступ до новітніх технологій, що відзначає кластерні підприємства високою інноваційністю;
- здійснюють розподіл ризиків у різних сферах спільної діяльності;
- формують атмосферу спільних наукових досліджень тощо.

Актуальним завданням України, як морської держави, є забезпечення оптимального і сталого функціонування морегосподарського комплексу, діяльність якого пов'язана з використанням мінеральних, енергетичних і біологічних ресурсів. Функціонування морегосподарського комплексу України повинно базуватися й удосконалюватися на основі останніх наукових досягнень у таких галузях, як фізична океанографія, гідробіологія, гідрохімія, морська геологія і геофізика, екологія і відповідних базисних технологіях, еколого-економічних підходах та інтегральному системному менеджменті.

Нині галузь вимагає підтримки на законодавчому рівні. Для безперервного одержання продукції і виходу підприємства на самоокупність і самофінансування необхідний тривалий за часом інвестиційний період (3-4 роки), протягом якого закладаються нові плантації, які дають урожай на другий, третій і четвертий технологічні цикли. У марикультури за характером виробництва є велика схожість з сільським господарством. Необхідна лізингова підтримка, можливість оренди територій під плантації на досить тривалий термін. Для активізації процесу організації маригосподарства на Чорноморському узбережжі України необхідно розробити та затвердити документи, що регламентують виділення ділянок водних об'єктів і землі під цей вид діяльності, визначити порядок її здійснення, привівши у відповідність з державними завданнями вимоги багаточисельних контролюючих організацій на місцях. При цьому слід враховувати, що в умовах Чорноморського узбережжя марикультуру моллюсків по різноманіттю вирішуваних нею завдань можна вважати одним з пріоритетних напрямків розвитку прибережних територій. Вона не тільки сприяє насиченню внутрішнього ринку висо- коцінними морепродуктами, а й сприяє розвитку малого підприємництва та прибережних селищ, створенню робочих місць, підтриманню якості водного середовища і біорізноманітності водойм і, тим самим, збереженню його рибогосподарського і рекреаційного значення [4, с. 36-37].

Висновки. Марикультура - комплексний, виключно складний напрямок, що вимагає широких наукових досліджень різних об'єктів, таких як риби, безхребетні, водорості, вирішення соціально-економічних питань і

розвитку промислових підприємств. Досліджуючи зарубіжний досвід марикультури в країнах Америки, Європи та Азії, всюди простежується ріст штучного вирощування. Адже марикультура має багато переваг перед виловом у морі: немає загрози знищення видів рослин і тварин, зберігання екосистем у морі, вирощування особливо цінних і рідкісних видів, задоволення гастрономічних потреб людства, можливість для розвитку малого та середнього бізнесу, економічного розвитку для країн, що мають вихід до моря тощо.

Висока ефективність і інтенсивний розвиток марикультури не знижують ролі традиційних способів лову. Поєднання раціонального рибальства (включаючи і інші дари моря) і рентабельних морських ферм - основний шлях забезпечення людства необхідними біологічними ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Іртищева І. О., Арчибісова Д. С., Рижкова Г. С. Економічна діагностика розвитку марикультури: нерозкритий потенціал чорного моря / Глобальні та національні проблеми економіки // Електронне наукове фахове видання. Випуск №14, 2016 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/212.pdf>.
2. Концептуальна модель розвитку марикультури в Україні та світі / Економіка і суспільство // Випуск №6, 2016 р. - 407-413.
3. Марикультура Чорного моря - концептуальні засади створення рибогосподарського кластеру / Р. М. Скупський // [Економічний форум](#). - 2015. - № 1. - С. 86-102.
4. Світ врятує мари культура / І. Іртищева, Н. Потапенко // Економіст. - 2014. - № 4. - С. 35-38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_4_12.

ОЦІНКА РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Данильчук Каріна, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Л.М. Дорохова к.е.н., доцент

Актуальність дослідження. Розвиток української економіки, її інтеграція в світову ринкову систему здійснює вплив на систему корпоративного мислення, внаслідок чого все більше українських компаній здійснюють управління із використанням вартісних оцінок побудованих стратегій. Сучасний погляд на постановку основної мети діяльності підприємства – це максимізація його ринкової вартості і на цих засадах максимізація добробуту власників. Відповідно, тонким інструментом

планування та управління фінансово-господарською діяльністю може стати оцінка ринкової вартості підприємства.

В найбільш концентрованому вигляді вона зводиться до наступного: з точки зору власників компанії управління нею має бути спрямоване на забезпечення росту її ринкової вартості, так як такий ріст дає можливість отримати дохід від інвестування в компанію – це або курсовий грошовий дохід від перепродажу всіх чи частини підприємства, або курсовий негрошовий дохід, який виражається через зростання вартості (цінності) належних власникам чистих активів, а, отже, і суми їх власного капіталу. Тому методичні аспекти оцінки ринкової вартості підприємства становлять значний науковий і практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи теорії оцінки та управління вартістю підприємства було закладено у працях науковців ще у минулому столітті. Варто відзначити серед авторів, що розглядають питання оцінки та управління вартістю підприємств, таких вітчизняних та закордонних науковців, як О.В. Брезіцька, Н. Ю. Брюховецька, Л. А. Лейфер, О. Г. Мендрул, А. М. Турило, Е. Хелферт, Т. Коупленд, Т. Коллер. У міру становлення та розвитку ринкових відносин у країні проблема формування й оцінки вартості підприємства в межах концепції управління вартістю стає дедалі актуальнішою, а її практична значущість стрімко зростає.

Основний матеріал. Оцінка ринкової вартості враховує вплив чинники зовнішнього рівня (які не залежать від діяльності суб'єктів господарювання) та внутрішнього (які безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємств). Зовнішні та внутрішні чинники формують бізнес-середовище, яке фактично визначає положення підприємства на ринку, його економічний потенціал та фінансове благополуччя.

Ринкове середовище, в якому підприємство діє, називають зовнішнім, оскільки формують його зовнішні по відношенню до підприємства суб'єкти економічної діяльності. Насамперед це бізнес-партнери, з якими підприємство пов'язує ділові інтереси: клієнти, постачальники, замовники, контрагенти. Наступною складовою бізнес-середовища є внутрішнє середовище підприємства, яке являє собою сукупність агентів, що діють всередині підприємства, та їх відношень, які виникають в процесі фінансово-господарської діяльності. До них належать керівництво, співробітники та власники.

Аналіз впливу внутрішніх чинників на ринкову вартість підприємства здійснено за матеріалами ТОВ «Корпорація «Майс». Оцінка внутрішнього ділового потенціалу товариства (табл. 1) свідчить про достатній рівень, але поступове погіршення впродовж досліджуваного періоду майже усіх визначених показників.

Проаналізувавши дані таблиці слід відмітити, що загальна оборотність активів у 2018 р. порівняно з 2016 р. скоротилась на 0,20

пунктів. Оборотноість оборотного капіталу та запасів у 2018 р. у порівнянні з 2016 р. знизилась на 0,18 та 0,67 пунктів, відповідно. Оборотноість дебіторської заборгованості зросла у 2018 р. на 1,23 пункти на противагу скороченню оборотноість кредиторської заборгованості на 0,46 пунктів, що свідчить про погіршення кредитної політики підприємства. Загальний аналіз фінансового стану ТОВ «Корпорація «Майс» говорить про високі результати діяльності підприємства, однак ділову репутацію погіршує неналежний рівень фінансового менеджменту.

Таблиця 1

Оцінка ділової активності ТОВ «Корпорація «Майс»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна (+,-)
Коефіцієнт оборотноість активів	1,07	0,93	0,86	-0,20
Коефіцієнт оборотноість оборотного капіталу	2,79	4,09	2,62	-0,18
Коефіцієнт оборотноість запасів	4,72	6,07	4,04	-0,67
Коефіцієнт оборотноість дебіторської заборгованості, разів	7,77	34,23	9,00	1,23
Коефіцієнт оборотноість кредиторської заборгованості, разів	1,69	1,34	1,23	-0,46
Рентабельність продажу	0,26	0,31	0,34	0,08
Рентабельність продукції	0,05	0,07	0,07	0,02
Рентабельність капіталу	0,05	0,06	0,05	0,00
Рентабельність власного капіталу	0,59	0,45	0,31	-0,28

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Корпорація «Майс»»

Аналізуючи ключові фінансові результати господарювання за період 2016-2018 рр. (табл. 2), варто відмітити підтримання прибутковості ТОВ «Корпорація «Майс» навіть під дією низки несприятливих макроекономічних факторів.

Таблиця 2

Показники ефективності господарювання ТОВ «Корпорація «Майс»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна 2018 р. до 2016 р. (+, -)
ЕВІАТ (прибуток до вирахування процентів), тис. грн	373,3	663,3	600,7	227,4
НОРАТ (чистий прибуток), тис. грн	306,1	543,9	492,6	186,5
ROA (відношення ЕВІАТ до середньорічної вартості активів)	6773,9	9574,7	10487,2	3713,3
ROS (відношення НОРАТ до чистого доходу)	0,04	0,06	0,05	0,01
ЕВА (приріст власного капіталу підприємства), тис. грн	306,1	676,4	383,2	77,1

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Корпорація «Майс»»

Помітним є постійне нарощення за досліджуваний період прибутковості активів та операцій реалізації, так за будь-який з періодів ці показники відображають високий рівень ефективності господарювання. Таким чином, на основі проведеного аналізу фінансового стану ТОВ «Корпорація «Майс»» можна зробити висновок про його нестійкий фінансовий стан, однак достатньо високі результати господарювання та відповідні показники рентабельності господарської діяльності й інвестованого капіталу.

Згідно із сучасними тенденціями у теорії і практиці фінансової діяльності вартість капіталу підприємства рекомендовано розраховувати на основі використання так званої моделі середньозваженої вартості капіталу (Weighted Average Cost of Capital = WACC). За таких умов можна проаналізувати ринкову вартість підприємства за та дохідним методом та порівняти з результатами оцінки за витратним (табл. 3).

Таблиця 3

Ринкова вартість ТОВ «Корпорація «Майс»», тис. грн

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна 2018 р. до 2016 р. (+, -)
Ринкова вартість за дохідним методом (прямої капіталізації доходу)				
NOPAT (чистий прибуток), тис. грн	306,1	543,9	492,6	186,5
WACC (ставка капіталізації), %	59,4	45,3	31,3	-28,1
Ринкова вартість підприємства (NOPAT / WACC), тис. грн	515,2	1201,6	1574,8	1059,6
Ринкова вартість за витратним методом				
Активи підприємства	6773,9	9574,7	10487,2	3713,3
Зобов'язання	6258,7	8383,1	8912,4	2653,7
Власний капітал (ринкова вартість)	515,2	1191,6	1574,8	1059,6

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «Корпорація «Майс»»

Зважаючи на певні особливості діяльності підприємства (рівня прибутковості власного капіталу від 31,3 до 59,4%), ринкова вартість підприємства методом прямої капіталізації доходу за результатами 2018 р. становитиме 1574,8 тис. грн. Таким чином, ринкова вартість підприємства як витратним методом, так і дохідним за результатами 2018 р. становитиме 1574,8 тис. грн.

Висновки. Узагальнивши результати проведених оцінок ринкової вартості ТОВ «Корпорація «Майс»» встановлено, що підприємство з вигодою для власника оцінюється у 1574,8 тис грн як витратним, так і методом прямої капіталізації доходу. Однак слід зважати на ринкові тенденції і здійснювати постійний розвиток виробництва з метою прирощення вкладеного капіталу.

Список використаних джерел

1. Брезіцька О.В. Управління вартістю: фактори формування вартості підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури (економічні науки)*. URL: <http://jrnln.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/346/335>.
2. Брюховецька Н. Ю. Підходи до визначення капіталізації підприємств. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна*. 2017. № 31-1. С. 224 – 229.
3. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств : монографія. К.: КНЕУ, 2002. 272 с.

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ДП «ОВРУЦЬКИЙ СПЕЦЛІСГОСП»

Демидчук Ольга, магістрантка
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доц. Н. О. Куровська

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Проведення оцінки дебіторсько-кредиторської заборгованості є одним із ключових завдань у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємствами з позиції оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю. Сучасні ринкові умови змінили вимоги до аналізу з боку менеджерів та інвесторів. Відтак, аналіз повинен бути орієнтований, в першу чергу, на прийняття управлінських рішень, а не тільки на здійснення контролю за веденням господарської діяльності.

Окремі питання щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованістю досліджували такі вчені-економісти, як: І. О. Бланк, Є. П. Гнатенко, Л. М. Дорохова, Г. Г. Кірейцев, О. В. Олійник, Є. В. Складар, О. Ф. Томчук та ін. Проте, деякі аспекти оцінювання кредиторської та дебіторської заборгованості потребують подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах господарювання підприємствам необхідно постійно здійснювати аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості і докладати всіх зусиль для зниження даного показника. Зменшення заборгованостей за рахунок скорочення періоду їх погашення, а не за рахунок зменшення обсягів реалізації позитивно характеризує управління дебіторською заборгованістю.

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств у виробленні і ухваленні управлінських рішень для забезпечення ефективності розрахунків з дебіторами і кредиторами. Збільшення або зниження дебіторської і кредиторської заборгованості

приводять до зміни фінансового становища підприємства. На підставі цього необхідно проводити моніторинг і аналіз стану розрахунків [2, с. 154].

Метою аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості є виявлення суми виправданої і невиправданої заборгованості; зміни за аналізований період, реальність сум дебіторської та кредиторської заборгованості, причини і давність утворення дебіторської заборгованості. У зв'язку з цим аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості є важливою частиною фінансового аналізу на підприємстві і дозволяє виявляти не лише показники поточної (на даний момент часу) і перспективної платоспроможності підприємства, але і фактори, що впливають на їх динаміку, а також оцінювати кількісні і якісні тенденції зміни фінансового стану підприємства в майбутньому [1, с. 40].

Аналіз заборгованості в системі управління підприємством повинен бути спрямований на задоволення інформаційних потреб менеджменту при прийнятті відповідних управлінських рішень щодо утворення, погашення або регулювання заборгованості. Лише на підставі об'єктивної та своєчасної інформації можна прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшого планування та контролю заборгованості [3, с. 164].

Зокрема, дебіторська заборгованість досліджується за такими напрямками: структура оборотних активів і питома вага в ній дебіторської заборгованості; середній період погашення дебіторської заборгованості; структура дебіторської заборгованості; склад дебіторської заборгованості; повернення дебіторської заборгованості тощо.

Тому доцільно проаналізувати склад та структуру дебіторської заборгованості (табл. 1).

Таблиця 1

**Склад дебіторської заборгованості ДП «Овруцький спецлісгосп»
за 2016-2018 рр., тис. грн.**

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. до 2016 р., +/-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	407	337	1287	880
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	603	833	813	210
з бюджетом	178	165	26	-152
у тому числі з податку на прибуток	178	116	26	-152
Інша поточна дебіторська заборгованість	40	32	167	127

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ДП «Овруцький спецлісгосп».

Аналізуючи дані таблиці, необхідно відзначити, що дебіторська заборгованість займає досить значну частку в структурі оборотних засобів підприємства. Найбільшу частку в структурі дебіторської заборгованості підприємства протягом досліджуваного періоду займає заборгованість за

товари, роботи та послуги: у 2018 р. у порівнянні з 2016 р. спостерігається її збільшення на 880 тис. грн., що є негативним явищем.

Звичайно, що підприємства зацікавлені у реалізації продукції покупцям, що своєчасно розраховуються за поставлену продукцію. Тому керівництву ДП «Овруцький спецлісгосп» необхідно здійснювати ранжування цієї заборгованості за термінами оплати рахунків, що допоможе раціонально керувати дебіторською заборгованістю й усіма розрахунковими операціями. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у 2018 р. становила 26 тис. грн., що на 152 тис. грн менше показника 2016 р. За досліджуваний період спостерігається збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості на 127 тис. грн. Коливання розмірів дебіторської заборгованості може вказувати на зміну обсягів реалізації продукції або на зміну умов кредитування.

На основі даних фінансово-господарської діяльності ДП «Овруцький спецлісгосп» проаналізуємо оборотність дебіторської заборгованості (табл. 2).

Таблиця 2

**Аналіз оборотності дебіторської заборгованості
ДП «Овруцький спецлісгосп» за 2016-2018 рр.**

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. у % до 2016 р.
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	36,4	53,8	30,4	-5,9
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, днів	9,9	6,7	11,8	1,9
Частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів, %	26	13	12	-14,0
Відношення середньої величини дебіторської заборгованості до чистого доходу	0,6	1,2	0,7	0,1
Показник відношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,33	0,34	0,31	-0,02

За даними проведених розрахунків необхідно відзначити, що стан розрахунків з покупцями був найгіршим у 2018 р. Середній строк погашення дебіторської заборгованості становив 11,8 днів і був найвищим за досліджуваний період. Особливу увагу необхідно звернути на зниження “якості” заборгованості. Зменшення частки дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних засобів зумовить збільшення ліквідності оборотних активів і, відповідно, призведе до покращення фінансового стану підприємства.

Показник співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості засвідчує здібність розрахуватися з постачальниками, працівниками та ін. кредиторами за рахунок дебіторів. Зокрема, показник протягом всього періоду менше одиниці, тобто це означає, що підприємство

здатне фінансувати дебіторську заборгованість та частину інших активів за рахунок кредиторської заборгованості. У зв'язку з тим, що дебіторська заборгованість неминуче призводить до виникнення кредиторської заборгованості, аналіз та пошук шляхів скорочення дебіторської потрібно доповнити аналізом кредиторської заборгованості (табл. 3).

Таблиця 3

**Склад та структура кредиторської заборгованості
ДП «Овруцький спецлісгосп» за 2016-2018 рр., %**

Показник	Структура кредиторської заборгованості, %		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.
За товари, роботи і послуги	17,7	15,8	21,4
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	44,6	29,5	34,2
з податку на прибуток	5,7	4,3	3,9
розрахунками зі страхування	22,6	19,6	16,1
розрахунками з оплати праці	9,2	30,7	22,4
за одержаними авансами	0,2	0,03	2,0
Доходи майбутніх періодів	44,6	29,5	34,2
Разом	100	100	100

Аналізуючи дані таблиці, необхідно відзначити, що найбільшу питому вагу в структурі заборгованості ДП «Овруцький спецлісгосп» у 2018 р. займає кредиторська заборгованість по розрахунках з бюджетом у 2016 – 2018 рр. загалом зменшувалась – відповідно 44,6 %, 29,5 % і 34,2 %. Також можемо спостерігати збільшення кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці.

Висновки. За результатами проведеного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості встановлено, що підприємству варто вживати заходи щодо покращання фінансового стану. Зокрема, необхідно здійснювати постійний контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Тому що перевищення дебіторської заборгованості може зумовити небезпеку фінансовій стабільності підприємства, що сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів. Відтак, ДП «Овруцький спецлісгосп» необхідно поширювати систему авансових платежів; своєчасно виявляти неприпустимі види заборгованості, а саме, прострочену заборгованість строком більше трьох місяців, прострочену заборгованість з оплати праці та по платежах до бюджету, позабюджетних фондів тощо.

Список використаних джерел

1. Гнатенко Є. П., Волошина В. В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки. 2015. № 1. С. 38-42.

2. Скляр Є. В., Храпливий А. І. Теоретичні засади дослідження дебіторської та кредиторської заборгованостей. Молодий вчений. 2016. № 5. С. 153-156.
3. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки. 2016. Т. 18, № 2. С. 160-164.

ПРОБЛЕМИ І МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Дмуховська Анастасія, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – О. Я. Стойко, к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Кредитний ризик посідає вагоме місце у банківській діяльності як один із основних ризиків, в результаті прояву якого зазнають чималих втрат як окремі комерційні банки, так і банківська система загалом. Так, згідно з даними Forbes у 2018 році кредитний ризик став ключовим. Згідно з дослідженнями, здійсненими виданням, 70 % опитаних менеджерів провідних вітчизняних банківських установ найбільше турбувало питання проблемних активів, адже негативна економічна ситуація в країні спричинила зниження якості банківських кредитних портфелів [3, с 542] Водночас інспекційні перевірки діяльності вітчизняних комерційних банків вказують на те, що вони приділяють недостатньо уваги якості управління кредитним ризиком.

В даний час практика неповернення позичальниками кредиту комерційним банкам все ще досить поширена, чому сприяє пробіл у банківському законодавстві. До сьогодення не опрацьовано питання щодо взаємної відповідальності суб'єктів кредитно-фінансових відносин в частині дотримання принципів і умов надання кредитів. Фактично відсутній правовий механізм виявлення завідомо фіктивних кредитів. До того ж, якщо буде доведена обізнаність кредитора і позичальника про подальші безповоротні кредити, ні для одного з учасників угоди не передбачено понесення покарання [6, с. 858].

Проблемами оцінки кредитного ризику комерційного банку займаються такі вчені, як: Владичин У. В., Вовк В. Я., Домрачев В. М., Кабанов В. Г., Примостка Л. О., Ковальова О. П., Белікова А. М., Кабушкина С. Н. та ін. Проте, незважаючи на ґрунтовні дослідження ризиковості кредитної діяльності комерційних банків, не повною мірою вивчені проблеми функціонування банків в умовах зміни нормативних вимог щодо оцінки кредитного ризику. Зазначене обумовлює об'єктивну потребу у подальших теоретичних і практичних дослідженнях у цьому напрямі.

Основний матеріал. Кредитний ризик є в усіх видах діяльності, де результат залежить від діяльності контрагента, емітента або позичальника. Він виникає щоразу, коли банк надає кошти, бере зобов'язання про їх надання, інвестує кошти або іншим чином ризикує: ними відповідно до умов реальних чи умовних угод незалежно від того, де відображається операція – на балансі чи поза балансом [2].

Успішна діяльність комерційного банку великою мірою залежить від обраної стратегії управління ризиками. Мета процесу управління кредитними ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Управління кредитними ризиками, як правило, спрямоване на забезпечення отримання банком відповідної винагороди за прийняття ризиків. Виняток становлять нецінові ризики, щодо яких не існує кореляції між їх рівнем та величиною винагороди банку.

Впродовж останніх років виникнення кредитного ризику в банківській системі Україні було спричинене як з вини самих комерційних банків, так і з вини Національного банку. Так, перші недостатньо оцінювали всю небезпеку під час видачі кредитів позичальникам, зокрема неякісно проводили оцінку кредитоспроможності клієнтів. Це призвело до того, що дуже часто кредити надавались фінансово неспроможним позичальникам, а тому дуже швидко активи банку набували статусу неповернених. Крім того, проблемою багатьох банківських установ є внутрішня політика, спрямована на встановлення планів для кредитних менеджерів та їх прив'язку до заробітної плати. Таким чином, міг спрацювати й суто людський фактор, коли кредитувалися завідомо неплатоспроможні клієнти з метою виконання плану [3, с 546].

З іншого боку, проблемою виступала й недосконалість та часта зміна законодавчої бази, що регулювала правила розрахунку кредитного ризику банками, які носили недостатньо чіткий та деталізований характер, а тому давали можливість банківським установам використовувати «прогалини» для прикриття неякісних активів [3, с 546].

З метою уникнення таких ситуацій в майбутньому НБУ було прийнято рішення змінити підходи комерційних банків до оцінки ними кредитного ризику. Так, Постановою від 30 червня 2016 року № 351 НБУ затвердив Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, тим самим анулювавши Положення 23 про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, прийняте чотири роки тому [4]. Новим Положенням вводиться обов'язкове врахування ймовірності дефолту позичальника ще на стадії оцінки можливості видачі кредиту, а не визначення його класу за тим, наскільки він якісно і вчасно здійснював повернення кредитних ресурсів. А це означає, що резерви під кредитні операції формуватимуться ще до того, як станеться

негативна подія, а не за фактом настання проблем у позичальника, як було до прийняття цього нормативного документа [4].

Загалом слід зазначити, що прийняте Положення враховує рекомендації Базельського комітету щодо оцінки кредитного ризику та визначення величини очікуваних збитків від його реалізації. Ці вимоги та правила є довгоочікуваними, відповідають міжнародній практиці оцінки кредитного ризику, зможуть в майбутньому зміцнити вітчизняну банківську систему.

Методи мінімізації кредитного ризику можна класифікувати за такими ознаками (рис. 1):

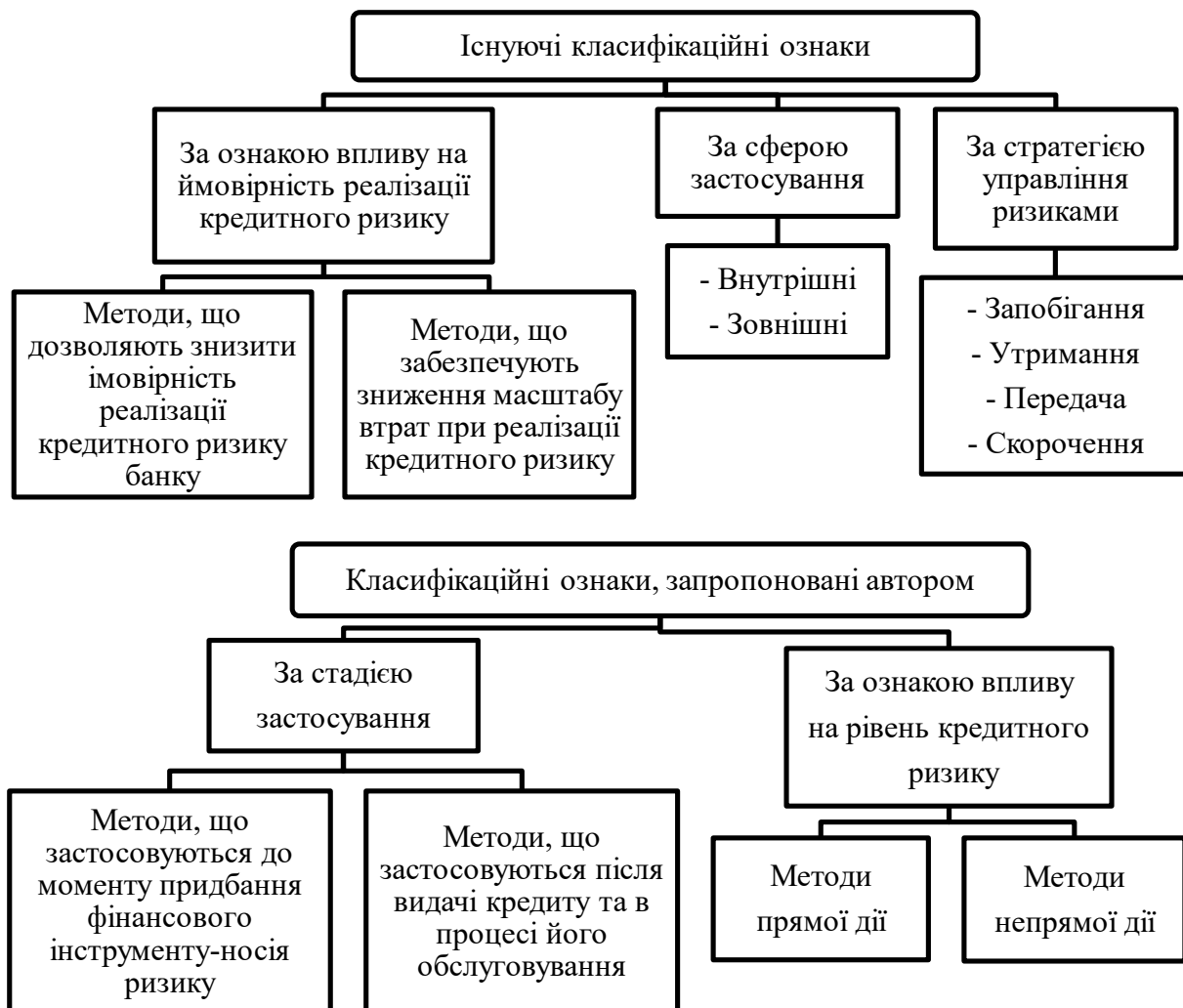

Рис. 1. Класифікація методів мінімізації кредитного ризику

Джерело: [5. с. 7].

За стратегією управління ризиками виокремлюють такі заходи: запобігання (розробка внутрішніх заходів, які повністю виключають реалізацію кредитного ризику, але не дозволяють отримати дохід, пов'язаний із ризикованою діяльністю); утримання (наявність відповідальності за ризик, готовність і спроможність покрити всі можливі збитки завдяки власним коштам; скорочення (здійснення власних

спеціальних заходів щодо обмеження величини ризику); передача (перенесення відповідальності за ризик на третю сторону, здебільшого на страхову організацію)

Залежно від стадії застосування виділяються методи, що використовуються до моменту придбання фінансового активу-носія ризику (аналіз кредитоспроможності потенційного позичальника; лімітування; нормування; диверсифікація форм і строків надання кредитів); методи, що використовуються після видачі кредиту та в процесі його обслуговування.

За впливом на рівень кредитного ризику вирізняють методи мінімізації кредитного ризику прямої дії, які безпосередньо впливають на рівень ризику (страхування, гарантії та поручительства); методи непрямой дії, які не впливають безпосередньо на рівень кредитного ризику, але можуть зумовити його зміну (лімітування, диверсифікація).

З метою мінімізації кредитного ризику комерційному банку слід детально проаналізувати потенційні ризики, визначити необхідні засоби його вимірювання та заходи зниження для уникнення негативного його впливу на діяльність комерційного банку загалом.

Наразі існує два підходи до оцінювання кредитного ризику, які можуть діяти окремо чи у взаємодії:

- суб'єктивна (експертна) оцінка, яка визначає ступінь переваги одних показників над іншими. На основі обробленої інформації фахівець комерційного банку створює «сумарний портрет» потенційного позичальника та порівнює його зі «стандартними образами» позичальників, які відрізняються різними ступенями ризиків. Експертна оцінка зазвичай доповнюється моніторингом, який показує кредитну історію потенційних позичальників.

- автоматизовані системи скорингу, які визначають кредитний ризик за математичною моделлю. Комерційний банк за допомогою системи скорингу намагається виявити вірогідність того, що окремих потенційний позичальник завчасно поверне надані йому позикові кошти. Другий підхід є більш використовуваним у світовій банківській практиці.

Важливим шляхом розробки методів управління кредитним ризиком банку є визначення його рівня. Так як кредитний ризик особливий по своїй структурі, він має особливості у вигляді його оцінки, яка проводиться на підставі не тільки кількісного, а й якісного аналізу. Якісний аналіз є дуже складним й вимагає глибоких знань, досвіду та інтуїції у даній галузі економічної діяльності. Його головна ціль – визначити чинники ризику, області ризику, після чого визначити всі можливі ризики у складі кредитного [1, с. 173].

Кількісний аналіз ризику, тобто кількісне (числове) визначення рівня різних ризиків й ризику неповернення кредиту взагалі, є теж досить складною проблемою. При проведенні експертної оцінки кожен комерційний банк в оцінці кредитного ризику використовує власні методи,

але є спільні принципи для всіх комерційних банків. Часто процес оцінки кредитного ризику може бути розділений на три етапи: підготовча оцінка ризиків; якісна оцінка кредитного ризику; прийняття рішення про надання кредиту.

Висновок. Негативні показники діяльності комерційних банків свідчать про прямий зв'язок рівня кредитного ризику й якості кредитного портфеля із прибутковістю банківських установ. З метою мінімізації кредитного ризику комерційні банки повинні всебічно аналізувати потенційні ризики, визначати необхідні засоби їх вимірювання та використовувати методи зниження для уникнення негативного його впливу на банківську діяльність. Комерційний банк, приймаючи рішення про видачу кредиту, повинен орієнтуватися не на оцінку окремих видів кредитного ризику, а на визначення загального ризику по кожному позичальнику з урахуванням специфіки галузевої приналежності потенційного позичальника. Для безпеки кредитної діяльності комерційного банку необхідно впроваджувати рекомендації Базельського комітету та міжнародних фінансових організацій, оскільки міжнародна практика управління кредитними ризиками є динамічною: постійно розвивається та вдосконалюється.

Список використаної літератури

1. Вовчак О. Д., Онуфрієнко М. П. Поняття кредитного ризику в банківській системі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 6. С. 171-174.
2. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» затв. постановою правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04> (дата звернення: 29.05.2019).
3. Ониськів Л. М. Актуальні проблеми оцінки кредитного ризику банку : нові вимоги та вплив на кредитування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 542-547.
4. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : затв. постановою правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (дата звернення: 29.05.2019).
5. Швець О. В. Контроль та способи мінімізації кредитного ризику банку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2017. - 21 с.
6. Шпильовий В.А. Андрушкевич Н.В. Управління кредитним ризиком, як інструмент забезпечення економічної безпеки комерційного банку. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С 854-859.

ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ЯК БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧОГО ФАКТОРУ

Дубровець Яна, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Д. І. Дема, к.е.н., професор

Постановка проблеми. На сьогоднішній день підприємства є важливими суб'єктами економіки держави. Оскільки вони є як виробниками, що пропонують суспільству певні товари та послуги, так і учасниками розподілу праці. Також, при існуванні конкуренції, вони формують і забезпечують відповідний рівень добробуту населення. З результату своєї діяльності – прибутку, згідно Податкового кодексу України, підприємства сплачують певну його частину, поповнюючи при цьому державний бюджет.

Податок на прибуток має достатні можливості для того, щоб регулювати та стимулювати підприємницьку діяльність, а вже завдяки цьому держава може поживляти інноваційну складову та забезпечувати інвестиційну привабливість і розвиток конкуренції. Проте у теперішній час ці можливості реалізуються не повною мірою. А отже, порушене питання є актуальним, оскільки потребує урегулювання даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню податку на прибуток підприємств, формуванню механізму його справляння, а в подальшому і вдосконаленню системи оподаткування присвятили час такі учені, як: З. Варналій, В. Андрущенко, К. Копчинська, К. Швабій, В. Дубровський, Ю. Лупенко, А. Поддєрьогін, Т. Паєнтко, Д. Серебрянський, В. Черкашин, А. Соколовська, А. Скрипник, І. Таптунова тощо.

Виклад основного матеріалу. Основне призначення податку на прибуток підприємств – це регулювання підприємницької діяльності, стимулювання розвитку інвестиційних процесів та нарощення капіталу суб'єктів підприємництва [1, с. 5].

Проте, на даний час вище вказане призначення не відповідає покладеним на нього завданням. Зазначений факт можна спостерігати на графіку (рис.1). Помітно, що частка податку у ВВП зменшується (хоча податкові надходження до бюджету у певні періоди зростають), а за нею знижується і його фінансова ефективність.

З даних графіка видно, що у 2011 році податок на прибуток збільшував бюджет на 54 739 млн грн, при цьому його частка у ВВП становила 4,1 %. У 2012 р. при невеликому зростанні суми сплаченого податку, частка у валовому продукті впала на 0,3 %. З кожним наступним роком цей відсоток знижувався аж до 2015 р., де дістався позначки 2. Такі зміни можна пояснити зниженням відсоткової ставки, яка у 2011 р. становила 23 %, а, починаючи з 2014 р. і до сьогодні, не перевищує 18 %.

Рис. 1. Частка податкових надходжень та податку на прибуток у ВВП на період 2011-2018 рр.

Джерело: власні дослідження [2,3].

З 2016 р. до 2018 р. спостерігається як зростання податкових надходжень, так і частка їх у ВВП, що є позитивним явищем.

При адмініструванні податку на прибуток важливим є регулювання та контроль його сплати великими та малими податковими суб'єктами. Значущими для держави є найприбутковіші підприємства, оскільки вони є головними джерелами поповнення бюджету країни. Групи таких підприємств представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Платники податку на прибуток

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Податок на прибуток підприємств	54 739	55 349	54 318	39 941	34 776	54 344	66 911	96 882
Організації державної власності	8 091	10 611	1 829	1 039	4 163	8 485	10 011	17 443
Підприємства з іноземними інвестиціями	9 107	8 985	3 178	1 801	6 744	8 175	6 413	10 427
Приватні підприємства	34 307	31 005	6 414	6 955	19 537	31 551	41 039	60 281

Джерело: власні дослідження [2,3].

У таблиці представлені деякі з платників податку на прибуток, серед яких організації державної власності, які серед представлених груп за кількістю сплачених коштів знаходяться на третьому місці, підприємства з іноземними інвестиціями, які посіли друге місце в рейтингу. А щодо цифр,

то можна зробити висновок про невеликий склад іноземних інвесторів в Україні.

Ну і найбільше доходів країні приносять приватні підприємства, у 2011 та 2018 рр. ці суми перевищують половину від загально сплачених коштів податку на прибуток. Питома вага сплачених коштів за 2018 р. розрахована у таблиці 2. Якщо загальну суму податку на прибуток взяти за 100 %, то приватні підприємства у 2018 р. сплатили 62 %, іноземні – 11 %, а державні – 18 %. Відповідні інші платники формують лише 9 % сплаченої суми.

Таблиця 2

Питома вага грошових коштів платників податків у загальній сумі податку на прибуток

Показник	млн грн	%
Податок на прибуток підприємств	96 882	100
Організації державної власності	17 443	18
Підприємства з іноземними інвестиціями	10 427	11
Приватні підприємства	60 281	62
Інші платники	8 731	9

Джерело: власні дослідження [2,3].

Нині в Україні напрям реформування механізму справляння податку на прибуток зорієнтований на перехід від виключно фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств [1, с. 286]. Проблемою цього процесу є те, що зміни відбуваються в умовах економічної кризи, що викликає нестачу державних фінансових ресурсів. Як наслідок, маємо суттєве зниження фіскальної значимості прибуткового податку, який втратив статус основного бюджетоутворюючого податку.

Податок на прибуток є одним з найскладніших в адмініструванні та достатньо неоднозначним за своєю економічною природою. Усталена прямо пропорційна залежність між розміром прибутку і сумами податку знижує мотивацію підприємців щодо чесності визначення бази оподаткування, породжує способи ухилень від сплати, використання податкової недосконалості під час розрахунку податкового зобов'язання. При тому, що держава не може забезпечити максимальний контроль та регулювання.

Законодавча база є настільки недосконалою, що знайти способи обійти сплату податку не вимагає великих зусиль. А часте застосування таких схем призводить до високого податкового тиску на сумлінних платників податку.

Вирішення вказаних проблем можливе, якщо продумати шляхи вдосконалення системи справляння податку, наприклад [4, с. 285]:

- ✓ змінити підхід до оподаткування на підприємстві, посилити контроль нарахування та сплати, удосконалити законодавчу базу;

- ✓ спростити механізм адміністрування податку на прибуток підприємств;
- ✓ створити максимально комфортні умови для розвитку малого та середнього підприємництва, тим самим вивести бізнес з тіні.

Висновки та пропозиції. Отже, податок на прибуток є значущою складовою формування бюджету, проте сьогодні в Україні напрям реформування системи справляння даного податку направлений на перехід від виключно фіскальної до стимулюючої функції оподаткування підприємств. Складністю є і те, що реформування відбувається в період економічної кризи, що призводить до нестачі державних фінансових ресурсів. Як наслідок, податок на прибуток втрачає функцію головного бюджетоформуючого джерела.

Незначні коригування не вирішують проблеми підвищення фіскальної ефективності і аж ніяк не спрощують механізму нарахування та сплати податкового зобов'язання і формування податкової звітності. А отже, сьогодні нам необхідні пропозиції щодо кардинальних змін оподаткування прибутку підприємств.

Список використаних джерел

1. Юрій С.М. Податкова система України: становлення та розвиток. Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. - № 3. – С. 292.
2. Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / За заг. ред. П.В. Пашка, Л.Л. Тарангул. К.: Новий друк, - 2015. – 570 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 29).

ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЇХ РОЗВИТКУ

Дяченко А.В., Чус Максим, магістранти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Дема Д.І., к.е.н., професор,

Актуальність проблеми. Реформи, що проводяться в Україні не минули аграрну сферу. Серед таких реформ можна виділити земельну реформу. Основна ціль, якої передача землі з державної власності в приватну власність селян. В процесі земельної реформи 6,9 млн селян одержали в приватну власність земельні частки(паї). Наявність землі в

приватній власності значно вплинуло на формування та організацію нових форм господарювання на селі. Звичайно, селяни могли вести підприємницьку діяльність самотійно, але історія їх господарювання показала, що на сьогодні незначна кількість селян, які одержали землю працюють самотійно. Більшість селян передали свої земельні ділянки(паї) в оренду різним організаційно-правовим формам сільськогосподарських підприємств. Таким чином, на сьогодні виробничу діяльність ведуть невеликі за розмірами підприємства (фізичні особи-підприємці, фермерські господарства, товариства, приватно-орендні підприємства) та великі підприємства(агрофірми, агрохолдинги). Зміни, викликані передачею землі в приватну власність, вимагали зміни механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств. Ці зміни в оподаткуванні відбуваються вже майже двадцять років, але оптимального оподаткування виробників сільськогосподарської продукції ще не досягнуто.

Аналіз останніх досліджень. Система оподаткування сільськогосподарських підприємств перебуває серед тих проблем, які постійно досліджуються українським вченими-аграрниками. Одними з перших цю проблему досліджували М. Дем'яненко, П.Лайко, С.Юшко, Д.Дема. Після запровадження фіксованого сільськогосподарського податку коло дослідників розширилося. На сьогодні до них слід віднести П.Боровика, В.Жука, Л.Тулуша та ін.. Реформування земельних відносин та створення різних організаційно-правових форм господарювання на селі зумовили значне розширення досліджень, пов'язаних з оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.

Основний матеріал. Досліджуючи систему оподаткування сільськогосподарських підприємств слід відмітити, що на початку розвитку України збереглася система оподаткування, яка існувала в Радянському Союзі. На той час основними формами господарювання на селі були колгоспи та радгоспи, які пізніше були реформовані в колективні сільськогосподарські підприємства, а їх діяльність була майже всіх збитковою. Фермерських господарств майже не існувало, разом з тим активно розвивалися індивідуальні господарства населення. Існуюча на той час система оподаткування не відповідала вимогам ринкової економіки. Починаючи з 1998 року запроваджуються зміни, пов'язані з адмініструванням ПДВ. В цьому році запроваджуються нульова ставка ПДВ на операції з реалізації переробним підприємствам молока і м'яса живою вагою та ПДВ-дотацій сільськогосподарським виробникам за продані ними переробним підприємствам молоко і м'ясо живою вагою [7, с. 64]. Це дало можливість покращити фінансовий стан аграрного сектору економіки, який на той час майже весь був збитковий. Запровадження фіксованого сільськогосподарського податку(ФСП), як альтернативної форми оподаткування мало значно більший ефект з багатьох сторін [1]. Цей податок позитивно вплинув на розвиток сільського господарства.

Починаючи, з січня 1999 р. він замінив дванадцять податків та обов'язкових платежів. Загальний ефект звільнення від сплати названих податків і зборів виявився суттєвим: за 1999–2004 рр. рівень податкового навантаження на платників фіксованого сільськогосподарського податку у середньому не перевищував 2,5 грн на 100 грн виручки [4, с. 17-25].

Починаючи з 2015 року відбулася трансформація фіксованого сільськогосподарського податку в єдиний податок (4 група платників податку). Таким чином, на сьогодні сільськогосподарські підприємства можуть застосовувати єдиний податок, як спрощену систему оподаткування, так і загальну. Єдиний податок на сьогодні застосовують фермерські господарства, податок на прибуток - застосовують великі аграрні підприємства та підприємства в яких виробляється значний обсяг не сільськогосподарської продукції. Для того щоб обрати єдиний податок 4 групи фермерське господарство повинно відповідати критеріям: частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий рік має дорівнювати або перевищувати 75%; мати в наявності власні або орендовані сільськогосподарські угіддя та зареєструватися платником цього податку. Об'єктом оподаткування є площа власних та орендованих сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та земель водного фонду. Базою для оподаткування є: для ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень - нормативна грошова оцінка одного гектара відповідних сільгоспугідь; для землі водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків, водосховищ) - нормативна грошова оцінка ріллі в області.

Ставки єдиного податку установлені у відсотках до бази оподаткування, тобто до нормативної грошової оцінки одного гектара відповідних категорій земель.

Сплачується податок щокварталу протягом 30 календарних днів після звітного кварталу. Фермерські господарства - платники ЄП 4 групи звільнені від сплати : податку на прибуток; земельного податку за ділянки, які використовують для сільськогосподарського товаровиробництва; рентної плати за спеціальне використання води. Окрім звільнення від сплати частини податків, перевагою платників єдиного податку 4 групи є відносно не високі (порівняно з податком на прибуток) ставки податку. Крім того, розмір єдиного податку не прив'язаний до результатів діяльності підприємства. Тому він вигідний, як для високорентабельних ФГ так і для тих хто має незначну площу сільськогосподарських угідь, адже він розраховується від розміру земельної ділянки.

Повертаючись до різних форм підприємств, слід враховувати і особисті селянські господарства, які значно збільшили свої землеволодіння після одержання їх власниками земельних часток(паїв). Ці підприємства займають важливе місце у виробництві сільськогосподарської продукції і є потенційними сімейними фермерськими господарствами.

На сьогодні, оподаткування доходів від реалізації продукції членами особистих селянських господарств регулюється Податковим кодексом України. Так, у відповідності до ст.165.1.24 кодексу доходи від продажу власної сільськогосподарської продукції, що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, наданих їй у розмірах, встановлених Земельним кодексом України для ведення:

садівництва та/або для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки) та/або для індивідуального дачного будівництва. При цьому якщо власник сільськогосподарської продукції має ще земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості), але не використовує їх (здає в оренду або обслуговує), отримані ним доходи від продажу сільськогосподарської продукції не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу;

особистого селянського господарства та/або земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості), сукупний розмір яких не перевищує 2 гектари. При цьому розмір земельних ділянок, зазначених в абзаці другому цього підпункту, а також розмір виділених в натурі (на місцевості) земельних часток (паїв), які не використовуються (здаються в оренду, обслуговуються), не враховуються. Якщо розмір земельних ділянок, перевищує 2 гектари, дохід від продажу сільськогосподарської продукції підлягає оподаткуванню на загальних підставах [5].

Висновки. Слід відмітити, що на сьогодні система оподаткування сільськогосподарських товаровиробників побудована з урахуванням різноманітності форм господарювання, а не з єдиного методологічного підходу до їх оподаткування. В найближчій перспективі необхідно розробити єдиний механізм оподаткування сільськогосподарських підприємств незалежно від їх організаційно-правової форми.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фіксований сільськогосподарський податок», від 17 грудня 1998 р. №320-14 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до матер.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=320-14>.
2. Дема Д.І. Залучення особистих селянських господарств в систему оподаткування України // Вісник ЖНАЕУ.-2015.-№2(51),т.2.-С.97-103.
3. Дема Д.І. Трансформаційні зміни у податковій політиці щодо пореформеного аграрного сектору економіки України// Будуємо нову Україну. Збірник конференції.-К. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015.- с.270-278. (www.fulbrightcircle.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/Building-New-Ukraine.pdf)

4. Дем'яненко М. Я. Проблеми адаптації податкової системи до умов агропромислового виробництва / М. Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2008. – С. 17–25.
5. Податковий кодекс України. Електронний ресурс. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Тулуш Л. Д. Розвиток системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах членства України в СОТ [Електронний ресурс] / Л. Д. Тулуш. – Режим доступу до статті: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/792/35/>.
7. Тулуш Л.Д. Пряме оподаткування новостворених агро формувань // Економіка АПК. – 2002. - № 2. – С.87-92
8. Юшко С. В. Фіксований сільськогосподарський податок: історія та перспективи застосування / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2009. – №11. – С. 63–72.

PEST-АНАЛІЗ СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Захарчук Наталія, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Л. В. Недільська к. е. н., доцент

Постановка проблеми. Валютний ринок України є складовою ланкою світової валютної системи. Його розвитку сприяв перехід України на шлях інтеграції до світової спільноти. Основною умовою формування розвиненої економіки в державі є розбудова валютного ринку, який слугує єднальним ланцюгом між світовою та українською фінансовою системою. Зовнішньоекономічні відносини, рівень ринкової економіки, інфляція, платоспроможність, конкурентоспроможність та інші фінансові аспекти визначаються ефективним функціонуванням валютного ринку України. Саме тому, вивчення стану валютного ринку України, механізмів його розвитку та перспектив удосконалення набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Серед наукової літератури вивченням сутності валютного ринку, особливостей його становлення та розвитку присвячено безліч праць вітчизняних та закордонних науковців. Зокрема: Т.П. Вахненко, О.В. Дзюблюка, І.І. Д'яконової, Ф.О. Журавка, В.В. Коваленко, І.Г. Лук'яненко, С.О. Маслової, В.І. Міщенко, В. Жупанина, Р.С. Лисенко, С.В. Мочерного, Я.С. Ларіної, С.В. Фомішина, К.З. Возьного, О. Береславської та ін. Мета статті полягає у вивченні політичних, економічних, соціальних, технологічних аспектів зовнішнього середовища, які впливають на розвиток валютного ринку України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Валютний ринок України становить особливу сферу валютних відносин, яка пов'язана з валютними операціями та платіжними документами, зокрема в іноземній валюті. Суб'єктами валютного ринку є юридичні та фізичні особи, брокерські фірми, банки та інші фінансові інститути, які здійснюють фінансові операції. Для того, щоб фінансовий ринок України був конкурентоспроможним на світовій арені, він повинен формуватися на основі ефективної та раціональної стратегії розвитку.

Одним з інструментів стратегічного аналізу, який дає змогу визначити сукупність факторів зовнішнього впливу на функціонування підприємства, є PEST-аналіз. PEST-аналіз – це маркетинговий інструмент, призначений для виявлення політичних (P – political), економічних (E – economic), соціальних (S – social) і технологічних (T – technological) факторів зовнішнього середовища, які можуть вплинути на стратегію розвитку підприємства в майбутньому [2, с. 42-48]. PEST-аналіз є передумовою об'єктивної діагностики макросередовища для стратегічного управління валютним ринком (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця PEST-аналізу стану валютного ринку України

P – political	E – economic
Політична нестабільність влади Військові дії на частині території держави Реформа банківської системи Нещодавнє оновлення валютного законодавства	Ослаблення національної валюти Режим плаваючого курсоутворення Зростання зовнішньоекономічного боргу країни Зростання ВВП Зростання обсягів імпорту Негативний зовнішньоторговельний баланс Нестабільний платіжний баланс
S – social	T – technological
Низька платоспроможність населення Відтік професійних кадрів за кордон Низька якість підготовки кадрів Низький рівень оплати праці Низька довіра населення до фінансових установ	Низький рівень матеріально-технічного забезпечення новітніми розробками в галузі кібербезпеки та управління капіталами Низька якість інформації та рівень поінформованості

Передусім варто виділити важливість впливу політичних факторів, оскільки вони характеризують роботу органів влади, що безпосередньо регулюють валютний ринок країни. Так, політична нестабільність влади і військові дії на сході країни негативно відбиваються на стані валютного ринку. Натомість, реформа банківської системи, яка досі триває під керівництвом НБУ та оновлення валютного законодавства у лютому 2019 р. здатні забезпечити активні зрушення темпів розвитку валютного ринку України.

Економічні аспекти валютного ринку України полягають у низці стабілізуючих та дестабілізуючих факторів: нарощенні ВВП; ослабленні національної валюти; зростанні зовнішньоекономічного боргу країни; негативній динаміці українських експортерів та імпортерів, що спричиняє негативний зовнішньоторговельний баланс; нестабільному платіжному балансі тощо. Так, прогнозується, що при режимі плаваючого курсоутворення валютний ринок України має можливість вийти на більш стабільний рівень та досягти вищих темпів росту ВВП без збільшення зовнішньоекономічного боргу.

Соціальний аспект рівня розвитку валютного ринку вказує на те, що існуючі проблеми (значний відтік професійних кадрів за кордон, погана підготовка кадрів та низький рівень оплати праці) можуть призвести до погіршення рівня продуктивності праці, й, відтак, розвитку валютного ринку загалом.

Технологічний аспект розвитку валютного ринку охоплює проблеми технологічного забезпечення фінансових інститутів, яке знаходиться на рівні, що не відповідає європейському та світовому. З метою підвищення рівня інноваційності технологій на валютному ринку України, необхідно забезпечити брокерські фірми, банки та інші фінансові установи, що здійснюють валютні операції, інформацією, яка дає змогу вчасно реагувати на новітні розробки в науці та техніці стосовно забезпечення стабільності і надійності фінансових установ.

Висновки. Таким чином, на основі PEST-аналізу, встановлено, що для розвитку валютного ринку, в Україні потрібно розробити й упровадити комплекс заходів щодо повернення довіри до національної валюти та фінансової системи, а також оперативного освоєння новітніх технологій у сфері фінансового обслуговування різноманітних валютних операцій.

Список використаних джерел

1. Кругліцька О. В. Валютний ринок: теоретичні засади функціонування та проблеми розвитку в Україні / О. В. Кругліцька. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – 38 с.
2. Божкова В. В. Комплексний аналіз конкурентної стійкості машинобудівних підприємств / В. В. Божкова, Л. В. Носонова // Науковий вісник Херсонського державного університету / В. В. Божкова, Л. В. Носонова. – Херсон: ХДУ, 2016. – С. 42–48.

ЕЛЕМЕНТИ ФІНАНСОВОГО СТРАТЕГУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

Зємелєв М., ОС магістр

Науковий керівник – Т. В. Усюк к.е.н., доцент

Дертермінантою успішного розвитку фармацевтичних підприємств та забезпечення їх високого рівня конкурентоспроможності було і залишається формування механізму формування та імплементації фінансової стратегії, забезпечення можливостей залучення фінансових ресурсів як на фінансовому ринку України так і на міжнародних фінансових ринках. Особливої уваги заслуговують процеси щодо формування фінансової політики та тактики, оскільки вони суттєво впливають на економічний розвиток підприємств, їх конкурентоспроможність та стан господарської системи країни загалом. Чинний механізм формування фінансової стратегії підприємств виявився недостатньо спроможний якісно та реально впливати на тактичні дії фінансових служб [1, с. 55].

Економічна сутність фінансової стратегії обумовлена фінансовими взаємовідносинами підприємства з економічними суб'єктами і державними органами [2, с. 301]. Відповідно, це процес розробки базової фінансової концепції підприємства, що пов'язана з ефективним управлінням грошовим обігом, формуванням коштів у визначених пропорціях, використанням фінансових ресурсів за цільовим призначенням. Моніторинг фінансової діяльності передбачає реалізацію безперервного спостереження за найважливішими фінансовими процесами і відповідними показниками з метою їх аналізу та ідентифікації для своєчасного прийняття рішень щодо їх регулювання [3, с. 21].

Фінансова стратегія підприємств може бути спрямована як на збільшення обсягів та оптимізацію джерел фінансових ресурсів, які залучаються із внутрішніх та зовнішніх джерел підприємствами, так і на збільшення обсягу кредитних ресурсів, які надаються підприємству, до бажаного рівня. Процес фінансового стратегування виробничо-господарської діяльності підприємств може також бути зосереджений на таких аспектах як: зменшення вартості фінансових та кредитних ресурсів, підвищення привабливості підприємства як потенційного позичальника, інвестора та емітента цінних паперів на фінансово-кредитному ринку тощо [1, с. 58].

Аналізуючи фінансові результати ПрАТ «ФФ «Дарниця» визначено, що чистий дохід діяльності в 2018 р. зріс на 47,8%, а інші операційні доходи знизились на 93,8%, дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи та інші доходи – мали тенденцію до зростання. Загалом, чисті доходи підприємства за аналізований період зросли на 665756 тис. грн. або на 33,6% (табл. 1).

Таблиця 1

**Характеристика доходів та операційних витрат
ПрАТ «ФФ «Дарниця», тис. грн.**

Показник	Роки			2018 до 2016:	
	2016	2017	2018	2018 до 2016:	
				+, -	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1711495,0	2130758,0	2529678,0	818183	147,8
2. Інші операційні доходи	236736	21509	14663	-222073	6,2
3. Доход від участі в капіталі	0	31734	26415	26415	-
4. Інші фінансові доходи	22517	59164	23595	1078	104,8
5. Інші доходи	12184	8296	54337	42153	446,0
Разом чисті доходи	1982932	2251461	2648688	665756	133,6
6. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	681754	976771	1171352	489598	171,8
7. Адміністративні витрати	140282	169962	213208	72926	152,0
8. Витрати на збут	226433	368621	517341	290908	228,5
9. Інші операційні витрати	454797	299620	315839	-138958	69,4
10. Фінансові витрати	12	24013	7916	7904	65966,7
11. Інші витрати	476	8	206	-270	43,3
Разом операційних витрат	1503754	1838995	2225862	722108	148,0
Чистий прибуток (збиток)	383686,0	341117,0	342111,0	-41575	89,2

За аналізований період операційні витрати підприємства зросли на 489598 тис. грн. або на 71,8%. Найбільше за 2016-2018 рр. змінився обсяг фінансових витрат – вони зросли у 660 разів (на 7904 тис. грн.). Загалом витрати діяльності персоналу ПрАТ «ФФ «Дарниця» зросли на 722108 тис. грн. або на 48%. Варто відмітити, що отриманий за результатами 2018 року чистий прибуток у розмірі 342111 тис. грн. був спричинений, насамперед, значними обсягами продажів продукції виробництва ПрАТ «ФФ «Дарниця», а його зниження на 10,8% відносно рівня 2016 року викликано зростанням операційних та інших витрат діяльності за цей період. Так, наприклад, рентабельність продукції підприємства знизилась на 27,07%, що свідчить про зниження рівня ефективності витрат на виробництво і збут продукції, товарів, послуг підприємства. Рентабельність основної діяльності підприємства у 2018 році становила 18,95%, що на 8,59 пункти є меншим а значення 2016 року. Загальна рентабельність підприємства за аналізований період зменшилася на 13,26 п. і становила у 2018 р. 15,64%.

Таким чином, станом на початок 2019 р. діяльність ПрАТ «ФФ «Дарниця» можна вважати ефективною, підприємство збільшує обсяги виробництва, нарощує ресурсну базу. Загалом обрана фінансова стратегія підприємства відіграє важливу роль в стратегічному наборі підприємства,

оскільки забезпечує, з одного боку, залучення фінансових ресурсів, необхідних для реалізації стратегій всіх рівнів, а з іншого – ефективно їх використання.

Враховуючи сучасний євроінтеграційний курс України етапами формування фінансової стратегії фармацевтичних підприємств варто визначити такі: 1) визначення пріоритетних цілей щодо отримання прибутку, забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, оптимізація джерел фінансово-кредитних ресурсів у порівнянні з фінансовими потоками іноземних підприємств; 2) вибір агресивної, пересічної чи поміркованої фінансових політик; 4) визначення альтернатив та напрямів реалізації обраної стратегії; 4) встановлення інституційних обмежень фінансово-кредитних потоків та обґрунтування рентабельності підприємства; 5) реалізація фінансової стратегії; 7) контроль за реалізацією обраної стратегії підприємства [1, с. 60].

Сучасні умови розвитку підприємств фармацевтичної промисловості створюють необхідність формування окрім загальної стратегії розвитку, також і фінансову стратегію, яка забезпечувала б їх ефективну адаптацію до євроінтеграційних змін. Відсутність розробленої фінансової стратегії може зумовити ситуацію, коли фінансові рішення окремих структурних підрозділів підприємств будуть носити різновекторне спрямування та спричинить виникнення явищ фінансового опортунізму. На противагу розроблена стратегія фінансового розвитку підприємства дозволить адаптувати фінансову діяльність підприємств до сучасних інституційних змін та підвищення їх економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Бодаковський В. Ю. Особливості формування фінансової стратегії підприємств України в умовах глобалізації. Наукові записки. 2011. № 1 (34). С. 54-63.
2. Ткачук І.Г. Формування фінансової стратегії в системі управління підприємством. Вісник ЖДТУ. 2008. № 2 (44). С. 301-305.
3. Юрків Н.Я., Бердар М.М. Концептуальні засади формування фінансової стратегії розвитку підприємств України. Економіка і регіон. 2015. № 5(54). С. 20-26.

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ УКРАЇНИ

Зуб Дмитро, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – О. Я. Стойко к.е.н., доцент

З метою забезпечення ефективної кредитної діяльності установи банків забезпечують розробку кредитної політики та відповідний механізм її реалізації. Протягом останніх років досить вагомою проблемою розвитку кредитування в економіці постає істотне збільшення величини прострочених кредитів, що негативно впливає як на позичальників так і на фінансовий стан установ банків. За нинішніх умов для банківського сектору важливим є необхідність формування ефективних механізмів управління кредитною діяльністю та якісному оцінюванні кредитного ризику.

Розглядом питань удосконалення кредитної політики установ банків та питаннями оцінки якості кредитного портфелю займалися І. Белова, В. Богданюк, І. Білецька, Г. Панасенко, О. Терещенко та інші, однак, все ще актуальними залишаються дослідження щодо підвищення ефективності кредитної діяльності банків.

Негативним актором впливу на фінансові результати банківського сектору України є надмірна частка проблемних (непрацюючих) активів у загальній структурі банківських активів. Упродовж 2014-2016 рр. простежується стійка тенденція до зниження рівня рентабельності активів, в той час як обсяги сформованих фінансовими установами резервів зростали. Це свідчило про погіршення ситуації та дестабілізації у банківському секторі. Але ситуація покращилася за підсумками 2017 р., де спостерігається зростання рентабельності активів банків [1].

Зростання обсягів резервів на відшкодування можливих втрат за активними операціями банків посилює навантаження на фінансові установи та негативно впливає на ліквідність та платоспроможність. Це, в свою чергу, гальмує процеси кредитування та негативно впливає на рівень довіри з боку вкладників та інвесторів. Створення значних резервів під знецінення кредитів та погіршення якості кредитного портфелю банків є однією із причин зменшення зростання власного капіталу та зниження ефективності його використання.

Тенденція до зростання частки і обсягу резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями в Україні спостерігалася впродовж останніх років. Так, їх частка у загальних активах вітчизняної банківської системи зросла із 25,6% в 2015 році до 38,6 % у 2016 році і дещо знизилась до 38,3 % за підсумками 2017 року [1].

Зростаючі обсяги сформованих резервів за активними операціями свідчать про визнання банком можливих втрат із проблемних позичок. Використання заставного забезпечення зменшує обсяг сформованих

резервів, однак як показує динаміка за 2015-2017 рр., ефективність банківського контролю за рівнем кредитного ризику є низькою та недостатньою. Збільшення обсягів резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями є наслідком ризиковості кредитування для банківських установ.

Обсяг непрацюючих активів у кредитному портфелі банків є головним показником його якості, проте тут постає проблема його адекватної кількісної оцінки. За експертними оцінками окремих фінансових аналітиків, реальний рівень проблемної заборгованості в кредитних портфелях значної кількості банків перевищує статистичні дані НБУ [2].

Зміни до категоризації активів банків запроваджено із 30 червня 2016 року у зв'язку із набуттям чинності Постанови НБУ № 3511 [3]. Якщо раніше (до лютого 2017 р.) активи, що потрапляли в 4 та 5 категорії якості (дві останні із п'яти категорій), визнавалися негативно класифікованими активами/кредитами, то у зв'язку зі змінами НБУ до непрацюючих активів/кредитів (аналог NPE/NPL) стали відносити активи, класифіковані банком за найнижчим класом (10 – для юридичних та 5 – для фізичних осіб, залежно від виду активу). До непрацюючих потрапляють активи/кредити у разі виконання принаймні однієї із двох подій:

- контрагент банку допустив прострочку більше ніж на 90 днів (30 днів для банків-боржників);
- контрагент не спроможний забезпечити виконання своїх зобов'язань в установленний строк без процедури стягнення застави [3].

Згідно з даними Національного банку України, станом на 01.01.2018 р. обсяг проблемної заборгованості порівняно з попереднім роком виріс на 287,2 млрд. грн. (або в 1,9 рази) - з 307,8 до 595,0 млрд. грн., а частка непрацюючих активів у кредитному портфелі досягла 54,5 % (рис. 1).

Рис. 1. Частка непрацюючих активів у кредитному портфелі комерційних банків України у 2013-2017 рр.

Сформовано за даними: [4]

Найгіршу якість кредитного портфеля мають банки з державною часткою капіталу – 71,1 % (на 01.01.2017 р. – 45,4 %). Банки вітчизняного приватного капіталу теж продовжують нарощувати частку проблемних

кредитів – 24,1 % (на 01.01.2017 р. – 23,3 %). У той же час, банки іноземних банківських груп та домоглися зменшення частки проблемних кредитів – 41,0 % (на 01.01.2017 р. – 47,6 %) [4]. Отже, простежується тенденція до зростання кредитного ризику по окремих групах банків та по банківському сектору загалом.

Серед переліку 20 банків з найбільшою часткою непрацюючих кредитів фізичних осіб-позичальників відмітимо наявність у переліку банку «Укрексімбанк», 100% акцій якого належать державі в особі Кабінету Міністрів, що вказує на похибки у формуванні та реалізації кредитної політики державного банку. Щодо рейтингу банків з найвищою часткою непрацюючих кредитів юридичних осіб-позичальників входять 3 банки державної форми власності («Приватбанк», «Ощадбанк», «Укрексімбанк»), що ще раз підкреслює тезу щодо недосконалої методики оцінки платоспроможності позичальників, яка функціонує в держбанках.

Список використаної літератури

1. Основні показники діяльності банків України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
2. Якість кредитних портфелів банків продовжує погіршуватися. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finpuls.com/ua/banking/reviews/news/YAkst-kreditnih-portfelv-bankv-prodovzhu-pogrshuvatisya.htm>
3. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями / Постанова НБУ від 30.06.2016 № 351. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
4. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ісар Марія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Шевчук І.В.

Постановка проблеми. Результативність роботи підприємства напряму залежить від наявності, стану та використання його оборотних і необоротних активів. Ефективність використання активів підприємства характеризується сукупністю виробничо-господарських факторів і визначається певним набором показників. Метою дослідження є оцінка

ефективності використання активів підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо її підвищення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних засад і концептуальних підходів щодо функціонування фінансів підприємств зроблені Білухою М.Т., Демою Д.І., Завгороднім В.П., Мазаракі А.А., Сопко В.В., Кірейцевим Г.Г., Кизимом М.О., Коробовим М.Я., Палієм В.Ф., Поддєрьогіним В.М., Філімоненковим О.С. та ін. [1, 2]. Вивчення наукових праць і діюча практика господарської діяльності підприємств свідчать про те, що підвищення ефективності використання активів підприємств потребують нових досліджень.

Результати дослідження. В ринкових умовах особливого значення набувають питання ефективного використання активів підприємства. Структура активів підприємства представлена необоротною та оборотною складовими. Для того, щоб підприємство могло ефективно використовувати свої активи потрібно вивчати фактори, які на них впливають.

Традиційно фактори, які визначають стан, структуру та величину активів підприємства поділяють на дві групи: зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх чинників слід віднести:

- загальна економічна ситуація в країні;
- особливості податкового законодавства;
- темпи інфляції (дефляції);
- рівень ставок банківського кредитування;
- тенденції розвитку інвестиційного ринку (інвестиційний клімат);
- економічний потенціал регіону.

До внутрішніх чинників можна віднести:

- конкурентоспроможність підприємства на ринку;
- організація складського господарства;
- масштаб діяльності підприємства (малий бізнес, середній, великий);
- кількість і різноманітність споживаних видів ресурсів;
- розташування контрагентів;
- темпи зростання виробництва і реалізації продукції;
- частка доданої вартості в ціні продукту;
- облікова політика підприємства;
- якість роботи топ-менеджерів і персоналу [3].

Публічне акціонерне товариство «Житомирський маслозавод – компанія «Рудь»» є лідером у Житомирській області за результатами фінансово-господарської діяльності, характеризується стабільним фінансовим становищем й ефективним використанням активів. Позитивний досвід діяльності підприємства обумовив вибір його як об'єкта дослідження.

Компанія «Рудь» є відомим виробником морозива, вершкового масла, інших молочних продуктів, заморожених овочів, картоплі фрі, грибів, ягід та тіста як в Україні, так і за її межами. Загальна вартість активів

підприємства у 2015 р. становила 683359 тис.грн., у 2016 р. – 919806 тис грн., а у 2017 р. збільшилася до 1344984 тис грн. Впродовж досліджуваного періоду загальна вартість активів зросла на 96,8 % (табл. 1).

Таблиця 1

**Стан та ефективність використання активів
ПАТ «Житомирський маслозавод – компанія «Рудь»»**

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. у % до 2016 р.
Загальна вартість активів, тис грн	683359	919806	1344984	196,8
Вартість необоротних (постійних) активів, тис грн	422425	579486	907933	214,9
Вартість оборотних (мобільних) активів, тис грн	260934	340320	437051	167,4
Дебіторська заборгованість, тис грн	3172	3680	2476	78,1
Кредиторська заборгованість, тис грн	913	3384	2476	271,2
Матеріаломісткість господарської діяльності	0,1	0,28	0,13	130
Фондомісткість господарської діяльності	0,38	0,4	0,31	81,6
Коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів	1,6	1,7	2,1	131,3
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,67	1,92	2,61	156,3

Джерело: розраховано на основі даних ПАТ «Житомирський маслозавод компанія «Рудь»».

Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів вказує на те, що серед активів підприємств переважають необоротні активи. Впродовж досліджуваного періоду даний коефіцієнт збільшився на 56,3 %. Дані таблиці 1 вказують на достатність показників матеріало та фондомісткості господарської діяльності підприємства.

Отже, досвід роботи ПАТ «Житомирський маслозавод компанія «Рудь»» доводить, що підприємство знайшло оптимальне співвідношення між величиною оборотних та необоротних активів й забезпечило їх ефективне використання. Серед оборотних активів прослідковується зменшення величини дебіторської заборгованості. Підприємство працює у напрямку нарощення величини власних активів, про що свідчить істотне збільшення їх абсолютної величини.

Висновки. Встановлено, що ефективність використання оборотних активів підприємства залежить від низки зовнішніх та внутрішніх чинників. Негативні зовнішні прояви погіршують якість, стан та величину активів підприємства. Деструктивний вплив чинників внутрішнього характеру погіршують позиції підприємства на ринках збуту, зменшують його

ліквідність та платоспроможність. Саме тому, ефективне управління активами повинно стати ключовим завданням менеджерів підприємства.

Список використаних джерел

1. Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія. Х.: Видавничий дім «ІНЖЕК», 2013. 144с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. 2-ге вид. К.: ТОВ „Знання”, 2011 378 с.
3. Кулакова С. Ю., Лозовський Д. М. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства. *Ефективна економіка*. № 11, 2013. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2516> (дата звернення: 20.05.2019)

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Євган Аліна, магістрантка

Чорний Дмитро, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н. Мартинюк Г.П.

Постановка проблеми Податкова система України піддається впливу процесів об'єднання, роз'єднання та характеризується посиленням вимог щодо її ефективного функціонування з метою наповнення бюджетів різних рівнів. Разом з тим податкові платежі від оподаткування доходів можна представити через ПДФО, військовий збір та єдиний соціальний внесок що регулюються різними законодавчими документами та інституційними розпорядниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблеми наповнення дохідної частини бюджету та адміністрування податків, знайшли відображення у працях Д. Деми, В. Андрущенка, К. Швабій, О. Василика, В. Вишневського, Ю. Іванова, І.Шевчук, Г.Мартинюк та інших. Дослідження науковців в більшій мірі стосується розуміння механізму наповнення бюджетів в цілому особливостей оподаткування та адміністрування податків, водночас інституціональне середовище та їх взаємозв'язки залишається недостатньо досліджені, що уповільнює впровадження реформування податкової системи.

Результати досліджень. Загальновідомо, що в наукових дослідженнях поняття інституціональне середовище будь якої системи так і системи оподаткування доходів фізичних осіб висвітлюється як сукупність інституцій та нормативних правил що регламентують оподаткування доходів фізичних осіб. Дослідження теорії оподаткування доходів податком

на доходи фізичних осіб, військовим збором та єдиним соціальним внеском породжує необхідність здійснення характеристики податкових відносин суб'єктів оподаткування та нормативних положень податкового законодавства.

В системі оподаткування доходів фізичних осіб ключовими суб'єктами оподаткування виступають:

- отримувачі доходів - резиденти та нерезиденти;
- платники доходів - податкові агенти;
- користувачі податків: податкові та казначейські органи.

Синергетичні відносини суб'єктів оподаткування відображені на рис 1.

Рис. 1. Синергетичне відображення відносин в системі оподаткування доходів фізичних осіб

Джерело: власні дослідження.

Головним суб'єктом у синергетичних відносинах виступають фізичні особи. Отримувачі доходів (резиденти і нерезиденти), визначаються платниками податків якщо одержують доходи, що підлягають оподаткуванню ПДФО, військовим збором та єдиним соціальним внеском. Отримувачі доходів одночасно виступають і платниками податків.

ПКУ затвердив поділ платників податку на резидентів та нерезидентів.. Резидент, фізична особа яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи. Нерезидент фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні [2].

Досліджуючи права та обов'язки платників податків та податкових агентів Стріяшко Г. М. стверджує як платник податків, так і податковий агент і представник реалізують насамперед обов'язок, який визначає їх певні права. Податкові правовідносини й реалізація безпосереднього обов'язку щодо сплати податку припускають певне протистояння податкового органу, з одного боку, і платника податків, податкового агента та представника – з іншого. Виходячи з цього, необхідно чітко регулювати межі можливих дій, права та обов'язки кожного зі вказаних суб'єктів податкових правовідносин. [3].

Ключовою інституцією в оподаткуванні доходів фізичних осіб податками, внесками та зборами виступає податковий агент. Податковим агентом може виступати юридична чи фізична особа, що здійснює нарахування та виплату доходу.

Разом з тим, в наукових доробках Галини та Михайла Мартинюків визначення податкового агента трактується інфраструктурна інституція, що забезпечує комунікацію, координацію перерахування податку на доходи та його декларування від імені платника та відіграє визначальну роль в організації оподаткування доходів фізичних осіб і наповненні бюджету [1].

Загальновідомо, що державне Казначейство виступає розпорядником бюджетних коштів. Регіональне управління державного Казначейства, як касовий виконавець бюджету, отримує від податкового агента за допомогою платіжного доручення суми податків та зараховує на відповідні казначейські рахунки.

Нині постановою КМУ прийнято рішення про реорганізацію Державної фіскальної служби України та утворення Державної податкової служби України. Кроком на шляху до побудови якісної системи адміністрування, декларування та контролю сплати податку з доходів фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску і зборів є податкові декларації. Щодо декларування системи оподаткування доходів застосовуються дві декларації: Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку і сум утриманого з них податку (ПДФО та військовий збір) та Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів (ЄСВ).

Висновки. Визначальну роль в організації оподаткування доходів фізичних осіб та наповненні дохідної частини бюджету відіграють податкові агенти. Податковим агентом можна вважати інфраструктурну інституцію що забезпечує комунікацію, координацію перерахування податку на доходи та його декларування від імені платника фізичної особи.

Дослідивши динаміку наповнення місцевих бюджетів України можна констатувати що загальнодержавний податок на доходи фізичних осіб займає пріоритетне місце в доходах місцевих бюджетів. Норми розподілу податку до бюджетів різних рівнів є фіксованими та не враховують чинники які впливають на розвиток регіону. Однак через нерівномірність економічного розвитку територій ми пропонуємо при розподілі податку на доходи фізичних осіб враховувати такі показники як площа громади та чисельність жителів.

Подальшого дослідження потребує деталізація соціальної функції податку на доходи фізичних осіб та удосконалення механізму використання податкових соціальних пільг.

Джерела використаної інформації

1. Мартинюк Г. П., Мартинюк М. А. Податок на доходи фізичних осіб у контексті формування дохідної частини місцевих бюджетів Бізнес-інформ №3-2019. С. 309 – 314.
2. Податковий кодекс України - Законодавство України - Верховна Рада [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
3. Стріяшко Г. М. Щодо прав і обов'язків податкового агента та представника при адмініструванні податків [Електронний ресурс] / Г. М. Стріяшко // Фінансове право . - 2013. - № 1. - С. 23-26. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fp_2013_1_9

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Кириченко Віта ,магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к. е. н., доцент О. М. Віленчук

Постановка проблеми. Грошові потоки є одним з ключових об'єктів фінансового управління, який тісно залежить від зовнішнього впливу і водночас безпосередньо впливає на такі ключові характеристики підприємства як ліквідність, платоспроможність та ділова активність. У зв'язку з цим, проблеми точного визначення грошових потоків та їх оптимізації завжди залишатимуться актуальними як серед наукової спільноти, так і економістів-практиків.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Теоретико-методичні аспекти формування грошових потоків та їх управління висвітлено в дослідженнях багатьох вітчизняних і закордонних вчених, зокрема: Ван Хорна Дж. К., Бріггема Є. Ф., Баранова В. В., Бланка І. А., Васильківський К. В., Віленчук О.М., Володина А. А., Гіляровської Л. Т., Дорохова Л.М., Крейніна М. Н., Куровська Н.О., Ластовенка О. В., Поддєрьогін А. М., Терещенка О. О., Шеремет А. Д. та ін.

Виклад основного матеріалу досліджень. З метою підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства перед звітним періодом складається план надходження і витрачання коштів, де враховуються усі види грошових потоків. Цей план розробляється на рік з поквартальним і помісячним розподілом, що дозволяє враховувати сезонні коливання серед клієнтів. План складається загалом по підприємству та за кожним видом діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою.

В залежності від стратегічних цілей підприємства, плани можуть бути оптимістичними, реалістичними або песимістичними. За умови мінливості зовнішнього середовища та нестабільності діяльності досліджуваного

підприємства доцільно застосовувати імітаційне моделювання (simulation), яке є одним з найпотужніших методів аналізу економічних систем. Серед методів імітаційного моделювання в даній ситуації доцільним є метод Монте-Карло, який на підставі виявлених тенденцій за 3-5 років дає можливість сформулювати оптимістичний, реалістичний або песимістичний прогнози.

Передусім слід визначити, що головною метою планування руху грошових коштів для ПАТ «Укрпошта» є максимізація чистого руху грошових коштів від усіх видів діяльності, забезпечення стійкої платоспроможності та високої привабливості підприємства для інвесторів у плановому періоді. Величина чистого грошового потоку на плановий період розраховується як різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками.

Першим етапом процесу планування грошових потоків виступає розрахунок мінімальної суми коштів, необхідної для безперебійного продовження діяльності підприємства. Зокрема, для забезпечення мінімальної потреби в коштах ПАТ «Укрпошта» необхідно сформулювати 12878 тис. грн (табл. 1).

Таблиця 1

**Форма розрахунків мінімально необхідної суми грошових коштів
на 2020 р. ПАТ «Укрпошта»**

№ п/п	Найменування показника	тис. грн.
1	Операційні витрати	8369
2	Чистий дохід від реалізації продукту (послуг)	307674
3	Середні залишки коштів і дебіторської заборгованості	470105
4	Оборотність коштів, кількість оборотів	0,65
5	Мінімально необхідна сума грошей	12787

Джерело: власні дослідження за даними ПАТ «Укрпошта»

Враховуючи специфіку діяльності досліджуваного підприємства як оператора поштового зв'язку, його збитковість за 2018 р., згортання фінансової та інвестиційної діяльності, обсяги вхідних та вихідних потоків за елементами операційної діяльності та використовуючи методику Монте-Карло визначено орієнтовний план грошових потоків (табл. 2).

Результати планування свідчать, що лише оптимістичний прогноз забезпечує товариству позитивний чистий грошовий потік, який в майбутньому може бути нарощеним і ефективно використаним. Натомість реалістичний та песимістичний грошові потоки свідчать про негативний підсумок, який потрібно буде покривати додатковими джерелами.

У даному випадку слід акцентувати увагу на тому, що ПАТ «Укрпошта» в недавньому державне підприємство, яке забезпечує виконання державою соціальної функції – забезпечення соціального захисту населення через надання дешевих послуг і доставку соціальних допомог та пенсій по усій території України і, передусім, сільським жителям. В зв'язку

з цим, проблема подолання збитковості такого підприємства як одного із стратегічно важливих повинна стати ключовим завданням держави.

Таблиця 2

**План надходження і витрачання грошових коштів
ПАТ «Укрпошта», тис. грн**

№п/п	Показник	План		
		оптиміс-тичний	реаліс-тичний	песиміс-тичний
1	Всього надходжень	6830349	6273529	5716708
1.1	Реалізація продукції (товарів, робіт і послуг)	1394467	1256735	1119002
1.1.1	з них: прийняті грошові перекази	267827	262514,5	257202
1.1.2	передплата прийнята	59298	55492	51686
1.1.3	прийняті платежі від населення	987578	868338,5	749099
1.1.4	реалізація товарів на умовах комісії	69397	65043	60689
1.1.5	інші суми, прийняті на користь інших осіб	10367	5346,5	326
1.2	Цільового фінансування	1031	886,5	742
1.3	Надходження авансів від покупців і замовників	22596	17471	12346
1.4	Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	300	214,5	129
1.5	Надходження від боржників неустойки	84	46,5	9
1.6	Надходження від операцій оренди	1842	1398	954
1.7	Інші надходження	5410029	4996778	4583526
1.7.1	кошти на виплату пенсій та соціальної допомоги	4535629	4385673	4235717
1.7.2	внутрішньогосподарські розрахунки	749784	502741,5	255699
1.7.3	інші надходження	124616	108363	92110
2	Витрачання на оплату	5350956	7573946	9796936
2.1	Товарів	42597	30727,5	18858
2.2	Праці	82317	79061,5	75806
2.3	Відрахувань на соціальні заходи	31797	28431	25065
2.4	Зобов'язань з податків і зборів	20747	19347,5	17948
2.5	Зобов'язань з інших податків і зборів (обов'язкових платежів)	20747	19347,5	17948
2.6	Авансів	2974	1554,5	135
2.7	Інші витрачання	12293428	11688558	11083687
2.7.1	в т. ч. кошти сплачені на користь третіх осіб	5651790	5558720	5465650
2.7.2	виплачені пенсії та соціальна допомога	4535629	4385673	4235717
2.7.3	суми виплачених грошових переказів	297305	281566	265827
2.7.4	перераховані кошти за прийняту передплату	57468	47837	38206
2.7.5	прийняті платежі від населення	826874	759428	691982
2.7.6	реалізація товарів на умовах комісії	69397	59213,5	49030
2.7.7	інші суми, прийняті на користь третіх осіб	39638	25002,5	10367
2.7.8	внутрішньогосподарські розрахунки	719758	475548,5	231339
2.7.9	інше витрачання	95569	95569	95569
3	Чистий грошовий потік	1278214	-1478887	-4235988

Джерело: власні дослідження за даними ПАТ «Укрпошта»

Висновки. З метою підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства перед звітним періодом складається план надходження і витрачання коштів, де враховуються усі види грошових потоків. Результати планування грошових потоків ПАТ «Укрпошта» свідчать, що лише оптимістичний прогноз забезпечує товариству позитивний чистий грошовий потік, який в майбутньому може бути нарощеним і ефективно використаним. Натомість реалістичний та песимістичний грошові потоки свідчать про негативний підсумок, який потрібно буде покривати додатковими джерелами.

Список використаної літератури

1. Бланк И. А. Управление денежными потоками: монография. Киев: Ника-Центр, 2002. 735 с.
2. Васильківський К. В. Засади ефективного управління грошовими потоками підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2016. № 4(2). С. 48-51.
3. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М., Куровська Н.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Житомир: ЖНАЕУ, 2014. 478 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

*Ковтун Анастасія, магістрантка
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - к. е. н., доцент Н. О. Куровська*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Зростання рівня капіталізації банківської системи є головною передумовою значної участі українських банків в економічному та соціальному розвитку країни. Зростання рівня капіталізації українських банків призведе до зростання їх конкурентоспроможності на глобальному фінансовому ринку і забезпечить стабільне функціонування економіки України в процесі євроінтеграції.

Капіталізація є показником з багатьма функціями, що використовується у системі управління фінансами банку для розв'язання завдань різної складності та, відповідно, впливати на його фінансово-економічну діяльність. У зв'язку з цим зазначимо, що у країнах з розвиненою економікою зростання капіталізації банківських установ розглядається в контексті зростання їхньої ринкової вартості й тісно пов'язується з рівнем конкурентоспроможності. Крім того, капіталізація банків є багаторівневим процесом, який охоплює всю економіку, модифікується на відповідних рівнях, реалізується в різних сферах, ринках, формах і галузях фінансово-економічної діяльності.

Дослідженням проблематики капіталізації вітчизняних банків займалися різні науковці. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням даної проблеми необхідно виділити таких, як: Є. М. Андрущак, О. І. Щуревич, що дослідили суть проблеми капіталізації банківської системи України, визначили особливості здійснення Національним банком України дій щодо регулювання капіталізації та сформулювали напрямки підвищення рівня капіталізації банків на макро- та мікроекономічному рівнях [1]. З. М. Васильченко, Е. В. Демчишина розкрили особливості розвитку та проаналізували поточний стан капіталізації банків в Україні та систематизували стратегічні підходи до нарощення капітальної бази українських банків [2]. О. В. Лисенок, В. М. Ляховецька, що дослідили процеси та рівень капіталізації українських банків, а також розкрили перспективні напрямки капіталізації банків [3]. Н. С. Островська та О. Ю. Швець окреслили основні проблеми та запропонували шляхи вдосконалення процесу формування капіталу банку з врахуванням фактору ризику банківської діяльності [4].

Метою статті є дослідження проблем та підходів до забезпечення капіталізації українських банків.

Основний матеріал. За підсумками проведеного аналізу наукових джерел [1, 2, 3, 4] бачимо, що ситуація, яка склалася у банківському секторі нашої країни за винятком декількох великих банків, не є позитивною і сприятливою для зростання його конкурентоздатності, а отже, потребує конкретного аналізу чинників, які її зумовили. Серед них можна виділити такі: здебільшого збиткову діяльність банків протягом останніх років; труднощі загальноекономічного характеру, зумовлені нестачею грошових ресурсів на фінансовому ринку в період кризових явищ; низький рівень капіталізації комерційних банків порівняно від іноземних, що навіть за сприятливих умов не дозволяє їм конкурувати не тільки на світовому ринку, а й всередині країни; значна проблема надійності і забезпеченості виданих кредитів; складна макроекономічна ситуація у країні, політична нестабільність, зниження інвестиційної привабливості, погіршення платіжної дисципліни позичальників.

Для вирішення питання про зростання капіталізації вітчизняної банківської системи, насамперед, необхідно стимулювати приплив капіталів у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів. Для цього потрібна більш прозора фінансово-економічна діяльність банківських установ, слід розкривати інформацію про власників та отримувати відповідні інвестиційні рейтинги. Банківським установам також необхідно залучати певну частину прибутку у власний капітал. Отже, необхідно створити інвестиційний механізм, за допомогою якого сума власного капіталу вітчизняних банків буде зростати та відповідати потребам економіки сьогодні і в майбутньому. Розв'язання цієї проблеми можливе не лише за рахунок прибутків банків та додаткових внесків акціонерів, а й за

умови довіри суспільства до українських банків як до надійних грошово-кредитних установ.

На нашу думку, необхідно розробити систему заохочення підвищення рівня капіталізації банків з боку Національного банку України та на рівні банку, що включає в себе методи стимулювання нарощення власного капіталу (рис. 1).

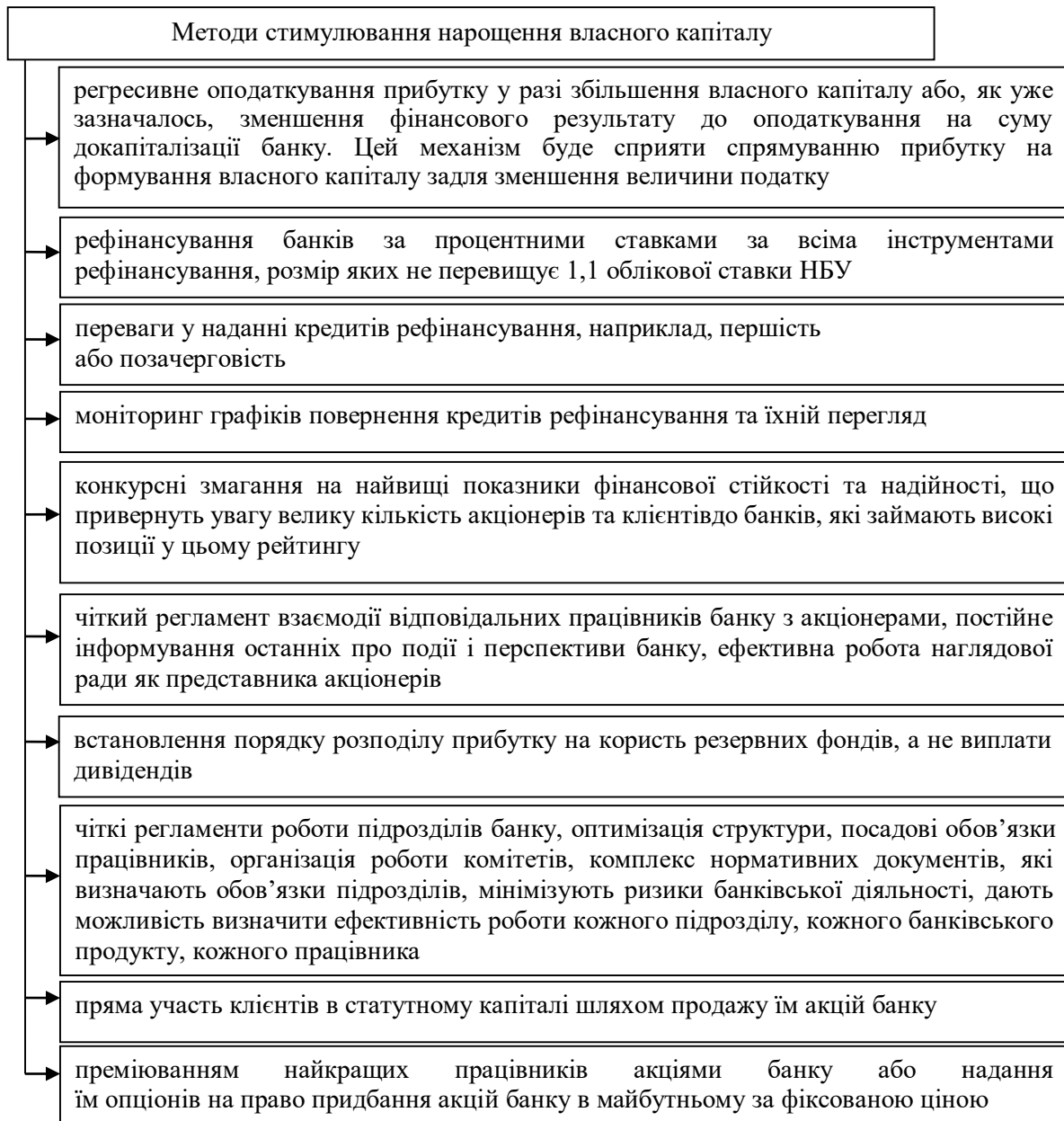

Рис. 1. Система заохочення підвищення рівня капіталізації вітчизняних банків

Варто зазначити, що процес аналізу основних показників достатності капіталу банків доцільно доповнити практичними рекомендаціями для формування оптимально збалансованого капіталу (рис. 2).

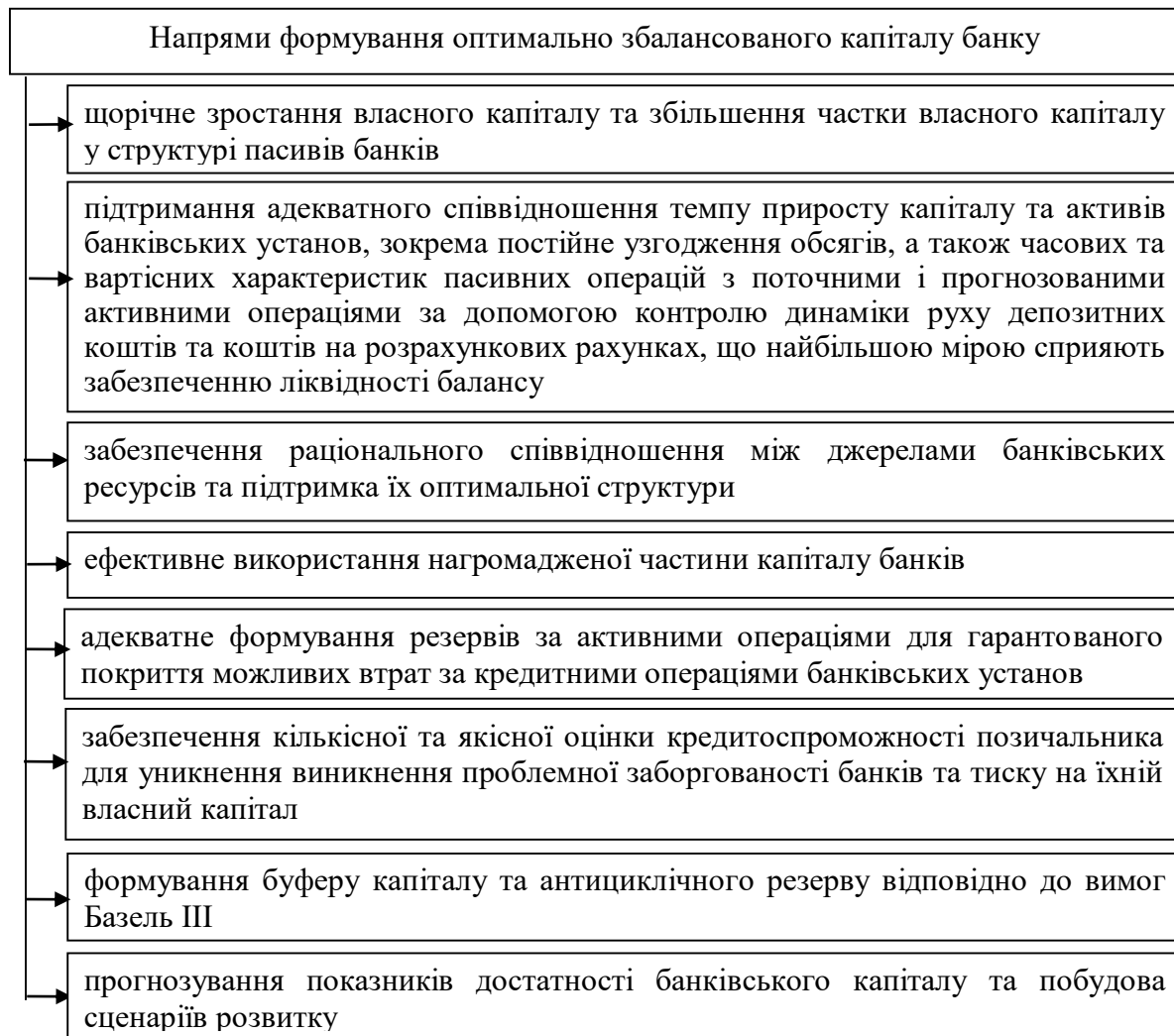

Рис. 2. Напрями формування оптимально збалансованого капіталу банку

Зауважимо, що на даному етапі подальше впровадження вимог Базель III в Україні, потребує розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення вітчизняного банківського регулювання, зокрема: створення на національному рівні методологічних документів, які регулюють цей процес; здійснення стрес-тестування вітчизняних банків НБУ та міжнародними рейтинговими агентствами для оцінювання необхідного обсягу капіталу; забезпечення належної фінансової, матеріально-технічної та кадрової бази банків для використання складних економічно-математичних моделей, які рекомендує Базельський комітет та впровадження систем управління ризиками; використання незалежних аудиторів для нагляду за комерційними банками; проведення різноманітних навчань у вигляді тренінгів для працівників департаменту банківського нагляду НБУ та представників банківських установ за підтримки Європейського союзу та Базельського комітету; збільшення нормативу адекватності регулятивного капіталу відповідно до темпу його зростання за вимогами Базель III тобто на 31%, а саме з 10 до 13%; запровадження

нормативу покриття ліквідності (LCR) та показника чистого стабільного фінансування (NSFR) замість нормативу поточної ліквідності (H5) і короткострокової ліквідності (H6), значення яких повинне становити більше 100%; підвищення рівня капіталізації банків шляхом злиття та поглинання тощо.

Розроблення фінансового механізму капіталізації банків передбачає врахування тенденцій розвитку економіки і вимог, які постають перед банківською системою. Вплив факторів зовнішнього (економічні, політичні, законодавчі та соціальні тенденції) і внутрішнього середовища (організаційні, технологічні) на управління капіталом банків є значним, і банки не мають змоги визначити характер їх впливу. Тому для банків важливою є здатність протидіяти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, що визначатиме можливості ефективного функціонування банку в динамічному економічному середовищі.

Основою фінансового механізму капіталізації банків є принципи її зростання за рахунок внутрішніх умов капіталізації банківської системи. Періодичні банківські кризи, зростаючі вимоги до банків зі сторони як регулятора, так і міжнародних фінансових установ актуалізують необхідність пошуку нових напрямів щодо удосконалення процесу забезпечення банківської системи необхідним обсягом капіталу.

Висновки. Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що вирішувати проблему недостатнього рівня капіталізації необхідно комплексно, враховуючи специфіку вітчизняної фінансової сфери, на макро- та мікроекономічному рівнях. Слід зауважити, що складність і суперечливість загальноекономічних умов, у яких працюють банки України, потребують розсудливих підходів до капіталізації банківських установ, збільшення кількості джерел формування ресурсів та підвищення фінансової стійкості банківської системи України в цілому.

Список використаних джерел

1. Андрущак Є. М., Щуревич О. І. Проблеми капіталізації банківської системи України. *Стратегія економічного розвитку України*. 2018. № 42. С. 128-138.
2. Васильченко З. М., Демчишина Е. В. Особливості капіталізації комерційних банків України в сучасних умовах. *Финансовые услуги*. 2017. № 5. С. 8-11.
3. Лисенок О. В., Ляховецька В. М. Сучасний стан та шляхи підвищення рівня капіталізації вітчизняних банків. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 27(3). С. 55-58.
4. Островська Н. С., Швець О. Ю. Капіталізація банківської системи: сучасний стан та перспективи у трансформаційних умовах розвитку економіки України. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 21. С. 145-150.

СУТЬ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Кокоєва Софія, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доц. І. А. Шубенко,

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Добробут громадян є одним з найважливіших критеріїв економічного становища країни. При стабільному економічному розвитку громадяни можуть здійснювати довгострокове фінансове вкладання коштів. Здійснюючи таку діяльність вони набувають впевненості в майбутньому, що обов'язково впливає на стан соціальної стабільності у країні. Однією із складових вкладання коштів є страхування життя, що є необхідним атрибутом ринкової економіки. Конкретно для громадянина це дає можливість забезпечити своє існування та існування своєї родини у разі непередбаченої події (що визначена договором страхування), яка веде до втрати звичного способу життя та матеріального добробуту. Необхідність розвитку страхування життя у кожній державі пов'язане з тим, що акумульовані довгострокові страхові резерви за цими видами страхування є необхідним джерелом інвестицій у економіку.

Різні аспекти страхування життя досліджували такі українські науковці, як Т.М. Артюх, В.Д. Базилевич, Б.О. Зайчук, О.О. Гаманкова, А. Д.Заруба, М. В. Мних, В. Й. Плиса, Я.П. Шумелда, О.М. Залетов та інші. Вони вивчають різні аспекти страхування життя, його роль у ринкових умовах, основні показники розвитку в Україні та за кордоном, проблеми та шляхи їх вирішення.

Вважаємо, що дослідження теоретико-методологічних аспектів страхування життя є актуальним, оскільки інститут страхування життя, у разі його активного розвитку неодмінно впливає на покращення економічної ситуації у країні.

Основний матеріал. Будь-який вид страхування обов'язково спрямований на захист майнових та особистих інтересів, що пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю, майном або відповідальністю. Страхування життя у класичному розумінні означає страхування майнових інтересів на випадок смерті застрахованої особи. Проте для уточнення поняття страхування життя було проведено теоретичний аналіз та досліджено основні визначення, що дають провідні науковці та фахівці страхової справи. Нині можна виокремити декілька підходів до сутності страхування життя.

Перший підхід – правовий. Так, Закон України «Про страхування» визначає, що це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії

договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи. У разі, якщо при настанні страхового випадку передбачено регулярні послідовні довічні страхові виплати (страхування довічної пенсії), обов'язковим є передбачення у договорі страхування ризику смерті застрахованої особи протягом періоду між початком дії договору страхування та першою страховою виплатою з числа довічних страхових виплат. В інших випадках передбачення ризику смерті застрахованої особи є обов'язковим протягом всього строку дії договору страхування життя.

Другий підхід філософський, так В. Д. Базилевич описує це поняття як захист майнових інтересів на випадок смерті застрахованого, головною особливістю цього виду страхування він вважає те, що людське життя не має вартісної (грошової) оцінки [2; с.4].

Наступний – розглядає страхування життя, з точки зору управління ризиками, та визначає, що страхування життя є джерелом сталого доходу, у разі життєвих подій витрати на які виходять за рамки поточного сімейного бюджету. До таких подій належать одруження, народження дитини, одержання освіти, одержання інвалідності, вихід на пенсію та інші події.

Четвертий підхід: організаційно-правовий. З цієї точки зору, страхування життя розглядається як форма організації централізованого страхового фонду з децентралізованих джерел.

П'ятий – це економічний підхід. Науковець В. А. Федорова пише, що страхування життя – це надання страховиком в обмін на сплату страхових премій гарантії виплатити певну суму грошей (страхову суму) страхувальнику або вказаній ним третій стороні в разі смерті застрахованої особи чи його дожиття до певного терміну [4; с.14.].

Опрацювавши наукову літературу, було визначено, що страхування життя – це економічні відносини, що включають виплати страхових сум страхувальникам, застрахованим особам, або третім особам (визначеними як бенефіціари) при настанні страхового випадку, що встановлений договором за рахунок сплачуваних страхувальником премій та прибутку від інвестування страхових резервів у рамках діючого законодавства.

На разі страхування життя в Україні передбачає такі види страхування: страхування на дожиття застрахованої особи до зазначеного в договорі віку з одноразовою виплатою капіталу; страхування життя на випадок смерті; змішане страхування життя; страхування дітей до вступу до шлюбу; страхування життя з виплатою ануїтету; довгострокове страхування життя працівників підприємств, установ за рахунок коштів роботодавців; страхування додаткової пенсії; страхування життя позичальника кредиту та ін.

Для розуміння економічної сутності страхування життя звернемося до статистичних даних за обсягом зібраних страхових премій у сфері страхування життя за кордоном. Так як там спостерігаються значно більші обсяги зібраних страхових премій, порівняно з Україною (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика деяких країн світу за обсягом зібраних страхових премій у галузі страхування життя, млн дол. США

Країна	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Зміни 2015 р. до 2017 р.
США	528,221	536,673	545,796	17,575
Японія	371,588	379,763	385,459	13,871
Велика Британія	235,321	221,908	231,078	-4,243
Франція	172,761	168,786	170,305	-2,456
Німеччина	118,475	120,134	121,816	3,341
Італія	145,292	124,241	124,489	-20,803
Канада	52,138	53,702	55,635	3,497
Нідерланди	21,855	22,489	22,961	1,106

Джерело: [6].

Аналізуючи подану табл. 1, стає очевидним, що у розвинених країнах показники страхування зростають. Також спостерігається світова тенденція зростання премій по страхуванню життя в країнах з перехідною економікою, які підтримуються стійким зростанням накопичувальних продуктів.

Висновки та пропозиції. В основі страхування життя знаходиться замкнутий перерозподіл страхових платежів між учасниками страхування через страховий фонд. Загалом, страхування життя доцільно визначати як економічні відносини, що включають виплати страхових сум застрахованим особам при настанні страхового випадку, що встановлений договором за рахунок сплачуваних страхувальником внесків та прибутку від інвестування страхових резервів у рамках діючого законодавства.

Як бачимо, страхування життя займає досить вагоме місце в економіці розвинених країн світу, що в свою чергу для конкретної особи це дозволяє мінімізувати ризики пов'язані з втратою доходу внаслідок втрати працездатності або смерті годувальника сім'ї, а також забезпечує гідний рівень життя після виходу на пенсію. А для економіки країн є важливим інструментом у забезпеченні соціального захисту населення та важливим джерелом надходження інвестицій у власну економіку.

Список літератури

1. Орлова О. В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні 2013 рік випуск 1 (48) URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Vsed_2013_1_61.pdf
2. Страхування / підруч. за ред. В. Д. Базилевича Київ, Знання, 2008. 1019 с.

3. Залетов О. М. Страхування: навч. посібник / За ред Слюсаренко О. О. К. Міжнародна агенція «BeeZone». 2003. 352 с.
4. Федорова В. А. Стан та основні проблеми функціонування ринку страхування життя в Україні. *Економічний простір*. № 2015. С. 149-157.
5. InsuranceFactBook 2016 URL: <http://www.iii.org/publications/international-insurance-fact-book-2016>.
6. Прогноз розвитку глобального ринку страхування на 2017-2018 роки: 5 ключових тенденцій в світі URL: <https://parasol.ua/ua/news/153>

ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

*Кононенко Інна, магістрантка
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доцент О.М. Віленчук*

Постановка проблеми. Функціонування переважної більшості промислових підприємств України спричиняють значне антропогенне навантаження на реципієнтів довкілля. Відтак генеруються значні екологічні ризики, що зумовлює високу ймовірність забруднення навколишнього природного середовища та можливі непередбачені втрати приватних домогосподарств, суб'єктів підприємницької діяльності та національної економіки в цілому. Це потребує використання сучасних інструментів протидії ризиків, вагоме місце серед яких займає екологічне страхування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останнє десятиліття суттєво підвищився науковий та практичний інтерес до проблем розвитку екологічного страхування в Україні. Вагомий внесок у формування теоретико-методологічної бази страхування екологічних ризиків зробили такі вчені, як В. Борисова, О. Віленчук, Т. Галушкіна, О. Залетов, О. Козьменко, С. Осадець та ін. Водночас, зважаючи на багатогранність економічних, екологічних та фінансових взаємовідносин між суб'єктами страхування постає об'єктивна необхідність у здійсненні подальших досліджень у заданому напрямі.

Виклад основного матеріалу. Екологічне страхування варто розглядати як унікальний фінансово-економічний інструмент який за допомогою акумуляції страхових платежів здатен відшкодовувати збитки реципієнтам довкілля у разі настання страхових подій, спричинених погіршенням стану навколишнього природного середовища. Формування системи страхування екологічних ризиків сприяє посиленню фінансової відповідальності суб'єктів підвищеної небезпеки за забруднення елементів довкілля та впровадженню концепції “платності” за природокористування.

Інтерпретація наукового змісту поняття “екологічне страхування” досить різноманітна і полягає у наступному:

1. Екологічне страхування – це страхування цивільно-правової відповідальності виробництв – джерел підвищеної небезпеки для довкілля за заподіяну шкоду, яка може бути завдана громадянам та юридичним особам, унаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища [9].

2. Механізм захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій, спрямований на здійснення заходів щодо подолання або зменшення негативного впливу ризиків забруднення навколишнього природного середовища і відшкодування збитків, спричинених забрудненням довкілля [5].

3. Механізм захисту екологічних прав громадян, захисту майнових інтересів суб’єктів підприємницької діяльності, що створюють небезпеку для навколишнього природного середовища [1].

4. Страхування цивільної відповідальності підприємств, установ й організацій за шкоду, завдану інтересам третіх осіб внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища діяльністю, що створює підвищену екологічну небезпеку [3].

У Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» [6] сформульовано, що одним із ключових пріоритетів національних інтересів України є забезпечення екологічно безпечних умов життєдіяльності людини і суспільства, збереження навколишнього середовища. Водночас, екологічна ситуація свідчить про досить загрозливі тенденції антропогенного навантаження на всі життєво необхідні сфери життя людини.

Забруднення атмосферного повітря. Головними забруднювачами повітря в Україні є підприємства металургії – 35%, енергетики – 29,3%, вугільної – 8% та нафтохімічної промисловості – 6% від загального обсягу викидів стаціонарних джерел. Щорічно промислові та автотранспортні підприємства України викидають в атмосферу 17 мільйонів тонн шкідливих речовин. Від загального обсягу промислових викидів вловлюють лише 16%, а утилізують 48% [4, с. 87].

Погіршення якості земельних ресурсів. Щороку через ерозію втрачаються мільйони тон ґрунту, у тому числі рухомих форм азоту (приблизно 0,5 млн тонн), фосфору (приблизно 0,4 млн тонн) і калію (приблизно 0,7 млн тонн), а це в свою чергу призводить до втрати аграрної продукції, що складає більше 10 млн тон зернових одиниць [10]. Станом на 2018 р. 4,6 млн га сільськогосподарських угідь (а це 12% всієї площі) радіоактивно забруднені, приблизно 20% території нашої держави – піддалися забрудненню важкими металами, майже 8 млн га земельних ресурсів – хлорорганічними сполуками [2].

Наведені факти свідчать про високу ймовірність негативного впливу екологічних ризиків на реципієнтів довкілля. Тому постає необхідність у використанні дієвих механізмів страхового захисту юридичних та фізичних осіб від погіршення якості навколишнього природного середовища. У багатьох країнах світу екологічне страхування здійснюється в обов'язковій формі. Зокрема у США даний вид страхування розглядають з позиції необхідності посилення платоспроможності страхових компаній, які приймають відповідальність щодо відшкодування збитків, спричинених раптовим забрудненням навколишнього середовища. Для багатьох країн Європейського Союзу (Австрії, Бельгії, Нідерландів, Швеції, Франції та ін. країн) екологічне страхування це передусім посилення фінансової відповідальності природокористувачів за спричинення шкоди елементам довкілля.

Розповсюдженою формою взаємодії страхових компаній на ринку екологічного страхування є формування відповідних пулів з метою концентрації їх фінансових можливостей щодо своєчасного покриття потенційних ризиків страхуванням. Найвідомішим у світі пулом з перестраховування екологічних ризиків є ASSURPOL, який вважається монополістом у даному секторі страхування. До складу пулу входять 49 страхових та 13 перестрахових товариств, які пропонують комплекс видів страхового покриття. [11].

Правовими засадами розвитку екологічного страхування в нашій державі слід вважати крім Конституції України також понад 10 законодавчих та під законодавчих актів, основними з яких є Закони України “Про страхування” від 07 березня 1996 р. та “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р.; в якому декларуються основні підходи до функціонування екологічного страхування. Зокрема у статті 49 даного Закону йдеться про те, що в Україні здійснюється добровільне і обов'язкове державне та інші види страхування громадян та їх майна, майна і доходів підприємств, установ і організацій на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів.

Важливо наголосити, що екологічне страхування в Україні перебуває на початковому етапі свого розвитку. Передусім постає завдання щодо формування організаційно-економічних засад розвитку екологічного страхування з максимальним врахуванням фінансових інтересів всіх учасників страхового процесу. Специфічність даного виду страхування зумовлена: по-перше, необхідністю розподілу та перерозподілу екологічних ризиків між суб'єктами страхового ринку; по-друге посиленням фінансово-економічної відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності за ймовірне забруднення навколишнього природного середовища та сплата ними відповідних платежів за страхування екологічних ризиків, які приймають на себе страхові компанії; по-третє, необхідністю

відшкодування збитків третім особам (вигодонабувачам) у разі настання страхової події.

Функціонування організаційно-економічного механізму екологічного страхування сприятиме реалізації концепції платності за природокористування. За допомогою механізму страхування нагромаджуються відповідні технічні резерви, коштами суб'єктів підвищеної небезпеки, що надає можливість страховим компаніям здійснювати виплати страхового відшкодування третім особам (вигодонабувачам) у разі настання страхової події.

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм екологічного страхування

Джерело: власні дослідження.

Висновки. Отже, екологічне страхування невід'ємний атрибут сучасної економіки ринкового типу. В міру збільшення потреб у фінансових ресурсах на природоохоронні заходи зростатиме необхідність у розвитку системи екологічного страхування. Послідовне формування даного сегменту страхового ринку в Україні сприятиме диверсифікації екологічних ризиків між учасниками страхового процесу; потенційному зниженню витрат державного та місцевих бюджетів на компенсацію витрат пов'язаних з ліквідацією наслідків аварій та катастроф екологічного характеру, а також відтворення фінансової спроможності до відшкодування збитків, спричинених забрудненням навколишнього природного середовища.

Список використаної літератури

1. Базилевич В. Д. Страхова справа : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 351 с.
2. Будзяк О. С. Деградація та заходи ревіталізації земель України. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель* № 1-2 (2014): С. 57-64.
3. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування : навч. посіб. Харків : Бурун Книга, 2009. 480 с.

4. Козубенко Ю.Л. Сучасні реалії забруднення атмосферного повітря в Україні та світі. Молодий вчений 2016 №9.1 (36.1). С. 87-90.
5. Офіційний сайт СГ ТАС Екологічне страхування : URL: <http://www.ueic.com.ua/services/ecologi>. (дата звернення 21.02.2019).
6. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року Закон України від 28 лют. 2019 р. № 2697-VIII : <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення 03.05.2019).
7. Про страхування : Закон України від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення 04.08.2018).
8. Про охорону навколишнього природного середовища Закон України від 7 від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII URL: <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення 08. 03.2019).
9. Сафранов Т. А. Екологічні основи природокористування : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2003. 248 с.
10. Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними/Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413 Київ. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF> (дата звернення 06.08.2018).
11. Якімчук С. Екологічне страхування: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні *Схід*. 2013. № 3. С. 70 – 74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2013_3_14 (дата звернення 22.05.2019).

ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗМІЦНЕННЯ

Кочешкова Олена, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., доцент І. А. Шубенко

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах військових дій України на сході нашої держави, виникає проблема недостатності бюджетних коштів для фінансування видатків на споживання та розвиток. У ситуації, коли місцеві бюджети мають дефіцит коштів, першочергово вирішуються проблеми фінансування поточних витрат мережі бюджетних установ, організацій, фінансування заходів із соціального захисту населення, витрачаються кошти на відновлення зношеної міської інфраструктури та ін. Нині, як показує практика, місцеві бюджети не витрачають кошти на розвиток, що ставить під загрозу реалізацію інновацій та нових інвестиційних проектів розвитку окремих міст, ОТГ, сіл та селищ. У разі обмеженого фінансування з державного бюджету перед місцевими бюджетами постає питання пошуку

альтернативних джерел фінансування. Тому питання диверсифікації джерел формування доходів місцевих бюджетів розвитку є актуальними і потребує подальшого вдосконалення.

Окресленій проблемі присвячено багато робіт українських та зарубіжних вчених. Серед них найбільш послідовними є праці таких вчених Василика О., Запатріної І., Кравченко В., Малиняка Б., Салімова Л., вони досліджують питання сутності та значення бюджетів розвитку. Зайчикова В., Кириленко О., Луніна І. присвятили свої роботи проблемам економічного розвитку регіонів. Однак, багатогранність проблем у сфері місцевих бюджетів, недостатня увага ролі бюджетів розвитку обумовлюють необхідність систематичного дослідження та вдосконалення.

Основний матеріал. Місцеві бюджети за допомогою фінансових ресурсів активно впливають на економічні та соціальні процеси адміністративно-територіальних одиниць і створюють можливості для розв'язання загальнодержавних проблем на регіональному рівні та підвищення якості життя громадян. Для цього формування та використання фінансових ресурсів місцевими органами державної влади має визначатися на основі пріоритетів і стратегічних цілей розвитку держави [1, с. 134].

Узагальнюючи дослідження викладені у наукових працях та постулати вчених, вважаємо, що в складі доходів місцевих бюджетів доцільно вирізняти:

- доходи, отримані на певній території (територіальні доходи);
- доходи, мобілізовані на інших територіях, які спрямовуються до певного місцевого бюджету через механізм вирівнювання;
- доходи, які передаються із бюджету вищого рівня (бюджетні трансферти);
- загальнодержавні доходи, які законодавчо закріплені за бюджетами локального рівня;
- інші.

Податковий складник місцевих бюджетів визначений положеннями Бюджетного і Податкового кодексів України. Він представлений, окрім місцевих, і загальнодержавними податками, зборами (обов'язковими платежами), які мобілізуються й акумулюються у бюджеті для виконання основних функцій органами місцевого самоврядування. У сучасних умовах в Україні відбуваються процеси бюджетно-податкового реформування. З 2015 році було змінено структуру та механізм формування доходної частини місцевих бюджетів. Так, встановлено єдині нормативи відрахувань загальнодержавних податків, зокрема від податку на доходи фізичних осіб (на території міст обласного значення, районів, бюджетів об'єднаних територіальних громад розмежування даного податку відбувається так: до державного бюджету – 25%; до обласних бюджетів – 15%; до бюджетів міст обласного значення, районів, об'єднаних громад – 60%). Окрім того, зараз передбачено формування єдиного кошика доходів загального фонду та,

відповідно. збільшено перелік джерел доходів (100% плати за надання адмінпослуг; 100% державного мита; 10% податку на прибуток підприємств). У 2017 р., згідно зі змінами до Бюджетного і Податкового кодексів України, передбачено, що 13,44% акцизного податку з виробленого та ввезеного в Україну пального (але не менше ніж обсяги нарахувань у 2016 року) зараховувалися до місцевих бюджетів. Цю норму продовжено і у 2018 році. Зміни податкового та бюджетного законодавства вплинули на стан доходів місцевих бюджетів України, що представлено показниками табл.1.

Таблиця 1

**Частка податкових надходжень у формуванні місцевих бюджетів
України у 2015-2017 рр.**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. до 2015 р.	
				+, -	в %
Доходи місцевих бюджетів, млн грн	294460,23	366143,12	502098,31	207638,08	70,5
Податкові надходження до місцевих бюджетів, млн грн	98218,36	146902,25	201005,13	102786,77	104,7
Питома вага податкових надходжень у місцевому бюджеті, %	33,4	40,1	40,0	6,7	

Джерело: розраховано на основі даних Державної казначейської служби України [4].

До загального і. спеціального фондів місцевих бюджетів у 2017 році надійшло 502,1 млрд грн, що на 37,2% більше за відповідний показник 2016 року і на 70, 5% більше за рівень 2015 року. У 2017 році до місцевих бюджетів надійшло 201,0 млрд. грн. податкових надходжень, а це на 54,1 млрд.грн або на 36,8% більше, ніж у 2016 році та на 102,8 млрд.грн або на 104,7% більше, ніж у 2015 році. Це збільшення пов'язане саме із здійсненими реформами, які вплинули на зростання податкових надходжень (у структурі податкових надходжень зросли ПДФО, місцеві податки і збори та інші податкові надходження).

Аналіз структури доходної частини місцевих бюджетів показав, що податки і збори є другим за обсягом після міжбюджетних трансфертів джерелом фінансування місцевих потреб в Україні (їхня частка в загальному обсязі місцевих доходів (без трансфертів) у 2017 р. становила 40,0%, що на 6,7% більше ніж в 2015 році і на 0,1% менше ніж в 2016 році.

Висновки та пропозиції. В умовах побудови в Україні демократичного суспільства та переходу до ринкових умов важливим і пріоритетним завданням залишається забезпечення ефективного дієвого механізму фіскального регулювання процесів формування доходів місцевих бюджетів із використанням стимулюючих правових інструментів їх розподілу і спрямування на здійснення видаткових повноважень. Головне

призначення фіскальних доходів місцевих бюджетів полягає не лише в їх мобілізації, а й у забезпеченості фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. На нашу думку, наявність ефективного фіскального регулювання доходів бюджетів локального рівня і забезпечення їх розширеного відтворення є підтвердженням розвитку економіки регіону. Доходи місцевих бюджетів виступають основою фіскальної стабільності адміністративно-територіальної одиниці.

На наш погляд, одним із напрямів перспективного розвитку системи місцевого оподаткування в Україні є дотримання певних критеріїв. Критерій ефективності полягає у тому, що встановлені місцеві податки і збори повинні приносити прибуток не менший, ніж адміністрування їх збору, при цьому прибуток повинен бути максимального великим, щоб не допустити встановлення великої кількості місцевих податків і зборів. Другий аспект ефективності пов'язаний з економічною ефективністю. Майже всі місцеві податки і збори впливають на розвиток підприємництва в регіоні. Надвисокі податки сприяють відтоку бізнесу з даного регіону. Практика засвідчує, що справляння місцевих податків і зборів максимально ефективно, коли від них складно ухилитися. Так, податок на нерухомість вважається ефективним, оскільки власники практично не можуть ухилитися від сплати цього податку. До того ж, варто звернути увагу на критерій прив'язаності податків до місцевих видатків. Місцеві податки і збори повинні бути чітко пов'язані з видатками місцевої влади, щоб платники знали про підзвітність їм місцевої влади за те, як використовуються податкові надходження. Крім того, практика європейських країн у сфері місцевого оподаткування доводить, що місцеві податки повинні бути прямими. Коли податковий тягар безпосередньо простежується й відчувається тими, хто сплачує податок, зростає ймовірність того, що платники підтримуватимуть публічних посадових осіб у їх діях більше, ніж коли йшлося б про непрямі податки.

Таким чином, запропоновані критерії встановлення місцевих податків і зборів є основою для перспективного розвитку системи місцевого оподаткування в Україні.

Список використаної літератури

1. Беля А. Р. Аналіз формування доходів місцевих бюджетів в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2018. Вип. 1. С. 133-137.
2. Бюджетний кодекс України від 09. 06. 2010 року № 2478–VI: URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. Василик О.Д. Бюджетна система України: підруч. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
4. Веб-портал Державної казначейської служби України <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=400657>
5. Кириленко О. П. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. П. Кириленко– Тернопіль: Астон, 2004.–140 с.

6. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування країни: проблеми становлення (1989-2001) / В. І. Кравченко. – К.: Видавничий дім «KM Akademia», 2001. – 460 с.

ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Куліш В.О., магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - Л.В. Сус, к.е.н.

Постановка проблеми. Становлення і розвиток банківської системи України відбувалося в досить складній економічній, соціальній і політичній обстановці. Щоб зупинити дію негативних тенденцій і надалі уникнути макроекономічних помилок, необхідним є вироблення принципово нових положень щодо забезпечення економічної стійкості банківської системи, включаючи такі напрямки, як вдосконалення державного регулювання, формування банківських ресурсів і резервів, підвищення інвестиційної активності, економічної безпеки, контроль за банківськими ризиками та ін. Все це так чи інакше пов'язане з конкуренцією та концентрацією як всередині банківської системи, так і за її межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика консолідації та концентрації банківських систем активно досліджувалася зарубіжними вченими протягом кількох останніх десятиліть. Зацікавленість дослідників і регуляторів цією темою пов'язана з процесами дерегуляції, глобалізації, інтеграції ринків фінансових послуг, а пізніше – з вагомим впливом транснаціональних банків, що виникли внаслідок консолідації, на особливості розгортання глобальної фінансової кризи 2007-2009 рр. [4]. Таким чином, останні публікації у даній сфері робили такі автори: Є. Бублик, В. Рашкован, Н. Корецька, Р. Корнилюк, М. Стирський, К. Суторміна, В. Рудевська, Ю. Шаповал, А. Шкляр та інші. Однак, динамізм економічних процесів в Україні зумовлює необхідність у подальшому дослідженні в даному напрямі.

Виклад основного матеріалу. Концентрація банківського капіталу – об'єктивний процес зосередження грошових коштів в найбільших банках. Цей процес відбувається як шляхом розширення операцій більших банків, так і шляхом поглинання або злиття банків.

Так, у Великобританії, наприклад, в результаті багатовікової діяльності кредитно-розрахункових установ склалася так звана «велика четвірка» найбільших банків країни, на частку якої припадає близько 80% всіх банківських активів. Аналогічна ситуація має місце в США, Японії та інших розвинених країнах [5].

На відміну від західних моделей, банківська система України сформувалася в надзвичайно стислі терміни. У ці ж терміни пройшов і процес концентрації банківського капіталу. Станом на 01.04.2019 р. прослідковується тенденція концентрації банківської системи у державному секторі (табл. 1).

Таблиця 1

**Частка концентрації банківської системи
у розрізі банківських груп НБУ станом на 01.04.2019 р.**

Банк	Кількість банків	Кредити та заборгованість клієнтів	Загальні активи	Зобов'язання	Капітал	Фін. результат
Усього по банках з державною часткою	5	40,6	60,3	57,3	42,2	63,1
Усього по банках іноземних банківських груп	21	40,0	28,0	28,5	39,4	30,4
Усього по банках з приватним капіталом	51	19,5	11,8	14,2	18,4	6,5
Усього по платоспроможним банкам	77	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: [4].

Так, на п'ять державних банків припадає 40,6 % виданих кредитів, 60,3 % – всіх банківських активів, 57,3 % – залучених депозитів, 42,2 % – загального банківського капіталу та 63,1 % – отриманих прибутків банківською системою України.

В теорії, причиною такої концентрації банківського капіталу у короткий термін є лише одна умова – розробка невеликим числом банківських установ певних унікальних банківських продуктів, на які виник величезний попит, що збільшив у багато разів клієнтську базу і, відповідно, залучені кошти. Отже, серед безлічі факторів значної популярності ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» можна назвати його інноваційну діяльність – першим в Україні банк запропонував повноцінний додаток для мобільного банкінгу.

Іншими джерелами швидкого нарощування капіталів банків є реалізація великих державних економічних програм, наприклад обслуговування різних програм державної підтримки, наприклад, АПК і малого бізнесу та ін.

Слід зупинитися ще на одній тенденції розвитку великого банківського капіталу. Об'єктивні закони ринку призводять до того, що великий банківський капітал шукає найбільш вигідні сфери застосування своїх ресурсів. Склалося так, що концентрація та інтеграція банківського

капіталу співпали за часом з приватизацією найбільших підприємств виробничого і паливно-сировинного комплексу. Тому цілком природно, що комерційні банки, яким вдалося акумулювати великий капітал, стали вкладати свої кошти в придбання цих підприємств. У підсумку в Україні виникли фінансово-промислових групи, які отримали можливість монополізувати не тільки окремі галузі, а й цілі сектори економіки.

Становлення і розвиток фінансово-промислових груп в Україні нерозривно пов'язане з таким поняттям, як фінансова олігархія. Організаційною формою панування фінансової олігархії виступають фінансово-монополістичні групи, що представляють собою об'єднання промислових, банківських і торгових монополій під контролем найбільших з них [1].

Таким чином, інтенсивний процес концентрації банківського капіталу відбувався в нашій країні не за допомогою укрупнення кредитних організацій в ході сумлінної конкурентної боротьби, а в основному шляхом адміністративного перерозподілу вже наявних грошових ресурсів і їх зосередження в небагатьох руках.

Концентрація капіталу – це подвійне явище, що містить у собі і позитивні, і негативні сторони.

Мінімальний ефективний розмір банку – поняття досить умовне, багато що залежить від економічної ситуації, рівня процентних ставок і комісійних зборів. Однак в разі зниження процентних ставок до рівня США і Західної Європи більшість українських банків виявиться неконкурентоспроможним з міжнародної точки зору через високі питомі операційні витрати, які в українських умовах не вдається знизити зважаючи на низькі величини банківських активів. В результаті вітчизняні банки змушені встановлювати більш високі процентні ставки за кредитами і диверсифікуватись, займаючись небанківським бізнесом.

Негативний вплив на рівень конкуренції і на ефективність діяльності найбільших банків здійснює також висока частка держави в капіталі банківської системи. Частка ринку державних фінустанов на кінець 2018 року становила 54.7% та 63.4% за чистими активами та депозитами населення відповідно [2, с. 1]. Така ситуація може використовуватися для подолання шоків впливів, але з точки зору довгострокового зростання і розвитку для фінансової системи України є обмежуючим фактором.

Аналізуючи проблеми концентрації банківського капіталу і конкуренції, необхідно розглянути місце і роль у вітчизняній банківській системі АТ «ОЩАДБАНК». За цим банком закріпилося друге місце серед найбільших українських на ринку банківських послуг. Конкурентні переваги АТ «ОЩАДБАНК» будуються на багаторічній історії відносин з населенням; гнучкою асортиментною політики, що дозволяє пропонувати клієнтам такі види вкладів, які б максимально задовольняли їхні потреби і відображали мету заощаджень; гнучкій ціновій політиці; постійному

впровадженні новітніх банківських та інформаційних технологій; наявності широкої філіальної мережі і використанні додаткових офісів банку в поштових відділеннях; вмілої збутової політики, побудованої на широкомасштабній рекламі, яка підтримує імідж банку. В той же час, ці переваги виникли не у відповідності з об'єктивними законами ринку і добросовісною конкуренцією, вони ґрунтуються на монопольному становищі державного банку.

Однак при аналізі процесу концентрації банківської системи слід враховувати закономірності, виявлені в ході дослідження розвитку конкуренції на окремих ринках. Так, високий рівень монополізації може поєднуватися з досить ефективною роботою галузі або її сегментом: збереженням обсягу виробництва продукції (послуг) в умовах кризи, високим рівнем керованості, потужним експортним потенціалом і стабільною ліквідністю. Разом з тим в довгостроковій перспективі високий рівень монополізації виявиться гальмом розвитку фінансового сектору України, так як саме конкуренція являє собою спосіб відбору найкращих варіантів вирішення технологічних, організаційних та фінансових проблем, які стоять перед фінансовою установою, що слід враховувати при антимонопольному регулюванні ринків.

Висновки. Підводячи підсумки, можна констатувати, що проблема концентрації капіталу носить в українській банківській системі суперечливий характер. З одного боку, концентрація банківського капіталу є наслідком переходу від адміністративно-командної системи, що супроводжувався процесом первісного нагромадження капіталу. В цих умовах говорити про добросовісну конкуренцію не доводиться. З іншого боку, укрупнення капіталу банків об'єктивно необхідне для виживання в конкурентній боротьбі поряд з іноземними банками. НБУ в такій ситуації мусить стимулювати збільшення капіталів банків, що, до того ж, стикається з антимонопольними бар'єрами, і одночасно враховувати, що поряд з великими банками повинні існувати середні та малі, які часто здатні забезпечити краще обслуговування клієнтів, так мають значну фінансову ефективність. Банки зі свого боку вимагають від НБУ протекціоністських заходів для захисту власного бізнесу від проникнення іноземного капіталу.

Список використаної літератури

1. Котяш Н. М., Топішко Н. П. Перспективи розвитку фінансово-промислових груп в Україні. Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернетконференції. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – 454 с. С. 178-181.
2. Огляд банківського сектору. НБУ. Лютий 2019 р. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=88238661>.

3. Офіційний сайт НБУ. Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
4. Рашкован В., Корнилюк Р. Концентрація банківської системи України: міфи та факти. Вісник Національного банку України. 2015. № 234. С. 6-38.
5. Савелко С. О. Досвід та особливості функціонування банківських систем європейських країн. Ефективна економіка. 2011. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_8_4.

АНАЛІЗ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ПРИЧИН ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Литовченко Павло, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Ю. Ю. Сус, к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Стан і особливості бюджетного процесу, в аспекті як складання так і виконання бюджету, є важливим для держави загалом. Класичні показники, які характеризують стан бюджету, характеризують загальну фінансову ситуацію в державі. Тому зацікавленими при цьому також є інші суб'єкти фінансових відносин з державою – фізичні та юридичні особи – як резиденти, так і нерезиденти. Наявність постійного бюджетного дефіциту в Україні є однією з основних причин недостатнього фінансування багатьох секторів економіки, практично кожної державної програми чи виду суспільної діяльності.

Процес формування бюджетного дефіциту та визначення його розміру і пошук джерел погашення є одним з ключових при розробці стратегії розвитку держави на декілька наступних періодів. Дефіцит державного бюджету, залучення й використання позик для його покриття призвели до формування державного боргу в Україні, що виступає фактором стримування розвитку економіки та знижує інвестиційну привабливість [1].

Проблеми дефіциту державного бюджету досліджувалися у працях вітчизняних вчених О. Барановського, С. Булгакова, Л. Гордєєва, К. Данелюка, В. Крикунова, В. Опаріна, Н. Редіна, С. Федосова. Проте, не позбавлена актуальності тема дослідження особливостей формування та погашення дефіциту бюджету, враховуючи необхідність обслуговування значної величини державного боргу України.

Основний матеріал. За результатами досліджень вчених, не завжди таке негативне явище, як дефіцит бюджету, є основною перешкодою для

позитивного фінансового розвитку держави. За нинішніх умов багато країн із сильною економікою формують свої бюджети з дефіцитом. Прикладом можна вважати США, які мають досить великі обсяги дефіциту, виступають одними із світових лідерів фінансового забезпечення, а громадяни США є одними із найбільш задоволеними рівнем життя. Існує позитивний тимчасовий вплив перевищення видатків над доходами, але тільки тимчасовий. Прийняття бюджету з дефіцитом є стимулом для розвитку економіки, пошуку більш ефективного використання бюджетних ресурсів, так само як і джерел їх формування.

Варто зазначити, що панівною все ще виступає думка, що наявність бюджетного дефіциту є негативним явищем, оскільки прямо чи опосередковано може гальмувати виробничі та соціальні процеси. У цьому питанні важливо контролювати ту межу дефіциту бюджету, яка може стати критичною та довести країну до дефолту [2, с. 833]. Тобто критичною є не наявність бюджетного дефіциту, а безпосередній вплив на нього державного боргу країни та витрати на його обслуговування. Нераціональний розподіл отриманих коштів є одною з провідних причин утворення дефіциту. Це може стати каталізатором економічної, політичної та соціальної кризи в країні.

За загальноприйнятими правилами п'яти макропоказників у рамках «Маастрихтських критеріїв конвергенції» дефіцит бюджету має певні обмеження. Встановлено, що припустимим є дефіцит на рівні 3% від ВВП. Хоча такий норматив є досить умовним, тому що межа безпеки бюджетного дефіциту залежить від особливостей конкретної країни у тій чи іншій економічній ситуації [3, с. 109]. Прикладом є Україна, якій надання кредитів МВФ здійснювалось у 2010 р. та 2014 р. при бюджетному дефіциті у розмірі 4-6 % до ВВП [4]. Вважається, що за таких умов існує небезпека виникнення хронічного дефіциту, подолання якого з кожним роком ускладнюється. Згідно із ст. 14 Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування» від 06.12.2018 р. № 2646-VIII, показник дефіциту державного бюджету на кожен рік середньострокового періоду не може перевищувати 3 відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік [5]. Тобто Україною вже визнано та імplementовано в законодавство рекомендовані МВФ показники дефіциту бюджету.

Відповідно до даних, наведених на рис. 1, відмітимо, що дефіцит Державного бюджету України має постійний характер протягом тривалого періоду. Як наслідок, існує стабільне недофінансування окремих державних програм як економічного, так і соціального характеру. Особливо це може мати негативні наслідки за умов проведення військових дій на сході України. У 2019 році відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік», прийнятому 23.11.2018 р., дефіцит бюджету

становив 89989 млн грн. [7]. Після внесення змін до вказаного Закону у лютому 2019 року величину дефіциту Держбюджету було зафіксовано величиною 85998 млн грн., тобто зменшено на 4 млрд. грн. Відносно розміру ВВП дефіцит має один із найнижчих показників – 2,5 відсотків.

Рис. 1. Динаміка дефіциту Державного бюджету України

Джерело: сформовано за [4, 6].

Основними причинами утворення дефіциту державного бюджету, як правило висувають: низька величина ВВП держави; необхідність здійснення витрат на погашення і обслуговування державного боргу; нераціональна структура бюджетних видатків; необхідність здійснення вагомої величини соціальних видатків із-за низького рівня життя населення, демографічної ситуації; розвиток тіньової економіки та корупції у державному секторі; здійснення видатків на проведення ООС (протягом останніх п'яти років); недосконала податкова політика із-за наявності великої кількості податкових пільг тощо.

У найближчий час вказані причини буде важко усунути, так як країна перебуває у нестабільному політичному стані у зв'язку з проведенням ООС.

Висновки та пропозиції. Україна для подолання дефіциту бюджету найбільшу увагу приділяє використанню кредитного методу як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Основними зовнішніми кредиторами України є такі міжнародні фінансові інститути, як Міжнародний валютний фонд, Європейський Союз та Світовий банк. Зазначимо, що останні роки відбулися часткові зміни в бюджетній системі, проте вагома частина кредитних коштів спрямовувалася на погашення державних зобов'язань, а не на забезпечення економічного розвитку.

Список використаної літератури

1. Андрушко О. Шляхи зменшення дефіциту державного бюджету України
URL: <http://naub.oa.edu.ua/2014/shlyahy-zmenshennyadefitsytu-derzhavnoho-byudzhetu-ukrajiny/>.

2. Чугунов І.Я. Бюджетна політика соціально-економічного розвитку країни. – Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 квіт. 2016 р.) URL: <https://knteu.kiev.ua/file/NzM1OQ==/ab0627d04c00563fc649a7575cb93e21.pdf>
3. Адонін С.В., Ізюмська В.А. Особливості дефіциту державного бюджету України на сучасному етапі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_eim_2016_19_24.pdf.
4. Каліновський Р. Вплив бюджетного дефіциту на реалізацію стабілізаційної політики держави. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2018. №1. С. 27-33.
5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування: Закон України від 06.12.2018 р. № 2646-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2646-19>.
6. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» : Закон України від 28.02.2019 р. № 2696-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2696-19#n2>
7. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19/ed20181123>.

ОЦІНКА РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ

*Левкович Тетяна, магістрант
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доц. Шевчук І.В.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Ринкова вартість суб'єктів господарювання є основою для встановлення їх ціни у тому випадку, якщо вони стають об'єктом купівлі або продажу. Ефективний продаж чи вигідна купівля підприємств обумовлює необхідність постійного моніторингу за величиною їх ринкової вартості. Також важливим є правильність визначення ціни суб'єкта господарювання для інвесторів, оскільки в сучасних економічних умовах саме вартість підприємств виступає одним з факторів, на основі якого здійснюється прийняття про

інвестування. Достовірність результатів оцінки напряму залежить або від компетентності особи, яка проводить оцінку вартості підприємства, точніше від обраного нею методу оцінки.

Методологію оцінки вартості підприємства присвятили увагу різні науковці: 1. Андрійчук В. та Білич А. досліджували методичні підходи та специфіку оцінювання виробничих підприємств [1]; Єфремова Л. та Алеїнікова Н. розкрили особливості методичних підходів, що використовуються при оцінці ринкової вартості підприємства [2]; Кошель О. розглянуто доходні та порівняльні методи визначення ринкової вартості майна [3]; Лаговською О. проведено аналіз витратного та інтегрованого методів оцінки вартості підприємства [4]; та ін. Однак, відсутність єдиної думки в дослідженнях фахівців та недосконалість універсальної методики оцінки вартості підприємства робить актуальними дослідження у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу. Для оцінки вартості підприємства застосовуються різні методи. Традиційними методами, на думку Кошель О. [3, с. 193], що застосовуються в оціночній практиці вважається доходний та порівняльний підхід. Єфремова Л. та Алеїнікова Н. [2, с. 286] та Порохня В., Бирський В. і Жулід А. [5, с. 74] основними при оцінювання ринкової вартості суб'єктів господарювання є такі методи: витратний (майновий), ринковий (порівняльний) і дохідний. Лаговська О. доповнює ці методи ще інтегрованим [4, с. 414]. У межах кожного з цих методів виділяють декілька методик (рис. 1).

Вибір методу оцінки ринкової вартості підприємств залежить від цілей такої оцінки. Наприклад, методи, використовувані для оцінки підприємства з метою його купівлі-продажу, можуть значно відрізнятися від тих, що будуть використані при його банкрутстві, тому що в першому випадку об'єкт оцінюється як діюче підприємство, а іншому як те що ліквідується чи реорганізується.

У ході дослідження [1, 2, 3, 4, 5] визначено, що дохідні і витратні методи мають свої переваги і недоліки. Завдання мінімізації недоліків вищерозглянутих методів оцінки ринкової вартості суб'єктів господарювання передбачають застосовування інтегрованих методів, в яких поєднано переваги витратного та доходного методів оцінки вартості підприємств, а саме дають змогу безпосередньо оцінити вартість матеріальних та нематеріальних складових вартості підприємства.

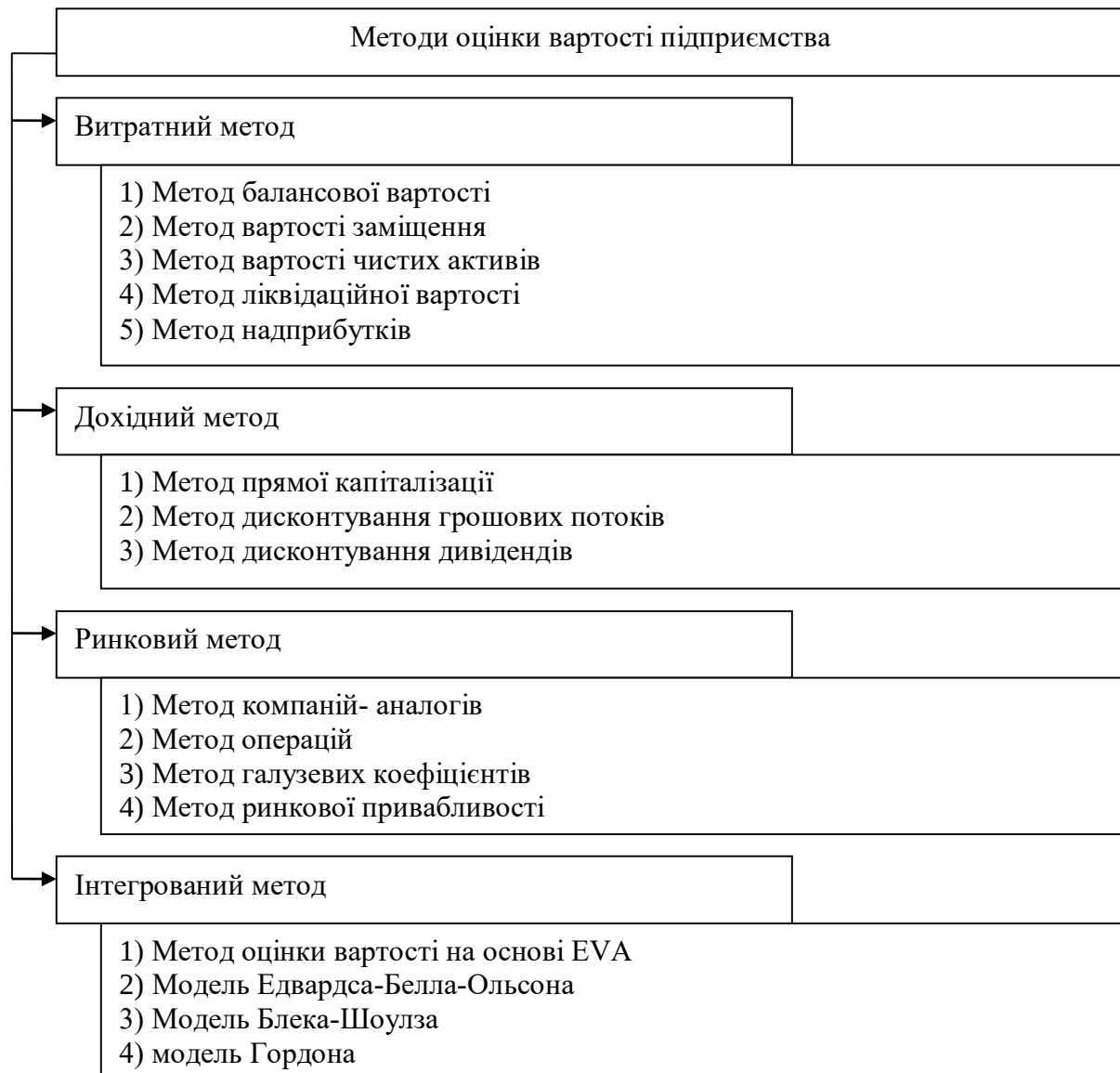

Рис. 1. Методи оцінки вартості підприємства

Опишемо інтегровані методи:

- модель Едвардса-Белла-Ольсона передбачає комбінацію методів чистих активів та моделі надлишкових прибутків, через що даному методу надається особлива перевага у виборі методів оцінки вартості бізнесу;

- модель Блека-Шоулза базується на теорії опціонів – продаж підприємством права викупити назад свої акції/активи за ціною боргу. Дана модель має п'ять перемінних – строк боргу, вартість активів та зобов'язань, безризикова ставка дохідності, середньоквадратичні відхилення вартості активів;

- модель Гордона базується на довгостроковому рості доходів та постійних реінвестицій економічного прибутку. Ця модель характеризує ріст вільних грошових потоків у постпрогнозний період з урахуванням темпу довгострокового зростання. Основою моделі є прогноз отримання стабільних доходів у постпрогнозний період, а величини амортизації та капітальних інвестицій є еквівалентними:

- модель EVA. Економічна додана вартість є модифікацією показника економічного прибутку (залишкового доходу), який вимірює досягнутий фінансовий результат діяльності компанії з урахуванням не лише бухгалтерських витрат, але й альтернативних витрат інвестованого капіталу. Модель передбачає, що бізнес вважається ефективним тільки у тому випадку, коли отриманий прибуток є вищим за вартість інвестованого для його отримання капіталу. В іншому випадку підприємство не створює вартості для своїх акціонерів [1, с. 108]

Найбільш пріоритетною до застосування вважаємо модель оцінки вартості підприємства на основі EVA.

Висновки. Отже вибір методу оцінки залежить від мети оцінки. Пріоритети щодо використання того чи іншого методу оцінки ринкової вартості підприємств зумовлені цілями оцінки вартості підприємства, наявністю інформаційної бази, особливостями рівня розвитку ринкових відносин та іншими макро- і мікроекономічними факторами. На точність результатів оцінки вартості підприємства при виборі будь-якого з методів впливає специфіка оцінюваного об'єкта, цілі проведення оцінки та наявність необхідної інформації, а також динаміка розвитку підприємства щодо формування відповідних складових його вартості. Застосовування інтегрованих методів поєдную переваги витратного та доходного методів оцінки вартості підприємств, а саме дають змогу безпосередньо оцінити вартість матеріальних та нематеріальних складових вартості підприємства. Найбільш пріоритетною до застосування вважаємо модель оцінки вартості підприємства на основі EVA, яка вимірює досягнутий фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням не лише бухгалтерських витрат, але й альтернативних витрат інвестованого капіталу.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г., Білич А.В. Вартість аграрного підприємства: методичні підходи та специфіка оцінювання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 5. С. 107-114.
2. Єфремова Л.В., Алєйнікова Н.М. Особливості використання методичних підходів з оцінки при визначенні ринкової вартості підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2013. № 6. С. 284-288.
3. Кошель О.О. Методи визначення ринкової вартості майна підприємств Укрзалізниці в умовах реформування галузі. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління*. 2012. Вип. 21-22(1). С. 192-199.
4. Лаговська О. Оцінка вартості підприємства: аналіз підходів та методів. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10(2). С. 414-417.
5. Порохня В. М., Бирський В. В., А. Є.Жулід. Концептуальні основи оцінювання та збільшення ринкової вартості підприємства. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2013. № 5. С. 74-82.

МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мала Юлія, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Куровська Н. О., к.е.н., доцент

Постановка проблеми та актуальність останніх досліджень. В сучасних умовах господарювання проведення моніторингу фінансової стійкості підприємства сприяє найбільш повному оцінюванню господарської діяльності будь-якого підприємства. Адже фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності. Саме тому моніторинг фінансової стійкості підприємства дозволяє визначити рівень фінансової стабільності розвитку підприємства та мінімізувати фінансові ризики, пов'язані з формуванням джерел капіталу підприємства.

Питанням фінансової стійкості присвячено широке коло публікацій багатьох вчених, таких як: Галасюк В., Геращенко І., Ковальчук Н., Лапуста М., Літвін М., Матяш О., Нагайчук В., Поддєрьогін А., Федотова М., Чепка В., Черненко А. Разом з тим, окремі аспекти моніторингу фінансової стійкості підприємства потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо проведення моніторингу фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі фінансова стійкість розглядається як комплексне поняття, в якому відображається стабільний фінансовий стан підприємства у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, забезпечуються фінансова автономія, платоспроможність, дохідність та рентабельність, розвиток фінансової діяльності на поточний та майбутній періоди тощо [3, с. 652-653].

Фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо надає можливість викрити причини фінансової дестабілізації, розробити та реалізувати конкретні заходи щодо усунення кризових ситуацій та мінімізації ризиків [2, с. 76].

Фінансова стійкість підприємства – це комплексна, багатфакторна категорія, що відображає відтворювальний процес і перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних явищ. Дана категорія характеризує фінансово-економічні відносини, спрямовані на забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку підприємства. Комплексність категорії фінансової стійкості суб'єктів господарювання полягає у відображенні в ній рівня фінансового стану та фінансових результатів підприємства, його здатності виконувати свої зобов'язання та забезпечувати подальший розвиток при збереженні необхідного рівня платоспроможності та незалежності від негативної дії внутрішніх та зовнішніх чинників. Відтак, стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства – один із важливих видів фінансової стратегії підприємства, який являє собою процес формування перспективного напрямку його розвитку на основі ефективного управління фінансовою стійкістю шляхом формулювання довгострокових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватне коригування фінансової стійкості при зміні умов зовнішнього середовища [1, с. 124-125].

В процесі управління фінансовою стійкістю ЦТС «Ліски» використаємо індивідуальний підхід, проаналізуємо не лише загальновідомі фінансові показники, а підійдемо до цього завдання комплексно, аналізуючи систему управління, що склалася на підприємстві, структуру і якість кадрового потенціалу, а також маркетингову політику. Адже в умовах ринкової економіки не достатньо тільки виробляти товари та надавати послуги, необхідно також вдало їх реалізовувати, отримуючи у кінцевому результаті максимальний прибуток. У цьому контексті особливого значення набуває визначення ефективності функціонування ЦТС «Ліски». Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості ЦТС «Ліски» наведемо в табл. 1.

За результатами дослідження встановлено, що ЦТС «Ліски» має абсолютну фінансову стійкість. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними оборотними коштами, тобто організація не залежить від зовнішніх кредиторів. Характерним є відсутність неплатежів і причин їх виникнення, а також відсутність порушень внутрішньої і зовнішньої фінансової дисципліни. Така позитивна ситуація на підприємствах зустрічається досить рідко. Більш того, вона навряд чи може розглядатися як ідеальна, оскільки означає, що керівництво компанії не вміє, не бажає, або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для основної діяльності.

Таблиця 1

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості**ЦТС «Ліски», тис. грн**

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+, -)	
				2018 р. до 2017 р.	2018 р. до 2016 рр.
1. Власний капітал	816275	892910	906056	13146	89781
3. Необоротні активи	713596	822664	813416	-9248	99820
4. Наявність власних оборотних коштів	102679	70246	92640	22394	-10039
5. Довгострокові зобов'язання	5103	18952	12711	-6241	7608
6. Наявність власних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	107782	89198	105351	16153	-2431
7. Поточні зобов'язання	67231	30718	53680	22962	-13551
8. Доходи майбутніх періодів	20	20	14	-6	-6
9. Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і витрат	175033	119936	159045	39109	-15988
10. Загальна величина запасів і витрат	11655	9874	13595	3721	1940
11. Надлишок (+), брак (-) власних оборотних коштів	91024	60372	79045	18673	-11979
12. Надлишок (+), брак (-) власних оборотних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	96127	79324	91756	12432	-4371
13. Надлишок (+), брак (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів і витрат	163378	110062	145450	35388	-17928
14. Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості	(1; 1; 1)	(1; 1; 1)	(1; 1; 1)	не змінився	не змінився

Джерело: розраховано на основі даних ЦТС «Ліски».

Тепер вважаємо за необхідне проаналізувати відносні показники фінансової стійкості підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз відносних показників фінансової стійкості ЦТС «Ліски»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення (+, -)	
				2018 р. до 2017 р.	2018 р. до 2016 рр.
1. Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами	8,8099	7,1142	6,8143	-0,300	-1,996
2. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,1258	0,0787	0,1022	0,024	-0,024
3. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,0062	0,0208	0,0138	-0,007	0,008
4. Коефіцієнт стабільності структури оборотних коштів	0,5866	0,5857	0,5825	-0,003	-0,004
5. Коефіцієнт виробничих фондів	0,8046	0,8765	0,8216	-0,055	0,017
6. Індекс постійного активу	0,8742	0,9213	0,8978	-0,024	0,024
7. Коефіцієнт накопичення амортизації	0,9199	0,9087	0,9123	0,004	-0,008
8. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,7916	0,8662	0,8077	-0,058	0,016
9. Коефіцієнт мобільності	0,2453	0,1458	0,1955	0,050	-0,050
10. Коефіцієнт фінансової стабільності	11,282	17,970	13,644	-4,325	2,363
11. Коефіцієнт фінансової незалежності	0,919	0,947	0,932	-0,016	0,013
12. Коефіцієнт фінансової залежності	0,081	0,053	0,068	0,016	-0,013
13. Коефіцієнт фінансового ризику	0,120	0,089	0,056	-0,033	-0,065

Джерело: розраховано на основі даних ЦТС «Ліски».

З проведених розрахунків в табл. 2 видно, що значення коефіцієнту автономії (фінансової незалежності) перевищує нормативне значення і свідчить про незначну залежність підприємств від запозичених джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової незалежності у 2018 році рівний 0,932 пункти, тобто збільшився на 0,013 пунктів порівняно 2016 року і зменшився на 0,016 пунктів порівняно 2017 року. Відповідно протягом періоду зросла фінансова незалежність. В структурі капіталу ЦТС «Ліски», основним є власний капітал.

Висновки. Таким чином, аналіз відносних показників фінансової стійкості ЦТС «Ліски» показав, що запаси підприємства в повній мірі забезпечуються власними обіговими коштами, власні оборотні кошти є стабільними, оборотні активи є мобільними, зростає знос основних засобів. ЦТС «Ліски» є фінансово стійким підприємством.

Дослідження основних факторів, що впливають на фінансову стійкість ЦТС «Ліски» у ринкових умовах господарювання показали, що механізм управління фінансовою стійкістю є невід'ємною складовою

частиною фінансового механізму ЦТС «Ліски», який включає механізм управління, оскільки фінансовий механізм підприємства розглядається як система управління фінансовими відносинами підприємства через фінансові важелі за допомогою фінансових методів.

Список використаних джерел

1. Геращенко І. О. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. № 24 (1246). С. 124-128.
2. Нагайчук В. В., Ковальчук Н. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрями її забезпечення. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. № 875. С. 71–76.
3. Чепка В. В., Матяш О. К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 649–655.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Марков Богдан, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – І. В. Абрамова, к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сучасні світові тенденції в різних галузях економіки свідчать про необхідність розвитку конкурентоздатності вітчизняних підприємств. Це відкриває можливість виходу українських виробників на світові ринки та покращення економічної ситуації в країні. Закордонний досвід доводить, що логістична концепція управління є одним з напрямів вирішення зазначеної проблеми. В період кризи, логістична система управління набуває ще більшої актуальності, адже дозволяє підприємствам мінімізувати свої витрати за рахунок організації руху товарно-матеріальних цінностей від первинного джерела до кінцевого споживача.

Питанням логістичного управління присвячені праці як закордонних, так і вітчизняних науковців. Серед них, необхідно відмітити праці С. Боняра, Н. Тюрія, І. Бабія, Я. Корнійка, І. Гойя, О. Мельника, С. Чурилова тощо. Серед закордонних дослідників виділяють наукові доробки Ф. Котлера, Дж. Койла, М. Портера, М. Кристофера, Д. Ламберта, Д. Бауерсокса, Р. Ван Хоука та ін. Незважаючи на значні наукові досягнення у зазначеному напрямі низка питань, пов'язаних дослідженням світового досвіду логістичного управління підприємством та знаходження шляхів

адаптації логістики на вітчизняних підприємствах, потребують продовження та поглиблення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, стан логістичного управління на українських підприємствах перебуває у стадії зародження. Однією з причин такої ситуації є недосконале вивчення досвіду інших країн. Водночас, закордонний досвід свідчить, що основне правило логістики – це правило «7R»: потрібний товар (right product); потрібної якості (right quality); в потрібній кількості (right quantity); повинен бути доставлений в потрібний час (right time); в потрібне місце (right place); потрібному споживачу (right customer); з потрібним рівнем затрат (right cost). Виходячи з вище вказаного правила, основною метою логістики є дотримання умов, адже нехтування або недотримання хоча б одного із перелічених правил, призводить до втрати клієнтів, що в свою чергу, веде до більш серйозних наслідків – втрати частки ринку. Логістика базується на виконанні запитів клієнтів, а отже, управління логістикою – це управління обслуговуванням споживачів [1].

Формування логістичної концепції в світі пройшов складний еволюційний процес. Серед найбільш розповсюджених концепцій популярності набула логістична система «точно в термін» (just-in-time, JIT), яка з'явилася в Японії наприкінці 50 років XX ст. Основна ідея полягає у вилученні зайвих матеріальних ресурсів та синхронізація матеріальних цінностей в міру їх потреби в процесі виробництва. Важливим етапом у реалізації концепції «точно в термін» є контроль за якістю на всіх стадіях виробничого процесу та подальшого сервісного обслуговування. Синхронізація всіх процесів та етапів доставляння продукції споживачам потребує точності інформації та прогнозування, якої досягають надійними телекомунікаційними системами та інформаційно-комп'ютерною підтримкою [2]. Таку концепцію використовують підприємства країн Західної Європи.

Не менш популярною є логістична система Kanban – метод, націлений задовольняти потреби клієнтів, за рахунок, самостійно керованого виробництва, де діє принцип отримання. Матеріальний потік спрямовано вперед (від виробника до споживача), тоді як інформаційний потік – назад (від споживача до виробника). Тому немає потреби у втручанні центрального керівництва зайвий раз [3]. Систему Kanban використовують такі підприємства як: General Motors, Massey-Ferguson, Renault. Вище розглянуті методи логістичного управління широко практикуються на наших вітчизняних підприємствах. Їх використовують такі виробництва як: «Чумак», «Ніссан Мотор Україна», «АВК», «Криворізький завод гірничого обладнання», «Агрокосм» тощо.

Для визначення викликів та можливостей країн, з якими вони стикаються у діяльності щодо торгівельної логістики, Міжнародний банк реконструкції і розвитку впровадив міжнародний LPI (The Logistics

Performance Index) – індекс ефективності логістики, інтерактивний інструмент бенчмаркенгу для 160 країн світу [4]. Експертні оцінки Індексу логістичної ефективності та основних індикаторів рейтингу країн Центральної та Східної Європи 2018 р. наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Глобальний рейтинг індексу ефективності логістики, 2018 р.

Країна	Рейтинг LPI	Оцінка LPI	Митниця	Інфра-структура	Міжнародні поставки	Логістична компетентність	Відстеження	Своєчасність
Польща	28	3,54	3,25	3,21	3,68	3,58	3,51	3,95
Румунія	48	3,12	2,58	2,91	3,18	3,07	3,26	3,68
Болгарія	52	3,03	2,94	2,76	3,23	2,88	3,02	3,31
Словенія	35	3,31	3,42	3,26	3,19	3,05	3,27	3,7
Білорусь	103	2,57	2,35	2,44	2,31	2,64	2,54	3,18
Україна	66	2,83	2,49	2,22	2,83	2,84	3,11	3,42
РФ	75	2,76	2,42	2,78	2,64	2,75	2,65	3,31
Латвія	70	2,81	2,8	2,98	2,74	2,69	2,79	2,88
Угорщина	31	3,42	3,35	3,27	3,32	3,21	3,67	3,79

Джерело: побудовано за даними [3].

З таблиці видно, що найвищий рейтинг LPI ,мають такі країни як: Польща (28), Угорщина (31), Словенія (35), тому вони є ключовими гравцями у сфері логістики. Найнижчий рейтинг, вище зображеної таблиці, мають країни: Латвія (70), Російська Федерація (75) і Білорусь (103). Це дає можливість стверджувати, що такі країни з найнижчим рейтингом LPI обмежені жорстким регулюванням, мають низьку якість логістичного сервісу через недостатнє фінансування. Україна ж серед 150 країн світу в рейтингу логістичного індексу (2.83) посідає 66 місце. Найвищий рейтинг за ефективністю логістики посіли країни: Німеччина (4,20), Швеція (4,05), Бельгія (4,04).

Незважаючи на дуже велике значення витрат та своєчасної доставки, першочергову увагу світові експерти та трейдери приділяють загальній надійності мережі доставки. Досить низькі оцінки індексу логістичної ефективності та ключових логістичних індикаторів української логістичної компетентності вказують, що ця сфера потребує вдосконалення організаційного механізму логістики як сфери з великим інвестиційним потенціалом. Створення сприятливого інвестиційного клімату для реалізації інноваційної стратегії в країні визначено рішенням уряду як одне з пріоритетних національних завдань.

Висновки. Отже, дослідивши світовий досвід логістичного управління, стало очевидно, що Україна повинна прагнути покращити власний рейтинг LPI, як одного із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності, що дасть можливість вийти на світовий ринок торгівлі. Перш за все,

необхідно розробити стратегію, що дасть змогу отримувати максимальний прибуток при мінімальних витратах. Оптимізація витрат, прискорення оборотності обігового капіталу, дотримання якості на всіх процесах виробництва, своєчасне та якісне задоволення клієнтів тощо, є основою ефективного логістичного управління.

Список використаних джерел

1. Тяпухин А. П. Логистика : учеб. М.: Юрайт, 2012. 568 с.
2. Кальченко А. Г. Логистика : підручник. К. : Київський нац. екон. ун-т, 2006. 284 с.
3. Луис Р. Система Канбан. Практические советы по разработке в условиях вашей кампании. М. : Стандарты и качество, 2008. 140 с.
4. Logistics Performance Index: Home / Global Performance. URL: <https://lpi.worldbank.org/> (дата звернення: 20.05.2019)

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Михайлова Аліна, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Ю.Ю. Сус, к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Управління грошовими потоками є необхідною умовою для успішного функціонування виробничих підприємств, бюджетних організацій та інших суб'єктів господарювання. Грошові кошти організації забезпечують їй ефективність, фінансовий стан, платоспроможність та фінансова стабільність забезпечується оптимальним розмір грошових потоків. Надлишки грошових коштів можуть призвести до їх знецінення в часі, а дефіцит - до припинення діяльності, погіршення фінансового становища суб'єктів господарювання і в подальшому до банкрутства. Тому питання щодо удосконалення управління грошовими потоками та пошуку напрямків їх оптимізації різними суб'єктами господарювання не втрачає актуальності, оскільки раціонально організоване управління грошовими потоками - це найважливіший показник фінансового благополуччя.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми удосконалення управління грошовими потоками присвячені праці багатьох молодих та досвідчених вітчизняних фінансистів, зокрема це: О.Є. Бабина, О.Я. Бардин, О.М. Врадій, О.М. Горовцова, О.О. Безкоровайна, Д.В. Біленко, В.І. Головка, М.В. Ігнатишин, Н.Ю. Іллічова, Н.О. Корнєва, І.Д. Лазаришина, Ю.С. Нехайчук, О.О. Олійник, О.М. Панченко, С.С. Пінчук, О.І. Стогул, Т.М. Сторожук, Т.Б. Хлевицька та інші. Незважаючи на значну кількість досліджень, дана тематика не втрачає

перспективу так як, грошові потоки є одним з найважливіших фінансових показників суб'єктів господарювання.

Викладення основного матеріалу. Для ефективного управління грошових потоків суб'єктів господарювання необхідно прийняти управлінські рішення, які допоможуть збалансувати грошові потоки, забезпечать їх синхронність формування в часі і обумовлять зростання чистого грошового потоку. Актуальність управління грошового потоку для суб'єктів господарювання визначається тим, що вони грають важливу роль в виробничо-господарської діяльності компанії: фінансують всі аспекти фінансово-господарської діяльності компанії; забезпечують фінансову рівновагу організації на всіх етапах життєвого циклу; дозволяють знизити ризик неплатоспроможності; дозволяють прискорити оборотність капіталу; зменшується необхідність запозичення; генерують додатковий дохід, який може бути використаний для фінансування інвестиційної діяльності; підвищують ритмічність виробничого процесу за рахунок дотримання принципів логістики.

За результатами дослідження наукових напрацювань з'ясувалося, що для удосконалення управління грошовими потоками автори пропонують наступні управлінські рішення:

1) для збільшення обсягу позитивного і зниження обсягу негативного грошового потоку в довгостроковому періоді:

- це проведення аналізу грошових потоків організації в попередньому і звітному періодах, що покаже формування окремо позитивного і окремого негативного грошового потоку в розрізі окремих джерел;

- частковий продаж фінансових інструментів інвестування;
- залучення коштів інвесторів для збільшення власного капіталу;
- відмова від фінансового інвестування при побудові альтернативного варіанту інвестиційного портфеля;
- зниження суми постійних витрат;
- потребують складання бюджетів грошових потоків за всіма видам діяльності;

2) приріст грошових коштів можна здійснити за рахунок:

- вимагають розробки напрямків оптимізації грошових потоків;
- передбачають контроль за реалізацією напрямків оптимізації;
- залучення зовнішніх джерел фінансування: торгового кредиту, банківського кредиту, емісії комерційних векселів, факторингу (продаж дебіторської заборгованості), лізингу, короткострокової оренди;

3) зростання чистого грошового потоку потребує від управлінців:

- проведення оцінки впливу факторів, на формування грошових потоків, як в звітному, так і попередньому періоді;
- постійне здійснення ефективного податкового менеджменту, що забезпечить забезпечує зниження сумарних податкових виплат,

- здійснення ефективної тарифної політики, що забезпечує підвищення прибутковості операційної діяльності в бізнесі,;
- збільшення обсягів послуг, що надаються;
- намагання стягнення кредиторської заборгованості з метою прискорення оборотності грошових коштів;
- розмежування виплат за ступенем пріоритетності для зменшення відтоку грошових коштів,
- зростання припливу грошових коштів за рахунок підвищення ефективності інвестиційної та фінансової діяльності.
- застосування платіжного календар, який забезпечує регулювання та збалансованість грошового потоку тощо.

Безумовно, є і інші заходи удосконалення управління грошовими потоками підприємства. Далі більш розглянемо заходи без яких, на нашу думку, не можливе ефективне управління грошовими потоками

Головним завданням проведення внутрішнього аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання полягає в забезпеченні менеджерів інформацією про рівень забезпечення формування коштів, ефективність їх використання, а також покаже баланс позитивних і негативних грошових потоків підприємства за обсягом і часу. Аналіз грошових потоків необхідно проводити по досліджуваній організації в цілому, в розрізі основних видів економічної діяльності, відповідно за окремими структурними одиницями («центрами відповідальності»). На даному етапі управлінням проводиться аналіз динаміки загального обсягу грошового обороту підприємства, розглядається динаміка обсягу та структури формування окремо позитивного і окремого негативного грошового потоку в розрізі окремих джерел, розраховується їх збалансованість, синхронність, ліквідність і ефективність використання. Не менш важливим є аналіз масштабів на напрямків впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на грошові потоки організації. В якості зовнішніх факторів можуть можемо виокремити: кон'юнктура ринку, система оподаткування, доступність кредитів і позик, і т.д. основними внутрішніми факторами виокремимо: життєвий цикл організації, тривалість його операційного циклу, амортизаційна політика, коефіцієнт операційного левериджу, і інші фактори.

Необхідним в прийнятті ефективних управлінських рішень є використання результатів оперативного і прогнозного аналізу, який дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються, швидко адаптуватися до них та направляти обмежені ресурси за пріоритетними напрямами діяльності. При чому прогноз складається не менше чим на місяць у вигляді тематичних бюджетів надходжень та витрачань грошових коштів, а на базі цього формуються показники річного бюджету притоку і відтоку грошових коштів. Складання бюджетів грошових потоків передбачає розрахунок показників при різних сценаріях розвитку окремих факторів (оптимістичний, реалістичний, песимістичний). Розбивка

помісячно потрібна для врахування сезонних коливань грошових надходжень від реалізації продукції. Після проведеної роботи, на основі даних бюджету продажів та виплат грошових коштів на поточний місяць управліннями формується щомісячний платіжний календар організації.

Механізм, що дозволяє контролювати ліквідність компанії і максимально ефективно використовувати грошові кошти, — платіжний календар. Можна уявити платіжний календар як графік надходження коштів і здійснення платежів, а можна — як сукупність заявок на витрачання коштів і запланованих грошових надходжень. Платіжний календар доцільно формувати на місяць, квартал або рік. Вважаємо, що найдоцільніше робити платіжний календар в обов'язковому порядку на місяць з максимальною деталізацією та виокремленням спеціального стовпчика в якому буде зазначатись відхилення від встановлених показників, що дасть змогу аналізувати та приймати оперативні управлінські рішення на наступний місяць. Немає резону складати план на рік без деталізації, бо дані будуть приблизними і не дадуть бажаного результату оптимізації. Тому кінці року необхідно складати звіт по платіжному календарю, в якому визначатиметься план і факт, на базі якого відбувається аналіз, прогноз та складання плану на наступний рік. Основне призначення платіжного календаря — структуризація, формалізація та інформатизація системи грошових потоків на підприємстві.

Найважливішими завдання в процесі розробки напрямків оптимізації руху грошових потоків є: визначення та реалізація резервів, які дозволять зменшити залежність від зовнішніх джерел залучення грошових коштів, що дозволяють забезпечити збалансованість грошових потоків; збільшення позитивного і скорочення негативного грошового потоку. Об'єктом даного контролю за реалізацією напрямків оптимізації є виконання встановлених в бюджеті планових завдань по формуванню позитивного і негативного грошового потоків, виявлення причин зміни, проводитися аналіз ліквідності та ефективності грошових потоків з урахуванням визначених змін. Отже, розглянуті та інші заходи дозволять ефективніше управляти грошовими потоками суб'єктів господарювання.

Висновки. В сучасних умовах нестабільності економічного становища в нашій країні, управління грошовими потоками є важливою складовою їх оптимізації на підприємстві. Результати оцінки та аналізу грошових потоків дають можливість управлінням скласти думку і прийняти рішення щодо фінансової спроможності підприємства в конкретний момент часу для погашення боргових зобов'язань, дозволяють оцінити ліквідність балансу і платоспроможність підприємства для проведення розрахунків і платежів, ефективність формування грошових потоків. Існуючі моделі та методи оптимізації грошових потоків господарюючих суб'єктів у зв'язку із плином часу та наявними недоліками дещо втрачають свою актуальність і потребують оновлення з урахуванням можливих внутрішніх та зовнішніх

факторів впливу. Практика досліджень доводить, що залишається дієвим інструментом платіжний календар, який забезпечує регулювання та збалансованість грошового потоку.

Список використаної літератури

1. Бардин О. Я. Теоретичні аспекти ефективного управління грошовими потоками на підприємстві / О. Я. Бардин // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. - 2014. - № 6. - С. 3–9.
2. Головка В. І. Використання результатів аналізу грошових коштів та потоків підприємства в управлінні та шляхи його оптимізації / В. І. Головка, О. О. Безкоровайна // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". - 2018. - № 3(2). - С. 35-37.
3. Іллічова Н. Ю. Теоретичні аспекти аналізу та управління грошовими потоками на підприємстві / Н. Ю. Іллічова // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. - 2012. - Вип. 21-22(2). - С. 190-195.
4. Нехайчук Ю. С. Підходи до оптимізації управління грошовими потоками підприємства / Ю. С. Нехайчук, О. М. Горовцова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. - 2013. - № 2. - С. 37-42.
5. Стогул О. І. Формування політики управління грошовими потоками на підприємствах / О. І. Стогул // Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - № 17. - С. 45-48.

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВИТРАТ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Мельник Юрій, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., доцент Віленчук О. М.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Організація фінансової діяльності страхової компанії передбачає оптимізацію їх доходів і витрат, як основу для забезпечення власної платоспроможності, прибутковості та рентабельності страхових операцій на майбутнє. Основним джерело формування доходів страховиків є грошові надходження у вигляді страхових платежів від реалізації відповідних послуг. Витрати страховика зумовлені по-перше, здійсненням страхових відшкодувань у разі настання страхових подій, по-друге, адмініструванням операційної і фінансової діяльності страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій та вітчизняній практиці страховий ринок та його роль у національній економіці, а також питання формування доходів та здійснення витрат страхової компанії відображено в працях багатьох вчених-економістів: В. Д. Базилевича,

О. І. Барановського, О. О. Гаманкової, В. Б. Гомелля, О. Д. Заруби, М. С. Клапківа, В. С. Лень, С. С. Осадця, В. В. Тринчука, Т. А. Федорової та ін. Водночас, постає необхідність у здійсненні подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Поняття формування доходів та здійснення витрат страхової компанії розглядають у нерозривному поєднанні у зв'язку із специфікою цього виду діяльності. Так, в широкому сенсі, доходи страховика представляють сукупну суму грошових надходжень на його рахунки від здійснення як страхової, так і іншої діяльності, яка не заборонена законодавством.

Доходи від здійснення страхових операцій служать основним джерелом поповнення доходної бази будь-якої страхової компанії, а також це є основною умовою організації всього страхового бізнесу. Головним і основним джерелом таких доходів є грошові внески від страхувальників, тобто страхові премії за договорами страхування. Динаміка надходження страхових премій за 2016–2018 рр. у розрізі різних видів страхування відображено у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка надходження страхові премії
за видами страхування за 2016–2018 рр.**

Види страхування	Страхові премії млн грн			Темп приросту страхових премій, % 2018-2016 рр.
	2016	2017	2018	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, Зелена карта)	8653,0	9858,1	11720,7	35,5
Страхування фінансових ризиків	1985,4	1829,5	1663,8	-16,2
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	2280,2	2673,9	3243,1	42,2
Страхування життя	2754,1	2913,7	3906,1	41,8
Страхування медичних витрат	671,3	833,2	1098,8	63,7
Страхування кредитів	505,7	334,7	577,2	14,1
Страхування майна	2633,3	2578,5	3222,0	22,4
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1782,1	1576,1	1915,6	7,5
Страхування вантажів та багажу	1264,2	1001,4	1 479,3	17,0
Інші види страхування	1218,3	1531,5	1 830,5	50,3
Всього	23747,6	25130,6	30657,1	29,1

Джерело: розраховано за даними [4].

Аналіз таблиці 1 дає змогу зробити висновок про те що темпи приросту страхових премій за 2016–2018 рр склав 29,1% що значною мірою вплинуло на доходи страховик компаній. Значну роль в прирості страхових премій відіграли такі види страхування як автострахування (приріст склав 35,5%), медичне страхування (приріст склав 42,2%), страхування медичних витрат (приріст склав 63,7%) та інші види страхування (приріст склав

50,3%). Також видно певне зменшення та невеликий приріст в надходженні страхових премій за такими видами страхування як страхування фінансових ризиків (-16,2%), страхування кредитів (приріст склав лише 14,1%, але порівняно з 2017 роком приріст склав 72,5%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (7,5%).

Головною особливістю та специфікою формування доходів страхової компанії є дуальний характер її діяльності (одночасне здійснення страхової та інвестиційної діяльності). Враховуючи таку специфіку, доходи страховика можна поділити на три основні групи:

1. Доходи від основної, тобто страхової, діяльності (всі надходження на користь страховика, пов'язані з проведенням страхування і перестрахування).

2. Доходи від інвестиційної та фінансової діяльності, тобто пов'язані з інвестуванням і розміщенням тимчасово вільних коштів (як власних, так і коштів страхових резервів).

3. Інші доходи, тобто ті, які не належать ні до страхових, ні до інвестиційних доходів, але можуть з'являтися у страховика в процесі його звичайної господарської діяльності і під час надзвичайних подій. Цей вид доходу стосується страхових компаній які займаються страхуванням життя[3, с. 195].

В останні роки часто зустрічається таке джерело доходів страхових компаній, як оплата консультаційних послуг та навчання. Володіючи кваліфікованим персоналом, страхова компанія може надавати послуги з ризик-менеджменту, навчання фахівців, встановлення програмних продуктів. Звичайно ж, такі доходи не пов'язані з наданням страхового захисту, але в свою чергу мають пряме відношення до страхової діяльності.

У процесі здійснення операційної діяльності страхові компанії несуть певні витрати, які пов'язані безпосередньо з наданням страхового захисту. Найвагомішою статтею витрат в страхових організаціях, пов'язаних з виконанням зобов'язань по страхових договорах і співстрахування, є страхові виплати. Динаміка страхових виплат за 2016–2018 рр. у розрізі різних видів страхування відображено у табл. 2.

Аналізуючи дані таблицю 2 можна зробити висновок про те, що основну частку страхових виплат склали такі види страхування як страхування майна (845,4%), страхування від вогневих ризиків та ризики стихійних явищ (206,8%), страхування фінансових ризиків (69,3%). Водночас, значно зменшились страхові виплати по таким видам страхування як страхування вантажів та багажу (виплати зменшились на 69,6% у порівнянні до 2016 р.) та страхування кредитів (зменшення виплат на 92,9%). Не зважаючи на те що витрати збільшились на 45,2 % за два роки,

страхові компанії активно надають відповідні послуги, тим самим сприяють розвитку страхового ринку в Україні

Таблиця 2

Динаміка страхових виплат за видами страхування у 2016–2018 рр.

Види страхування	Страхові виплати, млн грн			Темп приросту страхових виплат % 2018-2016
	2016	2017	2018	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, Зелена картка)	3707,5	4802,9	5623,8	51,7
Страхування фінансових ризиків	822,8	1803,6	1393,4	69,3
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1339,9	1671,6	2094,9	56,3
Страхування життя	418,3	556,3	704,9	68,5
Страхування медичних витрат	216,1	261,4	311,5	44,1
Страхування кредитів	1101,7	261,3	78,0	-92,9
Страхування майна	149,4	260,6	1 412,4	845,4
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	81,4	165,1	249,7	206,8
Страхування вантажів та багажу	392,5	63,9	119,3	-69,6
Інші види страхування	331,4	410,1	444,7	34,2
Всього:	8561	10256,8	12 432,6	45,2

Джерело: розраховано за даними [4].

Наступною значущою статтею витрат є відрахування в страхові резерви, які призначені для виконання зобов'язань за договорами страхування в майбутньому. Крім цього, страхова компанія формує резерви для фінансування запобіжних заходів, на утворення яких за такою ж схемою проводиться відрахування.

Здійснення страхового бізнесу супроводжується відповідними адміністративними витратами. У теорії та практиці страхування дані витрати отримали назву «витрати на ведення справи». Ця група витрат складає істотну частку в загальній сумі витрат страхової компанії. До «витрат на ведення справи» можна віднести такі витрати, які мають місце на будь-якому іншому підприємстві, а також витрати, які відображають специфіку саме страхової діяльності. В цій групі витрат знаходяться витрати на ведення справи, які необхідні для реалізації страхових операцій. Також існує цілий ряд витрат на ведення справ страхової організації, що не мають прямого відношення до страхової діяльності, таму їх відносять до складу інших витрат: представницькі витрати; адміністративно-управлінські витрати; витрати на утримання загальногосподарського персоналу; орендна плата за приміщення та інші [1, с. 37]. Таким чином, витрати страховика в цілому є основою собівартості страхових послуг.

Постійні зміни у зовнішньому економічному середовищі потребують розробки нових напрямків інвестування коштів страховиків. До

інноваційних напрямків інвестування коштів страхових компаній відносять: інтеграцію страхових компаній і банків на корпоративних засадах; створення компаній зі здійснення ризикових видів страхування та компаній зі страхування життя; інвестування в реальний сектор економіки, приєднання, поглинання більш капіталізованими компаніями менш капіталізованих. Так, реорганізація страховиків шляхом приєднання, злиття або поглинання дозволить отримувати синергетичний ефект і підвищувати рівень конкурентоспроможності. Усі наведені напрямки сприятимуть вирішенню стратегічного завдання нарощення активів. Тому постає за необхідне управління фінансовими ризиками страхових компаній, дотримання належного рівня платоспроможності та ліквідності у середньо – та довгостроковій перспективах.

Висновки. Отже, невід’ємною умовою успішного функціонування страхових компаній є формування їх доходів у достатньому обсязі необхідного для виконання взятих обов’язків за договорами страхування, а також забезпечення елементів прибутку. Для подальшого розвитку страхового ринку в Україні вважаємо за необхідне, вжиття відповідних заходів як у мікросередовищі, тобто всередині кожної компанії (розробка і реалізація конкурентних страхових послуг та розширення асортименту, удосконалення комунікаційної політики з потенційними страхувальниками), так і в макросередовищі тобто на рівні держави (створення сприятливої регуляторної політики для страхового бізнесу тощо). Зміцнення фінансової бази страхових компаній – це передусім розширення можливостей страхового покриття найрізноманітніших ризиків (майнових й особистих), а також посилення страхового захисту потенційних страхувальників.

Список використаної літератури

1. Герасимова Л.Н. Особенности формирования доходов и расходов страховой компании. *Аудит и финансовый анализ*. 2014. № 2. С. 36–38.
2. Іванова А.П. Особливості формування прибутку страхової компанії. *Гроші, фінанси і кредит*. – 2017. Вип. 13. С. 1110–1116.
3. Кравчук Г. В. Дослідження проблем формування фінансових результатів страховиків. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 1 (5). С. 193–203.
4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua>

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ БАНКІВ

Оксенчук Андрій, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Сус Ю.Ю., к.е.н., доцент

Актуальність теми дослідження. Однією з ключових умов динамічного розвитку ринку фінансових послуг є наявність значної кількості фінансових посередників та широкого різноманіття послуг, які вони надають. Факторинг є відносно новою фінансовою послугою, яка реалізується на фінансових ринках України як банківськими, так і небанківськими фінансово-кредитними установами. Незважаючи на не досить тривалу історію існування в Україні, факторинг набув широкої популярності серед юридичних осіб та активно впроваджується в усіх галузях національної економіки.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням факторингових послуг банківських установ, знайшли своє відображення у працях багатьох науковців. Серед дослідників слід відмітити праці О. М. Гострик, О. М. Головченко, О. В. Григоращ, М. В. Дубина, П. В. Дубина, О. А. Степаненко, Д. В. Тарасюк, О. В. Шишкіна та ін. Незважаючи на значні наукові досягнення у зазначеному напрямі низка питань, пов'язаних з розвитком факторингових послуг банків, потребують продовження та поглиблення.

Метою статті є теоретико-методичне обґрунтування ключових параметрів розвитку факторингових послуг банків та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Результати дослідження. В сучасних умовах виробники у пошуках ринків збуту досить часто вимушені реалізовувати свою продукцію з відстрочкою платежу. Внаслідок такої господарської операції у них утворюється дебіторська заборгованість. Водночас, відсутність власних джерел поповнення оборотного капіталу, спонукає їх до пошуку альтернативних способів залучення фінансових ресурсів. Факторинг є можливістю залучення фінансових ресурсів у ті проміжки часу, коли підприємство їх потребує найбільше, а дебіторська заборгованість виступає у якості гарантії погашення боргових зобов'язань.

Серед дослідників не існує спільної думки щодо економічного змісту факторингової послуги. Зокрема, С. Єш вважає, що факторинг є різновидом посередницької діяльності, яка пов'язана з короткостроковим кредитуванням оборотних коштів, що полягає в інкасуванні дебіторської заборгованості покупця [1]. М. Дубина стверджує, що «факторингова послуга – вид фінансової послуги, нематеріальний результат взаємодії між суб'єктами в процесі задоволення з метою отримання доходу одним учасником (виробником факторингової послуги) потреби в додаткових

фінансових ресурсах іншого (споживача факторингової послуги, клієнта), що реалізується шляхом викупу достроково несплаченої дебіторської заборгованості з дисконтом за власний рахунок з подальшим її отриманням від боржника в обумовлений період [2]».

О. Григораш та Д. Тарасюк зауважують: «одним із найбільш дієвих інструментів миттєвого отримання заборгованого платежу є факторинг, який забезпечує близько 20% усіх фінансових послуг, що надаються фінансовими компаніями в Україні [3]». Т. Каракой, проаналізувавши різні підходи до визначення поняття «факторинг», робить висновок, що немає чіткого формулювання даної фінансової діяльності, оскільки факторинг включає значну кількість супровідних фінансових послуг, які можуть змінюватися в залежності від вимог ринку та змін законодавства, тому розробка універсального визначення є неможливою [4].

О. Конарівська й Т. М. Новікова сутність факторингу трактують, як надання фактором грошових коштів клієнту як оплати за відступлення останнім своєї дебіторської заборгованості, тобто грошових вимог до своїх дебіторів. Вони стверджують, що факторинг може виконувати також й інші функції: покриття ризиків, пов'язаних із своєчасним отриманням оплати, управління дебіторською заборгованістю клієнта, надання консалтингових послуг фактором власнику дебіторської заборгованості [5].

О. Поліщук і В. Єгорова стверджують, що факторингові операції застосовуються тоді, коли більш традиційна схема роботи на умовах товарного кредиту стає занадто обтяжливою для постачальників, для яких у міру збільшення їх оборотів, наявність відстрочки платежу може стати критичним тягнучи за собою серйозну нестачу оборотного капіталу[6]. Узагальнення наукових підходів до обґрунтування змісту та особливостей реалізації факторингових послуг надало можливість побудувати схему надання факторингових послуг (рис. 1). На першому етапі постачальник відвантажує покупцеві продукцію з відстрочкою платежу.

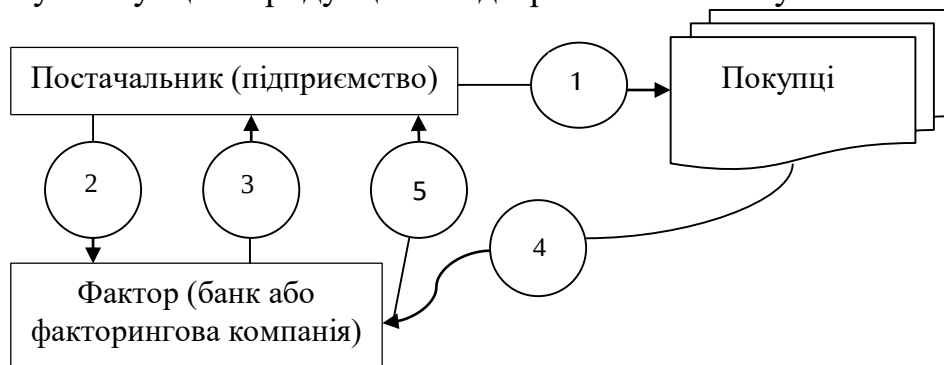

Рис. 1. Схема надання факторингових послуг

Джерело: побудовано на основі [7].

У межах другого етапу власні потреби в оборотному капіталі спонукають підприємство звернутися до банку задля одержання позики під дебіторську заборгованість, що утворилася внаслідок відтермінування

оплати поставленої продукції. Третій етап – це власне сам процес одержання позики, а четвертий – ілюструє механізм розрахунку за залучені внаслідок факторингової операції кошти. П'ятий етап – повернення постачальнику сум коштів, які залишила після вирахування сум залучених коштів та комісійної винагороди банку.

Д. Дема, І. Абрамова, І. Шубенко, Л. Недільська, В. Трокоз наполягають, що завдяки факторингу у постачальника з'являється можливість створювати найкращі умови для зосередження зусиль на виробничій діяльності, прискорювати обіг капіталу і відповідно збільшувати прибутки. Факторинг є різновидом посередницької діяльності, при якій факторингова компанія за певну плату одержує від підприємства право стягувати і зараховувати на його рахунок належні йому від покупців суми грошей [8, с. 61]. Науковці доводять, що факторингові операції передбачають надання таких видів послуг: викуп права на вимогу боргу; кредитування у вигляді попередньої оплати боргових вимог; управління боргами постачальника; страхування постачальника від кредитного ризику [8, с. 62].

Висновки. Отже, аналіз наукових праць надав можливість встановити, що факторинг являє собою операцію, що поєднує низку посередницько-комерційних послуг, ключовою з яких є кредитування суб'єктів господарювання під дебіторську заборгованість. Отримавши таким чином позику, підприємство-постачальник має можливість в досить короткі терміни задовольнити свої потреби в оборотному капіталі. Важливою складовою факторингової послуги є управління боргами клієнта. Верифікація складу та структури дебіторів й кредиторів дозволяє підприємствам поліпшити якість як дебіторської, так і кредиторської заборгованостей.

Список використаних джерел

1. Еш С. М. Роль і місце факторингу на ринку фінансових послуг України [Електронний ресурс] / С. М. Еш // Формування ринкових відносин в Україні. - 2015. - № 8. - С. 37-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2015_8_11
2. Дубина М. Аналіз сучасного стану ринку факторингових послуг в Україні [Електронний ресурс] / М. Дубина, А. Жаворонок, П. Дубина // Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2017. - № 4. - С. 134-145. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2017_4_19
3. Григораш О. В. Розвиток ринку факторингових послуг в Україні та у світі [Електронний ресурс] / О. В. Григораш, Д. В. Тарасюк // Молодий вчений. - 2017. - № 9. - С. 510-514. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_9_116
4. Каракой Т. С. Правове регулювання факторингу в Україні як специфічної фінансової послуги [Електронний ресурс] / Т. С. Каракой

- // Молодий вчений. - 2018. - № 4(2). - С. 677-680. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_4\(2\)__77](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_4(2)__77)
5. Конарівська О. Б. Особливості розвитку факторингу на ринку фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс] / О. Б. Конарівська, Т. М. Новікова // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. - 2014. - Вип. 1. - С. 182-188. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2014_1_22
6. Поліщук О. В. Удосконалення механізму регулювання факторингових послуг в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Поліщук, В. І. Єгорова // Стратегія розвитку України. - 2015. - № 2. - С. 80-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sru_2015_2_17
7. Добровольська О. В. Ринок факторингових послуг: проблеми розвитку та перспективи [Електронний ресурс] / О. В. Добровольська // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. - 2013. - № 1. - С. 166-169. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddau_2013_1_44
8. Ринок фінансових послуг: навч. посібник / Д.І Дема, І.В. Абрамова, І.А. Шубенко, Л.В. Недільська, В.М. Трокоз. – Житомир: ЖНАЕУ, 2013. – 370 с.

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Орловська А. С., ОС магістрант

Науковий керівник – Т. В. Усюк к.е.н., доцент

На сучасному етапі економічного розвитку, досить вагомим фактором є інноваційно-інвестиційні аспекти розвитку сільського господарства. Не важко помітити, що час не стоїть на місці, кожного дня досліджується все більше й більше інноваційних впроваджень як в аграрний сектор, так і в бізнес в цілому.

У відповідності з міжнародними стандартами інновації визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що знайшов втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг [1]. Таким чином, інновації несуть в собі ряд можливостей, які полегшують те, чи інше виробництво, в даному випадку, функціонування суб'єктів агробізнесу. Основною причиною виникнення потреби в інноваціях є конкуренція на ринку, оскільки боротьба між виробниками ідентичного продукту зумовлює

необхідність покращення виробничих потужностей з метою створення унікальних властивостей продукту та отримання максимального прибутку.

Варто зазначити, що сучасними провідними інноваційними технологіями в аграрному секторі, є такі як:

- GPS і рослинництво (моніторинг поголів'я та керування стадом; контроль витрат засобів захисту рослин і добрив, моніторинг доставки ресурсів до поля);
- точне землеробство (моніторинг якості посівів та обробки ґрунту);
- досягнення науки і технологій (в частині селекції та генетики);
- електронна картографія та BIG DATA (електронний кадастр, цифрові просторові дані);
- погодні метеостанції (погодний моніторинг, контроль якості ґрунтів та пасовищ);
- симбіоз агро- й IT- галузей (дозволяє створити сервіси та електронні майданчики для мінімізації витрат праці та підвищення ефективності моніторингу на виробництві).

Такого роду інвестиції на українському ринку свідчать про його привабливість для транснаціональних компаній. І роль України при цьому змінюється: якщо до цього ми переважно використовували інноваційну продукцію, вироблену в інших країнах, то тепер Україна стає однією з локацій, що продукує їх для всього світу [2].

Крім того, у 2019 р. аграрна галузь України заручиться підтримкою з державного бюджету на 5,9 млрд грн. Основними напрямками, куди розподілятимуться кошти і які додатково розвиватиме Україна найближчі 3-5 років, стануть тваринництво (і, зокрема, рибальство), підтримка виробників техніки для сільського господарства і техніки для виробництва біоетанолу. До речі, виробництво біопалива як світовий тренд надає українському агроринку особливих перспектив. Адже очікувано зростатиме попит на аграрні культури, які використовуються для такого палива: кукурудзу, пшеницю, ріпак та інші олійні культури.

Також одним із найважливіших факторів сьогодення щодо інвестування є зняття земельного мораторію. Очевидно, що інвестиції в землю приведуть до зростання її ціни. Але, на мою думку, більший вплив на вартість землі виявить створення повноцінного регульованого ринку (землі). Імовірно, що частина компаній при цьому піде і з'явиться новий тип інвестора, який вкладатиме в землю. Наприклад, це такі компанії, які не інвестували в землю через невирішене питання щодо ринку й захисту прав власників землі [3].

Продовжуючи інвестувати в інфраструктуру й бізнес-моделі, бізнес ставатиме ефективнішим, збільшуючи свою маржинальність. Він поліпшуватиме фінансову стабільність і краще справлятиметься з коливаннями біржового товару. Таким чином, ми можемо припустити,

що бізнесу, який не робитиме таких інвестицій, прийдеться згодом просто виживати (рис. 1) [2; 5].

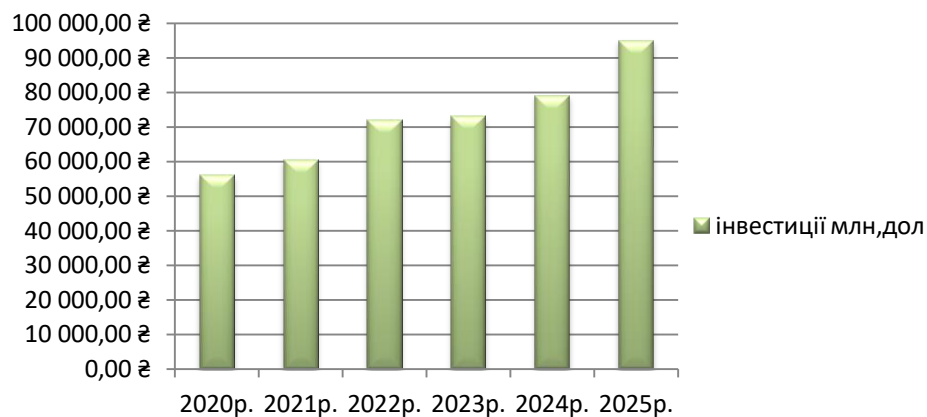

Рис. 1. Інвестиції в агробізнес після зняття мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення

Відтак, варто зробити висновок, що земля є досить вагомим фактором для інвестицій. Адже коли ми говоримо про інвестиції, які надходять для технологій виробництва, тут грає роль вид виробництва та попит на іноземну ринку продукту самого ж виробництва. Щодо ринку землі, є досить багато факторів, які впливають на ціну землі. Інвестиційна діяльність компаній багато в чому залежить від їх бізнес-моделей. На цей час більша частина компаній інвестують у свій земельний банк. Приміром, купують землю за заниженою ціною, доводять її до гарного стану, створюють там цілий кластер, розбудовують його і продають як бізнес. Інші ж вкладають у землю винятково для того, щоб підтримувати інтерес акціонерів. При цьому є й такі інвестори, які свідомо купують землю з метою розширити свій банк і стати більше [3; 4].

Таким чином, інвестиційно-інноваційні засади в аграрному секторі – це рушійні сили, які прямо впливають на попит іноземного ринку. При знятті мораторію, наша країна стане більш відкрита для іноземних інвесторів, що приведе в свою чергу до тісної співпраці зарубіжних країн.

Список використаних джерел

1. Даниленко А.Ю. Характеристика та класифікація інновацій та інноваційного процесу. Наука інновацій. 2018. № 14 (3). С. 13-30.
2. Digital журнал. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.nv.ua/ukr/project/agrobiznes-rozpraviv-plechi-shcho-zminilosya-za-roki-nezalezhnosti-50003613.html>.
3. Інвестиції в АПК. Вісник. Все про податки. 2017. № 3-4 (6). Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005809-investitsiyi-v-apk>.
4. Федорова В.А., Татарчук Ю.І. Теоретичні відомості з питання інновацій. Економічний простір. 2015. № 100. С. 66-73.

5. П'ятницька Г.Т. Інноваційний розвиток організацій: невід'ємні складові та чинники впливу. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 3. С. 76-91.

ОЦІНКА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Осіпчук Олена, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - Ю.Ю. Сус, к.е.н., доцент

Постановка проблеми. В період кризи та політичної нестабільності країни, все більш актуальним, є оцінка економічної ефективності банківського сектору. В першу чергу банкам необхідно оцінити мікросередовище, що дозволить виявити внутрішні проблеми та знайти шляхи їх вирішення, та дослідити макрорівень, для виявлення факторів, що стимулюють або навпаки перешкоджають ефективній банківській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань економічної ефективності банківської діяльності приділяли увагу такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: О. Василик, А. Гальчинський, О. Васюренко, Б. Кваснюк, В. Лагутін, А. Герасимович, Т. Ковальчук, І. Лютий, Г. Карчева, А. Мороз, Л. Примостка, А. Мещеряков, Є. Панченко, М. Алле, Л. Рассел, Дж. Сінкі, П. Роуз. та інші.

Метою статті є проведення оцінки економічної ефективності функціонування банківської системи та виявлення зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на діяльність комерційних банків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все необхідно дослідити сутність ефективної банківської діяльності. Вона розглядається з різних організаційних –функціональних рівнів: по-перше, це другий рівень банківської системи, по-друге, відокремлений банківський підрозділ та втретє – банківська установа. І такі рівні тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, адже їхня діяльність впливає на ефективність функціонування вищого рівня та всього банківського сектору.

Економічна ефективність – це характеристика співвідношення результатів діяльності до витрат на їх одержання. Підвищенням ефективності є збільшення цього співвідношення, що є метою управління ефективністю [1]. Важливу роль у вимірюванні економічної ефективності банківської діяльності відіграють показники рентабельності. Найчастіше у практиці використовують модель Дюпона, що відома також, як методика декомпозиційного аналізу прибутковості власного капіталу [1].

Модель Дюпона для оцінки ефективності діяльності банку передбачає аналіз коефіцієнтів (табл. 1): рентабельність власного капіталу (ROE);

прибутковість активів (ROA); мультиплікатор капіталу (МК); чиста маржа прибутку (NPM); дохідність активів (ЕА).

Таблиця 1

Показники ефективності банківської системи України, тис. грн

Показник	Період		
	2015	2016	2017
Власний капітал (К)	94 913 860	116 434 377	157 363 515
Активи (А)	1 252 570 443	1 258 643 603	1 867 662 537
Доходи (Е)	1 347 484 303	1 375 077 980	2 025 026 051
Прибуток (Р)	-77 935 179	-195 658 445	-28 102 567
Рентабельність власного капіталу (ROE=P/K), %	-82,11	-168,04	-17,86
Рентабельність активів (ROA=P/A), %	-6,22	-15,55	-1,50
Мультиплікатор капіталу (МК=А/К)	13,20	10,81	11,87
Чиста маржа прибутку (NPM=P/E), %	-5,78	-14,23	-1,39
Коефіцієнт доходності активів (ЕА=E/A), %	107,58	109,25	108,43
Частка власного капіталу в активах, %	7,58	9,25	8,43

Джерело складено автором за даними [2].

Проведений аналіз економічної ефективності банківської системи України, за період 2015-2017 рр., за моделлю Дюпона, свідчить про те, що спостерігається активне нарощення власного капіталу. Також відбулося значне зростання банківських операцій. Що не можна сказати про прибуток банківського сектору, адже спостерігається значне перевищення витрат над доходами. При тому, за досліджуваний період, ми бачимо, що мультиплікатор капіталу у 2015 р. банки нарощували найактивніше, у 2016 р. прослідковується його зниження та зростання у 2017 р. Щодо рентабельності капіталу, то він за весь період мав від'ємне значення і тільки у 2017 р. його значення приблизилось до норми. Теж саме, ми можемо стверджувати і про рентабельність активів.

Наступним етапом дослідження економічної ефективності є виокремлення факторів, що на неї впливають. Такі фактори можуть бути як зовнішні, так і внутрішні: структура економіки, характер політики макрорівня, фінансовий сектор конкретної банківської установи тощо. Для більш детальної оцінки впливу факторів необхідно провести SWOT-аналіз.

За допомогою цього методу розглянемо у вигляді таблиці (табл. 2) сильні та слабкі сторони банку, а також його можливості та загрози. Також встановимо співвідношення між ними за допомогою матриці SWOT-аналізу. Це допоможе розглянути всі можливі парні комбінації і виділити ті, які треба враховувати при розробці стратегії (рис. 1).

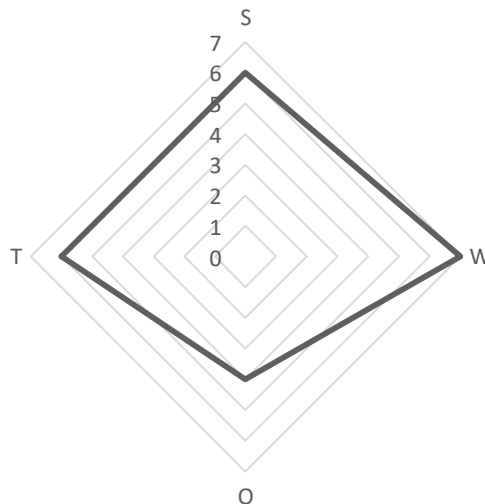
На підставі отриманих даних можемо побачити які є можливості та сильні сторони у виборі стратегії банку, та знизити слабкі сторони та загрози, які перешкоджають банківській діяльності.

Таблиця 2

Сильні та слабкі сторони банківської діяльності

S 6 Нарощення обсягів депозитів Достатній рівень конкуренції Висококваліфіковані кадри Розвиток банківського продуктового ряду Нові технології Високий рівень банківського сектору	W 7 Висока облікова ставка Низька якість банківських послуг Недостатній рівень прозорості Текучість кадрів, які займають низькі посади Низька заробітна плата Дострокове вилучення вкладу Високий рівень сумнівних кредитів
O 4 Кредити міжнародних організацій Інтеграція у світовий ринок Погіршення позицій конкурентів Позитивні оцінки міжнародних рейтингових агентств	T 6 Зміна уряду Високий рівень інфляції Політична нестабільність Занепад економічної активності споживачів банківських послуг Низька платоспроможність населення Вихід на ринок нових конкурентів Розширення регіональних банків

Отже, результати аналізу показують, що банківська система має багато слабких сторін мікросередовища, які не поступаються її сильним сторонам. Щодо макросередовища функціонування банківської сектору економіки, то тут теж спостерігається несприятлива ситуація, оскільки загрози переважають можливості.

Рис 1. Графік вибору сумарної оцінки виявлених факторів

Джерело: власні дослідження.

Вважаємо, що важливо мінімізувати зовнішні загрози та внутрішні слабкі сторони шляхом збільшення можливостей та сильних сторін. А це можна досягти за рахунок тісної та злагодженої співпраці всіх сторін економічних відносин.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу прийти до висновків, що банківська система хоч і має великий перелік негативних факторів, які перешкоджають ефективній економічній діяльності банківського сектору, але не дивлячись на це, банки невеликими темпами підвищують ефективність своєї діяльності і намагаються всіма силами вийти із кризового становища. Одними із шляхів для підвищення економічної ефективності діяльності вітчизняних банків є: зниження витрат, оптимізація діяльності банківського сегменту, пошук нових джерел отримання доходу, розширення переліку банківських продуктів, за рахунок яких збільшиться клієнтська база.

Список використаної літератури

1. Навчальні матеріали онлайн. Банківська система. Аналіз ефективності діяльності банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pidruchniki.com>
2. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Панфелюк Юлія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – І.В. Абрамова, к.е.н., доцент

Актуальність теми. Ключовими проблемами господарської діяльності підприємства є ефективність його функціонування та економічне зростання. Показник фінансового результату відіграє провідну роль для успішної реалізації комплексної системи цілей, оскільки саме його величина є базисом для подальшого забезпечення та активізації взаємопов'язаних процесів росту і розвитку господарської діяльності підприємства. Позитивне значення фінансового результату є основним джерелом фінансування господарської діяльності промислових підприємств. Адже саме від величини цього показника залежить рівень платоспроможності, результативності та прибутковості господарської діяльності, можливості економічного розвитку підприємства, підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сутності фінансових результатів підприємства досліджують такі науковці як О.В. Гаращенко, Я.В. Лебедзевич, С.Л. Червінька Ю. Шара, Л.М. Янчева, І.О. Гладій та ін. Водночас не всі питання, пов'язані з аналітичною оцінкою фінансових результатів діяльності підприємства є достатньо вивченими та вирішеними,

що вказує на необхідність проведення окремого дослідження у зазначеному напрямі.

Метою статті є аналітична оцінка фінансових результатів діяльності підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо їх підвищення.

Результати дослідження. Аналізуючи фінансовий стан підприємства можна визначити тенденції зміни фінансових результатів, загрози банкрутства або ж розрахувати рівень ризику вкладення капіталу підприємства.

Таблиця 1

Аналіз складу, структури та динаміки майна ПП «Галекс-Агро»

Показник	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2015 р. до 2017 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+, -	в %
I. Необоротні активи								
Незавершені капітальні інвестиції	11993	10,1	17124	11,5	53618	25,1	41625	447,1
Основні засоби:	38951	32,9	44805	30,0	51604	24,2	12653	132,5
первісна вартість	57781	48,8	74421	49,8	94573	44,4	36792	163,7
знос	18830	15,9	29616	19,8	42969	20,2	24139	228,2
Довгострокові біологічні активи:	11344	9,6	11509	7,7	12093	5,7	749	106,6
Довгострокові фінансові інвестиції	952	0,8	952	0,6	-	-	-952	0,0
Усього за розділом I	63240	53,4	74390	49,7	117315	55,0	54075	185,5
II. Оборотні активи								
Запаси	31921	27,0	42361	28,3	53548	25,1	21627	167,8
Поточні біологічні активи	5571	4,7	10289	6,9	16058	7,5	10487	288,2
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7204	6,1	9280	6,2	9595	4,5	2391	133,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	4449	3,8	7078	4,7	14705	6,9	10256	330,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	3021	2,6	3553	2,4	1997	0,9	-1024	66,1
Гроші та їх еквіваленти	2984	2,5	2589	1,7	13	0,0	-2971	0,4
Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	11	0,0	11	-
Усього за розділом II	55150	46,6	75150	50,3	95927	45,0	40777	173,9
Баланс	118390	100,0	149540	100,0	213242	100,0	94852	180,1

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності ПП «Галекс-Агро».

Аналітичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства було здійснено за матеріалами ПП «Галекс-Агро», головною метою функціонування якого є отримання прибутку за рахунок виробничої, торгівельної, посередницької, комерційної, зовнішньо-економічної та іншої

діяльності. Робота підприємства переважно зосереджена на виробництві, зберіганні, переробці та реалізації сільськогосподарської продукції, зокрема, молока, м'яса, зерна, овочів, картоплі тощо.

Стабільність стану підприємства залежить від правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів у активи, тому для його оцінки необхідно вивчити передусім склад, структуру майна та джерела його утворення, а також причини їх зміни. В таблиці 1 проілюстровано склад, структуру та динаміку майна ПП «Галекс-Агро».

Дані табл. 1 свідчать, що на кінець 2017 р. вартість майна підприємства зросла на 94852 тис грн або на 80,1% проти 2015 р. У загальній вартості майна, яке перебуває в розпорядженні підприємства 55,0% від всіх активів становлять необоротні активи, величина яких збільшилися за період дослідження на 54075 тис грн або на 85,5 %. Оборотні активи на кінець 2017 р. становили 95927 тис грн, а їх величина збільшилась на 40777 тис грн або на 73,9% проти 2015 р. Склад, структуру та динаміку пасивів підприємства відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка складу, структури та динаміки джерел майна ПП «Галекс-Агро»

Показник	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017 р. до 2015 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+, -	в %
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	32455	27,4	26840	17,9	17125	8,0	-15330	52,8
Додатковий капітал	59	0,0	59	0,0	3454	1,6	3395	5854,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	75621	63,9	115568	77,3	176320	82,7	100699	233,2
Усього за розділом I	108135	91,3	142467	95,3	196899	92,3	88764	182,1
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-0	6345	3,0	6345	-
Поточна заборгованість за: - товари, роботи, послуги	7842	6,6	6302	4,2	8182	3,8	340	104,3
- розрахунками з бюджетом	254	0,2	286	0,2	1106	0,5	852	435,4
- розрахунками зі страхування	77	0,1	152	0,1	153	0,1	76	198,7
- розрахунками з оплати праці	162	0,1	333	0,2	557	0,3	395	343,8
Інші поточні зобов'язання	1920	1,6	-	-	-	-	-1920	0,0
Усього за розділом III	10255	8,7	7073	4,7	16343	7,7	6088	159,4
Баланс	118390	100,0	149540	100,0	213242	100,0	94852	180,1

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності ПП «Галекс-Агро».

Дані табл. 2. вказують на те, що на кінець 2017 р. у загальній вартості джерел формування майна, яке перебуває в розпорядженні підприємства, 196899 тис грн або 92,3% становить власний капітал, величина якого збільшилася за період дослідження на 82,1%. Поточні зобов'язання в 2017 р. становили 16343 тис грн чи 7,7% валюти балансу, що більше кінця 2015 р. на 6088 тис грн або на 59,4%. В цілому, аналіз майна та джерел його формування, вказує на те, що фінансовий стан ПП «Галекс-Агро» є задовільним.

Водночас, поглиблена оцінка результатів роботи підприємства потребує визначення показників рентабельності. Будучи узагальнюючими показниками економічної ефективності вони відображають ефективність спожитих ресурсів, рівень управління й організації виробництва та праці, кількість, якість і результати реалізації продукції, можливості здійснення розширеного відтворення й економічного стимулювання працівників [2].

У сільськогосподарських підприємствах поглиблений аналіз складу, структури та динаміки доходів, виробничої й повної собівартості, прибутків (збитків) від реалізації окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг) та в галузях рослинництва і тваринництва проводиться з використанням інформації форми № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств». Дана форма дає можливість визначити прибутковість продукції, як у абсолютних, так і відносних величинах, що в свою чергу дозволяє визначити основні складові, які забезпечують позитивний фінансовий результат (прибуток) та запропонувати конкретні заходи щодо його збільшення.[1].

Коефіцієнти рентабельності – система показників, які характеризують здатність підприємства створювати необхідний прибуток в процесі своєї господарської діяльності. Коефіцієнти (показники) рентабельності визначають загальну ефективність використовуваних активів і вкладеного капіталу. Найчастіше для розрахунку коефіцієнтів рентабельності використовується чистий прибуток або прибуток до виплати процентів і податку на прибуток. Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів): рентабельність продажів; рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; рентабельність інвестицій; рентабельність діяльності; рентабельність продукції. Показники рентабельності ПП «Галекс-Агро» представлені в таблиці 3.

Дані таблиці 3 показують, що рентабельність ПП «Галекс-Агро» становила в 2015 р. – 86,4%, в 2015 р. – 75,1%, в 2017 р. – 89,6%. За період дослідження рентабельність підприємства зросла на 3,3%, це відбулося внаслідок зростання обсягів реалізації продукції, зниження операційних витрат і зростання операційних доходів.

Таблиця 3

**Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності
ПП «Галекс-Агро»**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. +, – до 2015 р.
Рентабельність (прибутковість) підприємства, %	86,4	75,1	89,6	3,3
Валова рентабельність (прибутковість) виробничих витрат, %	122,2	128,1	160,0	37,8
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,819	0,781	0,625	-0,193
Коефіцієнт окупності чистого доходу	1,819	1,781	1,625	-0,193
Рентабельність (прибутковість) виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	55,0	56,2	61,5	6,5
Чиста рентабельність реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	122,2	128,1	160,0	37,8
Рентабельність оборотних активів, %	72,0	60,6	71,0	-0,9
Рентабельність активів, %	31,5	29,8	33,5	2,0
Рентабельність власного капіталу, %	33,8	31,9	35,8	2,0
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,450	0,438	0,385	-0,065
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	2,222	2,281	2,600	0,378
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	0,014	0,018	0,025	0,011
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	70,738	55,513	39,484	-31,253
Коефіцієнт покриття витрат на збут	0,067	0,094	0,105	0,038
Коефіцієнт окупності витрат на збут	15,035	10,640	9,534	-5,501

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності ПП «Галекс-Агро».

Висновок. Одним з найважливіших результативних показників діяльності будь-якого суб'єкта господарювання в ринкових умовах є досягнутий фінансовий результат, а показником ефективності – рентабельність. Фінансовий результат (прибуток, збиток) – це узагальнюючий показник результативності господарської діяльності підприємства, який формується поступово протягом звітного періоду. Рентабельність – показник економічної ефективності, який свідчить про те, що підприємство від своєї діяльності одержує прибуток.

На сучасному етапі розвитку економіки та складності нормативно-правової бази зростає ризик прийняття помилкових рішень на підставі фінансової звітності різними її користувачами. Аналітична оцінка достовірності фінансової звітності має надзвичайне значення для прийняття будь-якими користувачами обґрунтованих ефективних управлінських рішень, які повинні прийматися на підставі достовірно наданої обліково-аналітичної інформації. Висвітлений процес та методика аналітичної оцінки

результатів роботи ПП «Галекс-Агро» надає можливість уникати помилок та реальніше оцінювати фінансово-майновий стан підприємства.

Список використаних джерел

1. Баришевська І. В. Особливості формування та обліку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств // Економічний форум. 2015. № 1. С. 250-254.
2. Бержанір І.А. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства // Вісник ХНДАУ. 2015. № 1. С. 59-60.
3. Ковальов В.В. Фінасовий аналіз: Управління капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності. Омега-Л. 451 с.

ЧИННИКИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ОБСЯГИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Парфенюк Лілія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Дема Д. І., к.е.н., професор

Актуальність дослідження. Фондовий ринок України впродовж тривалого часу характеризується високою волатильністю, недорозвинутою інфраструктурою, нестабільними темпами розвитку та значно відстає за обсягами капіталу від фондових площадок розвинутих країн. Світові тенденції свідчать, що масштаби операцій на фондовому ринку України залишаються на критично низькому рівні, що стримує обсяги капіталізації. У зв'язку з цим, виникає потреба дослідження причин такого стриманого розвитку.

Аналіз останніх публікацій. Особливості функціонування ринку цінних паперів та тенденції його розвитку посідають чільне місце у дослідженнях Лаптева В., Білаша А., Крусір Т., Осипова В., Ярошевської О. та ін. Водночас, дослідження факторів впливу на тенденції капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів може сприяти виявленню нових перспектив, що вказує на необхідність проведення окремого дослідження.

Основний матеріал. Однак капіталізація ринку цінних паперів характеризується обсягами та вартістю операцій з акціями, частка яких на фондовому ринку України знизилась до 15 %, що вдвічі менше рівня 2014 року та втричі – 2016 р.

Обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів у 2018 р. зменшився на 80,84 % порівняно з 2014 р. та становив 79,62 млрд грн (рис. 1). Однак, зменшились обсяги торгів не лише акціями, а й іншими цінними паперами, що призвело до значного скорочення обсягів торгів на фондового ринку з 2331,94 млрд грн до 590,58 млрд грн. Зменшення обсягу торгів відбулося у

зв'язку з процедурою очищення фондового ринку та підвищення прозорості біржового сегменту.

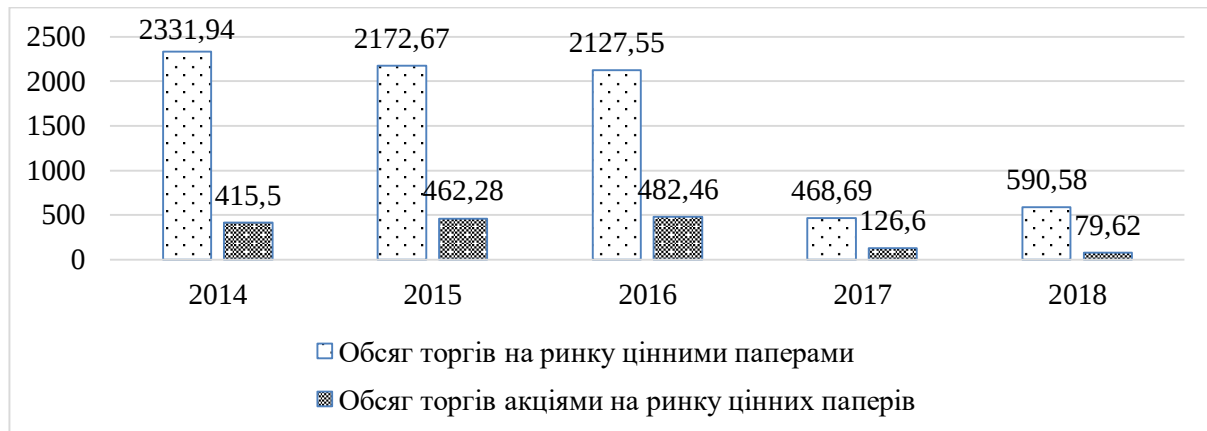

Рис. 1. Обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів у 2014 – 2018 рр., млрд грн

Джерело: побудовано за даними НКЦПФР.

Зважаючи на значне скорочення обсягів операцій на ринку цінних паперів, зокрема з акціями вітчизняних емітентів виникає необхідність виявлення можливих чинників, що сприяють такій ситуації. Передусім, скорочення обсягів торгів акціями на ринку цінних паперів (Y) може бути пов'язане зі зниженням активності на всьому ринку цінних паперів (X_1), оскільки будучи частиною загального ринку, ринок акцій відображає загальні тенденції (табл. 1).

Таблиця 1

Чинники, що визначають активність на ринку акцій України

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна, (+,-)
Обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів, млн грн (Y)	415,5	462,28	482,46	126,6	79,62	-335,88
Обсяг торгів на ринку цінними паперами, млн грн (X_1)	2331,94	2172,67	2127,55	468,69	590,58	-1741,36
Частка акцій на ринку цінних паперів, млн грн (X_2)	29	49	50	27	15	-14
Номінальний ВВП, млн грн (X_3)	1566728	1979458	2383182	2982920	3558706	1991978
Індекс інфляції, % (X_4)	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8	-15,1

Джерело: розраховано за даними НБУ та НКЦПФР.

Окремим фактором, що впливає на обсяги торгів акціями може бути зниження їх привабливості для потенційних інвесторів, тому наступним фактором для визначення впливу обрано показник частки акцій на ринку цінних паперів (X_2). Наступне припущення стосується обсягів розвитку економіки загалом (номінальний ВВП – X_3), оскільки досвід багатьох країн доводить, що чим розвинутіша економіка, тим вищий рівень розвитку

фондового ринку. Останній показник стосується можливостей та зацікавленості інвесторів – це індекс інфляції (X_4). Можливою є ситуація, що високий рівень інфляції не дає можливості інвестору здійснити необхідні заощадження та існує високий ризик поглинання інфляцією очікуваного доходу.

Значне скорочення розміру усіх окреслених показників (табл. 2), окрім ВВП, свідчить про системну проблему. Парні коефіцієнти кореляції (табл. 2) характеризують присутність тісного зв'язку між досліджуваним показником та трьома першими виділеними факторами ($1 \geq R \geq 0,8$). І лише індекс інфляції справляє помірний вплив ($R=0,58$).

Таблиця 2

Парні коефіцієнти кореляції між виділеними показниками

	Y	X1	X2	X3	X4
Y	1				
X1	0,969810003	1			
X2	0,866148936	0,722860002	1		
X3	-0,862193321	-0,907616804	-0,59457	1	
X4	0,581691519	0,598015144	0,527166	-0,67627	1

На підставі регресійного аналізу встановлено рівняння регресії:

$$Y = 98,4879 + 0,1411 \times X_1 + 4,7388 \times X_2 + -1,919E-05 \times X_3 + -0,9565 \times X_4.$$

Дане рівняння свідчить, що найбільшого впливу на обсяги торгів акціями на вітчизняному ринку цінних паперів завдає їх частка на ринку: чим більше операцій здійснено, тим вища їх частка на ринку цінних паперів. Значно менший вплив пов'язаний з обсягами самого ринку цінних паперів. Натомість обсяги ВВП та інфляція пов'язанні з обсягами торгів акціями зворотним зв'язком: чим вищий рівень інфляції, тим нижчі обсяги торгів акціями.

Висновки. Таким чином, сучасний рівень розвитку ринку цінних паперів в Україні доволі низький. Це зумовлено великими проблемами організаційного розвитку фондового ринку, які нерозривно пов'язані зі складним становищем самої країни. Але ринок має потужний потенціал та великі перспективи розвитку. Завдяки рішенням НКЦПФР про спрощення торгів цінними паперами іноземних компаній збільшаться можливості для інвестування. Залучення іноземних цінних паперів дасть змогу реалізувати суспільно значимі проекти та підвищити економіку країни загалом.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд ринку: Аналітика та новини фондового ринку. Українська біржа. URL: <http://www.ux.ua/ua/m/12/31733/20191203-analtichniy-oglyad-rinku.aspx>
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку : веб-сайт. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПАТ «КОРОСТЕНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

Пархомчук Микола, . магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Діагностика фінансового стану являє собою важливий етап підготовки та розроблення стратегічних планів і прогнозування подальшої діяльності підприємства. У процесі реалізації фінансової політики підприємства на його фінансовий стан безпосередньо впливає раціональне використання фінансових ресурсів підприємства для ведення фінансово-господарської діяльності. Відтак, оцінювання діяльності підприємства потребує системного використання фінансово-економічних показників, що у своїй сукупності охарактеризує реальний стан та окреслить перспективи подальшого розвитку підприємства.

Системні дослідження з оцінки фінансового стану підприємства висвітлено у працях таких науковців, як: О. І. Барановський, М. Д. Білик, В. І. Головка, А. Г. Загородній, В. А. Мінченко, А. М. Поддєрьогін, О. О. Терещенко, В. М. Шарманська та ін. Проте існує багато питань, пов'язаних з діагностикою фінансового стану, розв'язок яких потребує подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Питання дослідження фінансового стану підприємства набуває особливого значення у процесі становлення фінансових відносин підприємства та розподілі фінансових ресурсів у веденні його фінансово-господарської діяльності. Серед досліджень вітчизняних науковців існує широкий спектр визначення даного поняття, насамперед фінансовий стан підприємства розглядають як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства [1, с. 12]. Зокрема, під фінансовим станом як однієї з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства розуміють рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями перед постачальниками, власними працівниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку [3, с. 348].

Відтак, аналіз фінансового стану підприємства є науковою базою прийняття управлінських рішень у бізнесі: з його допомогою вивчаються тенденції розвитку, ґрунтовно й системно досліджуються фактори зміни результатів діяльності, обґрунтовуються бізнес-плани, проводиться своєчасне виявлення і ліквідація недоліків у фінансовій діяльності, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, розробляється економічна стратегія його розвитку [2, с. 3].

Фінансово-економічний аналіз зорієнтований на оцінюванні ефективності розподілу та використання фінансових ресурсів, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства. Розглянемо показники фінансової стійкості ПАТ «Коростенський хлібо завод» у табл. 1.

Провівши аналіз отриманих результатів можемо зробити висновок, що майже всі показники знаходяться на достатньому рівні. Аналізуючи підприємство видно, що коефіцієнт автономії за досліджуваний період щороку зростав від 0,30 у 2016 р. до 0,76 у 2018 р. Це свідчить про те, що підприємство все менше може бути залежним від кредитів. Коефіцієнт забезпечення власними коштами у 2018 р. складав 11,75, дещо знизившись за досліджуваний період (на 1,05). Коефіцієнт маневреності власного капіталу знаходився в межах норми і також мав незначну тенденцію до зростання за досліджуваний період (на 0,01). Проте коефіцієнт концентрації залученого капіталу був нижче норми, та з 2016 р. до 2018 р. знизився ще на 0,1.

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості ПАТ «Коростенський хлібо завод»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. до 2016 р., (+,-)
Коефіцієнт автономії	0,30	0,57	0,76	0,46
Коефіцієнт фінансової залежності	1,21	1,27	1,21	0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,24	0,22	0,25	0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,02	0,02	0,01	-0,1
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	12,80	6,46	11,75	-1,05

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ПАТ «Коростенський хлібо завод».

Наступним етапом оцінювання фінансової діяльності підприємства є проведення аналізу показників ліквідності та платоспроможності (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники ліквідності та платоспроможності
ПАТ «Коростенський хлібо завод»**

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. до 2016 р., (+,-)
Коефіцієнт покриття загальний	0,97	1,2	1,3	0,33
Коефіцієнт покриття поточний	2,24	1,82	2,23	-0,01
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,02	0,02	0,01
Частка оборотних засобів в активах	0,37	0,39	0,38	0,01
Частка виробничих запасів у оборотних активах	0,26	0,48	0,50	0,24

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ПАТ «Коростенський хлібо завод».

Як видно з таблиці, значення загального коефіцієнту покриття у 2018 р. зросло порівняно з 2016 р. на 0,33. Це є позитивним, оскільки підприємство має достатню кількість оборотних коштів та спроможне вчасно погасити всі свої зобов'язання. Проте значення поточного коефіцієнту покриття у 2018 р. дещо зменшилось (на 0,01), але становило 2,23. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2017 р. становив більше, ніж у 2016 р. та у 2018 р. на 0,01 відповідно. Це є позитивним, оскільки підприємство спроможне швидко перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів. Частка оборотних засобів у загальній сумі активів показує, яку частку в складі майна підприємства вони займають. Зокрема, у 2018 р. цей показник вищий порівняно з 2016 р. та менше, ніж у 2017 р., оскільки відбулося неефективне використання виробничих запасів.

Надалі вважаємо доцільним розглянути показники рентабельності підприємства, які віддзеркалюють ефективність роботи підприємства у процесі формування прибутку в короткостроковій та довгостроковій перспективі, а також вказують на якість формування системи управління та правильність прийняття управлінських рішень. Зокрема, розглянемо аналіз рентабельності ПАТ «Коростенський хлібозавод» у табл. 3.

Таблиця 3

Показники рентабельності ПАТ «Коростенський хлібозавод»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. до 2016 р., +/-
Рентабельність підприємства	-3,66	-4,38	-10,29	-6,63
Рентабельність операційної діяльності	-2,93	-3,41	-7,48	-4,55
Рентабельність власного капіталу	-56,24	-39,84	-60,54	-4,30
Рентабельність активів	-7,61	-9,27	-26,22	-18,92

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності ПАТ «Коростенський хлібозавод».

За даними таблиці видно, що рентабельність підприємства знаходиться на досить низькому рівні. Рентабельність у загальному по підприємству за період 2016-2018 рр. мала тенденцію до зниження. Зокрема, рентабельність операційної діяльності знизилась на 4,55 з -2,93 у 2016 р. до -7,48 у 2018 р. Рентабельність власного капіталу – на 4,30, а загальна рентабельність підприємства – на 6,63. Найбільше знизилась рентабельність активів, у 2018 р. вона склала -26,22, що на 18,92 менше показника 2016 р. Не існує нормативного показника рентабельності активів, але чим він вищий, тим ефективнішою є система управління на підприємстві. Проте, на ПАТ «Коростенський хлібозавод» система управління діяльністю підприємством знаходиться не на належному рівні, про що свідчить значення показника рентабельності активів, а також інших показників рентабельності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що ефективність діяльності підприємства полягає у своєчасному оцінюванні його діяльності, а саме системному використанні фінансово-економічних показників (фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, рентабельності тощо) у процесі використання фінансових ресурсів підприємства. Саме ефективний розподіл фінансових ресурсів безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства, формування прибутку та мінімізацію фінансових ризиків. Відтак, комплексна оцінка фінансового стану повною мірою характеризує реальний стан та надає можливість окреслити перспективи подальшого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Богацька Н. М., Галюк О. В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. № 2(02). С. 12-16.
2. Головка І. В. Економічний аналіз фінансового стану підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2009. 20 с.
3. Ющенко Н. Порівняльна характеристика методологічних підходів до проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 346-356.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ОПЕРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Петрук Ольга, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Недільська Л. В., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Діяльність сільськогосподарських виробників вирізняється надзвичайно високим рівнем ризиковості, ніж підприємницька діяльність в інших галузях економіки. Управління в сільськогосподарських підприємствах здійснюється під впливом низки об'єктивних та суб'єктивних чинників економічного, виробничого, соціального, політичного і, передусім, природного характеру, що надалі впливає на одержання запланованих результатів господарювання. Найбільш суттєвими, зазвичай, вважаються виробничі ризики, однак нині спостерігається тенденція до підвищення значення фінансових ризиків, оскільки вони здійснюють прямий вплив на фінансовий стан суб'єктів господарювання та їх конкурентоспроможність. Тому управління фінансовими ризиками є важливим аспектом діяльності сільськогосподарського підприємства, яке потребує комплексного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління фінансовими ризиками сільськогосподарських підприємств порушуються у роботах таких науковців, як: Гербеда М., Гречко А., Захарова Н., Кірейцева Г., Колібаба Р., Некрасов А., Партин Г., Поддєрьогін А. та ін. Однак, особливості оцінки впливу фінансових ризиків на операційну діяльність сільськогосподарських підприємств потребують постійного моніторингу, на що й націлено дане дослідження.

Виклад основного матеріалу. Основні механізми управління фінансовими ризиками сільськогосподарського підприємства базуються на вчасній та повній ідентифікації різноманітних ризиків, які можуть спричиняти як негативний, так і позитивний вплив на його діяльність.

Вітчизняні науковці по різному трактують поняття «фінансовий ризик». Так, Кірейцев Г. стверджує, що фінансовий ризик у сучасних умовах – це ризик, не тільки фінансової, а також операційної та інвестиційної діяльності, а тому може розглядатися як сукупний ризик підприємства [1]. Найбільш вагомими серед фінансових ризиків є ринкові ризики, які виникають у процесі сільськогосподарського виробництва і включають ризики зміни собівартості та ціни на продукцію [3]. Певний вплив на рівень фінансового ризику здійснюють навіть екологічні ризики, до яких належить ризик виносу гумусу з ґрунту в процесі вирощування сільськогосподарської продукції, забруднення навколишнього середовища хімічними засобами, ерозії та зсувів ґрунту, несприятливих погодних змін тощо. Такий взаємозв'язок полягає у вимушених додаткових витратах на усунення наслідків екологічних ризиків та недоотриманні доходу через занижені ціни на неякісну продукцію.

Основними ризиками фінансової сфери визначають фіскальний та інвестиційний ризики. Фіскальний ризик проявляється через додаткові платежі до бюджету, що пов'язані з підвищенням податкових ставок, введенням нових податків, скасуванням пільг тощо. Інвестиційний ризик зумовлює зниження інвестиційної привабливості підприємства та може спричиняти відтік інвестицій.

Загалом, найбільш вагомими ризикоутворюючими факторами, які визначають результати господарювання та впливають на фінансовий стан підприємства є обсяги доходів і витрат, що формують запас фінансової міцності та відображають ефективність операційної й фінансової діяльності (табл. 1).

Результати аналізу фінансової безпеки підприємства свідчить про поступове нарощення межі безпеки підприємства впродовж 2016-2018 р., однак коефіцієнт безпеки незначно знизився на 3 к.п. Поряд з цим, за три роки підприємством знижено рівень коефіцієнтів запасу міцності та маржинального прибутку. Застосування моделі розрахунку ефекту операційного левериджу для матеріалів приватної агрофірми «Дружба» Житомирської області дали змогу встановити, що збільшення розміру прибутку господарства на 3 994,49 333 грн., порівняно із фактичним значенням, може забезпечити її активний розвиток та беззбиткову діяльність.

Таблиця 1

Оцінка фінансового ризику операційної діяльності ПАФ «Дружба»

Показники результативності	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна (+, -)
Чистий дохід, тис. грн	6195	8949	14795	8600
Приріст чистого доходу, тис. грн	992	2754	5846	4854
Валовий прибуток, тис. грн	3000	3266	3999	999
Постійні витрати, тис. грн	965	1334	1479,0	514
Чистий дохід беззбитковий, тис. грн	1 507,74	2 595,21	3 994,49	2486,75
Межа безпеки підприємства	4 687,26	6 353,79	10 800,51	6113,25
Коефіцієнт безпеки	0,76	0,71	0,73	-0,03
Собівартість продукції тис. грн	3195	5683	10796	7601
Змінні витрати тис. грн	2230	4349	9317	7087
Маржинальний прибуток, тис. грн	3965	4600	5478	1513
Коефіцієнт маржинального прибутку	0,64	0,51	0,37	-0,27
Поріг рентабельності	1 507,74	2 595,21	3 994,49	2486,75
Запас міцності, тис. грн	4687,26	6353,79	10800,51	6113,25
Коефіцієнт запасу міцності	0,76	0,71	0,73	-0,03
Прибуток до сплати відсотків та податків, тис. грн	2342	2049	3333	991
Ефект операційного левериджу	1,69	2,24	1,64	-0,05

Джерело: розраховано за даними ПАФ «Дружба».

Висновки. Проблема ідентифікації та оцінки впливу фінансових ризиків на діяльність сільськогосподарських підприємств пов'язана з багатовекторним їх формуванням та подальшим проявом. Ймовірність настання та глибина впливу фінансових ризиків може знаходитися у площині екологічних, економічних, соціальних, технологічних та інших аспектів діяльності підприємства. Ефективне та результативне управління фінансовими ризиками, яке полягає у вчасній ідентифікації, достовірній оцінці та підборі ефективних методів управління сприятиме успішному розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / за ред. проф. Г. Кірейцева. - К.: ЦУЛ. - 2002. - 496 с.
2. Колібаба Р. Дії щодо мінімізації ризиків в аграрному секторі / Р. Колібаба. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>
3. Захарова Н. Механізм управління фінансовими ризиками аграрних підприємств / Н. Захарова // Вісник СНАУ. – 2011. – Вип. 6/2. – С. 164-167.

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Приверенда Тетяна магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Мартинюк Г.П., к.е.н.

Постановка проблеми Нагальною проблемою сьогодення є забезпечення збалансованого розвитку всіх підсистем суспільства, створення міцного економічного фундаменту для інтеграції України у світову економічну систему. Але для досягнення зазначених вище цілей необхідно мати міцну фінансову базу, яка здебільшого формується за рахунок податкових надходжень.

На жаль, через недосконалість податкової системи України до державного та місцевих бюджетів надходять далеко не всі податкові платежі. Стабільне функціонування бюджетної системи України, достатня наповнюваність консолідованого бюджету, що своєю чергою забезпечує суспільний добробут кожного домогосподарства, на пряму залежить від якості та швидкості реалізації державної бюджетної політики. Взаємозв'язок цих категорій дає змогу визначити поняття вітчизняної бюджетної політики, як сукупності економічних відносин, що спрямовані на реалізацію довготермінової стратегії, пов'язаної із збільшенням надходжень грошових потоків до зведеного бюджету, та ефективним використанням цих коштів на соціально-економічний розвиток країни.

Ефективність стягнення податків і виконання доходів бюджету залежить від об'єктивних і суб'єктивних факторів і повинна виступати як єдиний, взаємопов'язаний, нерозривний процес. За своїм призначенням і змістом механізм стягнення податків і формування доходів бюджету в умовах становлення ринкових відносин покликаний стимулювати розвиток і вдосконалення виробництва, сприяти якнайшвидшому впровадженню нових технологій, реалізації ініціатив юридичних і фізичних осіб. Він має забезпечувати врегулювання економічних інтересів держави, регіонів, підприємств і кожного громадянина, одночасно бути простим у виконанні, логічно обґрунтованим, ефективним, прогресивним, конкретним і стабільним, а також гарантувати виконання доходної частини бюджету. Про дієвість механізму стягнення податків свідчать хід виконання доходів бюджету, рівень фінансової культури та етики підприємництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Проблематика оподаткування доходів фізичних осіб займає важливе місце в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Проблеми, пов'язані із формуванням державного та місцевих бюджетів та забезпечення повноти надходжень платежів розглядали у працях вчених І. В. Алексєєва, В. Л. Андрущенко, О. І. Барановського, С. А. Буковинського, З. С. Варналія, О. Д.

Василика, В. П. Вишневського, О. Д. Данилова, О. П. Кириленко, І. О. Луїної, П. В. Мельника, В. М. Опаріна та ін.

Завданням дослідження є проведення оцінки впливу податків, як найвпливовішого важеля регулювання економіки, на взаємозв'язок між державою з одного боку та юридичними і фізичними особами з іншого, щодо формування доходів; обґрунтування теоретичних та практичних підходів до визначення сутності бюджетно-податкової політики України, вивчення та виявлення основних проблем, що постають під час формування доходів бюджету; дослідження впливу соціально-економічних процесів на форми, принципи і методи мобілізації доходів бюджету і використання бюджетних ресурсів.

У процесі написання матеріалу використано *абстрактно-логічний* метод дослідження для формулювання теоретичних узагальнень та формування висновків.

Результати дослідження Загальновідомо, що податки виступали та виступають важливим каталізатором радикальних змін, виконуючи роль фінансового регулятора економічного розвитку. У сучасних умовах форми та методи функціонування механізму адміністрування податків не позбавлені цілої низки недоліків та суперечностей, що не сприяють ефективним діям і розвитку підприємництва в країні.

У багатьох країнах світу пряме оподаткування доходів фізичних осіб розглядається як незамінний фіскальний інструмент відчуження частини доходів фізичної особи, через податкового агента, спрямований на формування дохідної частини державного та місцевого бюджетів. Доцільність використання такої форми оподаткування доходів, через податкового агента, ґрунтується на необхідності підвищення податкової культури, сприяння фінансово-економічної стабільності в наповненні бюджету та забезпечення виконання податкового законодавства (рис 1.)

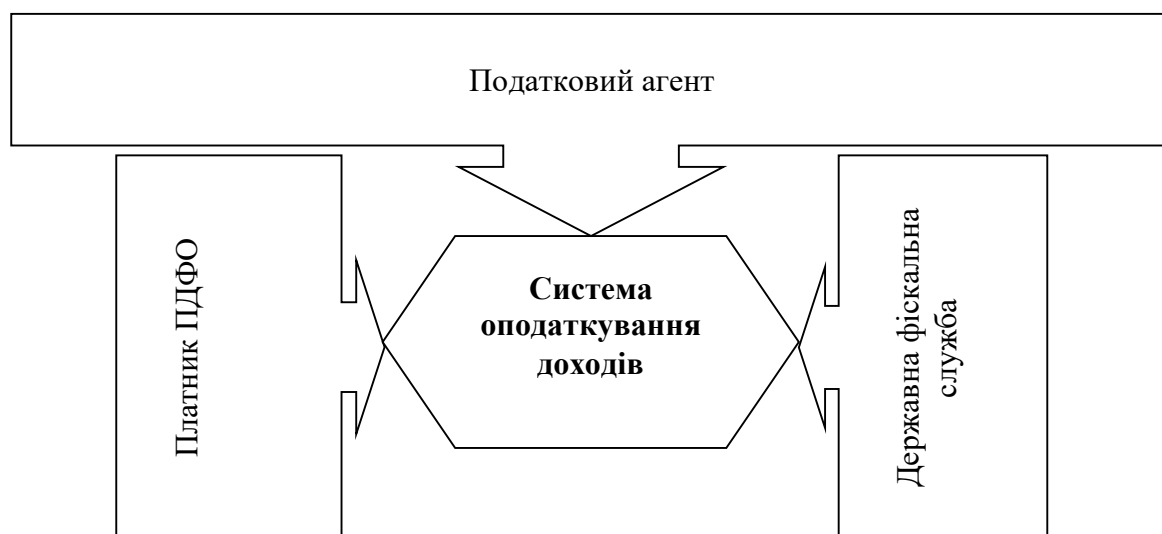

Рис. 1 Суб'єкти системи оподаткування доходів фізичних осіб

Джерело: власні дослідження

В наукових дослідженнях Г. Мартинюк трактується що система оподаткування доходів фізичних осіб – це взаємопов’язана сукупність дій та методів оподаткування доходів резидентів та нерезидентів, за безпосередньої участі податкового агента із застосуванням податкових фіскальних інструментів, під впливом зовнішніх чинників [1].

Отже, відповідно до ст. 162 Податкового кодексу України платниками ПДФО вважаються:

- ✓ фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- ✓ фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- ✓ податковий агент[3].

Отже, податковим агентом можна вважати інфраструктурну інституцію, що забезпечує комунікацію, координацію перерахування податку на доходи та його декларування від імені платника та відіграє визначальну роль в організації оподаткування доходів фізичних осіб і наповненні бюджету[2].

Оскільки, податковий агент одночасно виступає і платником податку та податковим посередником між платником та фіскальними органами. Юридична і фізична особа – визначена як суб’єкт системи оподаткування, і як податковий агент адміністратор оподаткування доходів.

Податок, утриманий із доходів фізичних осіб (як резидентів, так і нерезидентів), зараховується до відділення Державного Казначейства. ПКУ передбачено, що всі платники податків повинні бути зареєстровані або взяті на облік в територіальних органах ДФС України за місцем: – знаходження юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів; – розташування (реєстрації) їх підрозділів, рухомого і нерухомого майна, об’єктів оподаткування або об’єктів, які пов’язані з оподаткуванням або через які здійснюється діяльність. Юридична особа, яка має неуповноважені відокремлені підрозділи, що знаходяться в іншій, ніж така юридична особа, місцевості, повинні стати на неосновний податковий облік як платник окремих видів податків, зокрема ПДФО, за місцем знаходження кожного свого підрозділу.

Разом з тим податок на доходи фізичних осіб реформований в попередньому десятилітті має численні переваги а саме:

- ✓ обкладання доходів платника податком на доходи відбувається за допомогою податкового агента;
- ✓ один з ключових податків, який дозволяє в максимальному ступені реалізувати основні принципи оподаткування;
- ✓ застосування єдиної ставки дозволяє уникнути складності в обрахунках сум податку;
- ✓ оподатковуються доходи отримані із різних джерел;

- ✓ вважається однією з найбільш досконалих форм оподаткування доходів, оскільки охоплює основне джерело, з якого повинні сплачуватися податки – оподаткований дохід платника;
- ✓ численні види доходів оподатковуються за основною ставкою та ін.

Однак враховуючи численні переваги системи оподаткування доходів можна визначити і суттєві недоліки в оподаткуванні:

відсутність прогресивної шкали оподаткування свідчить про соціальну несправедливість;

відсутність неоподаткованого мінімуму доходів;

вирахування обмеження та розміру податкових соціальних пільг із суми прожиткового рівня;

дозволяє змінювати розмір кінцевих доходів платника без зміни відповідності між результатами нарахованих та виплачених доходів;

впливає на структуру доходів платника із низьким рівнем доходу, а отже, і на структуру купівельної спроможності та ін.

Головна вада системи оподаткування доходів фізичних осіб в тому, що в основу її побудови закладено, малоефективні, неузгоджені форми і методи реалізації антикорупційної політики, та незаконного збагачення. В процесі її здійснення ринок і його середовище потребують економічно обґрунтованих методів і рішень органів влади щодо врегулювання податкових відносин між державою, місцевими громадами, податковими агентами та платниками податку. Методи реалізації механізму оподаткування доходів і формування надходжень бюджету мають проходити через низку економічних правових і адміністративних норм та раціональне їх поєднання.

Податок на доходи фізичних осіб набув поширення у світі як прибутковий податок у зв'язку з зростанням індивідуальних доходів, та їх урізноманітненням. Нині дохід у вигляді заробітної плати один із численних доходів, таких як, дохід від володіння нерухомістю, інвестиційний прибуток, дивіденди, що зосередженні у одного платника, що зробило більш доцільним сукупне оподаткування доходів.

В наукових доробках О. Сафонові стверджується що надмірна фіскальна орієнтація податкової політики є одним із чинників охолодження ділової активності в Україні, що здійснює додатковий негативний тиск на динаміку ВВП, промислового виробництва та інвестицій [4].

Висновки. Отже, оподаткування фізичних осіб є важливим та ефективним важелем для податкової системи, оскільки включає використання її фіскальних та регулюючих механізмів. Оподаткування доходів населення впливає на рівень життя та добробут населення, а також на соціально-економічний розвиток країни в цілому. Ключовою ланкою в системі оподаткування ПДФО є податковий агент. Агент одночасно виступає і платником податку та податковим посередником між платником та фіскальними органами. Юридична і фізична особа – визначена як суб'єкт

системи оподаткування, і як податковий агент - адміністратор оподаткування доходів.

Список використаних джерел

1. Мартинюк Г. П. Теоретичні аспекти системи оподаткування доходів фізичних осіб. БІЗНЕС ІНФОРМ №2-2019. С. 396 – 401.
2. Мартинюк Г. П., Мартинюк М. А. Податок на доходи фізичних осіб у контексті формування дохідної частини місцевих бюджетів. БІЗНЕС ІНФОРМ №3-2019. С. 309 – 314.
3. Податковий кодекс України - Законодавство України - Верховна Рада [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
4. Сафонова О. Д. Податкова система України: сучасний стан та вплив на економіку країни Економіка харчової промисловості. 2013. № 3. С. 13-17.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Рослик Яна, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Стойко О. Я., к.е.н. доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Ліквідність банківської діяльності відіграє важливу роль як у діяльності окремого банку, так і банківської системи країни загалом. Лише ліквідний комерційний банк може виконувати свої функції і здійснювати операції з обслуговування клієнтів, його рейтинг зростатиме, що значно спростить залучення коштів із зовнішніх джерел, а відтак збільшиться потенційний прибуток. Негативне управління комерційним банком призводить до надлишкової ліквідності та свідчить про проблеми менеджменту банку та показує неспроможність ефективно управляти залученими коштами. Ефективне підтримування достатнього рівня ліквідності – це головна і безумовна мета функціонування комерційного банку. Тому вирішення проблем ліквідності повинно бути найвищим пріоритетом у діяльності комерційного банку, а формування та використання механізму управління ліквідністю банку – першочерговим завданням, що й визначає актуальність дослідження.

Дослідженню банківської ліквідності присвячено багато праць вітчизняних вчених. Цю проблему вивчали Н. П. Баріда, А. М. Герасимович, О. В. Дзюблюк, Л. А. Зверук, Т. І. Євченко, Л. М. Кіндрацька, В. В. Корнєєв, І. П. Косарева, А. М. Мороз, Б. Л. Луців, Л. О. Примостка, І. Ю. Стукан та ін. Однак в Україні наразі існує необхідність удосконалення підходів до вирішення проблеми підтримання ліквідності комерційних банків, особливо у кризових умовах.

Основний матеріал. Управління ліквідністю банку є цілеспрямованою діяльністю, що базується на загальноприйнятих принципах управління та передбачає взаємоузгоджене поєднання окремих елементів ліквідності в межах наявного забезпечення з метою отримання максимального ефекту для досягнення основних цілей управління ліквідністю банку [3, с. 396].

В сучасних умовах нестабільності фінансових ринків, політичної кризи та спаду виробництва проблеми управління ліквідністю банків виходять на перший план, адже саме від достатньої ліквідності комерційних банків залежить їх фінансова стійкість та здатність своєчасно виконувати взяті на себе платіжні та кредитні зобов'язання [1, с. 99]. Раніше комерційні банки розглядали питання управління ліквідністю як творчу аналітичну функцію, не зіставлену з чинниками формування ризиків та загроз у банківській системі. Під впливом фінансової кризи відношення до управління ризиками ліквідності змінилося, а ефективна оцінка ліквідності банківської системи в умовах сьогодення набуває першочерговості в діяльності комерційних банків України [6, с. 148].

В сучасних умовах комерційний банк використовує показники ліквідності не лише для аналізу фінансового стану, а і як показник утримання співвідношення між величиною забезпечення зобов'язань та максимально можливим отриманим прибутком. Розрахунок найбільш оптимальної величини цього співвідношення має на меті забезпечити переваги у конкурентній боротьбі на ринку банківських послуг. Тому управління ліквідністю є запорукою успішності та прибутковості діяльності банку як сьогодні, так і в майбутньому [4, с. 99].

Ефективна політика управління ліквідністю комерційного банку завжди будується на принципах пріоритетності ліквідності над прибутковістю, дотримання показників ліквідності на рівні вище нормативного для забезпечення формування «запасу» ліквідності зважаючи на нестабільність фінансових ринків. Основними завданнями управління ліквідністю комерційного банку є:

- забезпечення необхідного обсягу найліквідніших активів, потрібних для своєчасного виконання зобов'язань;
- забезпечення доступу банком до різних джерел фінансування. При цьому банк прагне мати і підтримувати стабільне фінансування, розвивати джерела ресурсів, в першу чергу за рахунок коштів фізичних або юридичних осіб;
- розробка планів фінансування в надзвичайних ситуаціях.

Національний банк України регулює ліквідність комерційних банків шляхом: встановлення обов'язкових економічних нормативів ліквідності та здійснення контролю за їхнім дотриманням; оцінювання ліквідності банків під час здійснення інспекційних перевірок та застосування адекватних заходів впливу за порушення нормативів ліквідності, здійснення ризикової

діяльності; застосування інструментів рефінансування для регулювання ліквідності банків, виконання функції кредитора останньої інстанції.

Наразі в Україні діють три нормативи ліквідності банків: миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6). Вони визначають, яку частину пасивів мають покривати активи відповідної строковості (20 %, 40 % та 60 % відповідно). Логіка всіх трьох коефіцієнтів передбачає співставлення активів та пасивів із певним терміном погашення, але вони враховують лише показники балансу на певну дату, тому є статичними. Такий підхід не враховує очікувані відтоки та надходження і, як правило, недооцінює потребу у ліквідності банків у стресових періодах [9].

З метою підтримки фінансової стабільності та підвищення стійкості банківської системи до можливих шоків ліквідності Правління НБУ 15 лютого 2018 р. затвердило новий пруденційний норматив для українських банків – коефіцієнт покриття ліквідністю або LCR (англ. Liquidity Coverage Ratio) [5].

Запровадження LCR в Україні є важливим кроком гармонізації вимог до ліквідності українських банків з нормами законодавства ЄС та рекомендацій Базельського комітету (Базель III). Норматив LCR відповідає загальноприйнятим у світі підходам оцінки ліквідності і є зрозумілим для міжнародних інвесторів. LCR – є коефіцієнтом ліквідності, розроблений Базельським комітетом з банківського нагляду у відповідь на глобальну фінансову кризу 2007 – 2008 років. З 2015 року норматив є обов’язковим для банків країн ЄС відповідно до положень CRR/CRD IV. На сьогодні LCR запроваджено у 45 країнах світу, у тому числі в тих, які не є членами Базельського комітету з банківського нагляду [5].

Коефіцієнт покриття ліквідністю – це співвідношення високоякісних ліквідних активів банку до суми, необхідної для покриття підвищеного відтоку коштів з банку протягом 30 днів. Він відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності – характерного для кризових періодів явища, коли відбувається значний відтік коштів клієнтів [5].

Розрахунок коефіцієнту здійснюється за формулою [8]:

$$LCR = \quad (1)$$

Наступним кроком у регулюванні банківської ліквідності буде запровадження ще одного нормативу – коефіцієнта чистого стабільного фінансування (Net Stable Funding Ratio, NSFR), а також прийняття нових стандартів організації системи управління ризиками в банках України, включаючи ризик ліквідності [5].

Показник Net stable funding ratio розроблений для стимулювання середньо- і довгострокового фінансування активів та операцій банків і визначає мінімальний рівень стабільного фінансування виходячи з характеристик ліквідності банківських активів і бізнесу з часовим горизонтом 1 рік. Він розраховується за формулою [8].

$$\text{NSFR} = > 100\% \quad (2)$$

Порівняльна характеристика нормативів ліквідності банків в Україні з показниками ліквідності, визначеними стандартами «Базель III», подана у табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика нормативів ліквідності НБУ
та стандартів «Базель III»**

Критерій	Нормативи НБУ	«Базель III»
1. Кількість нормативів	H4 – норматив миттєвої ліквідності; H5 – норматив поточної ліквідності; H6 – норматив короткострокової ліквідності	Показник покриття ліквідності (LCR); Показник чистого стабільного фінансування (NSFR)
2. Часові обмеження	H4 – 1 операційний день; H5 – 1 місяць; H6 – 1 рік	LCR – 1 місяць; NSFR – 1 рік
3. Нормативне значення	H4 – 20%; H5 – 40%; H6 – 60%	LCR – 100%; NSFR – >100%
4. Використання сценаріїв при розрахунку ліквідності	Система економічних нормативів не враховує можливі сценарії розвитку подій та встановлює граничні мінімальні рівні ліквідності балансу банку для окремих часових обмежень	Активно представлена позиція щодо необхідності врахування можливих сценаріїв розвитку подій
5. Врахування валютного ризику	Розрахунок нормативів ліквідності НБУ в гривні	Розрахунок нормативів за кожною основною валютою (залежно від її питомої ваги у балансі банку)
6. Оперативне регулювання стану ліквідності	Забезпечується завдяки контролю стану ліквідності за результатами дотримання банком нормативу миттєвої ліквідності	Не забезпечується на макрорівні оперативний контроль за станом ліквідності банків
7. Врахування рівня ризику складових зобов'язань і активів банку	Не передбачено	Передбачено

Джерело: [7, с. 108].

Аналіз інформації, що міститься у табл. 1 та складових, які входять до розрахунку показників LCR і NSFR, свідчать про те, що передбачені Базелем III стандарти ліквідності банків в більшій мірі, ніж в Україні, спрямовані на забезпечення фінансової сталості як кожного окремого банку, так і банківської системи країни в цілому.

Це обумовлено тим, що:

- по-перше, ліквідність банків оцінюється не «як запас», а «як потік», що дає можливість передбачати і прогнозувати ризики ліквідності з урахуванням майбутніх надходжень і потреб в ліквідних коштах і тим самим

забезпечити фінансову стабільність банків за рахунок попередження і зниження ризику ліквідності;

- по-друге, згідно з показником покриття ліквідності банки повинні будуть володіти ліквідними активами, які б на 100% покривали короткострокові зобов'язання терміном менше одного місяця;

- по-третє, показник стабільного фінансування передбачає зміну виду фінансування банку. Це означає, що в банківських установах збільшиться попит на довгострокове фінансування, що позитивно вплине на стан ліквідності;

- по-четверте, стандарти Базеля III в більшій мірі, ніж нормативи ліквідності банків в Україні, передбачають можливість забезпечити фінансову стабільність банків за рахунок попередження і зниження ризику їх ліквідності [7, с. 109].

Таким чином, стандарти ліквідності Базеля III більшою мірою, ніж діючі нормативи ліквідності, передбачають можливість забезпечити фінансову стійкість комерційних банків завдяки попередженню і зниженню ризику ліквідності.

Наразі, на думку деяких фахівців, для економіки України, фінансовий сектор якої працює в умовах визначених ще стандартами Базель I, миттєва інтеграція банківської системи до норм Базель III є неможливою та призведе до значного скорочення банківського сектору, оскільки вітчизняні банківські установи не готові до виконання вищевказаних норм ліквідності і потребують капіталізації та збільшення бази ліквідних активів [7, с. 110]. На сьогоднішній день Базель III є важливим орієнтиром, який повинен використовувати Національний Банк України у процесі оздоровлення та підвищення ефективності банківської системи, але до імплементації його основних положень фінансовий сектор України повинен пройти низку реформ, зокрема - зменшення тіньової економіки, стабілізації валютного ринку та виведення з ринку проблемних фінансових установ [2].

Висновки. Поряд з традиційними нормативами ліквідності Національний банк України запроваджує нові нормативи для комерційних банків, розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду у відповідь на світову фінансову кризу 2007-2008 рр. Стандарти Базеля III вводяться для підвищення стійкості вітчизняних банків до короткострокових шоків ліквідності та наближення стандартів регулювання банківської діяльності в Україні до європейських. Для успішного застосування цих нормативів необхідно підвищити рівень капіталізації та збільшити базу ліквідних активів вітчизняних комерційних банків.

Список використаної літератури

1. Баріда Н. П. Регулювання ліквідності банків в умовах нестабільності фінансових ринків. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 5-6. С. 99-102.

2. Гурський Д. Ю. Перспективи коефіцієнтного аналізу як засобу оцінки ліквідності банківської системи. URL: <http://knutd.com.ua/publications/pdf/Visnyk/2015-2/74-83.pdf> (дата звернення: 30.04.2019).
3. Зверук Л. А., Руденко В. Ю. Система управління ліквідністю банківської установи. Бізнес Інформ. 2018. № 11. С. 394-401.
4. Косарева І. П., Крамська Д. О. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 29 (1). С. 99-103.
5. Національний банк впроваджує новий норматив для банків – коефіцієнт покриття ліквідністю LCR / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=64531757&cat_id=55838 (дата звернення: 30.04.2019).
6. Стукан І. Ю. Теоретичні та практичні підходи до оцінки ліквідності банківської системи. Стратегія економічного розвитку України. 2018. № 42. С. 147-161.
7. Руденок О. О., Волкова В. В. Управління ліквідністю банку в умовах переходу до нових стандартів базеля III. Економіка і організація управління. 2018. № 1 (29). С. 104-111.
8. Basel III: international regulatory framework / BIS. URL: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm?m=3%7C14%7C572> (дата звернення: 30.04.2019).
9. Q&A про запровадження нового нормативу короткострокової ліквідності банків LCR / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=64531875&cat_id=64591009 (дата звернення: 30.04.2019).

МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ

Сайко Л. П., магістрантка

Науковий курівник: І. В. Кравець, к. е. н., доцент

Постановка проблеми. Одним із наймогутніших засобів пізнання історії свого народу і, водночас, розвитку свідомості сучасної людини є культура. При цьому саме завдяки культурі в умовах глобалізації та інформаційних війн кожна нація має можливість зберегти власну національну ідентичність. Саме тому політика у сфері культури повинна посідати важливе місце серед напрямів діяльності Української держави. Між тим сьогодні в Україні не приділяється належної уваги розвитку національної культурної індустрії та українському мистецтву, не створюються умови для залучення інвестицій у сферу культури, не

визначаються чіткі пріоритети її розвитку, які б відповідали викликам сьогодення, в управлінні закладами культури не відбувається якісних змін. Саме тому актуальною є проблема розроблення механізму модернізації державного управління у сфері культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему реалізації та вдосконалення процесу державного управління культурною сферою розглядали такі дослідники як: Сіренко С. С., Дорош Т. Л., Кучин С. П., Мерзляк А. В., Огнар'ов Є. С., Малімон В. І., Столяров І. А. тощо.

Виклад основного матеріалу. Стратегія модернізації України має базуватися на розвитку інноваційної складової державної економічної політики в сфері виробництва культурних благ, яка б об'єднувала гуманітарну, соціальну та економічну складові. Ефективність функціонування демократичних інститутів залежить, передусім, від рівня осмисленості суб'єктами політичної діяльності інтересів суспільства. Це можливо лише як результат цілеспрямованої культурної діяльності. Інакше державні та суспільні інститути перетворюються на засоби задоволення особистих і корпоративних інтересів. Варто актуалізувати відому тезу, що демократія — це, передусім, культурна проблема. Водночас доводиться констатувати, що сучасній управлінській еліті та політикуму бракує демократичної культури.

Реалізацією стратегії держави в галузі культури займається Міністерство культури України. Основними завданнями Міністерства культури України є: забезпечення реалізації державної політики у сфері культури і мистецтв, державної політики з питань охорони культурної спадщини, національної музейної політики, підготовка пропозицій щодо основних напрямів державної мовної політики та участь у її реалізації, здійснення відповідно до законодавства державного управління і контролю у сфері охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, музейної та бібліотечної справи, кінематографії, забезпечення реалізації прав громадян на свободу літературної та художньої творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, забезпечення доступності всіх видів культурних послуг та культурної діяльності для кожного громадянина тощо.

На сучасному етапі нормативно-правова база державної економічної політики в сфері виробництва культурних благ перебуває в стадії реформування і вдосконалення. Разом з позитивними здобутками в цій сфері, є певні прогалини. Порівняно із законодавством інших країн законодавство України в галузі культури є досить широким і специфікованим по різних сферах. Загалом Верховною Радою України ухвалено понад 300 нормативно-правових актів, що стосуються питань культури. Такий широкий масив законодавчих актів має в багатьох випадках неузгоджений та суперечливий характер.

З розпадом СРСР і початком ринкових і демократичних перетворень в Україні різко ослабла управлінська роль держави в управлінні культурою, але також продовжують бути актуальними дві протилежні тези: 1) держава і її органи не повинні втручатися в культурне життя, діяльність майстрів культури, творчість яких формується власними внутрішніми законами; 2) без підтримки і регулювання з боку держави культура не може вижити і приречена на скорочення своїх масштабів і функцій.

Кожна з цих суперечливих точок зору має право на існування, але це право виправдане тільки в конкретно-історичному контексті. Очевидно, істина, як завжди, лежить посередині. Коли держава економічно ослаблена, то підтримка культури дуже обмежена, відтак, вибіркова - управління культурою починає зводитися до розподілу мізерних бюджетних коштів, нерідко заснованого на політичному лобізмі, а то і користі або некомпетентності чиновника.

Розвиток і функціонування управлінських відносин у сфері культури має особливу специфіку, свідоме начало обумовлює тут не лише цілеспрямованість дій суб'єкта управління, але і активність керованого об'єкту. Останній не є пасивним "сприймачем" управлінської дії суб'єкта, але і виступає активним, повноправним учасником управлінських процесів, спонукаючи, примушуючи управлінські компоненти приймати певні рішення. Чим більше розвинена соціальна активність творчих працівників, споживачів культурних цінностей, чим наполегливіше вони здатні відстоювати свої інтереси і впливати на ухвалення управлінських рішень, що стосуються питань культурної сфери, тим з більшою підставою можна говорити про перетворення об'єктів управління на суб'єкти управління культурою. У ситуації ж відсутності таких активних суб'єктів у сфері культури необхідно процес реалізації різних культурних програм здійснювати за безпосередньої участі і під контролем державних органів управління культурою [4].

Розуміння функцій держави, що склалося до сьогодні, по відношенню до культури дозволяє виділити такі основні принципи державного управління сферою культури і її складовими:

1. Принцип державного забезпечення різноманіття, поліфонічності культурного життя, який передбачає багатосуб'єктність культурної діяльності, альтернативність проєктів, програм, концепцій, ідей.

2. Принцип державного сприяння самоорганізації культурному життю.

3. Принцип деполітизації державного управління культурними процесами.

4. Принцип проблемно-цільової орієнтації управління, який передбачає вирішення проблем конкретних соціальних груп і категорій населення, що становлять соціальну базу культурної політики з урахуванням можливостей держави [3, с. 150].

Узагальнена модель державної культурної політики включає в себе п'ять основних елементів:

- сфера управління - сектори та галузі, які вважають «творчими» (наприклад, образотворче мистецтво, виставкова діяльність, теле- і радіомовлення, демонстрація фільмів тощо);
- інструменти - засоби регулювання та підтримки сфери культури (зокрема, субсидії, податкові пільги, врегулювання питань власності);
- інституціональна структура - сукупність інститутів, які регулюють взаємовідносини у сфері культури (наприклад, міністерство, управління, служба, департамент тощо);
- процес прийняття рішень - спосіб або метод прийняття рішень з питань, що прямо або опосередковано стосуються сфери культури (консультативно-дорадче прийняття рішення, державна директива, із залученням громадськості, децентралізоване управління та ін.);
- правила, норми та традиції, що визначають взаємодію між вищенаведеними елементами.

На відміну від ефективних моделей управління сферою культури, які використовують розвинені держави, в Україні рішення, що стосуються сфери культури, мають здебільшого централізований характер та приймаються відповідними державними структурами. На противагу цьому в західних реаліях просувається принцип децентралізації, а також застосовується досвід управління на основі консультативно-дорадчого підходу, коли рішення приймають спеціальні ради, фонди тощо, а держава виконує лише координаційну роль.

Щодо культурного фонду України, то за даними Державної служби статистики за станом на кінець 2015 р. на державному обліку перебувало 130 тис. нерухомих пам'яток історії та культури, із них 65,7 тис. - археології, 45,6 тис. - історії, 2,4 тис. - монументального мистецтва, 15,9 тис. - архітектури та містобудування, 311 одиниць - садово-паркового мистецтва, 8 одиниць - ландшафтні, 87 одиниць - науки і техніки.

Аналіз динаміки кількості закладів культури та мистецтва за період з 1990 р. до 2015 р. свідчить про скорочення кількості театрів на 9,8 %, клубних закладів - 31,6 %. Найсуттєвіше скорочення кількості таких закладів відбулось у частині бібліотек - 32,6 % та демонстраторів фільмів - 95,9 %. Така тенденція є свідченням підвищення ролі інформатизації суспільства, а також поширення продуктів кінематографії та літературного мистецтва у вільному доступі в мережі Інтернет, що нівелює наразі роль кінотеатрів та бібліотек.

Схожа тенденція спостерігається й під час аналізу динаміки відвідування закладів культури та мистецтва в Україні. За період з 1995 р. до 2015 р. зменшується кількість відвідувань театрів, концертних залів, музеїв, кінотеатрів, що підтверджує зрушення цінностей населення з духовних до більш матеріальних, зміщення пріоритетів у бік виживання, а

не соціокультурного розвитку, спочатку з отриманням незалежності України у 1990-ті рр., потім після фінансової кризи 2008 р. та до сьогодні.

Державна політика у сфері культури багато в чому залишається інерційною, а бюджетна підтримка культури — недостатньою за обсягами, нечіткою за пріоритетами та недосконалою за механізмами. В бюджетних видатках на культуру надто низькою є частка видатків розвитку. Слабко стимулюється діяльність меценатів та інвесторів у сфері культури. Не набули значного розвитку інструменти державно-приватного партнерства у підтримці культурних ініціатив [1, с. 92-93].

Можна виокремити кілька ключових елементів сучасної культурної трансформації в Україні: ідеологічна трансформація (трансформація систем цінностей); економічна трансформація (поступове запровадження ринкових засад та приватного підприємництва, що відбувається паралельно з постійним скороченням бюджетного фінансування державних культурних закладів); правова та адміністративна трансформація (зокрема в галузі культури - створення бази для розвитку недержавних культурних інституцій); технологічні зміни, найпомітніші у швидкому зростанні недержавних електронних медіа, фонограмної індустрії, Інтернету тощо; трансформація щоденних культурних практик сучасних українців, спричинена як суспільно-політичними, так і технологічними інноваціями.

Таким чином, культура як складник гуманітарного розвитку та європейської інтеграції України має відігравати свою роль за кількома важливими напрямками:

- збереження культурно-історичної спадщини;
- розширення доступу до культурних надбань, у тому числі до надбань усіх світових культур;
- розвиток творчого потенціалу суспільства;
- сприяння культурному плюралізму в сучасному суспільстві.

Загалом сфера культури в Україні перебуває на стадії модернізації та оновлення відповідно до європейських цінностей та прагнень щодо інтеграції у світову спільноту, а також вимагає певних зрушень у напрямі реформування.

Для інтенсифікації механізмів саморегуляції розвитку національної культури потрібно створити умови для мобілізації більшої кількості не лише фінансових, а й людських ресурсів. Як правило, молоде покоління краще ставиться до змін у культурі, аніж покоління тих, хто приймає рішення щодо напрямів сучасної державної культурної політики. Тому необхідно активізувати відкритий суспільний діалог для обговорення усіма цієї актуальної проблеми - в іншому випадку у своєму культурному розвитку країна може обрати традиційний шлях, тим самим відстаючи від прогресивних країн.

Забезпечення умов повноцінної, рівноправної участі громадян у культурному процесі створить ситуацію, за якої культурний розвиток

регулюватиметься не лише втручанням держави, а й з урахуванням культурних, творчих потреб членів суспільства. Важливою в цьому аспекті є участь громадських структур у прийнятті управлінських рішень щодо культурних проблем.

Насамперед потрібно змінити акценти в культурній політиці: громадяни повинні сприйматися не як об'єкти культурного впливу, а як суб'єкти культурного процесу, не як споживачі, а як творці. Прикладом такого підходу може бути програма «Проект культурного сусідства», ініційована урядом Франції у 1996 р., якою передбачається надати широкі можливості розвитку культурної ініціативи громадян на місцевому рівні.

Переваги від активної участі громадськості в управлінні полягають у тому, що місцеві громади володіють достовірнішою та повнішою інформацією щодо проблем та потреб громади, їх повноцінна участь в управлінні культурними процесами регіону дозволяє уникнути маргіналізації деяких соціальних груп. Держава, як правило, не має таких переваг, унаслідок чого не здатна задовольнити вимоги місцевих громад, які частіше потерпають від рішень, що приймає центральна влада. Тому участь місцевих громад, наділених повноваженнями та достатніми ресурсами, є обов'язковою умовою ефективного управління культурним розвитком.

За умови децентралізації управління необхідною є співпраця регіональних та місцевих органів управління, щоб уникнути ситуації, яка склалась у деяких державах, де наділені широкими повноваженнями муніципалітети не мали чіткої стратегії розвитку культури, узгодженої на рівні держави, що негативно позначилося на культурному розвитку.

Як показує практика, культурна політика в регіонах України часто розробляється без аналізу культурного потенціалу, ступеня і можливостей його використання. Не існує єдиної для країни мережі регіональних управлінських структур, які б комплексно займалися культурною політикою в кожному регіоні.

Для вирішення даної проблеми вважаємо за доцільне використання французького досвіду. У кожному регіоні Франції діють регіональні управління культурною діяльністю (БЯЛС) - державні структури, чия діяльність зосереджена у сфері культурної політики. Вважаємо, що створення подібних управлінських структур у кожному регіоні, що проводитиметься на базі реорганізації і/або делегування повноважень уже існуючих управлінських структур у сфері культури, дозволить вирішити такі актуальні для регіональної культурної політики проблеми:

- комплексний аналіз культурного потенціалу регіону;
- розробка пріоритетних напрямів регіональної культурної політики з огляду на особливості культурного потенціалу територій регіону;
- чітке вибудовування цілей і завдань регіональної політики;
- формування культурного й інформаційного іміджу регіону;
- сприяння розвитку культурних індустрій;

- аналіз кадрового потенціалу у сфері культури регіону;
- сприяння в підготовці необхідних фахівців для роботи у сфері культури не тільки художніх спеціальностей, але й спеціально підготовлених управлінських кадрів для роботи як в установах сфери культури, так і в органах управління культурою різних рівнів;
- сприяння розвитку різних культурних ініціатив;
- розробка конкретних механізмів залучення населення в культурну діяльність;
- моніторинг культурної політики регіону [2].

Для подолання системних негативних явищ у державній економічній політиці в сфері виробництва культурних благ необхідно, зокрема, розв'язати такі проблеми:

- «залишковий принцип» ставлення до культури у суспільстві та державній політиці;
- відсутність цілісного інформаційно-культурного простору і мережі партнерських зв'язків на вертикальному і горизонтальному рівнях;
- відсутність середньо- і довгострокових програм культурного розвитку;
- відсутність визначених державних соціальних стандартів надання послуг населенню у сфері культури, що гарантуються державою;
- невідповідність кадрів до господарських відносин у ринковій економіці;
- соціальна незахищеність працівників культури;
- недостатня участь України в європейських і світових культурних проектах.

Існуюча структура органів управління сферою культури потребує запровадження системи заходів щодо її вдосконалення. Вважаємо, що одним із факторів негативних наслідків реформування соціально-економічної і культурної сфери є суттєве відставання перетворень у державному управлінні від процесів, що відбуваються в матеріальній і соціальній сферах. Водночас одним із головних недоліків у функціонуванні системи державного управління є паралелізм і дублювання. Крім того, процес розвитку сфери культури не повинен перебігати в умовах жорсткого тиску з боку органів управління. Навпаки, важливо забезпечити поступовість і виваженість впливу держави на сферу культури й мистецтва, що потребує високої професійної компетентності управлінців сфери культури як на місцевому, так і на центральному рівнях.

Міністерство культури та туризму України (МКТУ) має відмовитися від дотаційно-розподільчої системи, яка сьогодні вже майже неадекватна ні умовам функціонування культури, ні новим завданням, які перед культурою поставило життя та завдання творення новітньої української політичної нації і відкритої демократичної держави.

Головним завданням МКТУ має бути не стільки визначення художньої вартості культурного продукту, скільки заохочення приватного підприємництва до стратегічних інвестицій у сферу культурних індустрій.

Здійснення нової гуманітарної політики та модернізації культурної політики має виходити з вироблення чітких стратегічних орієнтирів:

1. Визнання економічного виміру культури як вагомого чинника у створенні добробуту населення, економічного розвитку країни та повноцінної участі України на міжнародній арені.

2. Необхідності диверсифікації джерел фінансування культури для її динамічного та всебічного розвитку, а також заохочення підприємництва у сфері культури та мистецтва.

3. Усвідомлення гуманітарного значення потреби споживання культурної продукції як основи особистісного розвитку людини, формування творчого потенціалу суспільства.

4. Вагомого значення ролі інтелектуальної власності та належного рівня захисту авторських та суміжних прав суб'єктів культурно-мистецької діяльності.

Заходами для модернізації культурної політики в Україні є:

- розширення поняття культури до комплексного тлумачення культури як процесу, зорієнтованого на виробництво культурного продукту;

- розширення поняття «національний спадок» не лише до матеріальних і нематеріальних об'єктів культури, але й до явищ, процесів та природних і антропогенних цінностей (як-от природні та культурні ландшафти);

- переформатування структури МКТУ під різке збільшення законодавчих ініціатив у сфері культури, підтримку їх у Верховній Раді України та забезпечення як підзаконними актами, так і строгим моніторингом їх виконання;

- створення підрозділів у межах МКТУ, який би займався проблемою модернізації України, включно з модернізацією культурних стратегій;

- різке підвищення рівня співпраці МКТУ з іншими міністерствами економічного блоку з метою заохочення підприємництва до стратегічних інвестицій у сферу культурних індустрій;

- перехід від дотаційно-розподільчої політики у сфері фінансування культури до ефективної політики спеціальних заохочувальних акцій;

- проведення СВОТ-аналізу культурних ресурсів, можливостей, конкурентоздатності культурної парадигми сучасної України [5, с. 85-86].

Висновки. Модернізація існуючої системи державного управління дасть можливість чіткіше збудувати систему державного регулювання розвитку культури на загальнодержавному і регіональному рівнях, уникнути непотрібних дублювань повноважень і сфер компетенцій різних управлінських органів, і, крім того, не фрагментарно, а комплексно вписати культурну політику регіонів у загальну стратегію розвитку країни. Отже,

існує необхідність подальших досліджень державного регулювання сфери культури на різних рівнях управління.

Державна політика у сфері культури має бути орієнтована на збереження національної культурно-мистецької спадщини, підвищення рівня професіоналізму, підтримку мистецької та культурологічної освіти, матеріально-технічне переоснащення сфери культури, популяризацію українського мистецтва у світі, а основними завданнями розвитку сфери культурних послуг в Україні мають стати реальне збереження та примноження культурних надбань, гарантування свободи творчої діяльності, доступність культурних цінностей, усіх видів культурних послуг та культурної діяльності для кожного громадянина, забезпечення дієвих умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня та рівня естетичного виховання громадян. Всі культурно-освітні установи функціонально пов'язані, а тому ефективною має бути система територіальних комплексів культурного обслуговування населення, об'єднаних єдністю зони обслуговування та спільністю наявних ресурсів. Реалізація цих завдань сприятиме розвитку соціального захисту населення, відродженню духовних цінностей українського суспільства та його національної самосвідомості.

Досягненню соціально-орієнтованих цілей сприятиме зростання активів підприємств, організацій та установ сфери культури, розвиток творчого підходу до вирішення нагальних проблем, покращення якості послуг, активне освоєння інновацій, зменшення відтоку кадрів, зміцнення солідарності в колективі, зростання позитивної репутації закладів сфери культури в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Заходи вдосконалення державної економічної політики в сфері виробництва культурних благ / С. С. Сіренко // [International scientific journal](#). - 2015. - № 7. - С. 91-95.
2. Мерзляк А. Державне управління сферою культури: вітчизняний та зарубіжний досвід / А. Мерзляк, Є. Огнар'юв. // Публічне адміністрування: теорія та практика. - 2017. - Вип. 1 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2017_1_4.
3. *Основні принципи державного управління сферою культури* / Т. Л. Дорош // Актуальні проблеми державного управління. - 2011. - № 2. - С. 149-156.
4. Проблеми модернізації державного регулювання у сфері культури / В. І. Малімон / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-02/10mvirsk.pdf>.
5. Удосконалення механізму державної підтримки сфери культури в Україні / С. П. Кучин // Державне управління. Інвестиції: практика та досвід № 5, 2017 р. – 84-87 с.

СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Сіряк Дарина, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Г. П. Мартинюк

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Зростання використання електронних платежів та платіжних банківських карток крок за кроком витісняють розрахунки готівкою. Ефективність та надійність розрахунків, миттєвість здійснення розрахунків, можливість отримання кредитного ліміту є тими в даний період часу важливими інструментами, що впливають на розвиток ринку платіжних карток. А підвищення ефективності банківського сектору країни, шляхом постійного аналізу ефективності кредитних операцій з платіжними картками – одна з надзвичайно актуальних, важливих, та складних проблем ринку банківських послуг.

Дослідження питання розвитку ринку платіжних банківських карток присвячено багато праць науковців України: І. І. Біломістна досліджувала сучасні тенденції розвитку ринку банківських платіжних карток в Україні [1, с. 26-36]; О. Гребінчук розглядав банківські картки як платіжний засіб сучасності [2, с. 31-342]; Р. О. Капралов вивчав вплив макросередовища на функціонування ринку банківських платіжних карток в Україні [3, с. 317-324]; Л. О. Невідома та О. В. Марченко оцінювали діяльність банку на ринку платіжних карток [4, с. 680-684]; В. П. Чайковську цікавив ринок банківських платіжних карток в Україні [7, с. 11-116]. Багато наукових досліджень розкривають питання банківських платіжних карток, однак досить мало досліджень присвяченні кредитним карткам.

Основний матеріал. Фінансова сфера країни піддається реформуванню. В наукових доробках Чайковської В. П. щодо дослідження ринку банківських платіжних карток в Україні стверджується що Україна слідує світовій тенденції при якій спостерігається витиснення сфери використання готівки та паперових платіжних інструментів, як наслідок розвитку застосування в обігу платіжних карток [7].

Банківські фінансові послуги в частині емітента платіжних розрахункових та кредитних карток набувають стрімкого розвитку. Гребінчук О. в науковій роботі «Банківські картки: платіжний засіб сучасності» стверджує, що платіжна картка – це електронний платіжний засіб у вигляді емітованої у встановленому законодавством порядку пластикової або іншого виду картки [2].

Отже, новітній банківський продукт платіжна карта являє собою універсальний банківський інструмент що обслуговує рахунок з метою отримання та витрачання коштів.. Динаміка фінансових установ, що емітують платіжні картки та темпи зростання банківських послуг показані в табл. 1.

Таблиця 1

**Стан та динаміка кількості банків,
що емітують платіжні картки за 2007-2019 рр.**

Станом на 01.01 року	Кількість банків, установ	Абсолютний приріст (зниження), установ		Темп зростання		Темп приросту, %	
		базис.	ланц.	базис.	ланц.	базис.	ланц.
2007	111	-	-	-	-	-	-
2008	127	16	16	1,144	1,144	14,4	14,4
2009	139	28	12	1,252	1,094	25,2	9,4
2010	146	35	7	1,315	1,050	31,5	5,0
2011	141	30	-5	1,270	0,966	27,0	-3,4
2012	142	31	1	1,279	1,007	27,9	0,7
2013	142	31	0	1,279	1,000	27,9	0,0
2014	143	32	1	1,288	1,007	28,8	0,7
2015	128	17	-15	1,153	0,895	15,3	-10,5
2016	98	-13	-30	0,883	0,766	-11,7	-23,4
2017	87	-24	-11	0,784	0,888	-21,6	-11,2
2018	77	-34	-10	0,694	0,885	-30,6	-11,5
2019	73	-38	-4	0,658	0,948	-34,2	-5,2

Джерело: Розраховано за даними НБУ [6]

Як показує дослідження найбільшими банками, які обслуговують та випускають платіжні картки залишаються АТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк» та АТ «Райффайзен банк аваль». Станом на 01.01.2019 року порівняно 01.01.2018 року кількість емітентів платіжних карток зменшилася на 4 фінансові установи чи на 5,2%. Зменшення абсолютного приросту установ та пониження темпів зростання пов'язано не з скороченням послуг банку а із скороченням самих фінансових установ.

Загальновідомо, що платіжні картки використовується для переказу коштів з рахунку платника відкритого в установі банку з метою оплати вартості товарів, перерахування коштів, отримання готівки у касах банку або через банківський автомат, а також для здійснення інших операцій. Обслуговування рахунку за допомогою платіжної картки здійснюється відповідно договору укладеного між банківською установою та власником рахунку.

За даними НБУ станом на 1 січня 2019 року українські банки емітували майже 59,4 млн платіжних карток. Водночас 62,2% від загальної кількості карток становили активні платіжні картки, кількість яких за рік збільшилась на 6,0% і на початок 2019 року становила 36,9 млн шт. [5]. Стан та динаміка кількості активних електронних платіжних карток розглянемо в табл. 2.

Аналізуючи динаміку можна зробити висновки, що на 01.01.2019 року порівняно 01.01.2018 року кількість активних платіжних карток зросла на 2091 тис. шт.. або на 6,0%. Темпи зростання відслідковуються навіть не враховуючи кількість зменшення емітентів банківських карток в тричі.

Таблиця 2

**Стан та динаміка активних електронних платіжних карток
(в обігу) за 2007-2019рр.**

Станом на 01.01 року	Кількість, тис.шт	Абсолютний приріст (зниження), тис.шт		Темп зростання		Темп приросту, %	
		базис.	ланц.	базис.	ланц.	базис.	ланц.
2007	32474	-	-	-	-	-	-
2008	41162	8688	8688	1,268	1,268	26,8	26,8
2009	38576	6102	-2586	1,188	0,937	18,8	-6,3
2010	29104	-3370	-9472	0,896	0,754	-10,4	-24,6
2011	29405	-3069	301	0,905	1,010	-9,5	1,0
2012	34850	2376	5445	1,073	1,185	7,3	18,5
2013	33106	632	-1744	1,019	0,950	1,9	-5,0
2014	35622	3148	2516	1,097	1,076	9,7	7,6
2015	33042	568	-2580	1,018	0,928	1,8	-7,2
2016	30838	-1636	-2205	0,950	0,933	-5,0	-6,7
2017	32389	-85	1551	0,997	1,050	-0,3	5,0
2018	34858	2384	2469	1,073	1,076	7,3	7,6
2019	36949	4475	2091	1,138	1,060	13,8	6,0

Джерело: Розраховано за даними НБУ [6]

Якщо класифікувати платіжні інструменти у вигляді карток в залежності від умов, за якими відбуваються розрахунки, то платіжні картки можуть бути з дебетовою або кредитною схемами обслуговування.

Кредитна картка це універсальний банківський інструмент що обслуговує рахунок зі встановленим кредитним лімітом. Стан та динаміку кількості активних електронних платіжних засобів з кредитною функцією розглянемо в табл. 3.

Таблиця 3

**Стан та динаміка активних електронних платіжних засобів
з кредитною функцією за 2007-2019рр.**

Станом на 01.01 року	Кількість, тис.шт	Абсолютний приріст (зниження), тис.шт		Темп зростання		Темп приросту, %	
		базис.	ланц.	базис.	ланц.	базис.	ланц.
2007	6078,0	-	-	-	-	-	-
2008	10045,0	3967,0	3967,0	1,653	1,653	65,3	65,3
2009	9032,0	2954,0	-1013,0	1,486	0,899	48,6	-10,1
2010	5188,0	-890,0	-3844,0	0,854	0,574	-14,6	-42,6
2011	5619,0	-459,0	431,0	0,924	1,083	-7,6	8,3
2012	8180,0	2102,0	2561,0	1,346	1,456	34,6	45,6
2013	8077,0	1999,0	-103,0	1,329	0,987	32,9	-1,3
2014	8793,0	2715,0	716,0	1,447	1,089	44,7	8,9
2015	7551,4	1473,4	-1241,6	1,242	0,859	24,2	-14,1
2016	6043,8	-34,2	-1507,6	0,994	0,800	-0,6	-20,0
2017	2990,7	-3087,3	-3053,1	0,492	0,495	-50,8	-50,5
2018	7394,7	1316,7	4404,0	1,217	2,473	21,7	147,3
2019	6814,3	736,3	-580,4	1,121	0,922	12,1	-7,8

Джерело: Розраховано за даними НБУ [6]

Нині, як показують дані таблиці 3 станом на початок року порівняно 01.01.2018 року кількість активних платіжних карток з кредитною функцією зменшилася на 580 тис. шт. чи на 7,8%, що свідчить про звуження даного сегменту банківських послуг.

Кредитна платіжна карта являє собою універсальний банківський продукт що обслуговує рахунок з метою отримання та витрачання коштів в Україні ще не так широко використовується населенням для розрахунків. Як показує рис 1. станом на кінець 2018 року із всієї кількості активних платіжних карток, кредитні картки становили 6814,3 тис. шт. чи 18,4%.

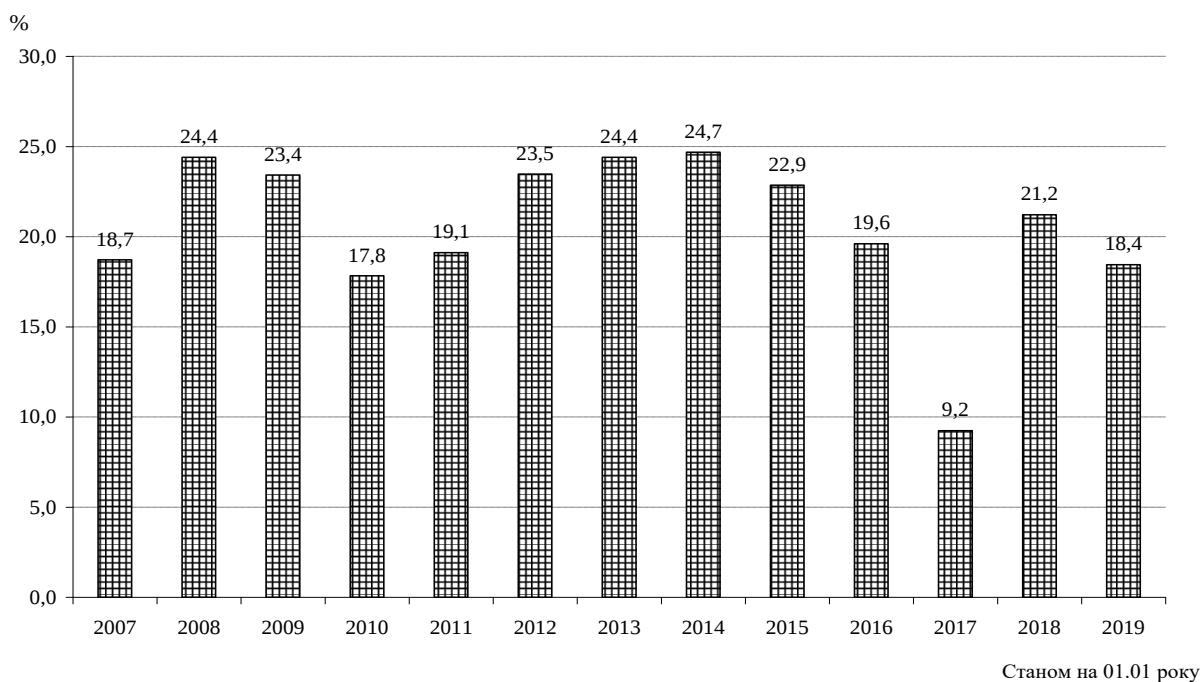

Рис. 1. Питома вага кредитних карток в структурі електронних платіжних засобів за 2007-2019 рр.

Джерело: Розраховано за даними НБУ [6]

Значною перевагою кредитної картки перед звичайним кредитом є те, що якщо гасити борг вчасно, то платити відсотки по кредиту не доведеться. Банк дає клієнту так званий пільговий період. Це – проміжок часу, протягом якого банк бере за користування кредитом символічні відсотки. Найчастіше це 0,01% річних, іноді менше. Кредитні картки краще використовувати тільки для платежів, готівкові кошти потрібно знімати з дебетової. Інакше доведеться заплатити комісію.

Висновки. Отже, банківський продукт платіжна карта являє собою універсальний інструмент що обслуговує рахунок з метою отримання та витрачання коштів. Дослідження показали, що станом на кінець 2018 року із всієї кількості активних платіжних карток, кредитні картки становили 6814,3 тис. шт. чи 18,4%. Станом на 01.01.2019 року порівняно 01.01.2018 року кількість активних платіжних карток з кредитною функцією зменшилася на 580 тис. шт.. чи на 7,8%.

Список використаних джерел

1. Біломістна І. І. Сучасні тенденції розвитку ринку банківських платіжних карток в Україні / І. І. Біломістна // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(4). – С. 26-36.
2. Гребінчук О. Банківські картки: платіжний засіб сучасності [Електронний ресурс] / О. Гребінчук // Економічний аналіз. – 2012. – Т. 10(3). – С. 31-34.
3. Капралов Р. О. Вплив макросередовища на функціонування ринку банківських платіжних карток в Україні / Р. О. Капралов // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 317-324.
4. Невідома Л. О. Оцінка діяльності банку на ринку платіжних карток / Л. О. Невідома, О. В. Марченко // Молодий вчений. – 2017. – № 5. – С. 680-684.
5. Огляд ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури України за 2018 рік URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=88661687>
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 12.06. 2019)
7. Чайковська В. П. Ринок банківських платіжних карток в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку / В. П. Чайковська // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2014. – Т. 19, Вип. 3(4). – С. 111-116.

АНАЛІЗ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Семенішина Марія, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – І.А. Шубенко, к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Дефіцит бюджету у сучасних економічних системах є доволі розповсюдженим явищем: економіки розвинутих країн, уряди країн, що розвиваються постійно зіштовхуються з цією фінансовою проблемою. Вирішення якої лежить у площині завдань та цілей держави. Одні держави за рахунок позичених коштів, які використовують для збалансування бюджету створюють нові підприємства, робочі місця, вкладають кошти в економіку і як результат у перспективі одержують зростання ВВП. Інші – використовують позичені кошти на поточні видатки держави, у цьому разі відбувається по суті «проїдання» залучених коштів, така політика управління дефіцитом державного бюджету є неефективною і веде до розкручування боргової спіралі. З огляду на це обрана тема є своєчасною та актуальною.

Значний внесок у дослідження проблематики бюджетного дефіциту зробили такі вчені як О. Василик, В. Геєць, Ю. Іванов, Т. Коляда, І. Луніна, І. Лютий, Н. Мацедонська, В. Опарін, В. Суторміна, В. Федосов, С. Юрій та ін.

Основний матеріал. Дослідження дефіциту Державного бюджету України є досить важливим фактором виявлення позитивних та негативних чинників в національній економіці [2], а також дає можливість здійснювати аналіз та контроль за надходженнями та видатками бюджету.

Для того, щоб проаналізувати динаміку дефіциту бюджету та виявити основні причини його виникнення необхідно здійснити комплексний аналіз доходів та видатків державного бюджету України [3]. Розрахунок дефіциту Державного бюджету України за 2016-2018 роки відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Дефіцит Державного бюджету України у 2016-2018 роках

Рік	ВВП, млн грн	Доходи		Видатки		Дефіцит	
		млн грн	в % до ВВП	млн грн	в % до ВВП	млн грн	в % до ВВП
2016	2383182	616 283,2	25,9	684 883,7	28,7	68600,5	2,9
2017	2982920	793 441,9	26,6	839 453,0	28,1	47 882,1	1,5
2018	3558706	928 114,9	26,1	985 851,8	27,7	57736,9	1,6

Джерело: розраховано на основі даних Міністерства фінансів України [4].

Аналізуючи дефіцит Державного бюджету України за 2016-2018 рр видно, що у 2017 р. порівняно із 2016 р. показник дефіциту Державного бюджету зменшився на 30,2 % або на 20718,4 млн грн., і становив 47882,1 млн грн., тобто 1,5 % від ВВП. У 2018 р. порівняно із 2017 роком дефіцит Державного бюджету значно зріс, а саме на 9854,8 млн грн. тобто на 20,6 %, і становив 57736,9 млн грн., та 1,6 % до ВВП. Дана тенденція є негативною, і свідчить про збільшення абсолютної величини дефіциту Державного бюджету, що пояснюється скороченням надходжень до Державного бюджету. Однак, позитивним залишається той факт, що дефіцит Державного бюджету, за останні роки, не перевищив допустимого рівня у 3 % відносно до ВВП.

Для виявлення причин росту дефіциту Державного бюджету України проаналізуємо структуру доходів (табл. 2) та витрат (табл. 3).

Таблиця 2

Аналіз структури дохідної частини Державного бюджету України за 2016-2018 роки

Показник	2016 р		2017 р		2018 р		Відхилення 2018р до 2016р	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	в%
1. Податкові надходження	503879,3	81,8	627153,7	79,0	753815,7	81,2	249936,4	49,6
2. Неподаткові надходження	103643,7	16,8	128579,1	16,2	164683,1	17,7	61039,4	58,9
3. Доходи від операцій з капіталом	191,5	0,03	286,9	0,04	657,5	0,1	466,0	243,3
4. Від ЄС та урядів іноземних держав	4109,4	0,7	1607,4	0,2	1464,8	0,2	-2644,6	-64,4
5. Цільові фонди	287,7	0,05	29 847,1	3,8	187,5	0,02	-100,2	-34,8
6. Офіційні трансферти	4 171,6	0,7	5 967,7	0,8	7 306,3	0,8	3134,7	75,1
Всього доходів	616283,2	100,0	793441,9	100,0	928114,9	100,0	311831,7	50,6

Джерело розраховано на основі даних Міністерства фінансів України [4].

У 2018 р. порівняно із 2016 р. дохідна частина державного бюджету зросла в цілому на 50,6%, або на 311831,7 млн грн. Таке зростання зумовлене збільшенням доходів від операцій з капіталом на 243,3%, неподаткових надходжень на 58,9%, податкових надходжень на 49,6%. Слід відмітити і зростання офіційних трансфертів на 75,1%.

Таблиця 3

**Аналіз структури видаткової частини
Державного бюджету України за 2016-2018 роки**

Показники	2016 р		2017 р		2018 р		Відхилення 2018р до 2016р (+,-)	
	млн грн.	питома вага, %	млн грн.	питома вага, %	млн грн.	питома вага, %	млн грн.	В%
1. Загальнодержавні функції	118049,3	17,2	142492,7	17,0	162958,1	16,5	44908,8	38,0
2. Оборона	59350,8	8,7	74346,2	8,9	97024,1	9,9	37673,3	63,5
3. Громадський порядок, безпека та судова влада	71670,4	10,5	87850,5	10,4	116875,9	11,9	45205,5	63,1
4. Економічна діяльність	31422,3	4,6	47000,1	5,6	63600,9	6,5	32178,6	102,4
5. Охорона навколишнього природного середовища	4771,6	0,7	4739,9	0,6	5241,2	0,5	469,6	9,8
6. Житлово-комунальне господарство	12,5	0,00	16,9	0,00	296,9	0,03	284,4	2275,2
7. Охорона здоров'я	12464,6	1,8	16729,4	2,0	22618,0	2,3	10153,4	81,5
8. Духовний та фізичний розвиток	4 958,9	0,7	7 898,1	0,9	10 107,1	1,0	5148,2	103,8
9. Освіта	34 826,5	5,1	41 297,3	4,9	44 324,3	4,5	9497,8	27,3
10. Соц. захист та соціальне забезпечення	151961,5	22,2	144478,9	17,2	163865,6	16,6	11904,1	7,8
11. Міжбюджетні трансферти	195395,3	28,5	272602,9	32,5	298939,7	30,3	103544,4	53,0
Всього видатків	684883,7	100,0	839453,0	100,0	985851,8	100,0	300968,1	44,0

Джерело розраховано на основі даних Міністерства фінансів України [4].

Аналіз структури витрат у 2018 р. порівняно із 2016 р. показує збільшення витратної частини бюджету на 44%, або на 300968,1 млн грн. Значне зростання витрат спостерігається у житлово-комунальному господарстві (2275,2%), духовний та фізичний розвиток (103,8%), економічній діяльності (102,4%) тощо.

Висновки. Проведений аналіз показників дефіциту державного бюджету показав, що він має тенденцію до коливання. Так, у 2017 р. порівняно із 2016 р. даний показник зменшився на 30,2 % або на 20718,4 млн грн., і становив 47882,1 млн грн., тобто 1,5 % від ВВП. А у 2018 році порівняно із 2017 роком - значно зріс, а саме на 9854,8 млн грн. тобто на 20,6

%, і становив 57736,9 млн грн., та 1,6 % до ВВП. Відбулося майже одночасне збільшення дохідної на 50,6% та видаткової на 44,0% частин Державного бюджету України. Із зростанням ВВП у 2017-2018 рр. величина бюджетного дефіциту мала незначний вплив на економіку країни.

Для зменшення величини дефіциту Державного бюджету слід збільшити грошові надходження в частині податкових платежів шляхом виведення із тіні суб'єктів підприємницької діяльності, розширення їх діяльності, посилення боротьби з корупцією. Одночасно, слід переглянути та розробити засоби контролю та шляхи зменшення витрат по утриманню збиткових державних підприємств, організацій та установ. Одним із шляхів зменшення дефіциту бюджету є перегляд боргової політики, яка здійснюється Міністерством фінансів у частині скорочення державного боргу України.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2027. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Юрій С. І., Дем'янишин В. Г., Кириленко О. П. Бюджетна система: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
3. Юрій С. І., Федосов В. М., Сантос М. М. Фінанси: підручник. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: Знання, 2012. 687 с.
4. Бюджет України 2018: стат. збірник, підготовлений відділом статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України. 310 с. URL: [http://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20website\).pdf](http://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20website).pdf)

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Скуратівська Юлія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – І. В. Шевчук, к.е.н., доцент

Постановка проблеми. В період економічної кризи та політичної нестабільності в країні, важливим є наповнення бюджету грошовими ресурсами для виконання державою своїх функцій та завдань. Одними із джерел наповнення державної скарбниці є податкові надходження. І серед них вагому частку займають непрямі податки.

Непрямі податки відіграють важливу економічну роль в українській податковій системі і є гарантією стабільності дохідної частини бюджету.

В Україні саме податок на додану вартість займає левову частку всіх податкових надходжень і є ефективним інструментом для регулювання суспільного виробництва та значним джерелом для наповнення державою фінансових ресурсів. Це одна з форм податку з обороту, що запроваджена і активно діє в більшості країн європейського союзу.

Але не зважаючи на всі позитивні сторони вище зазначеного податку, він має багато недоліків в адмініструванні, його відшкодуванні та невиконанні рівня запланованих показників надходження. Існує високий ризик уникнення сплати та тіньових схем, що часто використовуються суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням фіскальної ефективності податку на додану вартість, присвячені праці багатьох зарубіжних вчених, таких як: С.Л. Брю, К. Макконнелл, Дж. Штігліц, Е. Сайз, Д. Яган, Н. Менк'ю та інші. Серед вітчизняних дослідників вивченням ролі ПДВ у формуванні державної казни, присвячені праці багатьох науковців, зокрема: Д.М. Серебрянського, О.І. Оксенюка, Л.М. Федуна, О.В. Сторожука, Г.В. Проскури, А.І. Крисоватого, А.М. Соколовської, М.Я. Азарова, В.П. Вишневецького, П.В. Мельника, І.О. Луніна, В.Л. Андрущенко, О.Д. Данілова тощо.

Метою дослідження, є визначення ролі податку на додану вартість у формуванні доходів Державного бюджету, використовуючи статистичні показники, за допомогою здійснених розрахунків провести аналіз динаміки надходжень ПДВ за період з 2011-2018 рр., та на основі даних проаналізувати переваги та недоліки оподаткування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податок на додану вартість у загальній системі оподаткування займає вагоме місце, адже база оподаткування такого податку включає товари, роботи та послуги, які забезпечують найбільшу дохідність державного бюджету України.

Згідно Декрету Кабінету Міністрів України «Про податок на додану вартість» від 26 грудня 1992 року № 14-92 та Закону України від 03.03.1997 року №168/97 – ВР «Про податок на додану вартість» [1] ПДВ – це непрямий податок, що входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується при купівлі цього товару, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснюється продавцем. Згідно ПКУ на сьогодні основна ставка ПДВ становить 20 % [1].

Проаналізувавши загальну структуру податкових надходжень Державного бюджету України, найбільшу частку серед них займає ПДВ, станом на 2018 р. його частка становила 50 %.

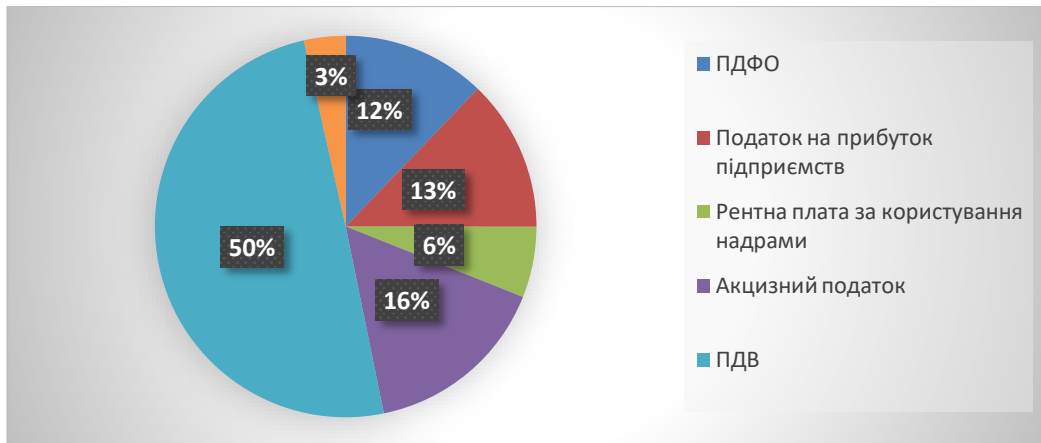

Рис. 1. Структура податкових надходжень до Державного бюджету України у 2018 р.

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [2].

Для кращого розуміння ролі ПДВ проаналізуємо динаміку надходжень ПДВ до Державного бюджету за період 2011-2018 рр. (табл. 1.) та визначимо яку частку ПДВ займає у всіх надходженнях Державного бюджету (рис. 2).

Таблиця 1

Динаміка надходжень податку на додану вартість до Державного бюджету за 2011-2018 рр.

Рік	Сума ПДВ, млн грн	Абсолютний приріст, млн грн	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2011	129421,0	х	х	х
2012	138339,0	8918,0	106,9	6,9
2013	128300,0	-10039,0	92,7	-7,3
2014	139024,3	10724,3	108,4	8,4
2015	178452,4	39428,1	128,4	28,4
2016	235506,0	57053,6	132,0	32,0
2017	313980,6	78474,6	133,3	33,3
2018	374508,2	60527,6	119,3	19,3

Джерело: складено автором на основі матеріалів [3].

Отже, починаючи з 2011 р., в Україні спостерігалася чітка тенденція до зростання надходжень ПДВ. У 2011 р. доходи від ПДВ становили 129421,0 млн грн, а станом на кінець 2018 р. вони становили 374508,2 млн грн. Хоча у 2013 році спостерігається скорочення надходжень на 10724,0 млн грн і така ситуація пояснюється нестабільною політичною ситуацією в країні. Також спостерігається зменшення темпу зростання у 2018 р. (119,3 %) порівнюючи з попереднім 2017 р. (133,3%).

Рис.2. Динаміка надходження ПДВ до Державного бюджету, млн грн. та його частка в Державному бюджеті України

Джерело: складено автором на основі матеріалів [4].

Якщо проаналізувати частку ПДВ у всіх надходженнях Державного бюджету, у 2011 році така частка складала 41,1% всього Державного бюджету і поступово зменшувалась протягом 3-х років, у 2013 р. вона становила 37,8%, що на 3,3% менше ніж у 2011 р. У 2014 р. частка ПДВ збільшилась і становила 38,9% від всієї суми доходу. У 2015 р. спостерігається різке зменшення (33,4%). Протягом 2016-2018 рр. частка ПДВ має тенденцію до зростання і становила на кінець 2018 р. – 40,4% від усього доходу Державного бюджету України.

Зменшення частки надходжень ПДВ пов'язане перш за все з неефективною законодавчою базою, що регулює операції, які підлягають під пільгове оподаткування. Це дає змогу недобросовісним платникам податків ухилятися від сплати ПДВ, використовуючи тіньові схеми.

ПДВ має як свої переваги, так і недоліки. Перевагою є те, що саме цей податок забезпечує дохідність більшої частини податкових надходжень до Державного бюджету України. Важливим є те, що ПДВ є фінансово ефективним. А тому регулює розмір зарплат та цін, стримує невиправданий їх ріст, не має подвійного оподаткування, та диктує рівність умов сплати, як виробників так і продавців. Недоліком є те, що ПДВ впливає на загальний рівень цін і цим може позначитися на діяльності суб'єктів господарювання. Недосконале податкове законодавство, а саме складний механізм нарахування і сплати податку призводить до зменшення частки дохідності у бюджет. Та великим недоліком є можливість ухилення від сплати податку в умовах недосконалого бухгалтерського обліку [5].

Висновки. Отже, ПДВ є вагомим джерелом наповнення державної казни. Про те він не приносить такого ж ефективного результату платникам

податку, як державі, адже механізм його оподаткування є неефективним. Це може більшою мірою вплинути на зниження його дохідності.

Тому потрібно переглянути механізм стягнення податків використовуючи поступове зниження податкових ставок та розширення бази оподаткування, розподіливши податкове навантаження рівномірно. Також необхідно зменшити тиск з боку держави, це водночас дасть змогу вивести бізнес з тіні та підвищить ефективність адміністрування.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Мінфін. Доходи держбюджету України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
3. Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
4. Міністерство фінансів України. Показники виконання бюджету України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/pokaznyky-vykonannia-biudzhetu-ukrainy--rr?category=bjudzhet&subcategory=Current+year+budget+information>
5. Щербина Ю. О. Переваги і недоліки податку на додану вартість / Г. М. Рябенко, Ю. О. Щербина // Студентський науковий вісник: науково-теоретичний журнал. – 2013. – № 1 (8). – С. 79-84.

ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ НБУ ЗА ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВ

Слободенюк Наталія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Сус Л. В., к. е. н., доцент.

Постановка проблеми. Механізм банківського нагляду – це впорядкована система інтересів, правил і норм, інструментів впливу, а також організаційно-економічного забезпечення контрольно-наглядової діяльності. Послідовність формування такого механізму враховуватиме індивідуальні та спільні параметри цілісної сукупності взаємозв'язків між усіма складовими банківської системи, а також між засобами та інструментарієм досягнення цілей державного регулювання банківської діяльності. Фінансова криза економіки України, що торкнулась комерційних банків ставить перед наглядовими органами нові складні завдання. Банківський нагляд – це взаємозв'язок превентивних та

регулюючих заходів, спрямованих на забезпечення стабільності і гнучкості банківської системи. Одним із різновидів індикативного регулювання ліквідності банків та банківської системи в цілому є економічні нормативи, виконання яких відповідно до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні є обов'язковим для усіх банків України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти організації та функціонування механізму банківського нагляду досліджувались у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як О. Васюренко, Т. Гудзь, В. Коваленко, О. Костюк, М. Лін, та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківський нагляд як система контролю включає в себе вступний контроль, дистанційний (або документарний) контроль та інспектування на місцях. Деякі фахівці вважають вступний контроль найбільш важливою частиною правоздатності банківського нагляду, оскільки він обмежує можливість здійснення банківських операцій лише тими суб'єктами, які мають ліцензію на право займатися банківською діяльністю[2]. З таким твердженням важко не погодитись. Новостворені банки найбільш вразливі щодо розорення, тому контроль при вступі до ринку банківських послуг має дуже важливе значення. На цій стадії банківський нагляд зобов'язаний не допускати до банківської діяльності людей з недостатньою професійною підготовкою, досвідом, фінансовим забезпеченням та етичними стандартами, виключати політичні мотиви, особисті та вузьковідомчі інтереси при допуску на ринок банківських послуг.

В процесі функціонування банківської установи її ефективність діяльності значною мірою визначається рівнем ліквідності. На практиці трапляються випадки з надлишковою та недостатньою ліквідністю банківської установи. Обидва стани для банківської системи загалом та банку зокрема є шкідливими, тому найкращим варіантом є пошук оптимального рівня ліквідності, коли банк з одного боку є фінансово стійким, а з іншого – прибутковим.

Ліквідність – це такий стан банку, за якого спостерігається вчасне виконання зобов'язань перед кредиторами, вкладниками. Тобто, це можливість банку своєчасно, у повному обсязі проводити розрахунки, здійснювати платежі, виплати вкладникам на першу вимогу і у даній валюті, реалізовувати пасивно-активні операції. Іншими словами, це здатність банку виконувати свої безпосередні функції, що у підсумку впливає на стабільність банківської системи. У даному випадку моніторинг, нагляд за цими процесами здійснює НБУ. Одним із інструментів регулювання ліквідності є встановлення для банків обов'язкових економічних нормативів ліквідності: миттєвої (Н4), поточної (Н5) та короткострокової (Н6) ліквідності.

У таблиці 1 наведені середні значення економічних нормативів по системі банків України у 2019 році у період з 01.01 по 01.04. Дані, які станом на 01.04, є уточненими НБУ (табл.1).

Таблиця 1

**Значення економічних нормативів по системі банків України
у 2016-2019 рр., %**

Норматив		За станом на кінець року				Відхилення +,- (2018р. до 2016р.)
		01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	
Н4	Миттєва ліквідність (не менше 20 %)	78,73	60,79	55,55	68,66	-23,18
Н5	Поточна ліквідність (не менше 40 %)	79,98	102,14	108,08	99,12	28,01
Н6	Короткострокова ліквідність (не менше 60 %)	92,87	92,09	98,37	93,52	5,5

Джерело: розраховано згідно [1].

Норматив миттєвої ліквідності (Н4) визначається як співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань банку. Він характеризує мінімальний обсяг високоліквідних активів, необхідний для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного операційного дня. Нормативне значення коефіцієнта Н4 повинно бути не менше 20%. В порівнянні 2018 року з 2016 роком показник Н4 спадає на 23.18 % (табл.1). Його зменшення вказує на негативну тенденцію, причиною якого може бути курс валют, його нестабільність.

Норматив поточної ліквідності характеризує мінімально необхідний обсяг активів банку для забезпечення виконання поточного обсягу зобов'язань протягом одного календарного місяця. Нормативне значення коефіцієнта Н5 повинно бути не менше 40% .У 2018 році порівняно з 2016 р. норматив поточної ліквідності показує збільшення на 28,01%.. Це говорить про те, що банки втрачають обсяг активів банку і, як варіант, вивели велику кількість готівки та роздали кредитів.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) визначається як співвідношення ліквідних активів до зобов'язань з кінцевим строком погашення до одного року. Він визначає мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом одного року. Нормативне значення коефіцієнта Н6 повинно бути не менше 60%. Цей показник порівняно 2018 з 2016 роком збільшився на 5,5%.

За даними табл. 1 можна стверджувати, що нормативи ліквідності Н4, Н5 та Н6, встановлені НБУ, з 2016 року до 2018 року виконуються. Кризові явища в банківському секторі сприяли тому, що банки вимушені були значно підвищити значення нормативів ліквідності.

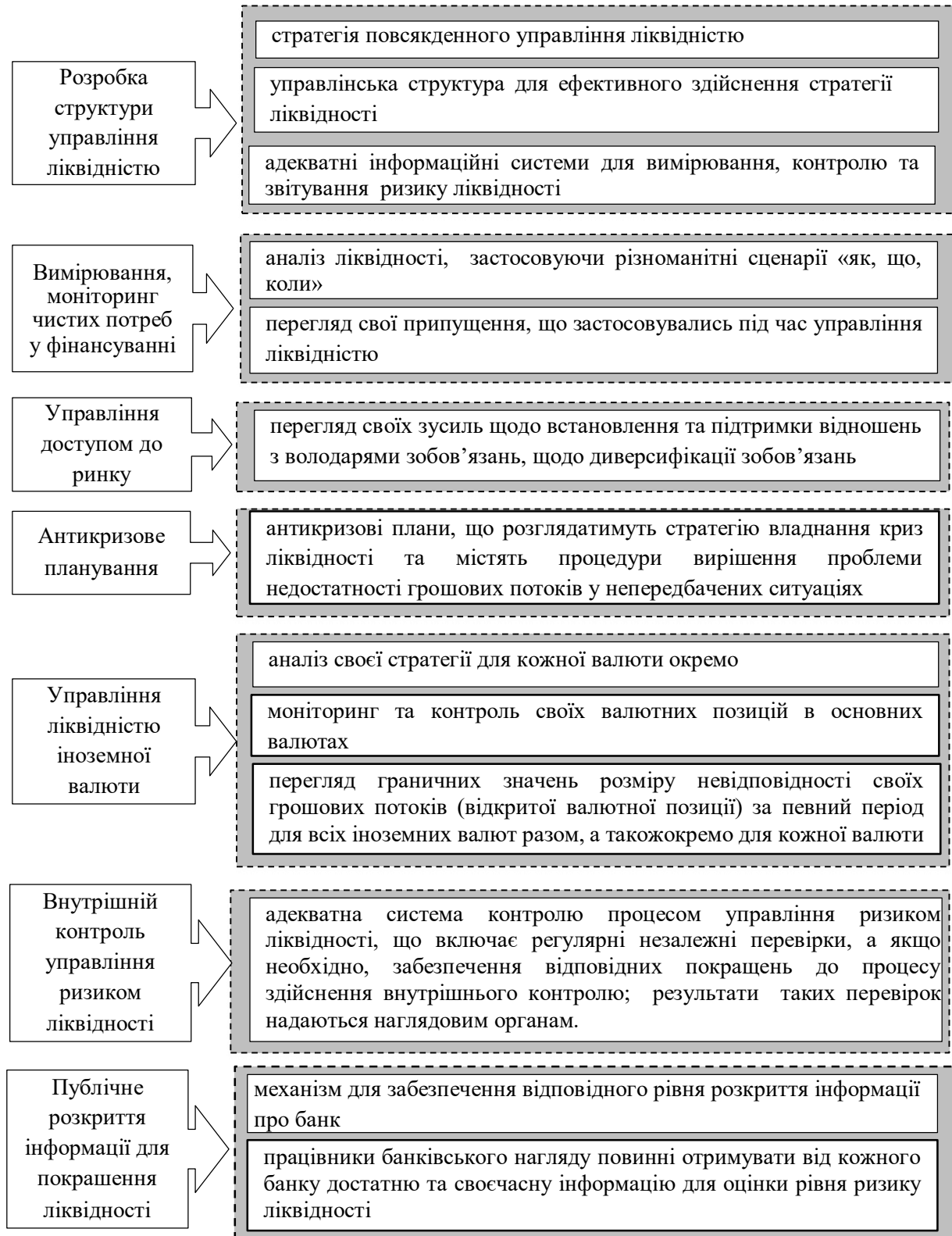

Рис. 1. Основні принципи ефективного управління ліквідністю в банківських установах, які розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду

Джерело: адаптовано згідно [6].

Національний банк України, виконуючи свою регулятивну функцію, підтримує рівновагу на грошово-кредитному ринку, складовою якої є

ліквідність банків, за допомогою законодавчо визначених механізмів та інструментів у межах адміністративних та індикативних методів прямої та вибіркової дії. Їх вибір залежить від особливостей та стану розвитку національної грошово-кредитної системи, а також ситуації на грошово-кредитному ринку.

Тобто для ефективного управління ліквідністю комерційні банки повинні використовувати рекомендації Базельського комітету щодо максимального балансування строків погашення активів і пасивів, а також постійного контролю за іншими ризиками, що притаманні банківській діяльності, які можуть привести до втрати банком своєї ліквідності (рис. 1).

На рівні окремого банку можна надати такі рекомендації, що сприяють підвищенню ліквідності.

По-перше, для банку загальною основою ліквідності виступає забезпечення прибутковості діяльності. Максимальна ліквідність досягається за максимізації залишків у касах і на кореспондентських рахунках стосовно інших активів. Але саме в цьому випадку прибуток банку мінімальний. Максимізація прибутку потребує не збереження коштів, а їх використання для видачі позичок і здійснення інвестицій. Оскільки для цього необхідно звести касову готівку і залишки на кореспондентських рахунках до мінімуму, то максимізація прибутку ставить під загрозу безперерйність виконання банком зобов'язань перед клієнтами.

Отже, суть банківського управління ліквідністю полягає в гнучкому сполученні протилежних вимог ліквідності та прибутковості. Цільова функція управління ліквідністю банком полягає в максимізації прибутку при обов'язковому дотриманні економічних нормативів, що встановлюються власне банком.

По-друге, підтримка ліквідності на необхідному рівні повинна здійснюватися за допомогою проведення зваженої політики управління активними і пасивними операціями.

По-третє, потреби банку в ліквідних коштах і рішення щодо їх розміщення повинні постійно аналізуватися з метою запобігання і надлишку, і дефіциту ліквідних коштів. У випадку виникнення надлишку ліквідних коштів банк повинен мати план інвестування цієї частини коштів з метою підвищення власних прибутків. За такого підходу банки оцінюють не фактичні, а очікувані потреби в ліквідних коштах, спираючись на певні ймовірнісні характеристики майбутнього розвитку подій. Це дозволяє банку не формувати реальний резерв ліквідності, а лише планувати діяльність з фінансування можливого впливу грошових коштів [5].

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи зазначимо, що регулятор контролює виконання нормативів ліквідності на мінімально допустимому рівні, при цьому не обмежує банківські установи у нарощуванні вільної ліквідності, оскільки не може втручатись в оперативну діяльність. Загалом протягом усього досліджуваного періоду спостерігається ситуація з

перевищенням нормативів ліквідності майже у 2 рази, що свідчить про надлишкову ліквідність у банківській системі, а також є результатом застосування НБУ заходів впливу при їх порушенні.

Щоденна робота з підтримки достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження і виживання банку та забезпечує стійкість його функціонування. З огляду на це керівництво банку повинно не тільки вимірювати на постійній основі власну ліквідну позицію, але й здійснювати прогнозування потреби в фінансуванні за різних сценаріїв, включаючи несприятливі умови.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
2. Ганзюк С.М., Голубєва Н.С., Бяла Г.Г. Практика здійснення дистанційного нагляду НБУ за діяльністю банків в Україні //Гроші, фінанси і кредит, 2018. – Випуск 16. – С. 705-711.
3. Гудзь Т.П. Банківський нагляд: навч. посібник / Т.П. Гудзь. – К.: Ліра#К. – 2008. – 380 с.
4. Коваленко В. Банківський нагляд / В. В. Коваленко. – Суми : УАБС НБУ, 2007. –262 с.
5. Тарасевич Н. В. Окремі аспекти регулювання ліквідності банків / Н. В. Тарасевич // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 3. - С. 276-282.
6. Гірняк В.В. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності (на прикладі АТ «ОЩАДБАНК») / В.В. Гірняк, Т.А. Путьківський // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – №22. – с. 766-773.

СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ПОДАЛЬШІ НАПРЯМИ ЇЇ РОЗВИТКУ.

Соломикіна Н.В., магістрант
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Історія агропромислової кооперації на теренах України є доволі глибокою. Вона включає як національні особливості так і певні світові тенденції. В сучасній Україні кооперативний рух в агропромисловому комплексі пов'язаний, насамперед, із проведенням земельної та аграрної реформ (які поки що не є завершеними). Юридично-правові засади змін економічних відносин в українському селі визначались Постановами

Верховної Ради України від 18 грудня 1990 р. «Про земельну реформу¹ та від 13 березня 1992 р. «Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі». З урахуванням їх настанов видавалися нормативно-методичні документи.

В часи Незалежності в Україні для успішної діяльності сільськогосподарських кооперативів було сформовано відповідне нормативно-правове поле. Зокрема, це Закони України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про споживчу кооперацію», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах» Крім того, Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. та Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва передбачали надання бюджетної підтримки особистим селянським господарствам, а також створенню і функціонуванню сільськогосподарських та обслуговуючих кооперативів із заготівлі, переробки та збуту продукції тваринництва, штучного осіменіння тварин, створенню й утриманню культурних пасовищ і суб'єктів малого підприємництва на селі.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сільськогосподарська кооперація — система кооперативних сільськогосподарських товариств і спілок, створених на добровільних засадах із метою організації виробництв, заготівель, переробки та збуту продукції.

Деякі важливі кроки з боку держави вже зроблені: можна отримати часткову компенсацію за насіння, за дорадчі послуги, техніку та обладнання, часткову компенсацію за кредити. Все ж, починаючи ще з 2014 р., чимало ідейних осіб, що підняли тему відродження кооперативів, зуміли знову підняти питання про створення загальнодержавної концепції відродження кооперації. Важливо, що є підготовлені кілька законопроектів про сільськогосподарську кооперацію. Кожен з них має позитивні та негативні сторони. Проте, кооперація може розвинутися лише у випадку, якщо стане пріоритетом державної аграрної політики, тому що це концепція, яка показала свою ефективність в європейській історії та досі є актуальною. А це відбудеться лише тоді, коли закони про кооперацію будуть писати самі ж кооператори, і їхня точка зору буде вирішальною.

Мета та методика дослідження. Мета: наліз стану сільськогосподарської кооперації в Україні на сьогодні, вивчення проблем та шляхи їх вирішення за допомогою застосування досвіду інших країн.

Результати досліджень. Особливості розвитку кооперативного руху в Україні, стосовно проведення земельної та аграрної реформ, визначаються головною метою державної політики щодо розвитку

сільськогосподарського виробництва – розбудова конкурентоспроможного аграрного сектора економіки шляхом створення умов для прискореного формування ефективного господаря-власника. Державна політика України щодо всебічного розвитку агропромислового комплексу і сільського господарства концентрується на двох взаємопов'язаних стратегічних напрямках. Перший: формування ефективного господаря-власника. Другий: створення сприятливого економічного середовища (правил гри) на ринку.

Реалізація першого напрямку має забезпечити:

- перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізму реалізації права на власність;
- приватизацію переробних підприємств;
- реструктуризацію підприємств та форм господарювання;
- розвиток кооперації;
- утвердження менеджменту і забезпечення кваліфікованими кадрами;
- державне регулювання економіки;
- розвиток соціальної сфери села.

Втілення принципів другого напрямку забезпечує:

- удосконалення цінової політики, фінансово-кредитної системи і податкової політики;
- утвердження стабільного ринку сільськогосподарської продукції та формування продовольчих ресурсів;
- розвиток ринкової інфраструктури;
- поліпшення функціонування ринку матеріально-технічних ресурсів, послуг;
- розширення зовнішньоекономічної діяльності.

Важливі аспекти розвитку кооперації в агропромисловому комплексі розкриті у Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» (липень 1997 р.). В ньому визначені правові, організаційні, економічні та соціальні умови діяльності кооперативів та їх об'єднань у сільському господарстві.

На даний час потенціал сільськогосподарської кооперації в Україні залишається недостатньо реалізованим. Кількість виробничих кооперативів у 2008 - 2011 рр. постійно знижувалась, невеликою була й кількість обслуговуючих кооперативів. Тільки з 2012 року розпочалася певна тенденція що до їх зростання.

Подальшому розвитку кооперації в агропромисловому комплексі сприяють положення Земельного кодексу України. По-перше, визначено, що до суб'єктів права власності на землю відносяться територіальні громади, які реалізують його безпосередньо або через органи місцевого самоврядування – на землі комунальної власності. По-друге, вказано, що юридичні особи (підприємства, засновані громадянами України або

юридичними особами України) можуть набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності. По-третє, охарактеризовано суть поняття «спільна власність» і умови її використання: а) земельна ділянка може знаходитись у спільній власності з визначенням частки кожного з учасників спільної власності (спільна часткова власність) або без визначення часток спільної власності (спільна сумісна власність); б) право спільної часткової власності на землю виникає при добровільному об'єднанні власниками належних їм земельних ділянок; в) учасник спільної часткової власності відповідно до розміру своєї частки має право на доходи від використання спільної земельної ділянки, відповідає перед третіми особами за зобов'язання, пов'язані із спільною земельною ділянкою і повинен брати участь у сплаті податків, зборів і платежів, а також у витратах з утримання і зберігання спільної земельної ділянки; г) узаконено право оренди земельної ділянки – засноване на договорі строкового платного володіння і користування земельною ділянкою, необхідної орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

Суттєві зміни в аграрному секторі України загалом та в сільськогосподарській кооперації зокрема, мають відбутися у зв'язку з прийняттям законопроекту «Про обіг земель сільськогосподарського призначення механізму щодо продажу таких земель». Вимога про прийняття цього закону міститься в меморандумі, який Україна підписала з МВФ. Водночас залишається діючим прийнятий Верховною радою України законопроект № 5123-1 щодо продовження мораторію на продаж сільськогосподарських земель до 1 січня 2018 року.

Отож, проаналізуємо міфи та факти про кооперацію в ці роки:

1. Навіть при прийнятті найдосконалішого закону про кооперацію ще не факт, що будуть реєструватися кооперативи: спершу потрібно розвивати культуру життя та етику праці в асоціаціях та організаціях. А все це потребує часу. Крім того, офіційний закон часто пишеться лобістами інших учасників ринку, що часто «деформує» суть кооперації та «програмує» її бути неуспішною. Це видно з важкої процедури отримання дотацій чи кредитів, інтерпретації податкового законодавства, статусу неприбутковості та сертифікацій продукції.

2. Є принципи кооперації, які надають сенсу кооперативам. Якщо їх не дотримуватися, то кооперативи не мають актуальності для сільського господарства та громадян або підстав для переваг перед приватними фермерськими господарствами.

3. Держава повинна вирішити, яким шляхом іти: концепція *розвитку сільського господарства* чи концепція *розвитку села та сільських територій*..

4. Крім того, потрібно усвідомити: гранти чи державна політика не є визначальним пунктом для розвитку кооперації. Кооперативи можна засновувати юридично для отримання грантів чи державної допомоги, але

вони закриваються після закінчення фінансування. Кооперативи мають народжуватися на основі практичних потреб та інтересів людини та громад.

5. Для реального успіху кооперації треба усвідомити важливість основних кооперативних принципів:

- **Добровільне і відкрите членство.** Насильно в кооперативи не затягнеш. Люди повинні мати вільне право брати в них участь. Хоча в різних країнах була «напівдобровільна політика» примусу вступу селян в кооперативи через податкові пільги чи системи реєстрації. Не потрібно ідеалізувати як селян чи фермерів, так і державу: в сільському господарстві теж потрібні організаційні форми та структури. Громада — це не тільки жителі один біля одного, але і співвідповідальні громадяни з правами та обов'язками. Чим більш пасивне населення до самоорганізації, тим більше ту роль переймає держава та політики згідно своїх інтересів (чи під впливом свого політичного класу, чи під тиском зовнішніх партнерів). Ринок не може довгий час бути «стихийним і вуличним» навіть на рівні фермерів і селян. Крім того, кооперація дуже потрібна для тих держав, що потребують своєї концепції продовольчої безпеки та цивілізованого ринку та обігу землі.

- **Демократичний контроль та участь членів.** Принцип демократії добре працює тільки тоді, коли люди мають відповідну підготовку та кваліфікацію та уміють вибрати професіоналів серед своїх же.

- **Участь членів у економічній діяльності.** Слід визнати, що є потреба відроджувати фінансову грамотність та розуміння, що наш добробут — це наша справа, а не грантів чи державної допомоги, бо так чи інакше — це податки інших громадян і нас самих. Фінансове джерело — це наявні обігові кошти, що правильно використовуються та реінвестуються в потрібні справи. Основний найцінніший товар сьогодні — це об'єктивна інформація, а це — знання, інновації, ринки збуту і т.д. Часто проблема в тому, що фермери чи селяни не хочуть платити професіоналам за знання, тому що недооцінюють їхнє значення. Це можна бачити навіть при формуванні дорадчих служб, що могли б сильно допомогти в опрацюванні інструкцій для щоденної діяльності, усвідомленні потреби в організаціях та пошуку ринків збуту. Міцність кооперації — не в кількості грошей, а у формуванні соціального капіталу, силою якого є організаційність та солідарність. Поки селяни та фермери не будуть уміти складати спільні маленькі паї та їх цінувати, то не зможуть ефективно використовувати і державні дотації чи гранти, великі інвестиції та європейські програми.

- **Автономія та незалежність.** Дуже важливим є зберегти максимальну автономію кооперативів. Проте вони потребують співпраці з наукою, владою, бізнесом та місцевими громадами. Є потреба вирішити стратегію інформування та комунікації знизу вгору і зверху вниз. Особливо це стосується роботи з державними органами.

- **Освіта, професійна підготовка та інформація.** Слід усвідомити, що кооперацією можуть займатися ті люди, які бажають працювати над собою,

вдосконалювати знання та професіоналізм. Знання допомагають виробити етику праці, продуктивність та якість. Сьогодні ринок потребує інновацій, для того щоб виробляти дійсно продукти, що користуються попитом. Зупинитися лише на сировині — це приректи себе на бідність та банкрутство. Інформація — це найцінніший товар, тому що допомагає швидко приймати рішення, моделювати та застосовувати інновації та шукати збут.

- **Співпраця між кооперативами.** Є необхідність об'єднання та реєстру кооперативів. В сучасних умовах глобалізації світового ринку маленькі гравці є слабкими: виграють тільки великі корпорації (усіх основних світових гравців у с/г близько 300), бо вони уміють лобіювати ринки збуту, сертифікацію і отримання дешевих банківських та політичних коштів. Кооперативи в Україні мають об'єднуватися не тільки по напрямках, але і по послугах та фінансах. Сам по собі закон про сільськогосподарську кооперацію буде малоефективним, якщо не буде реформовано закон про кредитні спілки та споживчу кооперацію. Важливим було би заснування напівдержавного кооперативного банку, який згодом передати кооперативним об'єднанням різних напрямків.

Сьогодні комерційні банки не бажають давати кредити кооперативам через статус неприбутковості, що є природним: комерційні банки дають приватним підприємцям та ТОВ. Ті кооперативи, які не будуть спроможні до об'єднання, швидко вичерпають свою актуальність і занепадуть, не витримуючи конкуренції з великими приватними структурами.

- **Турбота про громаду.** Кооперативи в центрі розвитку ставлять людину, її практичні потреби та інтереси. Вирішують не тільки пріоритети майбутнього, а й щоденні та практичні справи. Крім того, вони відбудовують інфраструктуру, яка потрібна їхнім членам та родинам. Наприклад, екологія, допомога старшим, сталий розвиток, фінансування інших організацій чи структур. Це більше об'єднує людей, аніж інтереси заради прибутку.

Висновки і пропозиції. Справжня кооперація потребує довготермінового планування, принаймні на роки 4-5. Проблема в тому, що в нас змінюється політика при зміні уряду чи парламенту. Щоб уникнути чи мінімізувати політичні впливи, потрібно організувати кооперативну довгорічну програму, яку б контролювала кооперативна рада, в яку б входили кооператори, фермери, представники держбанку, міністерств та об'єднаних територіальних громад. Формулу створення такого органу можна опрацювати: було би бажання. Крім того, слід запровадити єдину фінансову службу чи агенцію, яка б мала функції «єдиного вікна» щодо інформації, дотацій, програм кооперації. Є потреба уникнення різних «регіональних» інтерпретацій того самого закону з боку органів контролю, статистики, податкової інспекції.

В Україні потрібно вирішити «феномен захисту від влади іншими органами влади». Проте, так чи інакше, є необхідність максимальної децентралізації сільського господарства: це залучення об'єднаних територіальних громад, асоціацій фермерів та громадських активістів до планування сільського господарства. Автор статті у Брюсселі вивчав різні форми співпраці європейських держав з кооперативами. Все вирішується за круглим столом переговорів. Тому що сільськогосподарський розвиток має мінімально залежати від мінливих політичних настроїв, примх чи партій, мати свою природну еволюцію та логіку, поважати закони природи та екології, соціології, формувати активні громади та дбати про території та довкілля. Це основа здоров'я народу та майбутніх поколінь.

Планування кооперації в Україні потрібно розпочинати, дотримуючись базових кооперативних принципів. Основна допомога держави мала би бути в кількох напрямках: дорадчі служби, зрозумілі та прозорі механізми отримання дотацій та компенсацій, дешеве кредитування, особливо для переробної галузі, створення земельно-кооперативного банку та програми інновацій. Чому? Тому що кооперація може вирішити різні соціальні завдання краще, аніж державні програми з мільярдними витратами. Крім того, потрібно зрозуміти, що найякісніші продукти та товари наших фермерів мають продаватися в Україні, тому що це основа здоров'я людей. Таким чином: компенсація за органічну сертифікацію, маркування продукції, створення ефективних систем контролю за якістю продукції. В умовах глобалізації ринку відчувається потреба зваженого економічного протекціонізму, тобто, щоб якісні продукти споживали свої ж громадяни.

У випадку неконтрольованого ринку землі кооперативи не витримають конкуренції: вони не мають доступу до фінансових ресурсів для купівлі — кредитування — інвестицій. Комерційні банки будуть фінансувати аграрні корпорації, засновані самими ж власниками банків. Великі бюджетні кошти будуть розподілятися для партнерів політиків, що виграли вибори. Тому тут потрібно тверезо оцінювати ситуацію: якщо буде концепція «кооперативні фінанси — виробництво — споживання» + усі допоміжні напрямки, то в 2019 році кооперація стане рушієм аграрних реформ в Україні та принесе великі результати. А для цього потрібне лише одне: дайте керувати цим напрямком сучасним патріотичним професіоналам, які бачать своє майбутнє у своїй державі.

Список використаних джерел

1. Марочко В. І. Сільськогосподарська кооперація // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К.: Наукова думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 575. — ISBN 978-966-00-1290-5.
2. Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. № 704 // Урядовий кур'єр. — 2011. — №121. — 7 липня.

3. «Від Укооп-компанії – до Укоопспілки, від вузькокорпоративних – до колективних інтересів» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academia.org.ua/?p=903>
4. Арсьонова А. О. Теоретичні підходи формування досвіду кооперативного руху / А. О. Арсьонова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/3_88120.doc.htm
5. Малік М.Й. Науково-методичне забезпечення розвитку кооперації в аграрній сфері / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С. 103-108.
6. Про земельну реформу | від 18.12.1990 № 563-XII. zakon2.rada.gov.ua. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі | від 13.03.1992 № 2200-XII. zakon2.rada.gov.ua..
7. Про кооперацію | від 10.07.2003 № 1087-IV. zakon5.rada.gov.ua Про сільськогосподарську кооперацію | від 17.07.1997 № 469/97-ВР. zakon5.rada.gov.ua.
8. Про споживчу кооперацію | від 10.04.1992 № 2265-XII. zakon3.rada.gov.ua.
9. Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення ... | від 19.12.2000 № 1348/2000. zakon3.rada.gov.ua.
10. Про затвердження Державної цільової програми розвитку... | від 19.09.2007 № 1158 (Сторінка 1 з 4). zakon2.rada.gov.ua.
11. Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва | від 20.08.2008 № 729. zakon2.rada.gov.ua.
12. Кількість суб'єктів економіки за організаційними формами. www.ukrstat.gov.ua. Держстат України.
13. Земельний кодекс України | від 25.10.2001 № 2768-III (Сторінка 1 з 9). zakon2.rada.gov.ua.
14. Офіційний портал Верховної Ради України. w1.c1.rada.gov.ua.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МЕТОДОМ БЕНЧМАРКІНГУ

*Статкевич Олег, магістрант
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - Л.В. Недільська, к. е. н., доцент*

Постановка проблеми. Інвестиційна привабливість підприємства є невід'ємною складовою життєвого циклу кожного підприємства. За умов постійного її нарощення зростає ринкова вартість підприємства і, відповідно, максимально задовольняються інтереси власників та персоналу. Інвестиційна привабливість формується під впливом низки економічних, політичних,

галузових, соціальних та екологічних чинників. Об'єктивно оцінити реальний стан та виявити можливі напрями підвищення інвестиційної привабливості можна, застосовуючи метод бенчмаркінгу.

Бенчмаркінг дає можливість визначити зразкові результати діяльності підприємств однієї галузі з метою прийняття оптимальних рішень щодо розвитку конкретного підприємства та переймання досвіду найкращих методів управління.

Аналіз останніх досліджень. Інвестиційна привабливість підприємств регіонів України досить широко обговорюється у роботах: Н.Ю. Брюховецької, А.П. Гайдуцького, О.В. Короткова, О.В. Носова, К.П. Покатаєва, О.В. Товстенюка, О.В. Хасанова та інших. Особливості застосування бенчмаркінгу в системі оцінювання фінансового стану підприємств досліджувалися такими науковцями як Бондар А., Коваленко О.В. Пащенко О. П. Однак моніторинг інвестиційної привабливості підприємства методом бенчмаркінгу не достатньо висвітлений і тому потребує детальної розробки та характеристики.

Основний матеріал. Інвестиційна привабливість підприємства складне і багатогранне поняття, яке охоплює економічну, технологічну, фінансову, екологічну та соціальну складові. Методологічно інвестиційну привабливість підприємства оцінюють сукупністю різноманітних показників, які враховують кількісний та якісний стан зазначених сфер діяльності кожного конкретного підприємства. Одним із новітніх інструментів підвищення інвестиційної привабливості підприємства є метод бенчмаркінгу. Бенчмаркінг передбачає порівняння суб'єкта господарювання за обраними вагомими параметрами з непрямыми конкурентами залежно від сектора економіки, в якому вони функціонують. На практиці застосовують різні види "бенчмаркінгу", які класифікуються залежно від суб'єктів, за якими здійснюється порівняння, і показників, що розраховуються.

У даному випадку основною метою дослідження інвестиційної привабливості ПАТ «Житомирський маслозавод» методом бенчмаркінгу є виявлення негативних відхилень в значеннях порівняльних показників та розробка пропозицій щодо усунення недоліків. Для порівняння нами було обрано 5 відомих підприємств України по виробництву та реалізації молока та масла: Біловодський маслоробний завод, Житомирський маслозавод, Яготинський маслозавод, Дубномолоко та Кременчуцький міськмолкозавод. Передусім, порівняльний аналіз результатів їх діяльності здійснено за абсолютними показниками: власний капітал, активи, кредиторська заборгованість, чистий дохід, чистий прибуток (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика діяльності
молокопереробних підприємств за абсолютними показниками**

Показник	Біловодський маслоробний завод	Житомир- ський маслозавод	Яготинський маслозавод	Дубно- молоко	Кременчуцький міськмолоко- завод
Власний капітал (ВК), тис. грн	27437	699847	400983	14663	357197
Активи (А), тис. грн	28455	919806	960957	736312	791316
Дебіторська заборгованість (ДЗ), тис. грн	1959	192866	527270	200048	170287
Кредиторська заборгованість (КЗ), тис. грн	905	140285	340629	194179	422338
Чистий дохід (ЧД), тис. грн	93994	1774311	2706103	1707077	1234924
Чистий прибуток (ЧП), тис. грн	3469	135335	164523	16658	5886

Джерело: власні дослідження.

У ході аналізу встановлено, що серед наведених підприємств найбільший розмір власного капіталу (699847 тис. грн) належить Житомирському маслозаводу, кредиторська заборгованість найбільша у Кременчуцького міськмолокозаводу, а за рештою показників лідирує Яготинський маслозавод. Оскільки кількісні показники часто не об'єктивно оцінюють фінансовий стан підприємства, то для подальшого аналізу було обрано низку відносних показників (табл. 2), які повинні дати змогу краще розкрити реальні тенденції та ніші, на які доречно звернути увагу підприємству задля покращення свого інвестиційного потенціалу.

Так, серед наведених показників найкращі результати діяльності виявлено у Біловодського маслоробного заводу (оборотність активів - 3,3; коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів – 0,96; співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості – 2,16), який має невеликі потужності, однак надзвичайно активно їх використовує. Натомість, найвища рентабельність власного капіталу та найоптимальніше співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості - у корпорації Дубномолоко, що свідчить про високу ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

З результатів дослідження видно, що Житомирський маслозавод знаходиться в середині рейтингу між наведеними молокопереробними підприємствами і відображає достатні результати своєї діяльності. Окрім

того, за показником співвідношення чистого прибутку до чистого доходу Житомирський маслозавод зайняв лідируючу позицію.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика діяльності молокопереробних підприємств за відносними показниками

Показник	Біловодський маслоробний завод	Житомир- ський маслозавод	Яготинський маслозавод	Дубно- молоко	Кременчуцький міськмолоко- завод
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів (ВК/А)	0,96	0,76	0,42	0,02	0,45
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (ДЗ/КЗ)	2,16	1,37	1,55	1,03	0,4
Коефіцієнт оборотності активів (ЧД/А)	3,3	1,93	2,82	2,32	1,56
Рентабельність власного капіталу (ЧП/ВК), %	0,13	0,19	0,41	1,14	0,02
Рентабельність господарської діяльності (ЧП/ЧД), %	0,04	0,08	0,06	0,01	0

Джерело: власні дослідження.

Однак, зважаючи на ідентичність умов господарювання усіх досліджуваних підприємств є підстави припускати, що Житомирський маслозавод має вагомі резерви покращення результатів господарювання як з позиції операційної діяльності, так і фінансового менеджменту.

Висновки. Дане дослідження дає підстави стверджувати, що інвестиційна привабливість підприємства генерується низкою абсолютних та відносних показників, які формуються під впливом усіх видів діяльності підприємства, а також залежать від його соціальної, екологічної та інноваційної політики. Окрім того, застосування у процесі оцінки інвестиційної привабливості підприємства методу бенчмаркінгу, який дає значний потенціал розвитку сучасного підприємства.

Список використаних джерел

1. Пашенко О.П. (2014). Сучасні методи управління змінами на підприємстві. *Вісник ЖДТУ*. № 3 (69). 170-178.
2. Бондар А. Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Прикладна економіка – від теорії*

до практики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Тернопіль, 20 жовтня 2016 р.]. 56-58.

3. Коваленко О.В. (2009) Сутність та особливості бенчмаркінгу в антикризовому управлінні підприємством. *Механізм регулювання економіки*. № 3, Т. 1. 140-145.
4. Пащенко О.П. (2015). Бенчмаркінг як ефективний метод управління змінами на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 4. 539-543.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

*Сторожук Олександра , магістрант
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»*

Науковий керівник: І. В. Шевчук, к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В Україні практично запроваджена класична європейська модель оподаткування прибутку підприємств, яка є найпоширенішою у країнах ЄС та ОЕСР. При цьому в Україні діє одна із найнижчих в Європі ставка податку на прибуток підприємств – 18 %. Податок на прибуток на сьогодні є найвагомим із групи прямих податків у податковій системі України. Саме тому покращання сучасного стану податку на прибуток підприємства є однією із найважливіших соціально-економічних проблем, від швидкого вирішення яких значною мірою залежить подальший розвиток малого та середнього бізнесу в Україні.

Проблемами реформування або створення альтернативного існуючому в Україні податку на прибуток підприємств та удосконаленням механізму його адміністрування, який позитивно впливатиме на сприятливість інвестиційного клімату в Україні, займалися ряд науковців: В.Л. Андрущенко, З.С. Варналій, В.П. Вишне夫斯基, В.М. Геєць, В.І. Дубровський, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, І.О. Лютий, І.А. Майбуров, І.А. Маринич, А.М. Поддєрьогін, В.М. Федосов, В.В. Черкашин, С.І. Юрій, Ф.О. Ярошенко та інші.

Метою статті є дослідження динаміки та структури надходжень податку на прибуток підприємств, зміни в їх розподілі між державним і місцевими бюджетами внаслідок реформ децентралізації та податкових реформ 2014-2016 рр.

Основний матеріал. Податок на прибуток підприємств є прямим податком, який сплачується підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції. Податок на прибуток пройшов довгий шлях еволюційного розвитку та став один з основних податків у Податковій

системі України. Наразі об'єктом оподаткування податку на прибуток є головним чином прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень Податкового кодексу України.

У рамках децентралізації фінансових відносин та проведення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації з 2015 року 10% податку на прибуток підприємств недержавної форми власності зараховується до місцевих бюджетів (обласних бюджетів). Зазначені надходження використовуються для горизонтального вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів. З 2013 року було змінено порядок сплати податку на прибуток підприємствами з річним доходом більшим 20,0 млн грн., а саме запроваджено щомісячну авансову сплату податку на прибуток.

Саме запровадження авансової сплати та несприятливий розвиток економіки протягом 2013–2015 рр. призвели до того, що платники сплачували авансові платежі виходячи з фінансових результатів попереднього року, а поточний рік, за фінрезультатами, виявлявся ще гіршим за попередній, що і стало причиною стрімкого щорічного накопичення переplat [2]. з 1 січня 2016 р. в рамках вирішення даної проблеми поверненню стару систему адміністрування податку підприємствами з доходом більше 20,0 млн грн. (рис. 1).

Квартальне нарахування та сплата податку	• 2011 р. - 23% • 2012 р. - 21%
Сплата авансових внесків	• 2013 р. - 19% • 2014-2015 р. - 18%
Скасовано авансові внески та повернено квартальне декларування та сплату	• 2016-2018р. - 18%

Рис. 1. Порядок сплати податку на прибуток підприємств в Україні

Джерело: адаптовано згідно даних Міністерства фінансів України [2].

Особливістю податкової системи України є суттєве фіскальне значення податку на прибуток підприємств, що визначається часткою цього податку у податкових надходженнях бюджету. При цьому слід відзначити наявність тенденції до поступового зниження частки цього податку у податкових надходженнях Державного бюджету, особливо починаючи з 2014 р. (рис. 2).

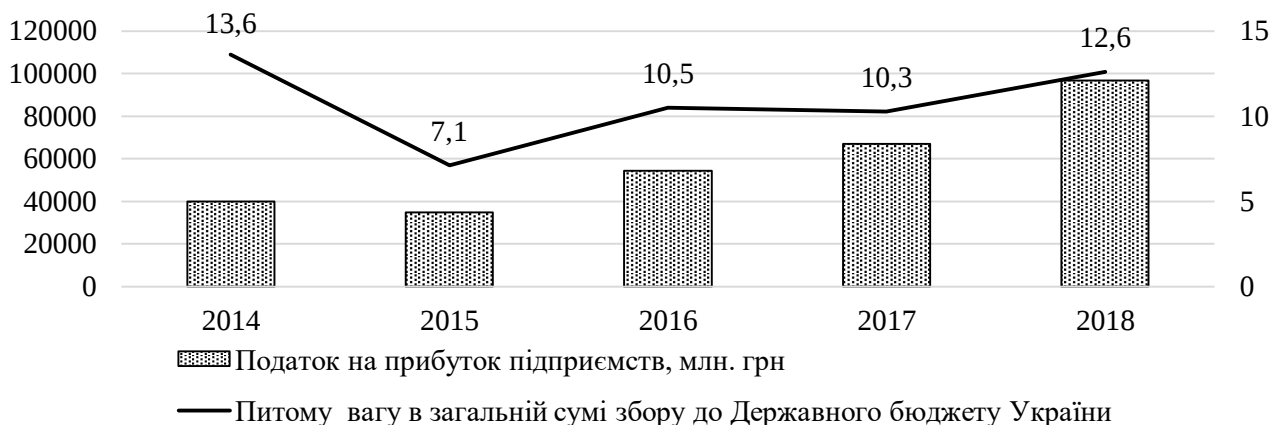

Рис. 2. Тенденції надходжень податку на прибуток підприємств до Державного бюджету України в 2014-2018 рр.

Джерело: розраховано автором за даними Державної фіскальної служби України [1].

Станом на 01.01.2019 р. частка податку у податкових надходженнях Державного бюджету становить 12,6 %, тоді як в 2014 р. – 13,6%, а найнижча відмітка зафіксована в 2015 р. – 7,1 %.

Статистичні дані держав ОЕСР свідчать, що частка корпоративного податку (аналог вітчизняного податку) у податкових надходженнях у різних країн є різною. Найнижчою вона є в податкових надходженнях Фінляндії, Угорщини, Словенії (4 % податкових надходжень), найвищою – в Норвегії (17 %), Чилі (21 %) [3]. Причиною цього є відмінності не лише в ставках податку, а й у критеріях віднесення суб'єкта господарювання до корпорації та використання інших інструментів адміністрування податкових платежів.

Номінальні надходження податку на прибуток підприємств до Державного бюджету України за 5 років зросли в 2,4 рази (із 39,9 млрд грн у 2014 році до 96,8 млрд грн на кінець 2018 року) (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка надходжень податку на прибуток

Показники	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	Зміна 2018р. до 2014р.
Податок на прибуток підприємств, млн грн	39941,8	34776,3	54344,1	66911,9	96882,3	56940,5
Номінальний приріст до попереднього року, млн грн	-14376,6	-5165,5	19567,8	12567,8	29970,4	56940,5
Відносний приріст до попереднього року, %	73,5	87,1	156,3	123,1	144,8	242,6

Джерело: розраховано автором за даними Державної фіскальної служби України [1].

Проте у 2014-2015 рр. кризова ситуація в економіці України, поява тимчасово окупованих та непідконтрольних територій позначились на кількості суб'єктів господарювання, які сплачували даний податок до бюджету, результатах їх господарської діяльності, а отже, на номінальних сумах сплачених ними податків. В ці роки спостерігалася тенденція до скорочення надходжень податкових платежів. Особливо різке зростання

номінальних надходжень податку на прибуток підприємств спостерігалось у 2016-2018 рр., що зумовлено частково інфляційними процесами та починаючи з 2017 р. відновленням економічного зростання. У 2018 р. надходження податку зросли також завдяки прибутковій діяльності держпідприємств (НАК Нафтогаз).

Висновки. На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що саме по собі зменшення ставки податку на прибуток, не є гарантіями економічного зростання підприємств та як наслідок наповнення бюджету країни. Для реального розвитку виробництва і стимулювання інвестиційного клімату потрібно провести значно глибші реформи та використати напрацьований світовий досвід. При оподаткуванні прибутку Україні варто було б звернути увагу не лише на номінальне зменшення податкового навантаження та спрощення системи адміністрування, а й на покращення рівня податкової культури платників, зниження рівня ухилення від сплати податків. Саме це і стане темою нашого подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. Надходження податків і зборів. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist/-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Доходи бюджету за січень-вересень 2018 року. Режим доступу: https://www.minfin.gov.ua/.../zvim%20%201-2%20кв_2018...
3. Податок на прибуток підприємств в Україні у 2011-2016 роках / Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2017. – 39 с. Режим доступу: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/feao_podatok_na_prybutok_a5_02.pdf

ПРОГНОЗУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛІНІЙНОГО ТРЕНДУ І МЕТОДУ МОНТЕ-КАРЛО

Суй Ярослав, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Н. О. Куровська, к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Валютні відносини є однією з найбільш складних сфер ринкового господарства, оскільки в них зосереджено проблеми національної та світової економіки. Прогнозування обсягів валютних операцій за допомогою методу Монте – Карло надає змогу дослідити вплив позитивних або негативних тенденцій, що притаманні вітчизняній економіці. Дослідження впливу валютно-курсової політики на макроекономічні показники сучасної економіки

України знайшло відображення у працях О. Ігнатової, С. Кучеренка, О. Петрика та ін.

Результати дослідження. Враховуючи сучасні тенденції, якими характеризуються міжбанківський ринок, можна оцінити сучасний стан та окреслити прогноз на найближчу перспективу. Так, спрогнозуємо обсяги продажу валюти на міжбанківському валютному ринку:

1) Проведемо вирівнювання динамічного ряду способом найменших квадратів. Рівняння, що виражає рівні динамічного ряду у виді деякої функції часу t , називають трендом.

2) Проведемо вирівнювання динамічного ряду по рівнянню прямої лінії (лінійному тренду). Рівняння прямої лінії має вид:

$$\tilde{y}_t = a_0 + a_1 t$$

де $\tilde{y}_t$ – вирівняні (теоретичні) рівні ряду динаміки; t – час, тобто порядкові номери періодів; a_0 і a_1 – параметри рівняння; a_0 – початок відліку; a_1 – коефіцієнт регресії чи пропорційності, що показує середній щорічний приріст (зниження).

Результати прогнозу продажу валюти на міжбанківському валютному ринку наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати прогнозу продажу валюти на міжбанківському валютному ринку за лінійним трендом способом найменших квадратів

Роки	Продано валюти, млн дол. США	Рівняння регресії	t	Вирівняне значення обсягів продажу валюти, млн дол. США
Січень 2018 рік	4435,2	$y_t = -4132,5985 + 237,1913t$	1	4369,8
Лютий 2018 рік	4773,6		2	4607,0
Березень 2018 рік	4816,3		3	4844,2
Квітень 2018 рік	4916,3		4	5081,4
Травень 2018 рік	5258,6		5	5318,6
Червень 2018 рік	4781,1		6	5555,7
Липень 2018 рік	6030,6		7	5792,9
Серпень 2018 рік	6610,0		8	6030,1
Вересень 2018 рік	6030,3		9	6267,3
Жовтень 2018 рік	6970,9		10	6504,5
Листопад 2018 рік	7265,4		11	6741,7
Грудень 2018 рік	6203,8		12	6978,9
Січень 2019 рік (прогноз)	-		13	7216,1
Лютий 2019 рік (прогноз)	-		14	7453,3

Коефіцієнт регресії $a_1 = 237,1913$ показує, що в середньому продаж валюти щомісячно зростає на 237,1913 млн дол. США. Проведене прогнозування показує, що в січні 2019 р. можлива сума продажу валюти на міжбанківському валютному ринку буде рівна 7216,1 млн дол. США, а в

лютому 2019 р. можлива сума продажу валюти на міжбанківському валютному ринку становитиме 7453,3 млн дол. США.

Розглянемо імовірність настання такого результату методом Монте-Карло. Для імітаційної моделі Монте-Карло були використані наступні дані (табл. 2):

Таблиця 2

Дані для моделювання суми продажу валюти міжбанківському валютному ринку методом Монте-Карло

Показник	Мінімум (за остані 5 роки)	Максимум (за остані 5 роки)
Продаж валюти міжбанківському валютному ринку, млідол. США	4435,2	7453,3

Джерело: розроблено на основі даних НБУ.

Результати аналізу свідчать про репрезентативність отриманих даних, оскільки стандартне відхилення значно нижче середнього відхилення, а коефіцієнт варіації нижче за 1. Таким чином, достовірність того, що розрахований прогноз здійсниться є досить високою (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз результатів моделювання суми продажу валюти на міжбанківському валютному ринку методом Монте-Карло

Показники	Продаж
Середнє відхилення	5963,3072
Стандартне відхилення	887,6060
Коефіцієнт варіації	0,1488
Мінімум	4436,0785
Максимум	7453,0916
Ймовірність h (вартість ≥ 7000) = 81 випадків з 500	16,2%

Результати імовірнісного аналізу свідчать, що із імовірністю 16,2% сума продажу валюти міжбанківському валютному ринку методом Монте-Карло в 2019 р. буде близько 6000 млн дол. США. Отримані в результаті імітації дані можна сформулювати таким чином, щоб відобразити можливість перебігу подій за трьома сценаріями: песимістичним, оптимістичним і найбільш імовірним (табл. 4).

Таблиця 4

Сценарії моделювання обсягів продажу валюти на міжбанківському валютному ринку методом Монте-Карло, млн дол.

Сценарії		
Песимістичний	Найбільш імовірний	Оптимістичний
4436,58	5937,31	7438,05

Результати моделювання свідчать, що при сприятливих умовах обсяги продажу валюти зростуть до 7438,05 млн дол. США, несприятливі умови спричинять обсяги продажу валюти у сумі 4436,58 млн дол. США, а найбільш ймовірно, що вони становитимуть 5937,3 млн дол. США.

Висновки. Результати трендового прогнозу дають значно оптимістичніший прогноз стосовно обсягів валютних операцій на міжбанківському валютному ринку, тоді як моделювання методом Монте-Карло відображає більш стримані перспективи розширення валютних операцій.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт НБУ. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
2. Аврамчук Л. А. Тенденції розвитку валютного ринку України / Л. А. Аврамчук, Є. В. Козицька // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 15. – С. 172-175.

СТАН ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ОЦІНКА ДИНАМІКИ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ

*Танська Наталія, магістрантка
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - к.е.н., доцент І. В. Шевчук*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Важливим регулятором перерозподілу фінансових ресурсів між державою та населенням виступає система оподаткування фізичних осіб. В умовах загострення та негативного впливу кризових явищ на фінансову стабільність держави оподаткування фізичних осіб виступає однією із основних складових фінансового механізму держави. Існуюча система оподаткування фізичних осіб потребує ґрунтовного аналізу з метою виявлення її ефективності

Важливий внесок в дослідження проблеми оподаткування громадян зробили В. Андрущенко, О. Василик, О. Данілов, Ю. Іванов, А. Крисоватий, А. Соколовська. Незважаючи на велику увагу з боку провідних вчених до оподаткування фізичних осіб, податок на доходи фізичних осіб та підвищення його ефективності залишається досить суперечливим.

Метою статті є аналіз та оцінка динаміки отриманих податку з доходів фізичних осіб.

Основний матеріал. Україна докладляє значних зусиль для усунення фінансово-економічних проблем, які викликані системною трансформацією нашої країни, та водночас намагається стабілізувати або збільшити податкові надходження. Особлива роль у цьому належить податку на

доходи фізичних осіб (ПДФО), який відіграє провідну роль в реалізації перерозподільної політики держави [1, с. 113].

Фіскальне значення ПДФО зумовлюється його високою питомою вагою у доходах місцевих бюджетів, а соціальна ефективність податку полягає у можливості за допомогою диференціації ставок та податкових пільг впливати на рівномірність розподілу доходів населення у територіальному розрізі [2, с. 48].

Індивідуальне прибуткове оподаткування громадян в Україні регулюється IV розділом Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. Відповідними статтями цього розділу встановлені основні елементи податку на доходи фізичних осіб, до яких відносяться платники податку, об'єкт оподаткування, одиниця оподаткування, джерело сплати, податковий період, ставки, пільги тощо [3, с. 179].

Таблиця 1

**Динаміка надходжень до зведеного бюджету податку з доходів
фізичних осіб, млн грн**

Елементи податку	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. до 2015 р.	
				+, -	в %
Податок на доходи фізичних осіб та військовий збір	54921,18	78971,32	110652,73	55731,55	101,5
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	45308,95	64886,12	93689,67	48380,72	106,8
Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	3197,84	5658,69	6632,00	3434,16	107,4
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	370,52	6338,32	7983,29	7612,77	2054,6
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	3987,77	1828,23	2264,24	-1723,53	-43,2
Податок на доходи фізичних осіб, не віднесений до інших категорій	2056,10	259,96	83,54	-1972,56	-95,9

Джерело: розраховано на основі даних Державної казначейської служби України [4].

Платниками податку з доходів фізичних осіб є:

- фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент.

Основними елементами податку з доходів фізичних осіб є:

- податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати;
- податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами;
- податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата;
- податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування.

В табл. 1 проаналізуємо динаміку податкових надходжень до зведеного бюджету від оподаткування доходів фізичних осіб за елементами податку.

Сума податку на доходи фізичних осіб та військового збору які надійшли до зведеного бюджету в 2017 році рівна 110652,73 млнгрн, що більше 2015 року на 55731,55млнгрн чи на 101,5%.

В таблиці 2 проаналізуємо структуру податку з доходів фізичних осіб.

Таблиця 2

Структура податку з доходів фізичних осіб, %

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. +, – до 2015 р.
Податок та збір на доходи фізичних осіб	100,00	100,00	100,00	0,00
Податок на доходи фізичних осіб:				
що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	82,50	82,16	84,67	2,17
з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	5,82	7,17	5,99	0,17
що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	0,67	8,03	7,21	6,54
що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	7,26	2,32	2,05	-5,21
не віднесений до інших категорій	3,74	0,33	0,08	-3,67

Джерело: розраховано на основі даних Державної казначейської служби України [4].

Питома вага податку на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати була найвищою за період дослідження: у 2017 році вона рівна 84,67%, що більше від 2015 року на 2,17%.

Відмітимо, що податок на доходи фізичних осіб є однією із найвпливовіших форм взаємовідносин між державою, органами зведеного самоврядування і громадянами з приводу утримання частини доходів з останніх для створення грошових фондів державного й зведеного значення. Саме, переважно за рахунок податку на доходи фізичних осіб, органи державної і місцевої влади спроможні виконувати покладені на них функції

Висновки. Існуючий рівень податкових надходжень ПДФО забезпечується в основному за рахунок сплати податку із заробітної плати, який справляється податковим агентом у джерела доходу. Така ситуація, коли понад 90% усіх надходжень забезпечує податок із заробітної плати, спостерігається протягом тривалого періоду. Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб знаходиться у прямій залежності як від структури реальних доходів населення, так і від темпів їх росту. Це означає, що зростом рівня заробітної плати платників податків – фізичних осіб, забезпечення своєчасності її виплати, розширенням бази оподаткування в країні буде відбуватись збільшення надходжень до бюджету, що дасть змогу проводити активну соціальну політику в Україні. Тому, вирішення питання підвищення ролі податку на доходи фізичних осіб у доходах бюджету України має відбуватися через перегляд усієї політики заробітної плати.

Список використаної літератури

1. Баранник Л. Б. Аналіз фіскальної ефективності стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні /Л. Б. Баранник, Я. А. Соломка // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. – № 4. – С. 113-123.
2. Федун І. Л. Фіскальна роль податку на доходи фізичних осіб в контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні / І. Л. Федун, Т. Б. Васіна // Економіка та держава. – 2012. – № 1. – С. 47-50.
3. Чижова Т. В. Сутність і значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні фінансових ресурсів регіону / Т. В. Чижова, І. А. Сисоєнко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 8(1). – С. 178-180.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=400657>.

ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ: КЛЮЧОВІ СЕГМЕНТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.

*Ткаченко Наталія, магістрантка
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - к.е.н. Мартинюк Г.П.*

Постановка проблеми. Нині ключовими проблемами світового співтовариства виступають кліматичні та екологічні умови існування, тому що вони давно втратили локальний характер і досягли глобальних масштабів. Оскільки на перший план висувуються екологічні пріоритети то постає необхідність пошуку нових та вдосконалення діючих інструментів їх вирішення, у тому числі фінансових. Одним із першорядних важелів є оподаткування. Екологічне оподаткування стало вагомим та дієвим інструментом забезпечення екологічної безпеки суспільства, воно відіграє важливу роль у переході до низьковуглецевої економіки та наповнення бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасним проблемам та перспективам розвитку екологічного оподаткування (ЕО) в Україні та світі присвячено праці таких авторів як О. О. Веклич, С. О. Лизун, Ю. М. Маковецька, В. С. Міщенко, Т. Л. Омеляненко, М. А. Хвесик, О. А. Чала та ін..

Незважаючи на наявність певних напрацювань та актуальність тематики, що регулюючий потенціал екологічного оподаткування мало досліджений, а вітчизняна система такого оподаткування ще досить далека від її ефективного використання.

Мета статті. Теоретично-практичне дослідження обліку платників та стану прогнозування надходжень до бюджету від екологічного оподаткування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Екологічне оподаткування можна вважати одним із найменш затратним для держави стимулом регулювання екологічних проблем, шляхом збільшення ціни продукції виробленої без застосування очисних засобів через підвищене екологічне оподаткування.

В наукових доробках Сучек С стверджується що очевидним є факт наявності в Україні системи екологічного оподаткування в її початковій фазі. Для досягнення належного ефекту слід переймати досвід країн, які спромоглися досягти успіху у сфері екологічного оподаткування, в Україні треба зменшити витрати на адміністрування екологічного податку, застосовувати його як механізм стимулювання екологічно безпечних виробництв, установити належний контроль за поверненням коштів, акумульованих з екологічно шкідливих виробництв саме в ті регіони, стану довкілля яких нанесли збитки ці виробництва [3] .

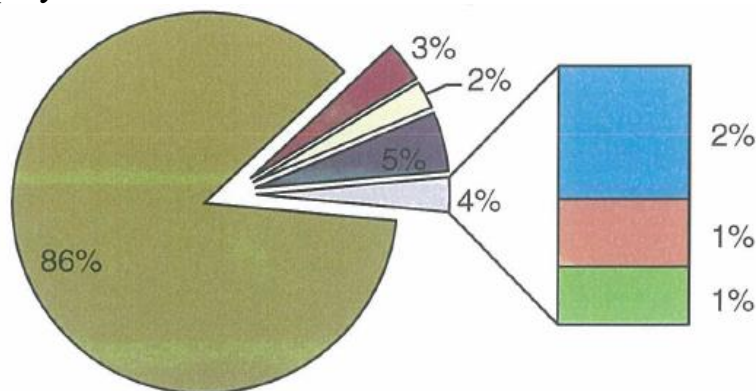
З метою створення умов для здійснення контролюючими органами контролю за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою сплати

податків, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (пункт 63.1 статті 63 Податкового кодексу), ведеться облік платників податків. Однак дозволи на забруднення надають два державні органи Мінприрда та Держпродспоживслужба. Отже, відсутність здійснення єдиного обліку виданих (переоформлених) дозволів на забруднення призводить до втрат податкових надходжень.

За результатами аудиторської перевірки державних органів на виконання податкового законодавства встановлено невідповідність даних Департаменту податків і зборів з юридичних осіб і Департаменту інформаційних технологій ДФС щодо кількості декларуючих платників екологічного податку, зокрема, протягом 2015–2017 років подавали звітність за викиди в атмосферне повітря на 25,5, 23,3 і 21,6 тис. платників більше, а за скиди у водні об'єкти, навпаки, звітували на 280, 430 і 301 платник менше, ніж мали відповідні дозволи [2] що підтверджує наше припущення щодо невирішених питань екологічного оподаткування.

Особливістю обліку платників екологічного податку є обов'язок платника податків, який здійснює викиди/скиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря/водні об'єкти, стати на облік у контролюючому органі, сплачувати екологічний податок та рентні платежі та формувати податкову декларацію.

За даними звіту Державної фіскальної служби у 2017 році рентних платежів, збору на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, та екологічного податку забезпечено надходження у розмірі 50,8 млрд. грн. або 98.2% індикативних показників Мінфіну.

надра ■ екологія □ транзит ■ радіо ■ вода ■ соціально-економічний ризик ■ ліс

Рис. 1.3. Структура надходжень рентних платежів та екологічного податку до державного бюджету у 2017 році [1]

Порівняно з 2016 роком надходження до Державного бюджету по рентних платежах, збору на соціально-економічну компенсацію ризику

населення, яке проживає на території зони спостереження, та екологічного податку збільшились на 111,2% або на 4,7 млрд. гривень.[]

При вирішенні проблем обліку платників, формування дохідної частини бюджету за допомогою екологічного податку та рентних платежів, і ще одним із ключових завдань екологічного оподаткування є розробка системи ефективного прогнозу надходжень від екологічного податку до бюджету.

Однак наявну систему прогнозування надходжень від екологічного податку та формування доходів бюджету від даного податку можна вважати малоефективною. В Мінфіні нині відсутня методика прогнозування екологічного податку до Державного бюджету як в цілому, так і окремо за видами забруднення навколишнього природного середовища. Прогнозний розрахунок екологічного податку здійснюється тільки Міністерством фінансів на підставі даних податкової служби, збільшених на індекс зміни величини ставок.

При збільшенні ставок цього податку в 2016 році на 26,7%. індикативний показник 2016 року (449,6 млн грн), доведений Мінфіном до ДФС (табл. 1), лише на 13,4% перевищував фактичні надходження 2015 року (396,4 млн грн), внаслідок чого виконання індикативного показника за 2016 рік становило 187,3 відсотка. У 2017 році індикативний показник (748,3 млн грн) був на 11,1% меншим за надходження 2016 року (842,1 млн гривень).

Таблиця 1

Стан виконання індикативних показників доходів загального фонду державного бюджету з надходжень екологічного податку (за ККДБ 19010100–19010300) у 2015–2017 роках, млн грн

Показник	2015	2016	2016 до 2015		2017	2017 до 2016	
			Сума	відс.%		сума	відс.%
Очікувані (прогнознi) суми надходжень за даними ДФС (з урахуванням уточнень)	х*	449,6	Х	х	450,0	0,4	100,1
Індикативний показник Мінфіну	802,7	449,6	-353,1	56,0	748,3	298,7	166,4
Фактичні надходження	396,4	842,1	+445,7	212,4	744,4	-97,7	88,4
Виконання індикативного показника	сума	-406,3	392,5	Х	х	-3,9	Х
	відс.	49,4	187,3	Х	х	99,5	Х

* На 2015 рік прогноз екологічного податку Міндоходів надавався в цілому за ККДБ 190101–190103 та 190105 „ Надходження: від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення. [1]

За підсумками контрольної групи Рахункової палати, обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря протягом 2015–2017 років

щороку збільшувався: з 159,1 млн т в 2015 р, 161,2 млн т - 2016 році до 170,0 млн т в 2017 р.

Висновки. Таким чином, за відсутності належного внутрішнього контролю (через недосконалість обліку платників екологічного податку) з боку ДФС за діяльністю своїх територіальних органів при проведенні ними контрольно-перевірочної роботи, останніми допускалось недотримання вимог податкового законодавства при здійсненні контролю за повнотою і своєчасністю сплати до державного бюджету екологічного податку за викиди/скиди в атмосферне повітря/водні об'єкти, як наслідок, створювалися ризики недонадходження екологічного податку до державного бюджету. Доведено що відсутність здійснення єдиного обліку виданих (переоформлених) дозволів на забруднення та відсутність належного прогнозування сплати податку призводить до втрат податкових надходжень.

Список використаних джерел

1. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>
2. Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756304/Zvit_10-3_2018.pdf?subportal=http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100007787-ekologichniy-podatok-kvartalna-zvitnist.
3. Сучек С. Екологічне оподаткування: європейський досвід та перспективи його застосування в українських реаліях [Електронний ресурс] / С. Сучек // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2018. - № 3. - С. 85-93

СУТНІСТЬ І СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ

Філінська Яна, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Куровська Н. О., к.е.н., доцент

Актуальність дослідження. Переважним фактором впливу на ефективність функціонування вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання є їх здатність управляти своєю вартістю. Вартість бізнесу є комплексним критерієм оцінки його стану, який охоплює як базові показники (виручка, прибуток, рентабельність тощо), так і багато інших

факторів, що відображають рівень розвитку зовнішнього середовища, ситуацію на ринках капіталу, вигоду від альтернативного вкладення капіталу.

Теоретичну основу досліджень, присвячених питанням оцінки ринкової вартості бізнесу, складають праці таких науковців: Н. М. Алейнікової, О. В. Ізмайлової, Р.О. Костирко, К. К. Красовської, І. М. Мельник, С. В. Пиди, К. Г. Сердюкова, Н.В. Тертичної, В.О. Шевчук та ін. Проте, проаналізовані дослідження підтверджують гіпотезу про необхідність пошуку методичного обґрунтування комплексної оцінки вартості бізнесу.

Основний матеріал. Враховуючи дослідження вітчизняних та закордонних науковців [1, 2, 4] справедливо визначити ринкову вартість бізнесу як розрахункову величину, яка виражена у грошових одиницях на конкретний момент часу, враховує кількісні та якісні компоненти і дозволяє зробити висновок про значущість бізнесу для зацікавлених осіб та суспільства загалом. Такий підхід конкретизує, що ринкову вартість бізнесу, як економічний результат, формують не лише матеріальні активи, а й якісні компоненти, тому вона набуває рис інтегрального показника ефективності, інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та інших параметрів.

Оцінка вартості є окремим етапом системи управління вартістю бізнесу. Впровадження такої системи на підприємстві – це тривалий процес (2-3 роки), орієнтований на довгострокову перспективу, що має стратегічне значення і повинен пройти в декілька послідовних етапів.

На кожному етапі управління вартістю виконуються специфічні заходи та процедури, однією з яких є вибір та розрахунок показників для оцінки ринкової вартості бізнесу (рис. 1).

1. *Побудова стратегії управління вартістю бізнесу.* Відправним етапом в процесі управління вартістю бізнесу є визначення базової стратегії, вибір якої на рівні підприємства зумовлений необхідністю досягнення цілей, поставлених власниками. Формування стратегії управління вартістю бізнесу дозволяє визначити фундаментальну проблему корпоративного управління - одночасне задоволення вимог усіх стейкхолдерів (управлінців, інвесторів та власників).

2. *Встановлення поточної ситуації (оцінка вартості бізнесу)* дає змогу зафіксувати досягнутий рівень як базу, у порівнянні з якою відслідковуватиметься тем нарощення чи спадання рівня вартості.

Відповідно до Національного стандарту №1 «Загальні поняття оцінки майна й майнових прав» (від 10 вересня 2003 р.) у вітчизняній практиці для проведення оцінки майна при визначенні ринкової вартості бізнесу застосовуються три основні методичні підходи: витратний, дохідний і порівняльний [3].

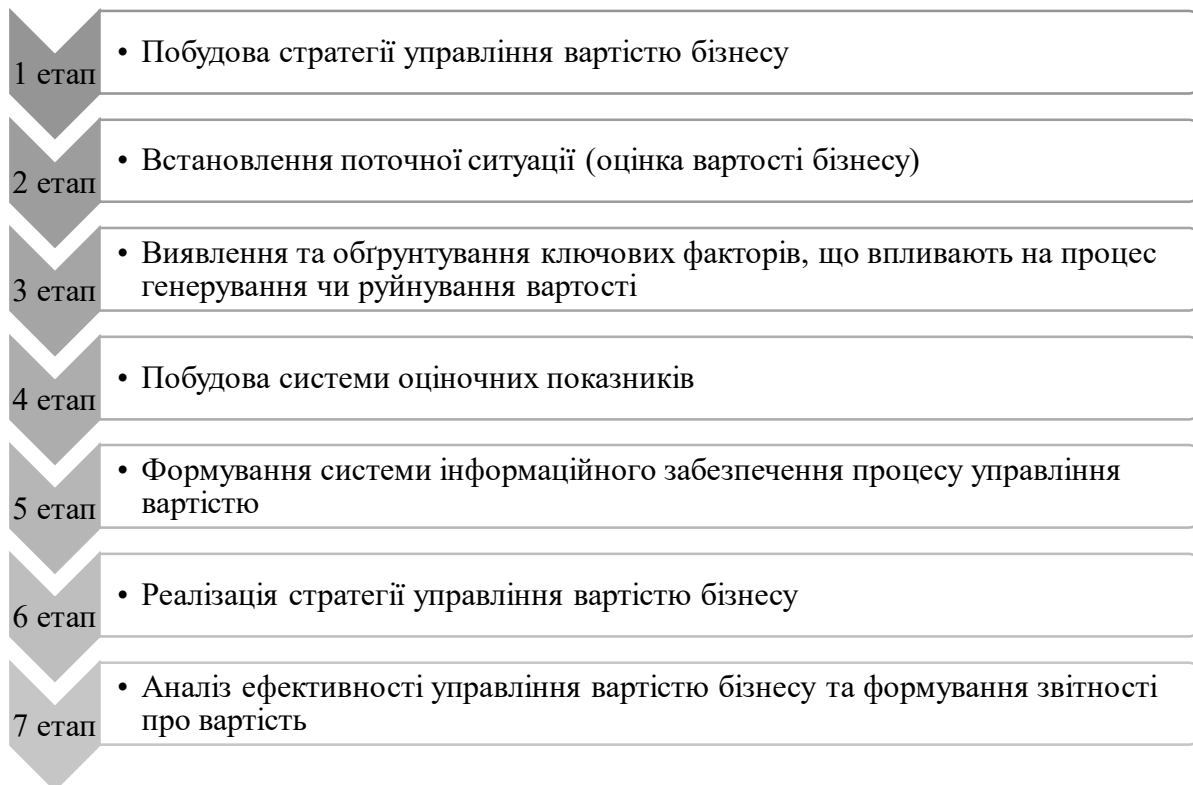

Рис. 1. Система управління вартістю бізнесу

Джерело: власні дослідження.

Витратний підхід ґрунтується на врахуванні принципів корисності і заміщення. Він передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням їх на суму зносу (знецінення). Основними методами витратного підходу є метод прямого відтворення та метод заміщення, за допомогою яких визначається залишкова вартість заміщення (відтворення).

Дохідний підхід базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу. Основними методами дохідного підходу є пряма капіталізація доходу та непряма капіталізація доходу (дисконтування грошового потоку). Вибір методів оцінки при цьому залежить від наявності інформації щодо очікуваних (прогнозованих) доходів від використання об'єкта оцінки, стабільності їх отримання, мети оцінки, а також виду вартості, що підлягає визначенню.

Порівняльний підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки. Основними елементами порівняння є характеристики подібного майна за місцем його розташування, фізичними та функціональними ознаками, умовами продажу

тощо. Коригування вартості подібного майна здійснюється шляхом додавання або вирахування грошової суми із застосуванням коефіцієнта (відсотка) до ціни продажу (пропонування) зазначеного майна або шляхом їх комбінування.

3. *Виявлення та обґрунтування ключових факторів, що впливають на процес генерування чи руйнування вартості.* З метою побудови системи управління вартістю бізнесу, адекватної вітчизняним умовам розвитку економіки, слід визначити основні фактори, що впливають на генерування чи руйнування вартості підприємства.

4. *Побудова системи оціночних показників, що є індикаторами зміни факторів вартості.* Для того, щоб ефективно управляти вартістю бізнесу, необхідно сформувати вдалу систему ключових показників (індикаторів). Такі показники повинні якомога точніше відображати параметри розвитку підприємства та характеризувати вплив різних факторів на вартість підприємства.

Для кожного підприємства набір оціночних показників, як і набір факторів вартості, є унікальним. З розвитком підприємства він уточнюється та доповнюється, що обумовлено наступними причинами:

а) можливістю удосконалення системи інформаційного забезпечення процесу управління та окреслення нових оціночних показників;

б) потребами стейкхолдерів та появою нових факторів формування вартості.

На основі розробленої системи оціночних показників, які враховують специфічні фактори вартості конкретного підприємства, відбувається розрахунок його вартості.

Дослідники наводять різні підходи стосовно набору показників, що забезпечують системи формування та управління вартістю бізнесу. Набір таких показників є індивідуальним для кожного підприємства і залежить від:

- галузі, в якій функціонує підприємство;
- наявної інформації, що використовується для розрахунку показників.

Традиційно до таких показників відносять: обсяги грошових потоків і майбутніх капітальних вкладень, розміри активів, власного капіталу, виручки, чистого прибутку, нерозподіленого прибутку, темп зростання та рентабельність продаж, ефективність інвестицій, ліквідність, фінансова стійкість. Окрім того, часто використовують загально прийняті показники: EVA, NOPAT, ROI, WACC, NPV тощо.

Переважає більшість наведених підходів базуються на оцінці рівня капіталізації підприємства та доданої вартості, що створюється впродовж кількох періодів. Основою для всіх оціночних показників вартості підприємства є їх часова орієнтація на майбутнє та сутнісна орієнтація на грошові потоки підприємства.

5. *Формування системи інформаційного забезпечення процесу управління вартістю.* Для забезпечення ефективного функціонування системи формування вартості підприємства розробляється методологічний інструментарій, який повинен відповідати потребам суб'єктів, які здійснюють управління вартістю бізнесу.

6. *Реалізація стратегії управління вартістю бізнесу* передбачає здійснення необхідних управлінських впливів на діяльність суб'єкта господарювання та його підрозділів, беручи за основу оціночні показники вартості відповідно до обраної стратегії управління нею. Метою цього етапу управління є досягнення ключових показників вартості підприємства.

Окремим аспектом управління вартістю бізнесу є формування низки якісних характеристик, що безумовно впливають на оціночні показники та сприяють формуванню ділової репутації у бізнес-середовищі, підвищуючи нематеріальну складову вартості. До таких характеристик слід віднести:

- удосконалення та підвищення якості корпоративної культури;
- зростання мотивації персоналу щодо створення вартості, зміна системи винагороди персоналу на основі аналізу його внеску у створення вартості підприємства;
- удосконалення організаційної структури підприємства;
- реінжиніринг діяльності підприємства;
- впровадження інновацій.

7. *Аналіз ефективності управління вартістю бізнесу та формування звітності про вартість.*

Аналіз ефективності управління вартістю бізнесу передбачає:

- співставлення фактичних показників про вартість підприємства із плановими та прогнозними значеннями;
- співставлення прогнозних показників ризику із фактичним рівнем отриманого впливу зовнішнього середовища;
- встановлення причин відхилень фактичних показників від планових та прогнозних.

Висновки. Отже, оцінка ринкової вартості бізнесу є ключовим елементом вартісно-орієнтованого управління бізнесом. З огляду на чисельність факторів, які впливають на ринкову вартість, а також глибину їх впливу, оцінка повинна здійснюватись комплексно, з усебічним врахуванням особливостей кожного окремого суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Ізмайлова О. В. Підвищення достовірності оцінок значущості критеріїв при визначенні ринкової вартості об'єктів нерухомості [Електронний ресурс] / О. В. Ізмайлова, І. М. Мельник, С. В. Пида, К. К. Красовська // Управління розвитком складних систем. - 2017. - Вип. 29. - С. 121-128. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2017_29_20
2. Костирко Р.О., Тертична Н.В., Шевчук В.О. Комплексна оцінка вартості підприємства: Монографія / За заг. ред. докт. екон. наук, академіка НАН

- України М.Г. Чумаченко –Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2007. –224 с.
3. Про затвердження Національного стандарту N 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" Постанова КМУ №1440-2003-п, поточна редакція від 15.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1440-2003-%D0%BF>
4. Сердюков К. Г. Вдосконалення оцінки вартості акціонерного товариства за ринковим підходом [Електронний ресурс] / К. Г. Сердюков, Н. М. Алєйнікова // Управління розвитком. - 2017. - № 3-4. - С. 88–96. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2017_3-4_14

УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Шадура Лідія, магістрант

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Стойко О. Я.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Одним із ключових завдань аналізу в державному комерційному банку є загальна оцінка фінансово-економічної ефективності його діяльності, що містить аналіз фінансових результатів і фінансового стану банку. Управлінський аналіз що здійснюється в комерційному банку є обов'язковою частиною його організаційної структури та охоплює всі його фінансово-господарські процеси. У сучасних умовах кризових явищ і нестабільності фінансового середовища, функціонування державних банків залежить від ефективного стратегічного управління їх діяльності, що є пріоритетним завданням менеджменту банку та потребує створення відповідної моделі стратегічного управління. Наразі одним з пріоритетних напрямків роботи Міністерства фінансів України є реформування державного банківського сектору шляхом значного зниження присутності держави у банківському секторі через повний, або частковий продаж банків державного сектору та збільшення конкуренції на банківському ринку. Передбачається, що до 2022 р. частка держбанків на ринку має зменшитися до 24 % (після націоналізації Приватбанку та «очищення» банківської системи вона зростає з 28 % до 55 %) [8].

Управлінню діяльністю державних банків в економічній літературі приділяється значна увага, зокрема, такими вітчизняними авторами, як: Д. М. Гриджук, Л. А. Зверук, С. М. Козьменко, О. В. Лисенок, О. М. Момот, О. М. Скібіцький та ін. Однак вивчення особливостей процесу управління фінансово-економічною діяльністю державних банків в умовах кризових

явищ і нестабільності фінансового середовища потребує окремого дослідження.

Основний матеріал. Після націоналізації Приватбанку державні банки займають істотну частку у вітчизняній банківській системі. Державні банки – це 55 % активів, 61 % коштів фізичних осіб, 51 % коштів юридичних осіб, 61 % відділень, 73 % банкоматів, 74 % активних платіжних карток [3]. Негативним моментом є те, що державні банки мають вищу частку проблемних активів (62 %), що призводить до потреби у рекапіталізації за рахунок коштів платників податків. Протягом 25 років держава витратила 10 млрд дол. на рекапіталізацію державних банків (понад 4 млрд дол. вже витрачено на Приватбанк) [3]. Водночас існують ризики захоплення держави, адже державні банки, як і державні підприємства, використовуються політиками для заробляння грошей: державні банки можуть видавати кредити бізнесменам, пов'язаним з політиками; державні банки активно кредитують державні підприємства, що може мати негативні наслідки для їх фінансових показників; державні банки можуть використовуватись для фінансування дефіциту бюджету шляхом придбання державних облігацій (ефект витіснення – гроші з депозитів використовуються не на кредитування економіки) [3].

З огляду на вищесказане, головним завданням, що постало перед державними банками є докорінний перегляд принципів та механізмів корпоративного управління та удосконалення фінансових моделей державних банків для досягнення найвищої ефективності їх діяльності. Першочерговими завданнями державних банків є удосконаленню принципів та механізмів корпоративного управління, підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності [6].

На даний час Міністерство фінансів України сфокусоване на вжитті заходів, що необхідні для забезпечення ефективності моделі управління банків державного сектору. З цією метою Міністерством фінансів за участі Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації та Європейського банку реконструкції та розвитку було розроблено «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору» [1].

Стратегії державних банків мають базуватися на завданнях держави у банківському секторі. Найпріоритетнішими завдання державного управління як каталізатора економічного зростання банківського сектору є в тому, щоб покращувати рівень фінансової інклюзивності; забезпечувати загальний доступ до фінансових послуг за розумну ціну; підвищувати доступність кредитів для ключових сегментів розвитку економіки; підтримувати фінансову стабільність, ефективно управляючи ризиками, ліквідністю та капіталом [2].

Як власник державних банків наша держава повинна створювати фінансову цінність і компенсувати інвестовані бюджетні кошти;

забезпечити здорову конкурентну динаміку та стабільність економіки для державних банків; звільнити баланси державних банків від тиску непрацюючих кредитів з мінімальною шкодою для фінансової стабільності; розробити єдиний підхід до корпоративного управління; мінімізувати частку держави у банківському секторі [2].

Оновлені стратегічні принципи державного банківського сектору повинні бути поширені в чотирьох основних напрямках:

1. Впровадження планів виходу держави з капіталу банків задля забезпечення підвищення їх вартості.

2. Удосконалення ефективності моделі управління банками державного сектору шляхом покращання дисципліни та реалізації стратегії, а також збільшення вартості для держави перед виходом з капіталу банків.

3. Впровадження стратегій для окремих банків з метою відновлення їх діяльності як стабільних, прибуткових установ, що функціонують на комерційних засадах.

4. Розробка та впровадження підходів для роботи з непрацюючими кредитами з метою зменшення тиску на баланси банків державного сектору, максимізації їх залишкової вартості [7].

Стратегії кожного окремого банку мають включати наступні елементи: покращення корпоративного управління та створення наглядових рад більшість яких складатиметься з незалежних професійних членів, і зокрема реформа корпоративного управління є основною передумовою для реалізації стратегії; стабільна операційна платформа, належний рівень капіталізації та стабільна ІТ-інфраструктура; стратегічний фокус кожного банку, який дає можливість кожному з них на базі індивідуальних конкурентних переваг базувати розвиток банку; скорочення ризиків, пов'язаних з державою – зменшення частки державних ОВДП у балансах банків та рівня кредитування державних підприємств; врегулювання питання проблемних активів [7].

Стратегічна модель управління ПриватБанком ґрунтується на таких ключових напрямках:

– максимально збільшити цінність для власників шляхом створення хорошого банку та відновлення вартості непрацюючих кредитів (відшкодування допомоги, наданої державою);

– перетворення на банк, який сфокусований на роздрібному сегменті, із значною часткою в малому та середньому бізнесі та незначною присутністю в корпоративному сегменті;

– нарощувати потенціал у сфері кредитування клієнтів середнього корпоративного бізнесу;

– підготуватися до виходу з володіння контрольним пакетом у термін до 2022 року;

– зберегти свою позицію на ринку у роздрібному сегменті на поточному рівні;

- продовжувати знижувати вартість зобов'язань;
- зберегти позиції франшизи платіжних систем та активно їх використовувати;
- удосконалити системи управління та організації з метою забезпечення комплексного управління ризиками;
- досягти стягнення заборгованості в рамках існуючого успадкованого портфелю непрацюючих кредитів;
- запустити програму з оптимізації операційних витрат;
- розробити цілі по розміру та конфігурації мережі;
- чітко сегментувати бізнес та розмежувати сфери контролю та ін. [4].

Стратегічна модель управління Ощадбанку ґрунтується на таких базових засадах:

- збільшити цінність для власників за рахунок підвищення ефективності, використовуючи свою мережу для цілей сприяння загальнодоступності фінансування;
- зберегти свою позицію як універсального банку №1 в країні;
- підготуватися до часткової приватизації;
- зберегти позицію лідера у корпоративному сегменті;
- перефокусувати сегмент на клієнтів середнього корпоративного бізнесу та зменшити залежність від кредитування державних підприємств;
- удосконалити систему управління ефективністю та результативністю;
- переглянути ефективність кредитних процесів;
- розробляти функції збуту та пропозиції, орієнтовані на конкретний сегмент;
- зміцнити позицію у роздрібному бізнесі та комісійних продуктах;
- збільшити комісійний дохід за допомогою переоцінки продуктів та переходу на електронні канали взаємодії;
- оптимізувати мережу відділень зменшивши їх кількість;
- розробити централізовану систему підтримки, покращити канали цифрового зв'язку, удосконалити інформаційну безпеку;
- централізувати підрозділи підтримки та покращити бізнес–процеси;
- втримувати низькою вартість ризиків за рахунок удосконалення кредитних процесів;
- покращити рівень погашення існуючих непрацюючих кредитів та максимізувати вартість портфелю непрацюючих кредитів у майбутньому та ін. [5].

Стратегічна модель управління Укрексімбанку ґрунтується на таких основних компонентах: скорегувати нинішню модель діяльності, зосереджуючи більше уваги на експортно–імпортних операціях; продовжувати свою діяльність, користуючись нинішньою бізнес–моделлю та готуватися до продажу; підтримка та розробка поточної бази ключових клієнтів та основних активів, основна увага приділяється загальному

зростанню економіки; підтримка та розвиток банку в рамках його поточного профілю діяльності, більш висока ефективність та ін. [2].

Стратегічна модель управління Укргазбанку спрямована на вузькоспеціалізований роздрібний сегмент: Укргазбанк прагне підвищити маржинальність та якість діяльності блоку роздрібногo бізнесу шляхом запровадження ряду продуктів, розроблених спеціально з метою поширення ефективного використання енергії в особистих цілях (кредити для підвищення ефективності використання енергоресурсів домогосподарствами, екологічно чистих автомобілів тощо [2].

Для сприяння скороченню частки держави, плани державних банків мають включати наступні елементи: – передумови успішного виходу із володіння держави; до основного складу наглядової ради із профільними комітетами повинні входити незалежні директори; потрібна сильна команда управлінців; мають бути досягнуті привабливі показники рентабельності власного капіталу; повинні бути створенні сприятливі умови для підприємницької діяльності та економічного зростання; має бути належна підтримка стабільності операційної платформи; потрібно посилити наявність належних методів обліку та механізмів контролю; повинна бути розроблена надійна IT-інфраструктура для підтримки звітування та контролю; слід сформувати належний рівень капіталу та зниження вартості ризику капіталу державних банків; потрібно врегулювати правові питання та судові позики; всі непрацюючі кредити повинні бути погашені [2].

Висновки. Фінансова стратегія управління державними банками розрахована на зменшення присутності державних банків на банківському ринку через повний, або частковий продаж банків державного сектору» та збільшення конкуренції на банківському ринку. До 2022 р. частка державних банків не має перевищувати 25 % банківського сектору. Приватні банки є кращими від державних як для економіки, так і для кишень платників податків. Відтак деякі державні комерційні банки мають бути приватизовані.

Список використаної літератури

1. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). URL: <https://www.slideshare.net/sadovnychy/ss-88586455> (дата звернення 30.05.2019).
2. Основні напрямки реалізації положень Зasad стратегічного реформування державного банківського сектору. URL: https://www.oschadbank.ua/zvit/doc/Updated_principles_of_strategic_reform_of_the_state_banking_sector.pdf (дата звернення 30.05.2019).
3. Приватні банки є кращими від державних як для економіки, так і для кишень платників податків. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua>. (дата звернення 30.05.2019).

4. Стратегія АТ КБ ПриватБанк до 2022 р. Офіційний сайт ПриватБанку. URL: <https://static.privatbank.ua/files/20180117.pdf> (дата звернення 30.05.2019).
5. Стратегія розвитку Ощадбанку на 2018-2022 роки. Офіційний сайт Ощадбанку. URL: <https://www.oschadbank.ua/zvit/doc/Oschadbank%20Strategy%202018-2022.pdf> (дата звернення 30.05.2019).
6. Реформа державних банків. Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/organi-v-kompetencii-mfu/reforma-derzhavnykh-bankiv> (дата звернення 30.05.2019).
7. Уряд підтримав оновлені Засади стратегічного реформування державного банківського сектору. Міністерство фінансів України URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/uriad-pidtrymav-onovleni-zasady-stratehichnoho-reformuvannia-derzhavnoho-bankivskoho-sektoru?category=derzhavni-banki-ukraini> (дата звернення 30.05.2019).
8. Уряд схвалив оновлену стратегію держбанків. *Finbalance*. URL: <http://finbalance.com.ua/news/Uryad-skhvaliv-onovlenu-stratehiyu-derzhbankiv> (дата звернення 30.05.2019).

ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Чернявська Н. А., магістрантка

Науковий курівник - В. П. Якобчук, к. е. н., професор,
завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління

Розглянуто досвід управління у сфері охорони здоров'я в зарубіжних країнах. Проаналізовано наявну проблематику системи охорони здоров'я в Україні. Окреслено пріоритетні напрями доопрацювання процесу реформування системи охорони здоров'я в Україні, крізь призму досвіду зарубіжних країн.

Постановка проблеми. У ХХ ст. найбільшою мірою виявився зв'язок між охороною здоров'я, розвитком суспільства й особистості. Конституційне визнання права на здоров'я кожної людини стало невід'ємною рисою більшості правових систем. Адже сьогодні вважається, що правова складова державної відповідальності за здоров'я громадянина спирається не на економічні візії, а насамперед на природне право кожної людини на життя і здоров'я.

Оскільки здоров'я - це не лише індивідуальна цінність окремої людини, а й надбання суспільства й держави, питання правового забезпечення

охорони здоров'я є досить актуальними та розглядаються в багатьох міжнародних документах, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН, ВООЗ, Всесвітньою медичною асоціацією, Всесвітньою асоціацією психіатрів, Радою Європи тощо. У Статуті ВООЗ проголошується, що уряди несуть відповідальність за здоров'я своїх народів і ця відповідальність вимагає прийняття відповідних заходів соціального характеру в галузі охорони здоров'я.

У країнах світу накопичений значний позитивний досвід охорони здоров'я, який забезпечує високий середній рівень тривалості життя, низьку дитячу смертність, розвиток тих напрямів у медичній галузі (персоніфікована та генна медицина), які дозволяють досягти таких результатів. Однак у вітчизняній науковій літературі ще недостатньо повно досліджуються й аналізуються шляхи досягнення таких успіхів, зокрема й управління у сфері охорони здоров'я. Водночас дієва система управління медичною сферою є запорукою високого рівня життя населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання управління сферою охорони здоров'я розглядалося багатьма дослідниками, як українськими, так і закордонними. Наразі нагальним є питання впровадження зарубіжного досвіду в Україні щодо управління сферою охорони здоров'я. Аналіз даної галузі здійснювали такі вітчизняні науковці: Воробйов В. В., Горохов С. В., Камінська Т. М., Сокирко О. С. Худоба О. тощо.

Мета дослідження. Проаналізувати досвід управління сферою охорони здоров'я в зарубіжних країнах та виокремити корисні уроки для України.

Методика дослідження. В доповіді були використані такі методи досліджень, як описовий, порівняльний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Намагання переглянути принципи функціонування системи охорони здоров'я чи окремих її складових, або навіть розгляд питання щодо реформування медичної системи загалом є актуальним у багатьох країнах світу. Україна не є винятком у контексті цієї проблематики. Дискусії щодо формування ефективної системи охорони здоров'я для України тривають серед науковців та професіоналів у цій галузі ще з часів здобуття української незалежності у 1991 р., а також є предметом суперечок у політичному середовищі, особливо в передвиборчий період.

Упродовж останніх десятиліть Україна намагається вирішити різноманітні проблеми у сфері охорони здоров'я як на національному, так і на місцевому рівнях. Перш за все демографічні зміни суттєво вплинули на соціально-економічний розвиток країни загалом, позначилися на структурі захворювань і структурі населення, що обумовлено збільшенням кількості осіб старшого віку (більше за 60 років), а також створили додаткове навантаження на систему охорони здоров'я загалом. По-друге, поширення

інфекційних та неінфекційних захворювань спричинило зниження показника середньої тривалості життя в Україні до надзвичайно низького рівня. Окрім того, поширення епідемій ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу, алкогольної і наркотичної залежності є реальними та потенційними загрозами для національної системи охорони здоров'я.

Основною метою системи охорони здоров'я є збереження, зміцнення чи поліпшення здоров'я населення. Досягнення цієї мети системою охорони здоров'я кожної країни є запорукою успіху щодо поліпшення стану здоров'я людини в глобальному вимірі.

Ефективною система охорони здоров'я вважається тоді, коли можна отримати максимальні вигоди чи найкращі результати за наявні ресурси. І навпаки, на думку науковців, неефективність системи полягає або в неефективному використанні отриманих коштів (неефективність розподілу ресурсів), або в недоліках організації чи функціонування самої системи (технічна неефективність). Однак визначення наявного рівня ефективності є лише початковим етапом у пошуку шляхів підвищення ефективності системи охорони здоров'я. Є три ключові передумови, без яких досягнення ефективності є неможливим: отримання необхідної та достовірної інформації, формування відповідної дійової системи управління, а також наявність потенціалу і політичної волі для досягнення поставлених цілей.

Кращими показниками у сфері охорони здоров'я є високий середній рівень тривалості життя, низька дитяча смертність, профілактика захворювань [2, с. 98-99].

Високі показники тривалості життя має Японія, у 2017 р. у цій країні середня тривалість життя для жінок склала 87,26 р., для чоловіків - 81,09 р. За тривалістю життя жінок Японія поступається тільки Гонконгу, займаючи три роки поспіль друге місце. За середньою тривалістю життя чоловіків Японія займає третє місце. Найдовше в ЄС люди живуть в Італії й Іспанії. Серед скандинавських країн за вказаними показниками лідирують Швеція, Фінляндія, Данія.

Розглянемо досвід управління у сфері охорони здоров'я в деяких із цих країн.

Система охорони здоров'я в Японії є специфічною, децентралізованою й диверсифікованою. Управління у сфері охорони здоров'я здійснюється на чотирьох рівнях: урядовому, префектурному, центрів здоров'я та місцевих міських і сільських органів влади.

Центральний уряд регулює та контролює майже всі аспекти системи охорони здоров'я, включаючи систему медичного страхування, а також установлює загальнонаціональний графік зборів для страхового відшкодування, субсидування та нагляду за місцевими урядами, страховиками та медичними працівниками. Центральний уряд установлює і впроваджує детальні правила для страховиків і постачальників медичних послуг на рівні префектури.

Закон «Плани медичної допомоги», прийнятий у червні 2006 р., установлює відповідальність кожного префектурного уряду за розроблення таких планів на своїй території для надання ефективної та якісної медичної допомоги її жителям. Префектурні уряди також є відповідальними за щорічні огляди та перевірки лікарень щодо забезпечення дотримання нормативних вимог. Префектури й великі муніципалітети зобов'язані створювати центри здоров'я, які фінансуються місцевими та національними органами управління та здійснюють пропаганду здорового способу життя для населення.

Окремі великі міста вповноважені ліцензувати клініки й аптеки. У медичних працівників є розпорядження з їхнього управління, за винятком платіжних систем, стандартів і керівних указівок, наданих урядом. У структурі органів місцевого самоврядування є відділи охорони здоров'я, відповідальні за керівництво такими місцевими програмами [4].

Стаття 43 Конституції Іспанії встановлює право на охорону здоров'я для всіх громадян. Політична організація іспанської держави складається з центрального уряду та 17 централізованих регіонів (автономних співтовариств) з урядами та парламентами. За останні роки автономним співтовариствам були передані повноваження й відповідальність у сфері охорони здоров'я, що наближає управління охороною здоров'я до громадян і гарантує їм рівність, якість і участь як користувачів у цій системі.

В Іспанії система управління охороною здоров'я має три рівні організації: центральний, регіональний (окружний) і муніципальний. На центральному рівні діє Міністерство охорони здоров'я та захисту споживачів, яке визначає мінімальні стандарти й вимоги до надання медичної допомоги, дозволяє налагодити інформаційну систему й гарантує взаємодію між національними медичними спеціалістами й окретами. Міністерство також має повноваження для складання й оприлюднення порівняльних медичних звітів за результатами своєї внутрішньої та міжнародної діяльності, здійснення досліджень і висвітлення практичних досягнень. У віданні Міністерства охорони здоров'я знаходиться діяльність Національного інституту здоров'я, післядипломна медична освіта (спільно з Міністерством освіти), політика у сфері лікарських засобів, стандартизація лікарських засобів та іншої продукції медичного призначення.

Базовою територіальною структурою охорони здоров'я є медичні райони, в яких організоване первинне й спеціалізоване (як амбулаторне, так і стаціонарне) медичне обслуговування. Є також більш дрібні медичні ділянки, де є центр первинного медичного обслуговування.

Значну автономію в Іспанії мають установи охорони здоров'я. Щоб її отримати, вони повинні мати відповідний правовий статус і професійний керівний орган, який є незалежним і не політизованим.

Система охорони здоров'я в Іспанії є успішною. Відповідно до нових досліджень, Іспанія займає восьме місце у світі за стандартами охорони

здоров'я. Іспанія набрала 90 очок зі 100, отримавши восьме місце у світовому рейтингу, вище за системи охорони здоров'я Італії (89), Франції (88), Греції (87), Німеччини (86), Великобританії (85) і Португалії (85).

Шведська система охорони здоров'я прагне забезпечити здоров'я всіх громадян і дотримується принципів людської гідності, необхідності та солідарності, ефективності витрат. Основними принципами охорони здоров'я у Швеції є такі: 1) гідність (усі люди мають рівне право на гідність і повинні мати однакові права, незалежно від їх статусу в спільноті); 2) солідарність (ті, хто найбільше потребує, мають перевагу в медичній допомозі); 3) економічна ефективність (коли вибір має бути зроблений між різними варіантами охорони здоров'я, витрати повинні бути розумними).

У Швеції є три незалежних державних рівні: національний уряд, 21 окружна рада (регіони) і 290 муніципалітетів.

Система охорони здоров'я Швеції будується на принципі розділення відповідальності за охорону здоров'я й медичне обслуговування населення між державою, обласними радами й муніципалітетами. Держава несе відповідальність за загальну політику в галузі охорони здоров'я. Центральні органи влади забезпечують реалізацію основних принципів і директив, формують актуальну політику у сфері охорони здоров'я й медичного обслуговування.

Закон про охорону здоров'я й медичну допомогу вказує на обов'язки в цій сфері ландстінгів і муніципалітетів. Ландстінг - це політичний орган, представники котрого вибираються громадянами кожного лену (області) раз на чотири роки одночасно із загальними виборами в парламент. Відповідно до політичних установок Швеції ландстінг кожного лену зобов'язаний забезпечувати охорону здоров'я і якісне медичне обслуговування своїх мешканців, а також покращувати здоров'я всього населення. Муніципалітети відповідають за піклування про людей похилого віку та людей з обмеженими можливостями, також вони відповідають за надання послуг пацієнтам у постлікарняний період і медичне обслуговування в школах. Більшість центрів первинної медичної допомоги, майже всі лікарні первинної медичної допомоги та всі лікарні належать повітовим радам. Районні ради/регіони несуть відповідальність за фінансування та надання медичних послуг їх населенню [1].

Говорячи про охорону здоров'я в Німеччині, треба зазначити, що саме там уперше було запроваджено обов'язкове соціальне медичне страхування, яке, за оцінками європейських дослідників, відповідає найвищим міжнародним стандартам якості.

У сучасній Німеччині одним із головних принципів державного устрою й системи охорони здоров'я є, зокрема, розподіл повноважень між землями, федеральним урядом і створеними в законному порядку організаціями громадянського суспільства. У сфері охорони здоров'я органи влади передають повноваження самоврядним організаціям платників і виробників

послуг, тобто структурам, які безпосередньо зацікавлені та мають відповідний рівень професійних знань у цій сфері. Насамперед це лікарняні каси, їх об'єднання, об'єднання лікарів лікарняних кас, які є квазідержавними організаціями й мають органи управління, що здійснюють управління фінансуванням, надання послуг в обсязі, гарантованому Законом про обов'язкове медичне страхування.

На федеральному рівні систему охорони здоров'я очолює Федеральне Міністерство охорони здоров'я й соціального забезпечення, до повноважень якого належить і загальна політика у сфері державного медичного страхування (передусім це питання рівності, повноти, порядку надання та фінансування соціальних послуг).

Фінансування сфери охорони здоров'я здійснюється переважно (57%) за рахунок коштів обов'язкового державного медичного страхування - Gesetzliche Krankenversicherung (цим видом страхування охоплюється близько 90% населення, інша частина громадян або має приватну страховку, або підпадає під інші спеціальні державні програми, наприклад, військовослужбовці, поліцейські, одержувачі соціальних виплат та ін.). Близько 10,5% надходить від інших складників державної страхової системи (кошти пенсійного страхування, страхування на випадок виробничого травматизму, страхування на випадок необхідності довготривалого медичного догляду); інші кошти надходять від приватних страховиків - Private Krankenversicherung (8,4%), від безпосередніх особистих платежів населення (12,2%).

Усі лікарняні каси є некомерційними організаціями, які зобов'язані збирати членські внески й мають право встановлювати ставку внеску, що необхідна для покриття витрат. Позитивною особливістю системи обов'язкового медичного страхування Німеччини є те, що внески працівників забезпечують страхування як його самого, так і членів його сім'ї, які не працюють, без будь-яких доплат. Внески стягуються із заробітної плати, пенсій, допомоги на випадок безробіття, при цьому встановлюється максимальний рівень доходу, з якого утримуються внески.

До переваг німецької системи охорони здоров'я, безумовно, варто зарахувати високий якісний рівень надання медичної допомоги, оснащеність медичним обладнанням лікувально-профілактичних установ, кваліфікацію медичних працівників і, найголовніше, доступність медичного обслуговування для всіх. Система медичного страхування забезпечує населення широким спектром безоплатних послуг, включаючи амбулаторне і стаціонарне лікування, рецептурні лікарські засоби, медичні устаткування, оплату проїзду до медичного закладу тощо.

У США функціонує система медичного страхування, що базується на взаємодії центрального страхового фонду з місцевими незалежними страховими компаніями. Кошти нараховуються в центральному фонді, а потім розподіляються страховикам за допомогою затвердженої на

законодавчому рівні форми розрахунків. Ця система працює в США в частині програм “Medicare” та “Medicaid”, які не можна вважати повноцінною державною системою медичного страхування, оскільки в процесі формування їхніх фондів не використовують страховий принцип (вони отримують дотації з федерального бюджету США безпосередньо).

Державні програми медичної допомоги охоплюють більше 20% населення, групове страхування за місцем роботи становить 58%, а добровільне медичне страхування не за місцем роботи - 2%. Приблизно 15% населення штатів не мають доступу до медичного страхування, адже є малозабезпеченими, безробітними, бездомними та членами сімей працівників підприємств, що не мають системи медичного страхування. Особливістю зазначеної системи у США є те, що наявність роботи не гарантує отримання медичної страховки. Найбільше користуються медичним страхуванням державні службовці, робітники промисловості та ті, що працюють повний робочий день, члени профспілки. Звільнення з робочого місця автоматично приводить до закінчення дії медичної страховки.

Отже, можна стверджувати, що у США медичне страхування безпосередньо пов'язане з трудовою діяльністю. На охорону здоров'я виділяють 11,5% валового прибутку. Це більше, ніж будь-яка інша країна у світі [5, с. 1142-1143].

Наявна в Україні система охорони здоров'я потребує термінового введення в дію медичного страхування. Повноцінний перехід до системи медичного страхування дасть змогу:

- фінансувати лікувальні установи та медичні заклади відповідно до обсягу та якості наданих ними послуг, що сприятиме підвищенню оплати праці;
- забезпечити фінансову незалежність медичних закладів;
- перейти до контрактних умов у системі охорони здоров'я;
- посилити конкуренцію між державними та приватними лікувальними установами;
- користуватись переліком медичних послуг, які фінансуватимуться за рахунок держави, що створить умови розвитку добровільного медичного страхування.

Нині доцільно підтримувати створену модель розвитку медичного страхування в Україні, що дасть змогу накопичити необхідний досвід впровадження змішаної системи медичного страхування, за якої страхові внески сплачують держава, роботодавці та громадяни, яка повинна забезпечити рівність та доступність медичних послуг досить високої якості для всіх громадян. Крім цього, варто досліджувати ефективність її виконання та в разі необхідності звернутись до досвіду зарубіжних країн.

Фундаментом для комплексних перетворень у системі охорони здоров'я країни є фінансування галузі. В умовах економічної кризи в

Україні складно розраховувати на його збільшення за рахунок ВВП. Необхідність і програмні заяви про лібералізацію та розвиток економічної свободи в національній економіці виключають також можливість збільшення прямих податків. Досвід Великої Британії показує, що збільшення фінансування цілком можливе шляхом суттєвих змін у структурі суспільних видатків. Так, за період з 1978-1979 по 2011-2012 рр. в умовах фіскальної стабільності у країні відбулося стрімке зростання фінансування охорони здоров'я з 10 % до 17,5 % від загальної суми видатків уряду. Реструктуризацію здійснили за рахунок скорочення витрат на армію, житлове будівництво, обслуговування зовнішнього боргу та соціальної допомоги. За обсягами витрати на англійську охорону здоров'я посідають зараз друге місце після витрат на соціальну безпеку (28 %), що відповідає логіці постіндустріального розвитку.

В Україні, із зрозумілих причин, витрати на армію останнім часом, навпаки, зростають, а інші статті видатків хоча і містять резерви, але невеликі. І все ж таки мета і джерела структурних реформ заради суспільного здоров'я залишаються.

Зараз Україна підійшла до такого економічного стану, коли треба, мабуть, змінити або додати нові підходи до ролі охорони здоров'я. Орієнтуючись на європейський вибір та постіндустріальні тенденції, наші науковці справедливо вважали підставою для концентрації суспільних ресурсів у цій галузі пріоритети людського розвитку, формування інтелектуального капіталу та підвищення якості трудового потенціалу країни. І ці пріоритети є незаперечними, треба лише втілювати їх у життя. Проте зараз мова про інше. Охорона здоров'я може стати пусковим механізмом реструктуризації та диверсифікації національної економіки, збільшення її зростання та наукоємності. Це можливо, якщо Україна обере стратегію формування міжнародної мобільності медичних послуг та освоєння власної ніші на світовому ринку медичного туризму [3, с. 137-138].

Висновки. Реформи охорони здоров'я є складовою і прямим продовженням загальних реформ в економіці України. Не існує варіантів окремої модернізації галузі поза контекстом змін на макроекономічному рівні. Децентралізація економіки і охорони здоров'я, економія витрат відповідно до податкових надходжень, ефективність розподілу і використання фінансових потоків об'єднує макро-, мезо- і мікроперетворення.

Реформування системи охорони здоров'я в Україні матиме позитивний результат, якщо національні переваги і традиції поповняться ефективним використанням кращих зарубіжних напрацювань.

Підсумовуючи вищезазначене, треба сказати, що зарубіжний досвід країн із розвинутими системами охорони здоров'я доводить той факт, що медична галузь може ефективно та якісно функціонувати лише за умови існування медичного страхування. Накопичений десятиліттями світовий

досвід у цій сфері свідчить про високу ефективність різних моделей і систем обов'язкового медичного страхування. Саме тому кожна країна повинна створити власну модель медичного страхування з урахуванням національної специфіки, тенденцій і особливостей свого соціально-економічного розвитку, що сприятиме зростанню сильної та здорової нації, як наслідок, побудові сильної й ефективної економіки.

Список використаних джерел

1. Горохов С. В. Порівняльний аналіз систем медичного страхування зарубіжних країн / С. В. Горохов, С. Д. Старинчук / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.apfs.in.ua/v9_2015/8.pdf.
2. Зарубіжний досвід адміністративного управління у сфері охорони здоров'я / О. Терзі // Національний юридичний журнал: теорія і практика, 2018 р. – 96-107 с.
3. Зарубіжний досвід державного управління системою охорони здоров'я в Україні: порівняльний аналіз / О. Худоба // [Державне управління та місцеве самоврядування](#). - 2014. - Вип. 1. - С. 133-145.
4. Матвієнко Ю. Система охорони здоров'я в Японії. Медицина світу. 2013. № 11 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://msvitu.com/arehive/2013/november/artiele-lO.php>.
5. Розвиток медичного страхування: зарубіжний досвід та можливості його використання в Україні / О. С. Сокирко, І. А. Кобзар, І. С. Ханалієва // Економіка і суспільство. Випуск №19, 2018 р. – 1139-1145 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА КЛЮЧОВІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

М. В. Чупахіна,

студентка рсу ОС магістр

Науковий курівник – В. П. Якобчук, к. е. н., професор

Досліджено роль та значення аквакультури. Проаналізовано сучасний стан вітчизняної аквакультури за останні роки. Визначено напрями розвитку аквакультури в Україні.

Постановка проблеми. Потенційна можливість рибогосподарського напрямку сільськогосподарської галузі України обумовлена наявністю комплексу умов для її розвитку, включаючи великий фонд рибогосподарських водойм, які можуть забезпечити стабільно високі вилови рибних ресурсів, сприятливе географічне положення країни, наявність необхідного науково - технічного потенціалу та бази для підготовки кваліфікованих кадрів для рибогосподарського напрямку сільськогосподарської галузі, а також розвинену систему ставових господарств та риборозплідників. Аквакультура відіграє важливу роль в

економіці, забезпечуючи тисячі робочих місць у сфері фінансових операцій та допоміжних послуг, а також в екології, вирощуючи особливо цінні та корисні види гідробіонтів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему розвитку аквакультури в Україні розглядали такі дослідники: Вдовенко Н. М., Фесенко О. О., Стреха Н. А., Скупський Р. М., Шарило Ю. Є.

Мета дослідження. Проаналізувати сучасний стан та окреслити основні шляхи розвитку аквакультури в Україні.

Методика дослідження. В доповіді були використані такі методи досліджень, як теоретичні узагальнення, порівняння та аналіз.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Законом України «Про аквакультуру», аквакультура (рибництво) — сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-плеємної роботи, інтродукції, переселення, акліматизації та реакліматизації гідробіонтів, поповнення запасів водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття, а також надання рекреаційних послуг.

Відповідно до статті 14 Закону України «Про аквакультуру» для ведення аквакультури юридичним або фізичним особам можуть надаватись водні об'єкти, рибогосподарські технологічні водойми, частини водних об'єктів (виключно для розміщення садкових господарств) та акваторії (водний простір) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України.

За способом застосування в аквакультурі водних об'єктів або водних ресурсів розрізняють (рис. 1).

Рис. 1 Види водних об'єктів за способом застосування в аквакультурі

ФАО визнає швидко зростаючий внесок аквакультури в продовольчий безпеку, надаючи технічну допомогу через впровадження Кодексу поведінки відповідального рибальства, яке:

- сприяє сталому розвитку аквакультури, особливо в країнах, що розвиваються, за рахунок покращення екологічних показників галузі за допомогою управління охороною здоров'я та біозахисту;
- забезпечує регулярний аналіз стану та тенденцій розвитку аквакультури на світовому та регіональному рівнях, обміну знаннями та інформацією;
- розробляє та впроваджує ефективну політику та правові рамки, які сприяють сталому та рівноправному розвитку аквакультури з поліпшенням соціально-економічних та екологічних вигод.

Є багато переваг для аквакультури, включаючи надання допомоги для задоволення постійно зростаючого попиту на морепродукти, забезпечуючи існуюче рибальство, яке залишається стійким і послідовним.

В даний час світова продукція аквакультури перевищує 6 млн т на рік, з яких 84% (5,4 млн т) дають азіатські країни, 13,2% (0,8 млн т) європейські, 1,7% (0,1 млн т) африканські і 1,1% (0,07 млн т) - американські (рис. 2).

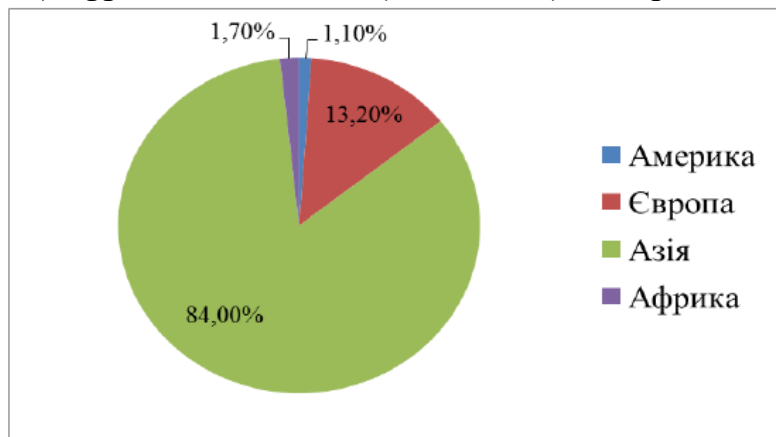

Рис. 2 Розподіл світової аквакультури, %

У країнах, які залежать від ресурсів моря (Японія, Норвегія, Ісландія та інші), існують спеціальні програми підтримки та розвитку марикультури. У Норвегії, наприклад, основний внесок коштів в марикультуру відбувається за рахунок компенсацій від нафтогазових компаній, які розробляють нафтові родовища на шельфі Північного моря.

Морська аквакультура в США і Канаді підтримує комерційне рибальство, відновлює середовище проживання, моніторить загрози знищення видів рослин і тварин в океанах та морях, а також підтримує економічну активність в прибережних районах держави [4, с. 238-239].

На сьогоднішній день ринок риби та рибної продукції в Україні продовжує погіршуватись та зменшуватись. Водночас варто визнати, що суттєві обсяги риби та морепродуктів лишаються у тіні. Так, згідно зі спільними оцінками експертів реальні обсяги виробництва продукції аквакультури за 2016 р. сягають 20 тис. т. Продукція аквакультури становила 95,9% від усієї риби живої; 98,3% від усього обсягу товарів підгрупи - риби свіжої, охолодженої; 4,6% від усієї риби мороженої; 34,2%

від філе риби; 0,8% від підгрупи – риба сушена, солена; не менше 0,5% від підгрупи - молюски та інші безхребетні.

Після затвердження Кабінетом Міністрів України пакета нормативних актів у сфері аквакультури саме 30 вересня 2015 року відкрились нові можливості для діяльності у цій сфері. Серед них слід назвати будівництво рибницьких підприємств з морської аквакультури, отримання в оренду частини водного об'єкта, акваторії моря. При цьому залишається неврегульованим питання відведення земельних ділянок для берегових підрозділів для виробництва морської аквакультури, а також відведення площі дна для розміщення якорів, донних споруд. Створення механізму реалізації норм Закону України «Про аквакультуру» дає можливість знайти альтернативну форму, за якої виробничі активи належатимуть суб'єктам аквакультури на правах власності. Це дасть змогу Україні в рамках законодавства сформулювати прошарок малого (сімейного) та середнього виробника [3, с. 114-115].

Аналіз діяльності вітчизняної аквакультури за останні роки дає можливість стверджувати, що відбувається зменшення обсягів виробництва товарної риби. Це результат зниження купівельної спроможності населення, а також нинішнього стану галузі загалом. Екстенсивні технології, відсутність інновацій, невідповідність витратної та дохідної частин технологічного процесу риборозведення також сприяють зниженню обсягів виробництва. Помітним є збільшення витрат кормів, що може свідчити про неефективність діяльності. Запровадження у виробництво новітніх технологій, які знижують собівартість продукції, потребує значних коштів.

Щодо поліпшення інвестиційного клімату у сфері аквакультури, то насамперед варто згадати створення в Україні бізнес-портфолію вдалих аквакультурних проєктів, які ґрунтуються на сучасних ресурсощадних технологіях. Такі проєкти зараз конче необхідні Україні. За допомогою них створюється нове ділове середовище, в аквакультуру залучається талановита молодь, серед населення пропагується природоохоронна філософія. Також підготовлено інвестиційний проєкт «Організація промислового виробництва марикультури в шельфових водах Чорного моря і створення в прибережній зоні енергоощадних сонячних вегетаріїв». Проєкт містить новітній підхід до промислового вирощування морських молюсків (устриць, мідій) в комплексі з органічною рослинною продукцією, із використанням сонячної та вітрової енергії прибережної зони Чорного моря. Однак навіть за таких умов спостерігаються позитивні тенденції у напрямі оптимізації виробництва: з кожним роком збільшується частка інтенсивної аквакультури, кількість невеликих рибницьких підприємств постійно збільшується [2, с. 30-31].

Відповідно до Цілей Сталого розвитку до 2030 року, існує 14 стратегій "Збереження водних екосистем", які однозначно пов'язані з секторами рибальства і аквакультури. Рибне господарство являє собою невід'ємну

складову здорових екосистем, тому в управлінні рибальством і рибництвом забезпечується всебічне врахування принципів екологічного підходу до рибальства (ЕПР) і екологічного підходу до аквакультури (ЕПА). При цьому водогосподарський та рибогосподарський сектори відіграють вагомую роль в досягненні дев'яти цілей:

Мета 1. Викорінення злиднів. За рахунок забезпечення інклюзивного доступу до рибальства і відповідним економічних ресурсів відповідальні рибогосподарські підприємства забезпечують підтримку джерел засобів до існування бідних і уразливих верств населення.

Мета 2. Нульовий голод. Якщо говорити про використання продовольства, користь включення риби в раціон харчування є справді великою.

Мета 3. Здоров'я і благополуччя. Рибне господарство робить внесок в забезпечення здоров'я і благополуччя людей не тільки через поліпшення харчування і забезпечення джерел коштів для існування, але і за рахунок біоборотби з переносниками хвороб.

Мета 4. Гендерна рівність. Рибне господарство сприяє розширенню прав і можливостей жінок і вносить вклад в боротьбу за гендерну рівність, проте в цілому його роль не отримала належного визнання.

Мета 5. Чиста вода і каналізація. Здоров'я внутрішніх водних екосистем свідчить про високу якість води, що благотворно впливає на продуктивність рибних ресурсів, а вода, що забирається на потреби комунального водопостачання, вимагає мінімального очищення.

Мета 6. Гідна зайнятість і економічне зростання. З 2016 року в первинних секторах рибальства і аквакультури були зайняті майже 60 млн осіб, в першу чергу жителів країн, що розвиваються.

Мета 7. Відповідальне споживання і виробництво. Багато рибогосподарських підприємств все більше уваги приділяють питанням обмеження кількості відходів, забезпечують більш повне використання улову і скорочують післяпромислові втрати.

Мета 8. Попередження змін клімату.

Мета 9. Екосистеми суші. Внутрішнє рибальство - невід'ємна складова прісноводних екосистем, відрізняються багатством біорізноманіття.

Для того, щоб зменшити вплив негативних явищ в процесі розвитку аквакультури в Україні, необхідно вжити заходи щодо:

- розробки економічно ефективних, реалістичних офіційних стратегій для інвестування державних коштів;
- здійснити децентралізацію послуг з підтримки аквакультури та сприяння регіональним ініціативам;
- спростити процедури отримання грантів та позик;
- упорядкувати процедури ліцензування;
- підтримувати прикладні дослідження в аквакультурі;
- залучати інвестиції в переробну та розподільчу інфраструктуру;

- залучати кооперативи до розвитку аквакультури;
- заохочувати та надавати допомогу виробникам організуватися для кращого виробництва, маркетингу та контролю якості;
- здійснювати контроль якості;
- вдосконалювати служби розширення та навчання;
- боротися з хворобами через законодавство та надання ветеринарних послуг;
- аналізувати та впроваджувати досвід в управлінні інкубатором;
- контролювати забруднення [5, с. 47].

З боку держави необхідна також підтримка власних товаровиробників рибопродуктового підкомплексу з таких питань, як надання пільгових кредитів, дотацій на здійснення загальнодержавних програм, зокрема селекції в рибництві, створення матеріально-технічної бази для вирощування посадкового матеріалу риб, які не розмножуються в природних умовах (рослиноїдні, осетрові, піленгас та інші), виконання меліоративних робіт на водосховищах, водоймах комплексного використання та інших.

Погіршення екологічної ситуації на внутрішніх водоймах сталося через послаблення державного контролю за забором води та її забрудненням численними водокористувачами. Доцільно було б в законодавчому плані покласти відповідальність за користування поверхневими водами на окрему державну структуру, яка б одноособово координувала і здійснювала тут контроль.

Відновлення інтенсивного вирощування цінних видів риб у садках і басейнах, упорядкування аматорського і спортивного рибальства сприятиме задоволенню особистих потреб населення у відпочинку на природі, раціональному використанню рибних ресурсів та їх збереженню.

Для інтенсифікації рибного господарства внутрішніх водойм України необхідно здійснити великий обсяг робіт з ремонту й реконструкції ставового фонду, забезпечення рибних господарств рибопосадковим матеріалом, кормами, коштами.

Проблему забезпечення риби кормами слід розв'язувати поряд із закупівлею і її вирощуванням. Виробництво власних зернових компонентів кормів для риб обходиться господарству значно дешевше, ніж їх придбання. Водночас практика свідчить, що спеціалізація рибних господарств тільки на вирощуванні риби є великим ризиком, оскільки рибне господарство часто потрапляє під негативний вплив природних явищ, що призводить до загибелі риби і великих збитків. Постає необхідність розвивати інші галузі - вирощування сільськогосподарських культур, тварин, виготовлення будівельних матеріалів тощо. В зв'язку з цим створення рибницько-сільськогосподарських підприємств є перспективною справою для стабілізації їх економіки.

Заходи щодо стабілізації аквакультури не можуть бути виконані без реформування галузі і переведення її на ринковий шлях. Існуючі

організаційно-правові форми господарювання в аквакультури не можуть ефективно працювати в ринкових умовах.

Реформування аквакультури дасть можливість прискорити адаптацію галузі до ринкових умов, наростити виробництво риби і рибної продукції, підвищити економічну ефективність і розв'язати соціальні проблеми працівників рибопродуктового під комплексу [1, с. 405].

Висновки. Рибогосподарська галузь України має високий потенціал розвитку і відкрита для інвестицій та реалізації інвестиційних проектів направлених на технічне переоснащення, освоєння нових технологій і видів продукції. Заходи спрямовані на забезпечення раціонального використання, ефективної охорони та відтворення водних біоресурсів, ведення рибного господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних, економічних і екологічних умов та створення умов спрямовані на досягнення оптимальних показників рівня зариблення рибогосподарських водних об'єктів та обсягів вилову водних біоресурсів.

Розвиток аквакультури дасть змогу забезпечити продовольчу безпеку населення шляхом постачання продукції рибного господарства вітчизняного виробництва на рівні науково обґрунтованих норм споживання, збільшити обсяг товарного виробництва цінних видів риб, забезпечити відповідність комплексного показника конкурентоспроможності вітчизняної продукції рибного господарства міжнародним вимогам, забезпечити діяльність оптових ринків продукції рибного господарства, підвищити соціально-економічний рівень життя населення, забезпечити гідні умови оплати праці на галузевих підприємствах.

Список використаних джерел

1. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: монографія / Н. М. Вдовенко. - К.: Кондор, 2013. - 463 с. - Бібліогр.: с. 396-427.
2. *Мезоекономічний розвиток аквакультури в Україні: проблеми та перспективи* / О. О. Фесенко // Економіка АПК. - 2015. - № 2. - С. 28-35.
3. Парадигмальний погляд на розвиток аквакультури / Н. М. Вдовенко. – // Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Випуск №8, 2017 р. – 112-115 с.
4. Розвиток ринку продукції аквакультури в умовах поглиблення інформаційних відносин / Н. А. Стреха // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1(3). - С. 236-242.
5. Стратегія сталого розвитку аквакультури в Україні. VIII Міжнародна науково-практична конференція «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи», 07.04.2017, Т. 1, м. Харків, ХНТУСГ. – 45-48 с.

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ З ВРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Ярошенко Данііл, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Сус Ю.Ю. к.е.н., доцент

Постановка проблеми. При постійному дефіциті державних фінансових ресурсів виникає стан постійного недофінансування існуючих соціальних програм, або повна відмова від держфінансування. Тому можна вважати, що ситуація із соціальним захистом населення знаходиться у прямій залежності від економічної ситуації в державі. Чим кращий рівень життя населення, що залежить від стану економіки, тим менше потрібно виділяти коштів на соціальний захист. Враховуючи високий рівень соціального фінансування у розвинених країнах світу актуальним виступає дослідження щодо можливостей імплементації зарубіжного досвіду фінансування соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми пошуку ефективної системи фінансування соціальних гарантій є досить поширеною в сучасній економічній науці. Дослідженню питань фінансового забезпечення соціального захисту населення, приділяли уваги такі вчені: В. Андрущенко, А. Бойко, С. Буковинський, В. Геєць, С. Качула, М. Кравченко, Д. Полозенко, А. Шеремета та інші. Проте, все ще потребують подальшого дослідження напрями реформування фінансового забезпечення соціального захисту населення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Для України характерні умови старіння нації, міграції працездатної частини населення, причому така ж ситуація властива і для переважної більшості країн світу. Тому необхідний пошук шляхів оптимізації соціальних виплат. Аналізуючи структуру загальних видатків на соціальний захист в Україні та ряді європейських країн свідчить, що біля 70 % всіх видатків системи соціального захисту України спрямовується на осіб пенсійного віку, що є значно більше, ніж їх спрямовують у країнах-членах ЄС. За висновками експертів, країни із розвинутою ринковою економікою характеризуються оптимальністю та широкомасштабністю системи соціального захисту, що підтверджується достатнім рівнем основних макроекономічних показників в країні, а також належним рівнем життя населення [1, с. 800].

Загальний обсяг фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні (з урахуванням усіх джерел) складає біля 29 % ВВП (2017 р.). Цей показник є порівнянним з багатьма зарубіжними країнами. Зокрема, в Німеччині цей показник складав 25,8 %, Італії – 26,4 %, Угорщині – 22,1 %. Набагато нижчий від України є цей показник в Ісландії – 14,0 %, Ірландії – 19,8 %, Канаді – 19,3 % [2, с. 27].

Згідно з поданими даними, загальний обсяг видатків на сферу соціального захисту та соціального забезпечення в Україні є переважаючим порівняно з розвиненими країнами. За рівнем соціальних видатків у відсотках до ВВП Україну в 2017 р. випереджали лише Швеція та Франція.

Незважаючи на досить значний обсяг соціальних видатків, якість соціальних послуг та інших заходів соціального захисту в Україні досі є досить низькою порівняно з іншими країнами, а соціальні потреби найбільш уразливих категорій населення не задовольняються достатньою мірою. За даними 2017 р. в розрахунку на одну особу становив 1 677 дол. США на рік. Нижчий за показники України тільки у Кореї (1 465 дол. США) та Мексиці (786 дол. США) [3, с 145]. Тобто, очевидним є те, що рівень ВВП не дозволяє на належному рівні виконувати соціальні функції держави.

Загальновідомі три основні зарубіжні моделі соціальної політики: англосаксонська, європейська, скандинавська [4]. В основу такого поділу покладені принципи доступності, ступені охоплення населення та перерозподілу доходів у системах соціального забезпечення. Кожна з вказаних моделей має окремі характерні риси. Так, соціальна політика скандинавської моделі (Швеція, Данія) спрямована на надання допомоги усім, хто її потребує, незалежно від страхового стажу особи. При цьому основну частину серед джерел фінансування займають бюджетні – близько 80 %. Частка соціальних видатків у загальній сумі ВВП може досягати 35-40%.

При континентальній моделі, яка характерна для таких країн як Франція, Німеччина, існує пряма залежність між рівнем соціального захисту та трудовим стажем особи, тобто в основу покладено принцип, що праця визначає подальше соціальне забезпечення

Ліберальна модель соціального забезпечення направлена на створення умов для отримання доходів громадян не нижче прожиткового мінімуму. Така модель характерна для Ірландії, Великобританії та інших країн. За такої моделі до половини соціальних витрат покривається за рахунок різних систем соціального страхування. З огляду на реформування в системі освіти та охорони здоров'я зі скороченням їх фінансування та необхідністю жорсткого контролю за бюджетними коштами з боку органів державної влади в Україні, така модель буде ефективною у вітчизняних умовах.

Останні роки в Україні триває дискусія щодо доцільності та ефективності фінансової децентралізації та надання соціальних послуг населенню. Як свідчить зарубіжний досвід, багато країн мають високоцентралізовані окремі сегменти системи соціального захисту населення, а інші – децентралізовані.

Найбільшою частка державного фінансування соціального захисту з місцевих бюджетів є в Данії та становить 56,5 % загальних державних витрат. Переважна більшість країн мають трьох рівневу систему державного

фінансування соціального захисту населення, а саме за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та фондів соціального страхування. Однак такі країни, як Бельгія, Німеччина, Іспанія, Австрія та Швейцарія здійснюють фінансування соціального захисту населення за рахунок коштів регіональних органів влади. Найвищу ступінь децентралізації фінансування з місцевих бюджетів соціального захисту інвалідності та непрацездатності має Данія (коефіцієнт децентралізації за витратами становить 98,6%), Румунія (51,5%), Фінляндія (48,1%) та Швеція (37,6%). Найвищий ступінь централізації фінансування цієї функції має Бельгія, Болгарія, Ірландія та Португалія [5].

Фінансування основних функцій соціального захисту в країнах Європи дозволяє говорити про відсутність переваги фінансування соціального захисту населення за державою. Регіональні та місцеві органи влади здійснюють таке фінансування як за рахунок трансфертів з державного бюджету, так і за рахунок трансфертів соціальних фондів страхування та власних доходів територіальних громад [5].

Висновки. Слід підкреслити, що показники делегування повноважень та функцій щодо фінансування різних секторів системи соціального захисту населення в країнах ЄС у значній мірі визначаються рівнем економічного розвитку країни, фінансовим потенціалом територіальних громад, сформованою моделлю фінансування соціального захисту (англосаксонська, континентальна, південно-європейська, перехідна), а також характерним для країни та окремих територіальних громад ступенем солідарності. Тож, як свідчить проведений аналіз, у силу історичних, культурних, політичних та інших факторів у державах однакового рівня економічного розвитку застосовуються різні механізми розподілу функцій щодо фінансування та організації систем соціального захисту. Вважаємо, що окремі особливості Англосаксонської та Континентальної моделей будуть досить ефективними при застосуванні їх в Україні.

Список використаної літератури

1. Шубенкіна В.О. Світовий досвід оцінювання якості життя населення. Молодий вчений. 2017. № 4 (44). С. 799-803. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/185.pdf>
2. Лисяк Л.В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2017. Вип. 11(1). С. 23-30.
3. Філіпчук В.Р. Тенденції та проблеми фінансового забезпечення соціального захисту населення за умов глобалізації. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/31_2018/29.pdf
4. Ільчук Л.І. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні. URL: <http://ipzn.org.ua/svitovyj-dosvid-modelej-sotsialnoyi-polityky-ta-yih-mozhlyvist-vykorystannya-v-ukrayini/>.

5. Степанова О. В. Фінансування соціального захисту в умовах децентралізації: зарубіжний досвід та національні реалії. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2016/16.pdf

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ДЕРЖАВНИХ ОБЛІГАЦІЙ УКРАЇНИ

Яцук Лілія, магістрантка

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Науковий керівник – Л. В. Недільська, к.е.н., доцент

Актуальність теми. Фінансовий ринок є ключовим капіталоформуючим елементом для ефективного функціонування економіки країни та її економічного розвитку. Особливого значення фінансовий ринок набуває для держави, оскільки забезпечує наповнення бюджету інвестиційними коштами. Формами такого залучення інвестицій є облігації державної позики та казначейські зобов'язання. Враховуючи низьку активність в операціях з державними облігаціями, проблеми розвитку цього сегменту фінансового ринку набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми розвитку ринку державних облігацій та оцінка тенденції його розвитку знайшли відображення у дослідженнях таких науковців як Заруцька О., Камінський А., Кікоть О., Михайличенко Н., Мирошниченко О., Прядко О., Тарасюк М., Тимошенко Н., Шелудько Н. та ін. Водночас, встановлення сучасних тенденцій розвитку ринку державних облігацій України дасть змогу виявити дієві важелі його удосконалення, що вказує на необхідність проведення окремого дослідження.

Метою статті є оцінка сучасних тенденцій розвитку ринку державних облігацій України.

Результати дослідження. Ринок облігацій є важливим сегментом ринку цінних паперів. Тут відбувається обіг боргових зобов'язань – облігацій (облігацій підприємств, облігацій місцевих позик та державних облігацій України). Наразі, ринок державних облігацій відіграє одну з ключових ролей у формуванні бюджетної політики держави, оскільки державні облігації виступають інструментом державних запозичень, дозволяючи залучати необхідні фінансові ресурси на прийнятних умовах.

Обсяги торгів державними облігаціями України на ринку цінних паперів впродовж 2014-2018 рр. становили від 13 % (у 2015 р.) до 69 % (у

2018 р.) (рис 1). У 2018 р. обсяг торгів державними облігаціями України становив 406,41 млрд грн, що більше на 58,7% порівняно з 2017 р.

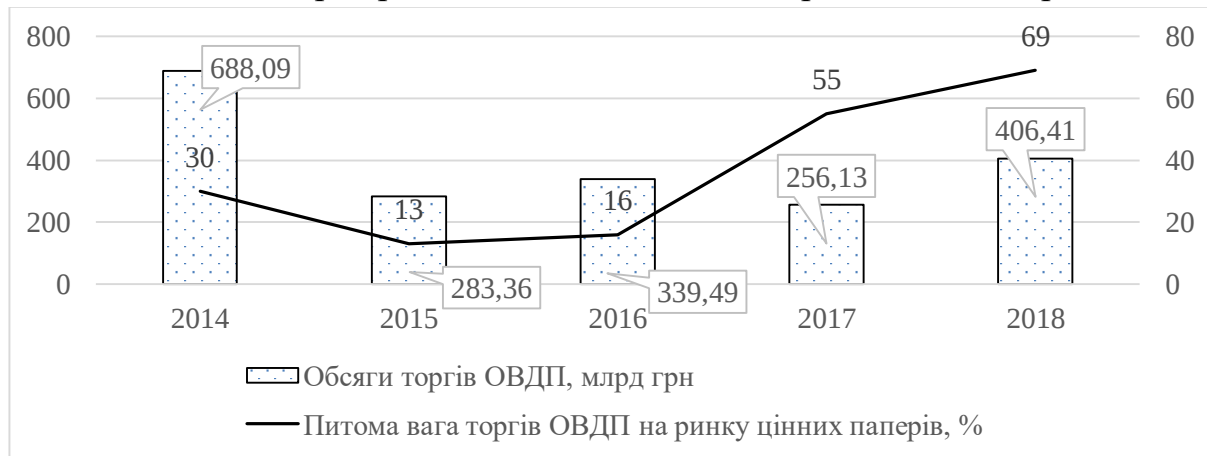

Рис. 1. Обсяг торгів державними облігаціями України та їх питома вага на ринку цінних паперів у 2014-2018 рр.

Джерело: побудовано за даними НКЦПФР [2].

Варто відмітити, що в Україні переважна більшість операцій з державними облігаціями здійснюється на біржовому ринку. Зокрема, у 2018 р. обсяг торгів державними облігаціями України на біржовому ринку дорівнював 245,73 млрд грн, що становить 60,4 % усієї місткості ринку. Однак такі обсяги біржового ринку вдвічі менші за обсяги 2014 р. (рис. 2). Слід зазначити, що в обсязі операцій з державними облігаціями внутрішньої позики на позабіржовому ринку частка первинного їх розміщення становила 89,4% або 59,6 млрд грн.

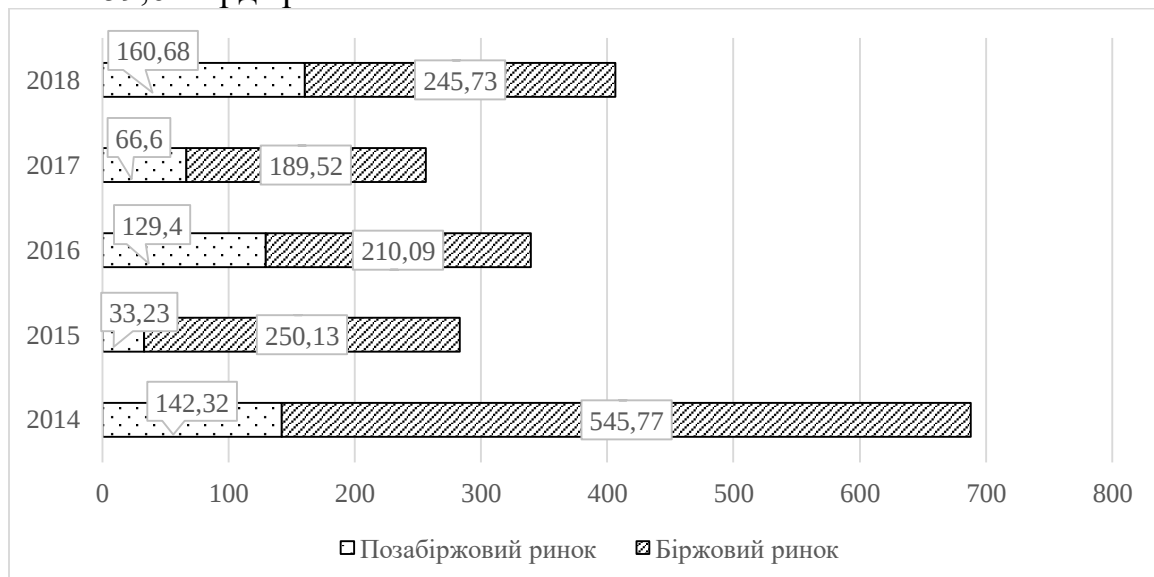

Рис. 2. Обсяги торгів державними облігаціями України на біржовому та позабіржовому ринках у 2014 – 2018 роках, млрд грн

Джерело: побудовано за даними НКЦПФР [2].

Наприкінці 2018 р. кількість випусків державних облігацій України, що включені до лістингу фондових бірж, становила 681 шт. За останні п'ять років кількість випусків державних облігацій України, які допущено до торгів на фондових біржах, збільшилася. При цьому, облігації внутрішньої державної позики зі строком погашення до 1 року становили 55,6% обсягу торгів за 2018 р., зі строком від 1 до 2 років – 30,3 %, від 2 до 3 років – 12,5 %, понад 3 роки – 1,6 % (рис. 3).

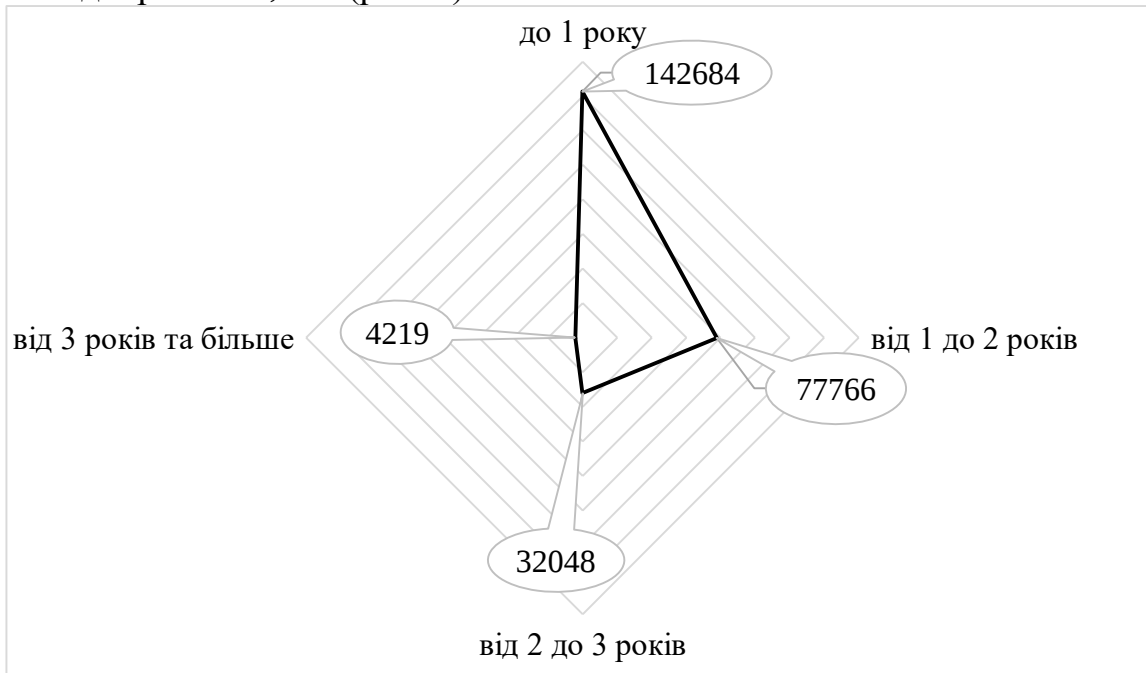

Рис. 3. Обсяги торгів за строками погашення ОВДП, млн грн

Джерело: побудовано за даними НКЦПФР [2].

Таким чином, динаміка обсягів операцій на ринку облігацій свідчить про нарощення темпів розвитку цього ринку з переважанням інтересу до даних фінансових інструментів з терміном погашення до 1 року, оскільки вони є найбільш надійними з оптимальним рівнем ризику.

Висновки. Ринок ОВДП в Україні є недостатньо розвинутим та нестабільним. Така ситуація призводить до відсутності очікуваного ефекту від залучення ресурсів та необґрунтованого посилення боргових зобов'язань держави.

Список використаних джерел

1. Річний звіт НКЦПФР за 2018 рік. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf
2. Михайличенко Н.М., Мирошніченко О.О. Адаптивне прогнозування як інструмент дослідження тенденцій розвитку фондового ринку України. Економічний вісник Донбасу. 2018. №2(52). С.79-83.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

*Грибук В. О. студент ОС магістр,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»*
Науковий керівник – д.е.н., професор Литвинчук І.Л.

Фізична культура є складовою частиною культури, область соціальної діяльності, що представляє собою сукупність духовних і матеріальних цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людини, зміцнення його здоров'я.

Спорт – складова частина фізичної культури, історично сформована у формі змагальної діяльності та спеціальної практики підготовки людини до змагань [1].

Таким чином, фізична культура і спорт – один з видів людської діяльності, спрямованої на фізичне вдосконалення населення в цілому та кожної окремої людини, діяльності, надає оздоровче, виховне, політичне і соціально-економічне вплив на суспільний розвиток людства.

Сфера фізичної культури і спорту ділиться на два великих сегмента: професійний спорт (спорт вищих досягнень) і масова фізична культура і спорт. До повноважень місцевих і регіональних органів державної влади належать питання, що стосуються професійного спорту, а до компетенції органів місцевого самоврядування – питання масової фізичної культури і спорту. Втім, багато великих міст містять професійні спортивні колективи та окремих спортсменів за рахунок коштів місцевих бюджетів та спонсорської підтримки.

Законодавство, що регулює фізкультурно-спортивні відносини, складається з Конституції України, рядом законів, нормативно-правових актів, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Верховної Ради України та інших норма-правових актів вищих органів державної влади, нормативних правових актів органів місцевого самоврядування, локальних нормативних актів, а також загальновизнаних принципів і норм міжнародного права та міжнародних договорів України.

У загальному вигляді структура управління у сфері фізичної культури і спорту включає: Міністерство молоді і спорту, його підрозділи на рівні областей, Департамент фізичної культури і Департамент олімпійського спорту, Управління у справах сім'ї, молоді і спорту обласної державної адміністрації, відділ у справах сім'ї, молоді і спорту районної державної адміністрації (державні органи); постійні комісії, комітети, відділи органів місцевого самоврядування; Національний Олімпійський Комітет, його підрозділи на обласному рівні, Національні спортивні федерації і Місцеві спортивні федерації з видів спорту, визнаних в Україні, фонди, велика кількість громадських організацій (недержавні організації) та. ін., що

водночас загострює наявні проблеми розмежування повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

Аналіз процесу взаємодії центральних і місцевих державних органів влади по управлінню фізичною культурою та спортом свідчить про те що існує громіздка, часто недієздатна структура, яка потребує вирішення комплексу організаційних, економічних та правових питань з врахуванням досвіду європейських країн. Реформування взаємозв'язків між органами державної влади у зв'язку з децентралізацією системи виділення коштів на потреби фізичної культури і спорту, потребує детального аналізу та чіткого розмежування функцій управління, контролю та чіткої системи розподілу фінансових потоків.

Список використаних джерел:

1. Спорт [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Спорт>.
2. Міністерство молоді та спорту. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://dsmsu.gov.ua/index/ua>
3. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 р., № 1148

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

*Стах Т. В., студент ОС магістр,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: к.е.н., доцент Іванюк О.В.*

Реформи, що відбуваються в передових державах, спрямовуються на раціоналізацію різних напрямів діяльності публічного управління. Запровадження новітніх інформаційних технологій у практичну діяльність урядовців є основним засобом зменшення витрат матеріальних та інших ресурсів, що спрямовуються на забезпечення взаємодії між громадянами, бізнесом та державними органами влади. Це передбачає інтеграцію цифрових технологій у практичну діяльність органів влади на всіх рівнях.

Досягнення в розвитку комп'ютерних технологій дозволили використовувати персональний комп'ютер і сканери в оцифрування архівних документів різних форматах і на різноманітних носіях.

Оцифрування за своєю суттю є одним з важливих аспектів автоматизації архівної справи поряд з автоматизацією комплектування, обліку, пошуку, зберігання архівних документів. Переклад документів в цифрову форму почалося в 90-х рр. в державних архівах України, для створення страхового фонду та фонду користування.

Процес оцифрування документів – це якісно новий вид діяльності з перетворення та збереження інформації та (або) матеріального образу документа. Оцифрування документів дозволяє підняти інформатизацію на більш якісний рівень, тобто створити умови, задовольняють потребам будь-якої людини в отриманні необхідної інформації [1].

Під інформатизацією архівної справи розуміється процес удосконалення технологій обробки архівних документів шляхом впровадження сучасних теоретичних та прикладних інформаційних технологій, а також використання в роботі архівів комп'ютерної техніки та програмне забезпечення.

Основними цілями інформатизації архівної справи в Україні є розвиток системи забезпечення збереження, використання, захисту архівного фонду, підвищення точності та оперативності обліку, створення інформаційно-пошукових БД, електронних копій документів з можливістю віддаленого доступу до них.

До них також можна віднести підвищення швидкості і точності пошуку інформації при виконанні запитів та створення страхового фонду та Фонду користування на нетрадиційних носіях за допомогою оцифровування архівних документів.

На основі позначених цілей можна виділити основні напрями, за якими здійснюється інформатизація: автоматизація організаційно-управлінських функцій архівів; формування страхового фонду та Фонду користування; організація обліку документів Архівного фонду та фондоутворювачів; інформаційна підтримка фондоутворювачів з питань передачі документів на зберігання; удосконалення організації пошукових запитів; робота з користувачем по виконанню запитів і видачі інформації; проведення науково-дослідних робіт в рамках використання оцифрованої документної інформації.

В умовах комп'ютеризації, формування державного та світового інформаційного простору інформатизація архівної справи набуває високу значимість.

На сучасному етапі інформатизації архівної справи в Україні спостерігається активна комп'ютеризація архівів, розробка і впровадження інформаційних технологій, які здатні вдосконалити діяльність архівів.

Застосування комунікаційних засобів дозволить зміцнити зв'язки між архівами в Україні завдяки можливості проведення міжархівного тематичного пошуку, сприяти зміцненню взаємодії архівних установ з органами державної влади, а також відкриває можливість інтеграції з міжнародним простором. Однак створення єдиної архівної інформаційної мережі поки залишається справою майбутнього.

Однак, попри всі наявні перешкоди, за умови реалізації повного комплексу заходів у межах першого пріоритету діяльності архівних установ будемо спостерігати: – зменшення обсягу ручної праці, а отже, і помилок,

завдяки автоматизації роботи з документами; – підвищення ефективності роботи працівників, пришвидшення опрацювання запитів та процесів аналізу інформації для поліпшення управлінської діяльності; – скорочення часу інформаційного пошуку та доступу до необхідних документів; – підвищення ефективності взаємодії між віддаленими структурними підрозділами.

Список використаної літератури

1. Цифровізація процесів архівної справи та діловодства як пріоритет діяльності Державного архіву Черкаської області / Т. А. Клименко // [Архіви України](#). – 2018. – № 5–6. – С. 22–26.
2. Храмовская Н. Як зберігати електронні документи? Поради експерта [Электронный ресурс] // ECM-Journal.ru . – 2008. – 2014. – Режим доступа : <http://ecm-journal.ru/card.aspx?ContentID=2432684> (дата обращения: 05.12.2014).

ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ЕТИКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

*Душко О. А., студент ОС магістр,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник – к.н.держ.упр., професор Войтенко А.Б.*

Сучасна ефективна система державного управління повинна базуватись на структурно-функціональній єдності органів виконавчої влади, оптимальному поєднанні централізації та децентралізації в управлінській діяльності, стабільності і незалежності адміністративного апарату. Якість кадрового складу, його інтелектуальні можливості, ефективність роботи безпосередньо впливають на авторитет державних органів, а в цілому в значній мірі визначають розвиток держави. Проголошуючи людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю держава надає кожному громадянину право на участь в управлінні державними справами, рівне право доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування [1].

Під етикою державно-службових відносин у широкому розумінні розуміють сукупність вчинків та дій людей, які відповідають тим нормам моралі, свідомості чи порядку, що склались у суспільстві або до яких воно прямує. Через критичний аналіз моральної свідомості учасників цих відносин, яка реально функціонує, виявляється ступінь відповідності існуючих правових і моральних взаємин.

Проблема професійної етики державного службовця пов'язана з тим, що його діяльність має відповідати не тільки положенням Конституції і чинного законодавства, а й моральним принципам і нормам. При цьому етичний кодекс, яким державні службовці повинні керуватися, не просто спирається на загальноприйняту мораль, а й конкретизує її вимоги відповідно до специфіки службової діяльності, неординарних обов'язків і повноважень, що покладаються на них. Основні етичні вимоги, що пропонуються державним службовцям: дотримувати принципів державної служби; чесно служити і бути вірним державі; дотримувати вищих моральних принципів; ставити державні інтереси вище за індивідуальні цілі і завдання політичних партій, інших громадських організацій; постійно боротися з корупцією в органах державної влади; ніколи не приймати для себе і для членів своєї родини ніяких благ і переваг, використовуючи при цьому свої службові повноваження; не використовувати в корисливих цілях службове становище; не використовувати ніяку інформацію, отриману конфіденційно під час виконання своїх посадових обов'язків, як засіб одержання особистої вигоди; не допускати у діяльності елементів дискримінації у відносинах з товаришами по службі, громадянами; у спілкуванні з громадянами як під час виконання своїх повноважень, так і в позаслужбових відносинах дотримувати загальноприйнятих правил поведінки [2].

На наш погляд, інститут державної служби в контексті дотримання державними службовцями правил етики потребує вагомого удосконалення. Етика державного службовця – має стати головним елементом побудови системи адміністративних послуг на демократичних сервісних засадах, тому від рівня законодавчого закріплення даних правил залежить в цілому якість здійснення державної служби в Україні. Також потребують нагального вирішення питання відповідальності державного службовця за порушення правил етики, надання даним правилам не тільки фактично юридичного характеру, але й реалізацію даних приписів на практиці.

Список використаних джерел

1. Битяк Ю. П. Сучасний стан і проблеми законодавчого забезпечення державної служби в Україні / Ю. П. Битяк, Г. Й. Пузанова // Державна служба в Україні: організаційно-правові основи і шляхи розвитку / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ : Ін Юре, 1999. – Гл. 7. – С. 99–110.
2. Методична рекомендація на тему: «Етика державного службовця» [Електронний ресурс] // Голосіївська районна в МІСТІ Києві державна адміністрація. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://golos.kyivcity.gov.ua/news/4725.html>.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕФОРМУВАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

*Мартинюк О. В., студент ОС магістр,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»*
Науковий керівник – к.е.н., доцент Довженко В. А.

В даний період розвитку Україна має значний потенціалом науково-технологічного та інноваційного розвитку, але на жаль рівень використання та комерціалізації результатів наукових досліджень та розробок є недостатнім. Головною причиною цього є недосконала система охорони об'єктів інтелектуальної власності, зокрема – промислової.

Згідно зі Спеціальним звітом 301 (The Special 301 Report), який готується щорічно Офісом торгового представництва США (United States Trade Representative – USTR), у 2018 році Україна посіла почесне місце у списку Пріоритетних країн. Та й взагалі з 1998 р. Україна щорічно згадується у звіті як країна, рівень захисту прав інтелектуальної власності в якій визнається незадовільним. А у 2013 р. вона була єдиною країною в цій категорії. Виділяють три головні риси за якими Україну було віднесено до цієї категорії країн: 1) несправедливе, непрозоре адміністрування системи для організацій колективного управління, які відповідають за збір та розповсюдження роялті правовласникам; 2) широке використання неліцензованого програмного забезпечення українськими державними установами; 3) невикористання ефективних засобів боротьби з широкомасштабними порушеннями авторських прав в Україні [1].

У грудні 2017 року Сполучені Штати оголосили про часткове зупинення функціонування України як країну-бенефіціара згідно із Загальною системою преференцій (ЗСП) через неспроможність України забезпечити належний та ефективний захист прав інтелектуальної власності (ІВ). Оголошення про часткове призупинення вигоди від ЗСП в Україні конкретно вказало на важливість вдосконалення режиму організації колективного управління. Хоча за останні роки Україна досягла певного прогресу у вирішенні вищезгаданих питань, залишаються значні побоювання. Сполучені Штати також будуть продовжувати стежити за останніми законодавчими та оперативними зусиллями щодо вдосконалення захисту та застосування ІВ в Україні.

Вже можна говорити про певні позитивні зрушення у сфері захисту інтелектуальної власності, так як було проведено ряд важливих реформ. Перш за все, було видано Указ Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності». Було проведено декілька етапів конкурсу на посаду суді, але нині суд досі не функціонує. Та строк утворення цього суду так і не визначено.

Також було прийнято ряд законів «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» та «Про державну підтримку кінематографії в Україні», також було засновано Національний офіс інтелектуальної власності, а – точніше Державна організація «Національний офіс інтелектуальної власності» – НОІВ. Однак його створення призвело до обурення громадськості, насамперед, через опублікований статут, в якому, якщо коротко, повноваження НОІВ полягають у зборі коштів за платні дії в сфері ІВ. При цьому відповідно до Розпорядження КМУ від 23 серпня 2016 р. № 632-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» було передбачено створення Національного органу інтелектуальної власності. Наразі, не відомо, чим саме займається Національний офіс інтелектуальної власності, засновником якого значиться Мінекономрозвитку [2].

Отже, можна зробити висновок, що певні шляхи та заходи для покращення ситуації у сфері захисту інтелектуальної власності в Україні робляться, але про якість цих заходів говорити рано. Складається враження, що більшість заявлених реформ в Україні проходять лише на папері, без суттєвих змін до всього механізму захисту інтелектуальної власності на практиці. На нашу думку, реалізація та впровадження реформ щодо охорони інтелектуальної власності не повинна обмежуватися формальним перегрупуванням системи органів державної влади, уповноважених здійснювати державну політику у сфері інтелектуальної власності та поверхневими законодавчими змінами. Вона має бути спрямована на впровадження глибинних законодавчих трансформацій, приведення існуючого законодавства у відповідність до міжнародного. Вирішивши проблему захисту ІВ, можна одночасно подолати такі глобальні для країни проблеми, як «відтік (міграцію) розуму» з країни. Адже коли молодий вчений матиме впевненість, що держава в змозі захистити його розробки і він матиме можливість комерціалізації своїх наукових здобутків, почнуть повертатися до України, бо вони будуть упевнені: українське законодавство захищає інтелектуальну власність, хто б її не виготовив.

Список використаних джерел

1. Special 301 Report [Електронний ресурс] // The Office of the United States Trade Representative – Режим доступу до ресурсу: https://ustr.gov/sites/default/files/2019_Special_301_Report.pdf.
2. SPECIAL 301 REPORT 2019 та українські реформи інтелектуальної власності [Електронний ресурс] // "КОДЕКС". – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://kodex.ua/ru/news/139-special-301-report-2019-ta-ukrayinski-reformi-intelektualnoyi-vlasnosti>.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Дорошенко К. А., студент ОС магістр,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Горбачова І. В.

Екологічна безпека (вона ж безпека в екологічній сфері) може бути охарактеризована як стан захищеності життєвоважливих інтересів особистості, суспільства і держави від потенційних або реальних загроз, створюваних наслідками антропогенного впливу на навколишнє середовище, а також від стихійних лих і катастроф.

У науковій літературі є й інше визначення: «екологічна безпека – це така якісна характеристика соціоекологічного розвитку, яка передбачає формування нового типу технологічних процесів, соціальної організації і управління і т. д., здатних раціонально вирішувати екологічні проблеми і захищати суспільство і особистість від будь-яких екологічних небезпек (викиди шкідливих речовин, нестача ресурсів, стихійні лиха, аварії, катастрофи тощо)» [1].

Сама дефініція «екологічна безпека» трактується фахівцями різним чином: як стан захищеності об'єкта (особи, населення, територій, промислового або природного об'єкта); як стан об'єкта (техногенного або природного), при якому відсутня загроза навколишньому природному середовищу з боку даного об'єкта [2].

Закон України «Про основи національної безпеки України» свідчить, що національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, у якій забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [3, с.1].

Для ефективної та дієвої екологічної політики, уряд країни має внести ряд зміни до законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, спрямованого на досягнення національних пріоритетів.

Основними вимогами до такого законодавства є його відповідність Конституції України, наближення до відповідних директив ЄС, забезпечення впровадження багатосторонніх екологічних угод (конвенцій, протоколів тощо), стороною яких є Україна, соціальна прийнятність, реалістичність, економічна ефективність. Законодавство має сприяти гнучкому застосуванню відповідних економічних інструментів для стимулювання впровадження інноваційних екологічних технологій, розв'язанню екологічних проблем на місцевому рівні [4].

Метою національної політики екологічної безпеки є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку

України для гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Сучасний стан антропогенного і техногенного навантаження НПС в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу.

Першопричинами екологічних проблем України є: успадкована структура економіки зі значною часткою ресурсо- та енергоємних галузей, негативний вплив якої був посилений переходом до ринкових умов, зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури, чинна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, регулювання використання природних ресурсів, відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій, недостатня сформованість інститутів громадянського суспільства, недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг сталого розвитку, недотримання природоохоронного законодавства.

Список використаних джерел

1. Ващекін Н. П. Безпека і стійкий розвиток / Н. П. Ващекін, М. І. Дзлієв, А. Д. Урсал // М.: Изд-во МГУК. – 445 с.
2. Лебедченко О. С. 2008. Деякі аспекти екологічної безпеки / О. С. Лебедченко. – Энергосбережение и водоподготовка. – 2018. – № 6. – С. 63–65.
3. Закон України про основи національної безпеки України (зі змінами та доповненнями 18.05.2013) ід 19 червня 2003 року.
4. Якібчук О. В. Особливості екологічної безпеки України в системі національної безпеки / О. В. Якібчук // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 1(1)/2014 – С. 100–104.

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ НА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В. Ковальчук, магістрант

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Д. І. Дема, к.е.н., професор

Постановка проблеми. Децентралізація влади, а точніше органів місцевого самоврядування, яка розпочалася в 2015 році, була направлена на укріплення їх фінансової незалежності шляхом створення спроможних об'єднань територіальних громад. Саме фінансовий аспект є одним із найсуттєвіших, від якого, у великій мірі, залежить успішність функціонування об'єднаних територіальних громад. Наявність економічно

активних суб'єктів підприємницької діяльності, їх реєстрація в цих громадах, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це та багато іншого є основою для успішного розвитку громади. Питання формування доходів місцевих бюджетів, виявлення резервів їх зростання набувають особливої актуальності в сучасних умовах.

Аналіз останніх літературних досліджень. Дослідження щодо формування доходів місцевих бюджетів постійно перебувають у полі зору українських вчених. Значний внесок у розвиток теорії та методології розвитку фінансової децентралізації внесли вчені-економісти: А. Буряченко, О. Васирик, А. Власюк, І. Волохова, Д. Дема, І. Запатріна, О. Кириленко, Л. Лазутіна, С. Михайленко, В. Опарін, К. Павлюк, А. Рожко, В. Савченко, О. Сунцова, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій та інші. Незважаючи на глибину розкриття цієї проблеми, потребують подальшого дослідження питання формування доходів місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації та аналізу використання фінансових ресурсів на розвиток сільських територій..

Виклад основного матеріалу. Формування доходів місцевих бюджетів в значній мірі залежить від наявності відповідних джерел. Основними джерелами доходів місцевих бюджетів є доходи від загальнодержавних податків, місцевих податків та зборів, трансфертів та інших джерел. Основна ціль децентралізації органів місцевого самоврядування це перерозподіл податкових надходжень між загальнодержавними податками та місцевими податками та зборами. Виходячи з цього, було внесено зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, так з 1 січня 2015 року місцевим самоврядуванням отримано більше фінансів для підвищення економічної спроможності частини органів місцевого самоврядування – об'єднаних територіальних громад. Об'єднані громади здобули повноваження та ресурс, які мають міста обласного значення, зокрема – зарахування до місцевих бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження. Окрім того, на місцях повністю залишаються надходження від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт).

Об'єднані територіальні громади мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. До реформи їх мали тільки обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення. Для виконання делегованих державою повноважень їм надають відповідні трансферти, дотації: освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо. Законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети не залежно від дати прийняття закону про Державний бюджет. Такі зміни вже дали перші результати. Власні доходи місцевих бюджетів від 2014 по 2017 рік зросли на понад 100 млрд гривень. Темпи зростання місцевих податків та зборів у ОТГ становлять 29,4% (за 11

місяців 2017 р.), що більше від середнього по Україні на 24,9%. Зокрема, плата за землю зросла на 20%, надходження податку на нерухоме майно – на понад 70%.

Видатки бюджету розвитку в розрахунку на одну особу порівняно з минулим роком збільшилися у 1,5 рази. Також це підтвердив віце-прем'єр міністр Г.Зубко. За 11 місяців 2018 року доходи місцевих бюджетів зросли на 22,5% або на 39 млрд грн, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, та склали 212,5 млрд грн. Доходи місцевих бюджетів вже становлять 95,1% від затвердженого плану на весь 2018 рік. Також, надходження за 11 місяців вже перевищують доходи місцевих бюджетів, отримані за весь 2017 рік на 20,6 млрд грн або на 10,7%. Зокрема, податку на доходи фізичних осіб надійшло 122,9 млрд грн, що більше від надходжень січня-листопада минулого року на 26,2%. Із 13 регіонів, що мають темпи приросту ПДФО вищі за середній показник по Україні, 4 регіони забезпечили приріст понад 28%. Плати за землю надійшло 25,0 млрд грн, що на 3,3% (+0,8 млрд грн) більше по Україні більше 10% приросту отримали 6 регіонів.

Фактичні надходження єдиного податку склали 28,1 млрд грн (зросли на 5,9 млрд грн, або на 26,8%). Щодо надходжень власних доходів місцевих бюджетів 665 ОТГ, за січень-листопад 2018 року вони зросли на 62,6% та склали 18,9 млрд грн (+7,3 млрд грн). Завдяки бюджетній децентралізації власні доходи місцевих минулого року. Із 19 регіонів, що забезпечили темп приросту плати за землю вище середнього бюджетів усіх рівнів зросли в 3,4 рази - з 68,6 млрд грн в 2014 році до 231 млрд грн в 2018 році. Відповідно до запропонованих Кабінетом Міністрів України змін до Бюджетного кодексу України, з 1 січня 2018 року передбачається: продовжити зарахування до місцевих бюджетів 13,44 відсотки акцизного податку з пального, надходження якого прогнозується в сумі 7 млрд 570,6 млн грн, що має компенсувати втрати місцевих бюджетів від скасування з 01.01.2017 акцизного податку з роздрібного продажу пального; зараховувати до місцевих бюджетів частину плати за видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей, надходження якої прогнозується в сумі 655,5 млн гривень.

Крім того, відповідно до Закону України від 20.12.2016 № 1793-III, Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату”, з 1 січня 2018 року 5 відсотків рентної плати зараховуватиметься до місцевих бюджетів за місцем видобутку відповідних природних ресурсів. Таким чином, у 2018 році до місцевих бюджетів плануються надходження від рентної плати за користування надрами для видобування природного газу в сумі 1 млрд 529,0 млн грн, нафти - 256,6 млн грн, газового конденсату - 159,1 млн гривень.

Держава стимулює процес добровільного об'єднання шляхом фінансової підтримки формування необхідної інфраструктури для ОТГ:

2017 року субвенція на це становила 1,5 млрд грн, 2018-го – 1,9 млрд грн. Цим коштом 366 ОТГ реалізували 2017 року 2 046 проектів.

Об'єднані територіальні громади, крім зростання власних фінансових можливостей, у результаті децентралізації мають й інші інструменти забезпечення економічного розвитку – здійснення зовнішніх запозичень, самостійне обрання установ з обслуговування коштів місцевих бюджетів відносно розвитку та власних надходжень бюджетних установ. Децентралізовано повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства, органам місцевого самоврядування надано право самостійно визначати містобудівну політику.

Висновки. Таким чином, одержані в результаті децентралізації повноваження та ресурси надали органам місцевого самоврядування більше можливостей для розвитку територій, створення сучасної освітньої, медичної, транспортної, житлово-комунальної інфраструктури. Місцева влада тепер зацікавлена в розвитку інвестиційної привабливості своїх територій на благо громади, адже сплачені тут податки підуть на підвищення якості життя мешканців цієї території. Різноманітні дозволи та реєстраційні документи для ведення бізнесу можна буде отримувати на місцях, громади зможуть самостійно залучати інвестиції, сприяючи соціально-економічному розвитку.

Список літературних джерел

1. Буряченко А. Є. Удосконалення фінансового механізму місцевих бюджетів / А. Є. Буряченко, М. П. Палій // Фінанси України. – 2008. – № 8. – С. 13–18.
2. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні : [монографія] / І. С. Волохова. – Одеса : Атлант, 2014.
3. Власюк Н.І, Місцеві фінанси [Текст] : навч. посіб, / Н.І. Власюк. - К. : Алерта, 2011. - 328 с.
4. Дема Д. І. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації влади / Д. І. Дема // Вісник ЖНАЕУ. - 2017. - № 2 (62), т. 2. - С. 68-75.
5. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
6. Моніторинг основних індикаторів бюджетної системи. Електронний ресурс. — Режим доступу: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/2017_10_budget_new_ukr.pdf
7. Лазутіна Л.О. Джерела формування місцевих бюджетів сільських територій в умовах децентралізації / Л.О. Лазутіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/150.pdf>

Наукове видання

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Матеріали
студентської науково-практичної конференції
(м. Житомир, 30 травня 2019 р.)

Комп'ютерна верстка Недільської Л. В.

Умов. друк. арк. 12,5.
Житомирський національний агроекологічний університет, 2019.
10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7